Bundel - Commissie Ruimte 2022-2026 van 25 oktober 2023

Agenda bijlagen

Agenda_Commissie_Ruimte_25_oktober_2023

1 Opening en vaststellen agenda

2 Z/23/452533 Meerjarenbegroting 2024-2027
De raad wordt voorgesteld om:
1. de meerjarenbegroting 2024 – 2027 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp;
2. in te stemmen met de vorming van bestemmingsreserves afschrijvingslasten van in totaal € 2.085.090 voor de volgende investeringen:
a. IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn: € 275.000;
b. Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan: € 175.500;
c. Rioolcombi (kolkenzuiger): € 400.000;
d. Vervangen werkplekken hardware (2022-2025): € 1.189.790;
e. Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer: € 44.800.
Portefeuillehouder: college
Technische vragen:
dinsdag 10 oktober, 18.30-20.00 uur: Inloopspreekuur voor vragen omtrent de begroting in de Patio
vrijdag 13 oktober: deadline stellen technische vragen die niet beantwoord konden worden op 10 oktober.
Vragen schriftelijk aanleveren bij de griffie d.m.v. invullen format (bijlage)
Behandelschema:
De Meerjarenbegroting wordt in alle commissies besproken. De onderdelen die in de commissie ruimte worden besproken zijn:
0. Bestuur en ondersteuning
0.2 Stimuleren van betrokkenheid van inwoners, ondernemers en instellingen
1. Veiligheid
Ontwikkeling: Opvang zwerfdieren
2. Verkeer, vervoer en waterstaat
2.1 Optimaliseren van de bereikbaarheid via verkeersveilige infrastructuur
2.2 Verbeteren van de bereikbaarheid van de kernen via openbaar vervoer
2.3 Met een doelmatig parkeerbeleid de leefbaarheid en veiligheid in de kernen bevorderen
5. Sport, cultuur en recreatie
5.5 Verbeteren van de leefbaarheid van de gemeente, in stad, dorp, wijk of straat (verduurzaming dorpshuizen)
5.6 Bevorderen van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte
7. Volksgezondheid en duurzaamheid
7.2 Inzetten voor uitsluitend gebruik van duurzame vormen van energie
7.3 Werken aan een aardgasvrij Zevenaar in 2050
7.4 Werken aan een volledig circulaire economie in 2050 > 7.4.1 (Fairtrade gemeente) + 7.4.3 (afvalbeleid)
7.5 Voorbereiden op klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor wateroverlast, hitte, verdroging en overstroming
7.6 Verbeteren luchtkwaliteit
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
8.1 Zorgen voor een geschikte woning voor iedereen
8.2 Uitvoeren van de Omgevingswet en ruimtelijke projecten
Paragrafen: Grondbeleid

1175912 Raadsvoorstel en raadsbesluit Meerjarenbegroting 2024-2027
Bijlage 1. 1181080 Meerjarenbegroting 2024-2027
Bijlage 2. 1180930 Notitie vervolgtraject kadernota 2024-2027
1182053 Begroting in 1 oogopslag
BEHANDELADVIES MEERJARENBEGROTING + VGR
Technische vragen MJB 2024-2027_def
RIB 2023-065 Septembercirculaire 2023
231017 Terugkoppeling auditcommissie 25 september en 4 oktober
23-880 231024 Beantwoording technische vragen (aanvullend) Lokaal Belang 231013 MJB 2024-2027

3 Rondvraag

4 Sluiting

Agenda commissie Ruimte 25 oktober 2023

Subtitel	Meerjarenbegroting 2024-2027
Tijd	19:30 uur
Locatie	Raadzaal
Voorzitter	G.A. Stokman

1	**Opening en vaststellen agenda**
2	**Z/23/452533 Meerjarenbegroting 2024-2027** De raad wordt voorgesteld om: 1. de meerjarenbegroting 2024 – 2027 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp; 2. in te stemmen met de vorming van bestemmingsreserves afschrijvingslasten van in totaal € 2.085.090 voor de volgende investeringen: a. IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn: € 275.000; b. Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan: € 175.500; c. Rioolcombi (kolkenzuiger): € 400.000; d. Vervangen werkplekken hardware (2022-2025): € 1.189.790; e. Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer: € 44.800. Portefeuillehouder: college **<u>Behandelschema:</u>** De Meerjarenbegroting wordt in alle commissies besproken. De onderdelen die in de commissie ruimte worden besproken zijn: • 0. Bestuur en ondersteuning 0.2 Stimuleren van betrokkenheid van inwoners, ondernemers en instellingen • 1. Veiligheid Ontwikkeling: Opvang zwerfdieren • 2. Verkeer, vervoer en waterstaat 2.1 Optimaliseren van de bereikbaarheid via verkeersveilige infrastructuur 2.2 Verbeteren van de bereikbaarheid van de kernen via openbaar vervoer

	2.3 Met een doelmatig parkeerbeleid de leefbaarheid en veiligheid in de kernen bevorderen • 5. Sport, cultuur en recreatie 5.5 Verbeteren van de leefbaarheid van de gemeente, in stad, dorp, wijk of straat (verduurzaming dorpshuizen) 5.6 Bevorderen van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte • 7. Volksgezondheid en duurzaamheid 7.2 Inzetten voor uitsluitend gebruik van duurzame vormen van energie 7.3 Werken aan een aardgasvrij Zevenaar in 2050 7.4 Werken aan een volledig circulaire economie in 2050 > 7.4.1 (Fairtrade gemeente) + 7.4.3 (afvalbeleid) 7.5 Voorbereiden op klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor wateroverlast, hitte, verdroging en overstroming 7.6 Verbeteren luchtkwaliteit • 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 8.1 Zorgen voor een geschikte woning voor iedereen 8.2 Uitvoeren van de Omgevingswet en ruimtelijke projecten • Paragrafen: Grondbeleid
3	**Rondvraag**
4	**Sluiting**

Zevenaar, 18 september 2023
Namens de Agendacommissie,
Ellen Hondelink-Rinsma, commissiegriffier

Z07A5F8EE8E

GEMEENTE ZEVENAAR

Raadsvoorstel

onderwerp	Meerjarenbegroting 2024-2027
zaaknummer	Z/23/452533
documentnummer	INT/23/1175912
portefeuillehouder	Arthur Boone
portefeuille	Financiën
behandelend ambtenaar/afdeling	Ingrid Meijerink (Fin)
telefoon	0316-595377
email	i.meijerink@zevenaar.nl

1. Samenvatting

Wij bieden u de meerjarenbegroting 2024-2027 ter vaststelling aan. Het is de tweede begroting van ons college van de bestuursperiode 2022-2026. De meerjarenbegroting laat een financieel meerjarenbeeld zien dat in 2024 en 2025 sluitend is. Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. De nu voorliggende meerjarenbegroting voldoet hieraan. Echter de jaren vanaf 2026 laten een negatief saldo zien door een daling van de algemene uitkering.

2. Raadsvoorstel

Wij stellen u voor om:

1. de meerjarenbegroting 2024 – 2027 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp.
2. in te stemmen met de vorming van bestemmingsreserves afschrijvingslasten van in totaal € 2.085.090 voor de volgende investeringen:
    a. IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn: € 275.000;
    b. Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan: € 175.500;
    c. Rioolcombi (kolkenzuiger): € 400.000;
    d. Vervangen werkplekken hardware (2022-2025): € 1.189.790;
    e. Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer: € 44.800.

3. Waarom naar de raad

De artikelen 189 tot en met 195 van de Gemeentewet regelen de bevoegdheid van de gemeenteraad tot het jaarlijks vaststellen van de begroting van de gemeente. De raad ziet erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is of dat dit evenwicht binnen de looptijd van de meerjarenbegroting tot stand zal worden gebracht.

4. Doelstelling en beoogd resultaat

Bij ieder programma in de meerjarenbegroting wordt aangegeven wat de doelstellingen zijn en wat het beoogd effect van de inhoudelijke programmadoelstelling is.

5. Argumenten en alternatieven

Argumenten

1.1 *Wij geven uitvoering aan ons collegeprogramma*

Voor u ligt de tweede meerjarenbegroting 2024-2027 van het collegeprogramma 2022-2026 die een tweeledig beeld schetst. In de komende bestuursperiode staan de uitvoering van het collegeprogramma en het voortvarend oppakken van onderwerpen op de raadsagenda centraal. Het is echter van essentieel belang dat we de lange termijn niet uit het oog verliezen. Het blijft cruciaal om verstandig om te gaan met onze financiën. We moeten voorzichtig zijn met het aangaan van structurele verplichtingen en niet al te grote risico's nemen.

1.2 De nu voorliggende meerjarenbegroting 2024-2027 is structureel en reëel sluitend.

Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. Wij concluderen dat de nu voorliggende meerjarenbegroting hieraan voldoet en dus structureel en reëel sluitend is.

1.3 Het structurele tekort vanaf 2026 laat een realistisch negatief saldo zien.

De jaren vanaf 2026 geven een negatief saldo door een daling van de algemene uitkering van ruim € 7 miljoen in 2026. De VNG heeft in juli 2023 een uitzonderlijk begrotingsadvies uitgebracht met als strekking de begrotingen 2024 en 2025 structureel sluitend te presenteren en in de jaren 2026 en 2027 een realistisch negatief saldo te tonen als gevolg van de keuze van het Rijk om onvoldoende middelen beschikbaar te stellen voor het huidige takenpakket van gemeenten. Het meerjarenbeeld van de gemeente Zevenaar komt overeen met het landelijke beeld dat de VNG schetst. Als het Rijk vasthoudt aan de huidige kortingen op de algemene uitkering dan moeten gemeenten, en dus ook de gemeente Zevenaar, vanaf 2026 schrappen in het huidige voorzieningenniveau. De VNG is momenteel in gesprek met het demissionaire kabinet, politieke partijen en Tweede Kamer. Wij hebben zorgen over de houding van het Rijk en over het slechte structurele perspectief voor 2026 en verder.

Daarnaast is het zo dat de val van het kabinet, de demissionaire status en het naar verwachting langdurige formatieproces zorgen voor onzekerheid over de landelijke koers. Over de Omgevingswet, de energietransitie, de spreidingswet, het aanpakken van de stikstofproblematiek en de Hervormingsagenda Jeugd wordt zeer verschillend gedacht. Over de definitieve invulling van deze onderwerpen moeten nog keuzes worden gemaakt die uitwerking zullen hebben op gemeenten. Daarnaast is het de vraag hoe het nieuwe kabinet zal omgaan met de algemene uitkering. Ook is het onduidelijk hoe na de verkiezingen de verhouding tussen het Rijk en de nieuwgekozen provinciebesturen van invloed zal zijn op gemeenten.

1.4 De effecten van het vervolgtraject kadernota vanaf 2024 zijn verwerkt

De kadernota 2024 is vastgesteld met een negatief begrotingssaldo 2024 van € 1.837.000. Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet minimaal óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. De kadernota 2024-2027 voldeed hier niet aan. Gelet op dit negatieve saldo en gezien de onzekerheid omtrent de meicirculaire 2023 is de wens uitgesproken om naar mogelijkheden te zoeken om minimaal 2024 sluitend te krijgen. Hierbij lag in eerste instantie de focus op de korte termijn (2024 en 2025), maar we hebben ook gekeken naar de jaren 2026 en 2027.

Begin juni 2023 hebben wij, onder de noemer "vervolgtraject kadernota", een plan van aanpak opgesteld om dit doel te bereiken. De insteek hierbij was om het voorzieningenniveau op peil te houden waarbij de maatregelen zo min mogelijk impact hebben op de maatschappij. We hebben hierbij onder meer gekeken of er rek in reeds beschikbaar gestelde budgetten zat, of het noodzakelijk was om alle budgetten te

indexeren, er dekking uit reserves mogelijk was en of er sprake was van planningsoptimisme. Dit heeft geresulteerd in diverse voorgestelde maatregelen.

Hoewel we één vervolgtraject kadernota hebben ondernomen hebben we er toch voor gekozen om de maatregelen hieruit te verwerken in twee documenten (2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027). Een deel van de voorgestelde wijzigingen heeft namelijk al effect op 2023. Hierover hebben wij u in de 2e voortgangsrapportage 2023 geïnformeerd. Maatregelen die vanaf 2024 of later tot een financieel effect leiden hebben we opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2027. Het totale positieve effect voor het jaar 2024 bedraagt € 3.531.000. Hiervan is € 804.000 opgenomen in de 2e voortgangsrapportage 2023 en € 2.727.000 in de meerjarenbegroting 2024-2027. De resultaten van het vervolgtraject kadernota als geheel treft u als bijlage aan bij deze meerjarenbegroting 2024-2027.

Het positieve effect van het vervolgtraject kadernota in de meerjarenbegroting 2024-2027 bedraagt voor het jaar 2024 € 2.727.000. Hiervan heeft € 1.955.000 (structureel) betrekking op het niet doorvoeren van inflatiecorrectie op de bestaande budgetten. Het al dan niet indexeren van budgetten was een belangrijk speerpunt van het vervolgtraject kadernota. Van alle budgetten hebben we beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of dat het bedrag mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdrages aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kosten materieel en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact.

Hoewel de begroting wel gevoeliger is geworden voor onvoorziene en onverwachte ontwikkelingen, denken wij de maatregelen uit het vervolgtraject kadernota verantwoord zijn geweest. In de paragraaf weerstandsvermogen in de meerjarenbegroting hebben we hier wel een risico voor opgenomen.

2.1 Om structurele bestedingsruimte te creëren in de begroting kan voor een aantal investeringen een bestemmingsreserve afschrijvingslasten gevormd worden.

Eén van de maatregelen uit het vervolgtraject kadernota is de vorming van een vijftal bestemmingsreserves afschrijvingslasten voor een totaalbedrag van € 2.085.090. Het instellen van bestemmingsreserves is voorbehouden aan de raad. Door voor een aantal investeringen een bestemmingsreserve afschrijvingslasten te vormen dekken we de jaarlijkse afschrijvingslasten van de geselecteerde investeringen. Doordat de afschrijvingslasten uit deze investeringen in het verleden als nadeel in de begroting zijn opgenomen, levert deze actie nu een voordeel op. Dit voordeel is nodig om te komen tot een reëel en structureel sluitende meerjarenbegroting 2024-2027. Het betreft de volgende investeringen:

- IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn: € 275.000;
- Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan: € 175.500;
- Rioolcombi (kolkenzuiger): € 400.000;
- Vervangen werkplekken hardware (2022-2025): € 1.189.790;
- Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer: € 44.800.

Deze investeringen zijn het meest rendabel, omdat ze allen een relatief snelle afschrijvingstermijn (maximaal 10 jaar) hebben. Hiermee bereiken we met een zo beperkt mogelijke aanspraak op de algemene reserves een zo hoog mogelijke extra structurele ruimte op de kortere termijn.

Alternatieven
n.v.t.

6. Hoe gaan we dat bereiken en is evaluatie nodig?

De meerjarenbegroting is onderdeel van de planning en control-cyclus. Door middel van tussentijdse voortgangsrapportages en de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid, de mate waarin doelen zijn behaald, de bereikte resultaten en financiële overschotten en tekorten.

7. Klimaat en duurzaamheid

Bij programma 7 gaan we in op de ontwikkelingen bij duurzaamheid.

8. Communicatie

De digitale meerjarenbegroting wordt op het portal van de gemeente Zevenaar gepresenteerd: https://zevenaar.pcportal.nl/ . Bij dit raadsvoorstel treft u de begroting in pdf-formaat aan, zodat u ook op deze wijze kennis kunt nemen van de inhoud. In dit format treft u op meerdere plaatsen een herhaling van teksten aan. Dit is een technisch gevolg van het werken met een website.

9. Kosten, baten en dekking

Het actuele financieel meerjarenbeeld is als volgt:

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Primitieve begroting 2023-2026	-392	3.709	5.508	-1.948	-2.185
1e Voortgangsrapportage 2023	-5.521	-1.630	-1.502	382	-1.915
Kadernota 2024	0	-3.916	-3.791	-3.359	-3.317
2e voortgangsrapportage 2023	-7	-1.041	1.347	-583	789
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Stand tot de begroting	**-5.920**	**-2.878**	**1.562**	**-5.508**	**-6.627**
1. Autonome ontwikkelingen	0	518	-110	-660	-1.520
2 Actualisatie bestaand beleid	0	-376	-376	-376	-376
3. Nieuw beleid	0	-382	-142	-202	-229
5. Vervolgtraject kadernota	0	2.727	2.418	2.480	2.910
Totaal mutaties begroting	**0**	**2.486**	**1.790**	**1.242**	**785**
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027	**-5.920**	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**
Eliminatie incidentele baten en lasten		865	-161	-325	55
Structureel begrotingssaldo		**474**	**3.191**	**-4.591**	**-5.786**

Het begrotingssaldo na de kadernota 2024 kwam uit op een nadeel van € 1.837.000. De mutaties die volgen uit de 2e voortgangsrapportage komen in 2024 uit op een nadeel van € 1.041.000. De mutaties in deze begroting zijn voor 2024 opgeteld € 2.486.000 positief. Dit leidt tot een nieuw negatief

begrotingssaldo in 2024 van € 391.000. Na eliminatie van incidentele baten en lasten komt het structurele begrotingssaldo uit op € 474.000 (positief) in 2024.

Ook het jaar 2025 laat een positief saldo zien: in 2025 wordt nog een stijging van de algemene uitkering verwacht. Daarna slaat het resultaat om in een negatief saldo, voornamelijk door een daling van de algemene uitkering van ruim € 7 miljoen in 2026. De jaren 2026 en 2027 zijn daarmee zogenaamde ravijnjaren geworden.

De mutaties die zijn opgenomen in deze meerjarenbegroting bestaan uit autonome ontwikkelingen, actualisatie bestaand beleid en nieuw beleid. Het onderdeel "Financieel meerjarenbeeld" in de meerjarenbegroting 2024-2027 geeft een volledig beeld van alle financiële ontwikkelingen. Uiteraard vindt u deze mutaties ook terug bij iedere programma ("Wat kost het"). Structurele mutaties die opgenomen en toegelicht zijn in de 2e voortgangsrapportage 2023, zijn tevens financieel verwerkt in het meerjarenbeeld van deze begroting, maar hierin niet meer nader toegelicht.

In bovenstaande tabel maken wij daarnaast inzichtelijk of sprake is van een structureel begrotingsevenwicht. Incidentele lasten en baten beïnvloeden het structurele begrotingssaldo. In 2024 en 2027 zijn de incidentele lasten hoger dan de incidentele baten. In 2025 en 2026 is dit omgekeerd. Elimineren we incidentele baten en lasten dan heeft dit een positief effect op het structurele meerjarenbeeld in 2024 en 2027 en een negatief effect in 2025 en 2026. Gelet op de voorschriften van de provincie Gelderland voldoen we aan de voorwaarden van een structureel en reëel sluitende begroting. Het begrotingsjaar 2024 is immers reëel structureel sluitend. Ons weerstandsvermogen laat in deze meerjarenbegroting een goed niveau zien en komt uit op een ratio van 2,3.

10. Bijlagen
De volgende bijlagen horen bij dit voorstel:

Volgorde	Documentnummer	Naam
1.	INT/23/1181080	Meerjarenbegroting 2024-2027
2.	INT/23/1180930	Notitie vervolgtraject kadernota 2024-2027

Burgemeester en wethouders van Zevenaar

De secretaris	De burgemeester
Danielle Jansen	Lucien van Riswijk

Raadsbesluit

onderwerp	Meerjarenbegroting 2024-2027
zaaknummer	Z/23/452533
documentnummer	INT/23/1175912

De raad van de gemeente Zevenaar;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van Zevenaar:

Gelet op artikel 189 van de Gemeentewet;

besluit:

1. de meerjarenbegroting 2024 – 2027 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp;
2. in te stemmen met de vorming van bestemmingsreserves afschrijvingslasten van in totaal € 2.085.090 voor de volgende investeringen:
    a. IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn: € 275.000;
    b. Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan: € 175.500;
    c. Rioolcombi (kolkenzuiger): € 400.000;
    d. Vervangen werkplekken hardware (2022-2025): € 1.189.790;
    e. Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer: € 44.800.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Zevenaar,
gehouden op 8 november 2023 .

De griffier	De burgemeester
I.M. van Dijk	drs. L.J.E.M. van Riswijk

Meerjarenbegroting 2024-2027

Versie raad dd 20-09-2023

ZEVENAAR

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave **2**

Algemeen **3**
Voorwoord 4
Hoofdlijnen 5
Leeswijzer 10

Programma's **13**
0. Bestuur en ondersteuning 14
1. Veiligheid 36
2. Verkeer, vervoer en waterstaat 43
3. Economie 53
4. Onderwijs 62
5. Sport, cultuur en recreatie 69
6. Sociaal domein 82
7. Volksgezondheid en duurzaamheid 97
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 111

Paragrafen **121**
Lokale heffingen 122
Weerstandsvermogen 134
Onderhoud kapitaalgoederen 148
Financiering 155
Bedrijfsvoering 162
Verbonden partijen 167
Grondbeleid 185
Openbaarheidsparagraaf 192

Financiën **193**
Inleiding 194
Autorisatie 195
Kaders en uitgangspunten 197
Financieel meerjarenbeeld 199
Overzicht van baten en lasten per programma 209
Overzicht baten en lasten op taakveld 210
Overzicht algemene dekkingsmiddelen, vennootschapsbelasting en onvoorzien 218
Overzicht van incidentele baten en lasten 219
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 224
Geprognosticeerde balans 225
EMU-saldo 226
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 226

Bijlagen **228**
Overzicht mutaties Meerjarenbegroting 2024-2027 229
Overzicht mutaties tot de Meerjarenbegroting 2024-2027 232
Meerjareninvesteringsplan 234
Reserves en voorzieningen 240
Overzicht beleidsindicatoren 241

ALGEMEEN

VOORWOORD

Graag presenteren wij u de Meerjarenbegroting 2024-2027 van Zevenaar. Deze bieden wij u ter besluitvorming aan.

De meerjarenbegroting bouwt voort op de uitgangspunten van de kadernota 2024 en is een uitwerking van het coalitieakkoord 2022-2026. Het collegeprogramma is integraal onderdeel van de begroting.

Voor de behandeling van de begroting is het volgende proces uitgezet:

• Inloopavond voor raads- en commissieleden:	10 oktober
• Commissievergaderingen	24, 25 en 26 oktober
• Raadsvergadering	8 november

Wij hopen op een constructief inhoudelijk debat, waarin we met elkaar de begroting behandelen en vaststellen. We wensen u veel leesplezier.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Zevenaar,

De secretaris	De burgemeester
Daniëlle Jansen	Lucien van Riswijk

HOOFDLIJNEN

BESTUURLIJKE HOOFDLIJNEN

Voor u ligt de Meerjarenbegroting 2024-2027, die een tweeledig beeld schetst. Enerzijds zijn de jaren 2024 en 2025 financieel sluitend. Dit betekent dat we gedurende deze jaren onze koers kunnen voortzetten en verder kunnen werken aan het realiseren van het collegeprogramma. Anderzijds laten de jaren 2026 en 2027 een negatief financieel resultaat zien.

Het is van essentieel belang dat we de lange termijn niet uit het oog verliezen. Het blijft cruciaal om verstandig om te gaan met onze financiën. We moeten een realistisch perspectief met betrekking tot de mogelijkheden voor aanvullend nieuw beleid blijven houden en niet al te grote risico's nemen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft gemeenten opgeroepen om de begroting realistisch weer te geven met betrekking tot de financiële onzekerheden waarmee gemeenten in het hele land mee te maken hebben. Deze meerjarenbegroting komt tegemoet aan deze oproep. Desondanks blijft, net zoals in voorgaande jaren, aandacht voor het sociaal domein noodzakelijk, waarbij de hoop gevestigd is op een positieve bijdrage vanuit de Hervormingsagenda Jeugd.

Op 7 juli is het kabinet Rutte-IV gevallen, waardoor er op 22 november vervroegde Tweede Kamerverkiezingen zullen plaatsvinden. De val van het kabinet, de demissionaire status en het naar verwachting langdurige formatieproces zorgen voor onzekerheid over de landelijke koers. Over de Omgevingswet, de energietransitie, de spreidingswet, het aanpakken van de stikstofproblematiek en de Hervormingsagenda Jeugd wordt zeer verschillend gedacht. Over de definitieve invulling van deze onderwerpen moeten nog keuzes worden gemaakt die uitwerking zullen hebben op gemeenten. Daarnaast is het de vraag hoe het nieuwe kabinet zal omgaan met de algemene uitkering. Ook is het onduidelijk hoe na de verkiezingen de verhouding tussen het Rijk en de nieuwgekozen provinciebesturen van invloed zal zijn op gemeenten.

In de komende bestuursperiode staan de uitvoering van het collegeprogramma en het voortvarend oppakken van onderwerpen op de raadsagenda centraal. Hiervoor is een goed functionerend bestuurlijk-ambtelijk samenspel van groot belang. We zijn verheugd met de ruimte die we hebben gekregen om 7PoortII te bouwen. Hiermee gaan we direct aan de slag. Ook is het proces gestart om een nieuwe integrale beleidsvisie sociaal domein te ontwikkelen. Verder zijn we met steun van de provincie Gelderland bezig met een organisatieontwikkeling om tot een toekomstbestendige organisatie te komen. De afgelopen jaren zijn gemeenten geconfronteerd met geopolitieke spanningen, krapte op de arbeidsmarkt, binnenlandse crises en grote uitdagingen zoals de energietransitie en het woningtekort. Landelijke en regionale ontwikkelingen benadrukken steeds meer de noodzaak van een robuuste, strategisch sterke en toekomstbestendige organisatie.

FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Inleiding

In dit onderdeel van de begroting presenteren wij u het financieel meerjarenbeeld op hoofdlijnen en geven wij in het kort inzicht in de algemene financiële ontwikkeling, het weerstandsvermogen en overige bijzonderheden. Voor een uitgebreide toelichting op de financiële ontwikkelingen verwijzen wij u naar het hoofdstuk 'Financieel meerjarenbeeld'.

De kadernota 2024 is vastgesteld met een negatief begrotingssaldo van € 1.837.000 in 2024. Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet de meerjarenbegroting minimaal óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. De kadernota 2024-2027 voldeed hier niet aan. Gelet op dit negatieve saldo en gezien de onzekerheid omtrent de meicirculaire 2023 is de wens uitgesproken om naar mogelijkheden te zoeken om minimaal 2024 sluitend te krijgen, met hierbij in eerste instantie de focus op de korte termijn (2024 en 2025), maar met oog voor de jaren 2026 en 2027.

Begin juni 2023 hebben wij, onder de noemer "vervolgtraject kadernota", een plan van aanpak opgesteld om dit doel te bereiken. De insteek hierbij was om het voorzieningenniveau op peil te houden waarbij de maatregelen zo min mogelijk impact hebben op de maatschappij. We hebben hierbij onder meer gekeken of er rek in reeds beschikbaar gestelde budgetten zat, of het noodzakelijk was om alle budgetten te indexeren, er dekking uit reserves mogelijk was en of er sprake was van planningsoptimisme. Met alle budgethouders zijn 1-op-1 gesprekken geweest en per domein is er, voor de integraliteit, een bijeenkomst geweest waarin met de afdelingshoofden de voorstellen zijn besproken. Dit heeft geresulteerd in diverse voorgestelde maatregelen.

Hoewel we één vervolgtraject kadernota hebben ondernomen, hebben we er toch voor gekozen om de maatregelen hieruit te verwerken in twee documenten (2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027). Een deel van de voorgestelde wijzigingen heeft namelijk al effect op 2023. Hierover hebben we u in de 2e voortgangsrapportage 2023 geïnformeerd. Maatregelen die vanaf 2024 of later tot een financieel effect leiden hebben we opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2027. De resultaten van het vervolgtraject kadernota als geheel treft u als bijlage aan bij deze meerjarenbegroting 2024-2027. Het positieve effect van het vervolgtraject kadernota in de meerjarenbegroting 2024-2027 bedraagt voor het jaar 2024 € 2.727.000. Hiervan heeft € 1.955.000 (structureel) betrekking op het niet doorvoeren van inflatiecorrectie op de bestaande budgetten. Het al dan niet indexeren van budgetten was een belangrijk speerpunt van het vervolgtraject kadernota. Van alle budgetten hebben we beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of dat het bedrag mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdrages aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kosten materieel en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact. Onze verwachting is niet dat we dit de komende jaren bij een soortgelijke actie opnieuw realiseren omdat er naar verwachting steeds meer budgetten zijn waarbij inflatiecorrectie noodzakelijk is.

Bovengenoemd traject heeft ervoor gezorgd dat wij u een reëel sluitende begroting 2024 kunnen aanbieden. Hoewel de begroting wel gevoeliger is geworden voor onvoorziene en onverwachte ontwikkelingen, denken

wij dat de maatregelen uit het vervolgtraject kadernota verantwoord zijn geweest. In de paragraaf weerstandsvermogen is het bijbehorende risico opgenomen.

Echter de jaren vanaf 2026 geven een negatief saldo. De VNG heeft in juli 2023 een uitzonderlijk begrotingsadvies uitgebracht met als strekking de begrotingen 2024 en 2025 structureel sluitend te presenteren en in de jaren 2026 en 2027 een realistisch negatief saldo te tonen als gevolg van de keuze van het Rijk om onvoldoende middelen beschikbaar te stellen voor het huidige takenpakket van gemeenten. Het meerjarenbeeld van de gemeente Zevenaar komt overeen met het landelijke beeld dat de VNG schetst. Als het Rijk vasthoudt aan de huidige kortingen op de algemene uitkering (landelijk 3 miljard) dan moeten gemeenten en dus ook de gemeente Zevenaar vanaf 2026 schrappen in het huidige taken- en voorzieningenniveau. De VNG is momenteel in gesprek met het demissionaire kabinet, politieke partijen en Tweede Kamer. Wij hebben zorgen over het slechte structurele perspectief voor 2026 en verder.

Het Rijk en de VNG werken samen met betrokken partijen aan een hervormingsagenda jeugd die zich richt op een beter en beheersbaar jeugdstelsel. De hervormingsagenda is in juni 2023 vastgesteld maar nog niet uitgewerkt. Wij zijn bezig met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein, wat een belangrijke leidraad vormt voor al ons beleid en waarbij de principes uit de hervormingsagenda terugkomen. Eventuele besparingen in de vorm van lagere lasten door rijksmaatregelen in de jeugdzorg hebben wij vooralsnog niet in de begroting opgenomen.

Tenslotte zijn door de provincie Gelderland twee richtlijnen uitgevaardigd: de richtlijn Klimaat- en energiemiddelen en de richtlijn Jeugdzorg. Voor de richtlijn Klimaat- en energiemiddelen betekent dit dat de middelen die in 2023 zijn ontvangen voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid voor de jaren 2024 tot en met 2027 als structurele baat in de begroting 2024 mogen worden opgenomen met als voorwaarde dat een gelijk bedrag als extra last is opgenomen voor deze klimaat- en energietaken. Voor de richtlijn Jeugdzorg betekent dit dat in 2024 en 2025 de compensatie van de tekorten in de jeugdzorg in de algemene uitkering is verwerkt. Het Rijk heeft deze middelen echter nog niet voor alle jaren toegekend. Voor de jaren na 2025 mag de compensatie volgens de Commissie van Wijzen voor 100% als inkomsten een stelpost worden opgenomen. Wij hebben beide richtlijnen overeenkomstig verwerkt in deze meerjarenbegroting.

Ons weerstandsvermogen laat een goed niveau zien en komt uit op een ratio van 2,3.

In de financiële hoofdlijnen is een tabel opgenomen met de grootste mutaties, groter dan € 100.000.

Financieel meerjarenbeeld

Het actuele financieel meerjarenbeeld ziet er als volgt uit:

Het saldo in de primitieve begroting 2023 was in het jaar 2024 € 3.709.000 positief. Na de begroting 2023-2026 zijn de 1e Voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024 vastgesteld met samen een negatief effect van € 5.546.000. Dit negatieve effect werd voornamelijk veroorzaakt door loon- en prijsstijgingen, waaronder ook de gemeenschappelijke regelingen, en gestegen zorgkosten jeugd en Wmo. Het begrotingssaldo na de kadernota 2024 kwam uit op een nadeel van € 1.837.000. De mutaties die volgen uit de 2e voortgangsrapportage komen in 2024 uit op een nadeel van € 1.041.000. De mutaties in deze begroting zijn opgeteld € 2.486.000 positief. Dit leidt tot een nieuw negatief begrotingssaldo in 2024 van € 391.000. Na eliminatie van incidentele baten en lasten komt het structurele begrotingssaldo uit op € 474.000 (positief) in 2024.

Ook het jaar 2025 laat een positief saldo zien: in 2025 wordt nog een stijging van de algemene uitkering verwacht. Daarna slaat het resultaat om in een negatief saldo, voornamelijk door een daling van de algemene uitkering van ruim € 7 miljoen in 2026. De jaren 2026 en 2027 zijn daarmee zogenaamde ravijnjaren geworden.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Primitieve begroting 2023-2026	-392	3.709	5.508	-1.948	-2.185
1e Voortgangsrapportage 2023	-5.521	-1.630	-1.502	382	-1.915
Kadernota 2024	0	-3.916	-3.791	-3.359	-3.317
2e voortgangsrapportage 2023	-7	-1.041	1.347	-583	789
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Stand tot de begroting	**-5.920**	**-2.878**	**1.562**	**-5.508**	**-6.627**
1. Autonome ontwikkelingen	0	518	-110	-660	-1.520
2 Actualisatie bestaand beleid	0	-376	-376	-376	-376
3. Nieuw beleid	0	-382	-142	-202	-229
5. Vervolgtraject kadernota	0	2.727	2.418	2.480	2.910
Totaal mutaties begroting	**0**	**2.486**	**1.790**	**1.242**	**785**
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027	**-5.920**	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**
Eliminatie incidentele baten en lasten		865	-161	-325	55
Structureel begrotingssaldo		**474**	**3.191**	**-4.591**	**-5.786**

Structureel en reëel evenwicht

Op grond van de voorschriften (BBV) dienen wij inzichtelijk te maken of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht. Hiervoor is inzicht in de incidentele baten en lasten nodig. Incidentele lasten beïnvloeden het structurele begrotingssaldo positief en incidentele baten negatief. Door het saldo van de incidentele baten en lasten te betrekken bij het financieel meerjarenbeeld ontstaat een beter inzicht in het structurele evenwicht van onze begroting.

Presentatie structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027 na bestemming	-391	3.352	-4.266	-5.841
Eliminatie incidentele baten en lasten (- = baten)	865	-161	-325	55
Structureel begrotingssaldo	**474**	**3.191**	**-4.591**	**-5.786**

Bij het onderdeel financiën presenteren wij het 'Overzicht van incidentele baten en lasten'. In 2024 en 2027 zijn de incidentele lasten hoger dan de incidentele baten. In 2025 en 2026 is dit omgekeerd. Elimineren we incidentele baten en lasten dan heeft dit een positief effect op het structurele meerjarenbeeld in 2024 en 2027 en een negatief effect in 2025 en 2026.
Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. Wij concluderen dat de nu voorliggende meerjarenbegroting hieraan voldoet en dus structureel en reëel sluitend is.

Toelichting financiële ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

Mutatie omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Overzicht van de mutaties >= € 100.000				
1. Autonome ontwikkelingen	602	-31	-586	-1.446
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	152 V	42 V	-32 N	-203 N
Aanpassing rente grondexploitaties	55 V	942 V	574 V	786 V
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	395 V	-1.015 N	-1.128 N	-2.029 N
2 Actualisatie bestaand beleid	-360	-360	-360	-360
Organisatieontwikkeling	-360 N	-360 N	-360 N	-360 N
3. Nieuw beleid	-333	-93	-153	-180
Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	-33 N	-93 N	-153 N	-180 N
Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	-300 N	0 V	0 V	0 V
5. Vervolgtraject kadernota	2.291	2.337	2.304	2.734
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	167 V	69 V	8 V	167 V
Actualisatie reisdocumenten	-60 N	-63 N	-81 N	191 V
Inzet budget indexatie 2024	1.955 V	1.952 V	1.950 V	1.950 V
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	230 V	378 V	426 V	426 V

(V = Voordeel; N = Nadeel)

Een toelichting op de bovenstaande posten kunt u terugvinden op de afzonderlijke programma's en in het onderdeel 'Financieel meerjarenbeeld'. In de bijlagen is een totaaloverzicht van de mutaties opgenomen.

Weerstandsvermogen

Op basis van de recente actualisatie geeft de ratio de volgende uitkomst:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{23.522.000}{10.073.000} = 2{,}3$$

Het weerstandsvermogen van onze gemeente kan als goed worden gekenmerkt. De ratio moet minimaal 1,0 zijn.

Ten opzichte van voorgaand jaar zijn twee factoren voor de beschouwing van belang. Ten eerste kunnen we nu investeringen in de gronden kwantificeren. Ten tweede geeft het vraagstuk over de hoogte van de algemene uitkering een slechter financieel beeld, met aanvullend moeilijkere omstandigheden om de weerstandsratio en de financiële kengetallen te beoordelen. Als de baten toenemen, zoals verwacht mag worden neemt de beschikbare weerstandscapaciteit toe en de financiële kengetallen verbeteren dan ook. De verbetering is afhankelijk van de hoogte van de rijksbijdrage.

LEESWIJZER

Inleiding
De meerjarenbegroting is het hulpmiddel om uw kaderstellende en controlerende rol uit te voeren en te kunnen sturen op hoofdlijnen. De begroting hebben wij ingericht op basis van de voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording; BBV) en de wensen van de provincie. Uiteraard hebben wij ook nadrukkelijk gekeken naar de informatieve waarde voor u en voor de inwoners van onze gemeente.

De meerjarenbegroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting is opgebouwd uit de verschillende programma's en paragrafen. In de programma's presenteren wij ons gemeentelijke beleid op hoofdlijnen. De paragrafen richten zich op het beleid van relevante beheersaspecten, zoals de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen, onze kapitaalgoederen en de lokale heffingen. De financiële begroting gaat - naast een aantal samenvattende overzichten - vooral in op het financieel meerjarenbeeld van onze gemeente.

U ontvangt deze meerjarenbegroting op basis van het papierarm vergaderen weer digitaal. Door de mogelijkheden van het internet kunnen wij meer informatie op een eenvoudigere manier beschikbaar stellen. Via de menustructuur kiest u welke informatie u tot u neemt en hoeft u niet eerst het boekwerk door te bladeren. Ook kunt u indien gewenst aantekeningen maken, die u bovendien altijd digitaal beschikbaar heeft.

Programma's
Bij de programma's komen de zogenaamde 3 W-vragen terug: Wat willen we? Wat doen we? Wat kost het? Op programmaniveau hebben wij ook de vastgestelde beleidskaders opgenomen. Hiermee hebt u per programma het meest relevante vastgestelde beleid beschikbaar.

Per programma maken wij onze doelstellingen (Wat willen we?) inzichtelijk. Hierbij presenteren wij u ook de verplichte beleidsindicatoren vanuit het BBV. Aanvullende eigen indicatoren ontwikkelen wij de komende jaren.

Bij het onderdeel 'Wat doen we?' staan de te behalen resultaten opgesomd zoals opgenomen in het collegeprogramma. Over onze reguliere taken informeren wij u alleen indien hier aanleiding voor is. Bij de voortgangsrapportages en de jaarstukken leggen wij hier (tussentijds) verantwoording over af. In dit onderdeel presenteren wij ook op hoofdlijnen informatie over de verbonden partijen die een bijdrage leveren aan de uitvoering van ons beleid. Uitvoerige informatie over de verbonden partijen is opgenomen in de betreffende paragraaf.

Per programma presenteren wij ook financiële informatie (Wat kost het?). Hier geven we de ontwikkelingen aan en de toelichting op deze ontwikkelingen. Op grond van de voorschriften (BBV) presenteren wij de financiële informatie ook op taakvelden. Indien van toepassing bieden wij u ook inzicht in de incidentele baten en lasten, de reserves en voorzieningen, en het meerjareninvesteringsplan.

Beleidsindicatoren
Bij het onderdeel 'Wat willen we?' zijn (verplichte) beleidsindicatoren opgenomen. Om te zorgen dat wij onze doelstellingen realiseren hebben wij waar mogelijk een koppeling gemaakt tussen de doelstellingen van het huidige beleid en deze indicatoren. Bij nieuw beleid geven wij aandacht aan het meetbaar maken van de doelstellingen en een goede koppeling tussen ambitie, doelstelling, resultaten en indicator. Dit zien wij als een groeiproces. Zorgvuldigheid, duurzaamheid en eenvoud zijn de uitgangspunten bij het opstellen van de indicatoren. De komende jaren vullen wij deze (beleids)indicatoren verder aan, nadat deze zijn vastgesteld als onderdeel van beleidsnota's. We gaan hierbij uit van het principe dat deze een hele cyclus mee moeten lopen.

Bij de ontwikkeling passen wij de onderstaande indeling toe:

1. Verplichte beleidsindicatoren - op basis van het BBV dienen wij een verplichte set beleidsindicatoren op te nemen. De provincie Gelderland is als referentiewaarde opgenomen. Er zijn geen normen bepaald ten aanzien van de beleidsindicatoren, deze volgen uit de doelstellingen die door de gemeenten worden bepaald. Bij de indicatoren is een link naar 'Waarstaatjegemeente?' opgenomen. Hier kunt u de (grafische) informatie vergelijken met andere gemeenten in Nederland.
2. Eigen beleidsindicatoren - een beperkte set van onze eigen beleidsindicatoren. Het uitgangspunt is dat deze duurzaam zijn en waar mogelijk wordt aangesloten bij indicatoren die al via openbare bronnen worden ontsloten.

Bij de indicatoren staat het jaar van realisatie. De tussenliggende stappen zijn aangeduid als streefwaarden. Deze tussenstappen of streefwaarden moeten ervoor zorgen dat het uiteindelijke doel wordt gerealiseerd.

Paragrafen

Het BBV schrijft voor dat in de paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. De begroting bevat de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
  In deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen met betrekking tot ons belastinggebied weer. Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.
- Weerstandsvermogen
  In deze paragraaf brengen wij onze risico's in beeld. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële gezondheid van onze gemeente. Het geeft aan in welke mate wij in staat zijn om financiële risico's op te vangen. Ook presenteren wij hier de financiële kengetallen.
- Onderhoud kapitaalgoederen
  Deze paragraaf geeft inzicht in onze kapitaalgoederen. De kosten van het onderhoud van onze wegen, openbare verlichting, riolering en water, groen en gebouwen vormen een substantieel deel van de begroting.
- Financiering
  In de financieringsparagraaf bespreken wij de uitvoering van het beleid en de specifieke beleidsvoornemens op het gebied van treasury.
- Bedrijfsvoering
  De bedrijfsvoering betreft de processen binnen onze gemeentelijke organisatie om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren, sturen en beheersen. Bedrijfsvoering bestaat uit de onderdelen personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, planning en control, communicatie, inkoop en aanbesteding en juridische zaken.
- Verbonden partijen
  Een gemeente werkt vaak samen met andere gemeenten of externe partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als deze samenwerking in een bestuurlijke en financiële vorm wordt gegoten, spreken we van een verbonden partij. In deze paragraaf lichten wij deze verbonden partijen, hun beleidsdoelstellingen en activiteiten en de hiermee gemoeid zijnde gemeentelijke bijdragen nader toe.
- Grondbeleid
  Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer, cultuur, sport en recreatie en economische zaken. Het gaat om grote belangen in diverse disciplines. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. De resultaten op grondexploitaties zijn dan ook van groot belang voor de financiële positie van onze gemeente.
- Wet open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting in een aparte paragraaf aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. In de memorie van toelichting bij de Woo staat o.a. dat met dit artikel beoogd wordt een impuls te geven aan de actieve openbaarheid door voor te schrijven dat bestuursorganen in hun begroting en verantwoordingsverslag aan moeten geven hoe zij rekening houden met de bepalingen uit de Woo.

Financiën
In dit hoofdstuk schetsen wij de autorisatie, kaders en uitgangspunten, financiële ontwikkelingen en het financieel meerjarenbeeld voor de komende jaren. Ook hebben wij hier de verplichte onderdelen als het overzicht van baten en lasten naar taakvelden, het overzicht van algemene dekkingsmiddelen, het overzicht van incidentele baten en lasten, de balans en de berekening van het EMU-saldo opgenomen.

Tot slot presenteren wij een aantal **bijlagen**.

PROGRAMMA'S

0. BESTUUR EN ONDERSTEUNING

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over de beleidsvelden bestuur, gemeentelijke organisatie, dienstverlening en belastingen.

Wat willen we?
Wij stellen in ons handelen goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties centraal. We willen meer gebruik maken van digitalisering om dienstverlening te verbeteren en zetten daarbij ook in op het versimpelen en digitaal toegankelijk maken van onze dienstverlening. We nemen onze inwoners serieus en betrekken hen actief bij het maken van ons beleid en de uitvoering.

Door vanuit respect, gelijkwaardigheid en transparantie te denken en te doen, zorgen we voor een goede basis voor de organisatie van morgen. We werken daarom ook aan strategisch personeelsbeleid.

De financiën van onze gemeente zijn op orde en dat willen we zo houden.

Ontwikkelingen
Organisatieontwikkeling
Kijkend naar 2024 en verder gaan wij verder bouwen aan een robuuste en wendbare organisatie. De aanpassing van de structuur is een randvoorwaarde om een verdere doorontwikkeling in de robuustheid en wendbaarheid mogelijk te maken. De vele opgaven die op ons afkomen zoals: de energietransitie, klimaatadaptatie, omgevingswet, schaarste woningen en veranderingen in het sociale domein leiden tot grote veranderopgaven. De organisatieontwikkeling is nodig om de sturing, beheersing en verantwoording op termijn effectiever en efficiënter te maken en te werken aan meer strategische slagkracht. Doen we de goede dingen en doen we de dingen goed.
We gaan werken aan de uitdagingen vanuit drie niveaus, namelijk op: domein-, team- en medewerker niveau. Hiermee bouwen we samen verder aan een robuuste organisatie, waarbij eventuele toekomstige nieuwe of uit te besteden taken (voortkomend uit veranderende opgaven, politieke of organisatorische overwegingen) eenvoudig in of buiten de domeinen gepositioneerd kunnen worden. Wij zijn daarom van mening dat deze beoogde hoofdstructuur een positief effect heeft op het adaptieve vermogen van de organisatie, en daarmee de toekomstbestendigheid van de Gemeente Zevenaar als organisatie. De provincie Gelderland onderschrijft de organisatiewijziging en heeft het commitment uitgesproken om het doorontwikkelingstraject financieel en met kennis en kunde te faciliteren, via de subsidieregeling Vitaal Openbaar Bestuur, en aangegeven dat dit een mooie en krachtige ontwikkelrichting is en een voorbeeld voor de regio kan vormen.

Bezwaar- en beroep WOZ-waarde
De gemeente bepaalt de waarde van (niet) woningen op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken. De hoogten van de OZB is gebaseerd op de WOZ-waarde, welke in Zevenaar gemiddeld is gestegen met 14,5%. De gemeente ontvangt niet meer OZB als gevolg van de waardestijging omdat we een lager OZB-tarief rekenen. We zien dat de hoogte van de WOZ-waarden de laatste jaren meer discussie bij belastingplichtigen oproept. Dit is een landelijke tendens die gepaard gaat met fors meer bezwaren. De toename van bezwaren zien we in het bijzonder bij de no-cure-no-pay bedrijven die namens belastingplichtigen bezwaren indienen. In Zevenaar is ruim de helft van het aantal bezwaren ingediend door deze bedrijven die hier winsten mee maken. De gemeente betaalt zo'n bureau een verplichte proceskostenvergoeding indien het bezwaar of het beroep gegrond is. Uiteindelijk betaalt de gemeenschap dan de kosten van die bureaus. Bij de afhandeling van de bezwaren bezoekt de gemeente veelal de bezwaarmaker en hoort daarbij zijn/haar grieven. Dit persoonlijk contact wordt op prijs gesteld. Gelet op de aard en de spreiding van de bezwaren over de gemeente verwachten we in 2024 en verder dat het aantal bezwaren stabiliseert dan wel vermindert.

Ontwikkeling I&A organisatie
Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Samenwerking de Liemers (SdL) heeft de huidige

samenwerking van de Regionale ICT-Dienst (RID) herijkt. Dit is opgenomen in ons collegeprogramma. De SdL zet op basis van de rapportage 'Toekomstvisie RID de Liemers' van M&I/partners de huidige ICT-samenwerking voort en intensiveert deze. Daarbij geldt wel als belangrijk uitgangspunt dat er een omschakeling plaats vindt van een "kostengedreven organisatie" naar focus op de professionaliteit en toegevoegde waarde van de RID.
Binnen de gemeentelijke organisatie is het van belang om een goede vertaling te kunnen maken van gemeentelijke vraagstukken naar ICT-oplossingen en daardoor de dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Dit noodzaakt dat we onze eigen I-organisatie verder verstevigen en dichtbij het primaire proces van het sociale en fysieke domein organiseren. Leidend voor deze ontwikkeling zijn actuele I&A-visie en strategie, waarbij de I (de hoofdletter i) staat voor informatievoorziening, informatiebeveiliging en innovatie. Belangrijke speerpunten zijn onder meer een cloudstrategie, heldere governance, datagedreven werken en digitale volwassenheid. Een belangrijke lijn in onze aanpak/I&A-strategie is dat we fasegewijs nieuwe zaken oppakken.
Wij merken dat wij als gemeente de komende jaren geconfronteerd worden met een aanzienlijke hoeveelheid nieuwe wet- en regelgeving. Denkt u dan bijvoorbeeld aan wet digitale overheid, wet modernisering bestuurlijk elektronische verkeer en de nieuwe archiefwet. Wetten met steeds meer ICT-aspecten en -componenten met impact voor de informatiehuishouding van Zevenaar. We houden in deze steeds meer digitalere samenleving oog voor de individuele behoefte van al onze inwoners.

Ontvlechting Inkoop
Zevenaar wil de inkoopfunctie professionaliseren met als doel beter in control te komen op het complexe inkoopproces. Met name het waarmaken van de ambities en opgaven in het collegeprogramma (duurzaamheid, social return en regionale inkoop) en het rechtmatig/doelmatig aanbesteden maakt het uitdagend goed grip te houden op het inkoopproces. Dit gaan we doen door de inkoop dichterbij te organiseren.
Wij verwachten dat in 2024 de ontvlechting van de SdL is uitgevoerd en wij een start kunnen maken met invoeren van het bestuurlijk coördinatiemodel. Hierbij zijn afdelingen zelf verantwoordelijk voor inkoop en contractmanagement, waardoor inhoudelijke kennis geborgd is in de uitvoering. Dit doet recht aan de expertise van de vakmensen gepositioneerd in de afdelingen. Wel vindt centrale coördinatie plaats, wat inhoudt dat afdelingen begeleid en ondersteund worden vanuit centraal niveau.

Stijgende gas- en elektriciteitskosten
Gemeente Zevenaar neemt deel aan het collectief Arnhem-Nijmegen voor de inkoop van gas en elektra. De energiecontracten liepen op 31 december 2022 af. Per 1 januari 2023 is de levering van electra verlengd bij Greenchoice (voorheen Groene Stroomfabriek) en het gas wordt geleverd door Eneco. Bij beide energieleveranciers is er sprake van een zogenaamd 'klikcontract', waarbij de energie – samen met een inkoopadviseur – door Collectief Arnhem-Nijmegen wordt ingekocht.
Inmiddels is 90% van de inkoopvolumes voor 2024 vastgeklikt en 40-45% van de inkoopvolumes voor 2025 vastgeklikt. Doordat er diverse prijscomponenten zijn en een aantal van deze prijscomponenten weer afhankelijk zijn van het verbruik per aansluiting, is het lastig om een inschatting te maken van de netto kosten per m3 gas of per kWh elektriciteit. De kale leveringsprijs voor elektriciteit en gas is bijna gehalveerd ten opzichte van 2023 (op basis van 90% inkoopvolume). De lagere inkoopprijzen voor zowel gas als elektriciteit zetten in 2025 door, maar blijven fors hoger dan de leveringsprijzen in 2022.
Voor 2024 is de energiebelasting en het BTW tarief op gas en elektra nog onduidelijk. Het enige bekende is dat de energiebelasting op gas wordt verhoogd en op elektriciteit wordt verlaagd, de exacte tarieven worden op Prinsjesdag bekend gemaakt. Hier rekening mee houdende zou de toename in netto kosten voor 2024 ten opzichte van 2022 voor elektriciteit een kleine factor twee zijn, voor gas een ruime factor twee. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor 3 ten opzichte van 2022.

Flexibele in-, door- en uitstroom personeel
We willen voor ons personeelsbestand (formatie) en onze personele bezetting naar een flexibele manier van omgang bij in-, door- en uitstroom. Met deze nieuwe benadering zorgen we dat de vertrekkende medewerker een 'warme overdracht' kan organiseren voor de nieuwe medewerker. Hiermee borgen we dat de beschikbare kennis en ervaring bij in-, door- en uitstroom beter wordt behouden en overgedragen. Dit past binnen ons beleid van duurzame inzetbaarheid en aantrekkelijke werkgeverschap in de context van de krappe arbeidsmarkt. In de volgende kadernota vragen we budget aan.

Compensatie niet-productieve uren
Als gevolg van ontwikkelingen in de demografische opbouw van ons personeelsbestand zal het beroep op wettelijke verlofregelingen (o.a. Wet Arbeid en Zorg) en mantelzorg de komende jaren toenemen. Met deze regelingen ervaren medewerkers een betere werk-privébalans. Landelijk zien we een trendmatige stijging in het ziekteverzuim. Ondanks het feit dat wij hierop acties ondernemen zien ook wij een lichte stijging ontstaan, onder meer in het langdurig verzuim. Met de afname van het aantal productieve uren ontstaat het risico dat andere medewerkers extra belast worden. Om dit te voorkomen en ervoor te zorgen dat de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven volgens planning uitgevoerd kunnen worden, is mogelijk op termijn een verruiming van de ambtelijke formatie nodig.

Beleidskaders
- Besturingsfilosofie
- Dienstverleningsvisie 2018-2022
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2017 Liemerse gemeenten en SDL
- Collegeprogramma 2022-2026 (2022)
- Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) 2023
- Verordening controle financieel beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) 2023
- Nota Verbonden partijen
- Nota reserves en voorzieningen 2018
- Nota activerings- en afschrijvingsbeleid 2022
- Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen 2023
- Nota garantiebeleid 2023
- Normen- en toetsingskader 2023
- Verordening Rekenkamer 2023
- Verordening op de raadscommissies (3e wijziging, 2023)

WAT WILLEN WE?

0. Bestuur en ondersteuning

Wij stellen in ons handelen goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties centraal. We willen meer gebruik maken van digitalisering om dienstverlening te verbeteren en zetten daarbij ook in op het versimpelen en digitaal toegankelijk maken van onze dienstverlening. We nemen onze inwoners serieus en betrekken hen actief bij het maken van ons beleid en de uitvoering.

Door vanuit respect, gelijkwaardigheid en transparantie te denken en te doen, zorgen we voor een goede basis voor de organisatie van morgen. We werken daarom ook aan strategisch personeelsbeleid.

De financiën van onze gemeente zijn op orde en dat willen we zo houden.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Gemeenschappelijke regeling		
Euregio Rijn-Waal	De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te	13

	starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.	
Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is de opvolger van de regio Arnhem-Nijmegen en is op 1 januari 2021 van start gegaan. De regio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat wij een balans kunnen vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit.	404
Samenwerking De Liemers	Samenwerking De Liemers is een samenwerkingsverband van Liemerse gemeenten op gebied van ICT, inkoop en werk en inkomen.	7.021
Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg	Het Streekarchivariaat heeft als doel het beheren van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten conform de Archiefwet 1995.	185
Vennootschap		
Alliander N.V.	De primaire taak van Alliander is het onderhouden en beheren van de elektriciteits- en gas(distributie)netten in het verzorgingsgebied. Deze taken zijn wettelijk bepaald omdat de maatschappij sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van (duurzame) energie.	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank financiert sinds 1914 de publieke sector. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	0
Vitens N.V.	Waarborgen van de kwaliteit en levering van drinkwater.	0

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Apparaatskosten (in € per inwoner)					
				715,00	715,00
Toelichting	De beleidsindicatoren van dit programma (apparaatskosten, bezetting, externe inhuur, formatie en overhead) zijn niet opgenomen op waarstaatjegemeente.nl. Daarom zijn niet alle waardes gevuld. De apparaatskosten zijn becijferd door een totaaltelling van salarissen, inhuur, P&O, Huisvesting, Intern Beheer en I&A. Wordt uitgedrukt in € per inwoner.				
Bezetting (aantal Fte per 1.000 inwoners)					
				6,75	7,00
Toelichting	De huidige bezetting bedraagt 289 fte, uitgedrukt per 1.000 inwoners is dat 6,42. De bezetting met eigen medewerkers is ten opzichte van voorgaande jaren gedaald. Door krapte op de arbeidsmarkt is aantrekken van gekwalificeerd personeel lastig en de inzet van inhuur en externen noodzakelijk geweest. Als gevolg van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of het aanvaarden van een andere functie elders hebben medewerkers de organisatie verlaten. Door in te zetten op aantrekkelijk werkgeverschap verwachten we een iets stijgende lijn in de bezetting van functies de komende jaren.				

Externe inhuur (kosten in % totale loonsom en inhuur externen)

	26,00	24,00

Toelichting Het gaat hier om de totale inhuur als % van de loonsom; landelijk komt deze indicator in onze gemeentegrootteklasse uit op ± 20%. De externe inhuur is als gevolg van inhuur op projecten en vacatures in de reguliere formatie hoger dan het landelijk gemiddelde. Door de krapte op de arbeidsmarkt verwachten we de komende jaren dat de inhuur boven de 25% blijft. In verband met het tijdelijke karakter van projecten zetten wij tijdelijke capaciteit (lees: inhuur derden) in op projecten. De verhouding tussen externe inhuur en de loonsom van eigen medewerkers is in 2022 en 2023 verder uiteengelopen. Dat wil zeggen de inhuur is toegenomen en de salarislasten zijn afgenomen. Dit leidt tot een procentueel hoger %.

Formatie (aantal Fte per 1.000 inwoners)

	8,31	8,31

Toelichting De per 01-01-2023 vastgestelde formatie voor 2024 is 374 fte. Dit is inclusief nieuw toegekende formatie voor de uitvoering van het collegeprogramma 2022-2026. In deze indicator wordt de formatie uitgerekend per 1.000 inwoners. Afhankelijk van veranderingen en ontwikkelingen in het takenpakket van gemeenten in de nabije toekomst kan deze indicator wijzigen.

Overhead (in % van totale lasten)

	11,20	11,20

Toelichting Het totaal van de loonkosten, kosten van ICT, P&O, facilitaire zaken, huisvesting en overige overhead wordt uitgedrukt in een % van de totale lasten.
De berekening van overhead sluit aan bij het taakveld 0.4 overhead.
Gelet op diverse organisatorische en externe ontwikkelingen zoals datasturing en organisatieontwikkeling zien wij ten opzichte van de vorige begroting een stijging van de overhead. Door een gerichte doorbelasting van kosten vanuit het taakveld overhead naar de andere taakvelden, krijgen we het werkelijke volume van de overhead steeds beter in beeld.

0.1 Verbeteren van de dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen

0.1.1 Wij stellen een nieuw dienstverleningsbeleid op 2023-2024

Iedereen binnen onze gemeente is verantwoordelijk voor een goede dienstverlening aan inwoners en ondernemers. We stellen een dienstverleningsbeleidsplan op. Hierin formuleren we onze ambities, (meetbare) doelen en daarbij horende resultaten zodat we de komende jaren onze dienstverlening steeds verder verbeteren. We voeren om de drie jaar een burgerpeiling uit om de tevredenheid van inwoners over onze gemeentelijke dienstverlening te meten. De uitkomsten van deze burgerpeiling nemen we mee in het opstellen en evalueren van het dienstverleningsbeleid.

0.1.2 Wij breiden onze online dienstverlening uit 2022-2026

Inwoners kunnen zoveel mogelijk zaken digitaal en online regelen. Betrouwbaarheid en veiligheid staan daarbij voorop. We ondersteunen inwoners die minder digitaal vaardig zijn bij hun aanvraag. Persoonlijk contact blijft mogelijk. We bouwen digitale formulieren die waar nodig in te vullen zijn met DigiD, e-Herkenning of e-IDas. We implementeren de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. Deze wet geeft inwoners het recht om hun zaken met de gemeente digitaal te regelen.

0.1.3 Wij communiceren in begrijpelijke taal 2022-e.v.

Dat alle inwoners onze brieven, e-mails en de informatie op onze websites kunnen begrijpen vinden wij belangrijk. Documenten die online gedeeld worden zijn begrijpelijk geschreven. We trainen medewerkers hierin wanneer ze in dienst komen. We zorgen ervoor dat iedereen, ook bezoekers met een beperking, onze websites goed kunnen gebruiken omdat deze voldoen aan de meest recente richtlijnen voor digitale toegankelijkheid.

0.1.4 Wij maken onze processen klantgerichter 2024-2026

Contact met de gemeente is prettig, open en duidelijk. We denken in oplossingen en vragen inwoners met ons mee te denken. We verplaatsen ons in de inwoner door 'klantreizen' te maken. In een klantreis interviewen we inwoners over hoe zij de contactmomenten met de gemeente hebben ervaren. We gebruiken de ervaringen van inwoners om onze werkprocessen klantgerichter in te richten.

0.2 Stimuleren van betrokkenheid van inwoners, ondernemers en instellingen

0.2.1 Wij coördineren participatie 2023-2024

Participatie gaat over op welke manieren inwoners mogen meedenken en meepraten over onderwerpen en beleid in de gemeente. Participatie is een belangrijk thema voor onze bestuursperiode. Participatie is een rode draad in het coalitieakkoord en in dit collegeprogramma, maar ook onderwerp op de raadsagenda. In verschillende resultaten in dit collegeprogramma is participatie concreet benoemd, onder andere bij energietransitie (7.2.1), ruimtelijke plannen en wonen (8.2.3), invoering van de Omgevingswet (8.2.2) en openbare ruimte (5.6.5 en 8.2.3).
Wij brengen de verschillende initiatieven op het gebied van participatie samen in een uniforme werkwijze door hiervoor een programma participatie in te richten. We stellen hiervoor een toolbox samen. De middelen en methodes uit deze toolbox helpen medewerkers en inwoners om op een effectieve manier participatie in te zetten. We stellen een tijdelijke programmamanager aan om dit te realiseren.

0.3 Optimaliseren van bestuurlijk ambtelijk samenspel

0.3.1 Wij werken aan verbetering van de (organisatie)cultuur Doorlopend

Het verbeteren van de bestuurlijke en ambtelijke werk- en omgangsvormen richt zich op verschillende dimensies. In de eerste plaats raakt dit het functioneren van de raad zelf. Daarnaast gaat het om de betrekkingen tussen het college en de raad. Verder is er het samenspel tussen het bestuur en de ambtelijke organisatie en tenslotte het samenspel met de samenleving. Van belang is dat men op een respectvolle manier met elkaar omgaat met ruimte voor eenieders mening en standpunt. Het debat wordt op een goede en toegankelijke manier gevoerd, het besluitvormingsproces is helder en duidelijk en men gunt elkaar een succes.

Raad en college moeten vanuit een duidelijke taakverdeling werken met een heldere rolverdeling in termen van opdrachtgever- en opdrachtnemersrol. Het college ondersteunt de raad bij het nemen van uitvoerbare besluiten en voert deze besluiten uit. Rolzuiverheid, verantwoording, evalueren en leren moeten structureel onderdeel zijn van het samenspel tussen raad en college.

De ambtelijke organisatie ondersteunt het college (en de raad) vanuit een integrale werkwijze en fungeert als antennefunctie voor het bestuur. Zij informeert het bestuur over belangrijke opgaven en urgente ontwikkelingen in de samenleving. In de doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie hebben we de uitdaging om onze organisatie hierop nog beter in te richten en onze medewerkers daarvoor de goede uitrusting te geven.

Voor een goed samenspel met de samenleving is het van belang om samen op te trekken en zuiver te zijn over rolverdeling, taken en verantwoordelijkheden. Rond concrete maatschappelijke opgaven organiseren we samenwerking en bundelen we de krachten. Participatie vormt een rode draad in de aanpak van de ambities uit dit collegeprogramma.

Het verbeteren van de bestuurlijke en ambtelijke werk- en omgangsvormen is een proces van lange adem. Een allesomvattende aanpak is er eigenlijk niet. De bereidheid om te willen veranderen en het inzicht in de mogelijkheden en kansen om elkaar te versterken en te helpen, zijn de eerste stappen naar een verbeterde samenwerking. In de raadagenda wordt de verdere aanpak uitgewerkt.

0.4 Verbeteren van de bedrijfsvoering (betere sturing en beheersing van processen) als ondersteuning aan het realiseren van taken en doelen van de gemeente

0.4.1 Wij verbeteren onze interne beheersing — Doorlopend

Een goede interne beheersing is de basis voor een transparante en betrouwbare gemeente, die zijn doelstelling weet te realiseren en verantwoord omgaat met de middelen die zij beheert. We willen een (digitaal) toegankelijke, betrouwbare organisatie zijn waarbij veiligheid en zorg voor onze inwoners voorop staat. Om dit te kunnen realiseren moet de interne beheersing van onze bedrijfsvoeringsprocessen op orde zijn.

Wij zijn verantwoordelijk voor het in kaart brengen van de risico's en moeten daar adequate maatregelen voor inrichten. Hiervoor is concernbreed aandacht, ook waar het gaat om de beschikbare capaciteit om de uitvoering van de bestuurlijke ambities te realiseren vanuit alle domeinen (fysiek, sociaal en bedrijfsvoering). Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behalen van de doelen in het coalitieakkoord en dit collegeprogramma.

Wij leggen verantwoording af aan de raad over de kwaliteit van de interne beheersing in de paragraaf bedrijfsvoering van de documenten uit de planning en controlcyclus. Daar gaan we in op de kwaliteit van de interne beheersing met specifieke aandacht voor onderwerpen als rechtmatigheid, privacy en informatieveiligheid. Met name ook de verwachte toename van het aantal cyberincidenten de komende jaren, vereist dat cybersecurity integraal onderdeel moet zijn binnen onze processen. We blijven dan ook investeren in het veilig inrichten van onze bedrijfsvoeringsprocessen en zorgen voor bewustwording bij onze medewerkers.

Ter ondersteuning hiervan starten we met de doorontwikkeling van meetlatten en (beleids)indicatoren om de effectiviteit van beleid beter te kunnen meten.

0.4.2 Wij herijken het inkoopbeleid en positioneren de inkoopfunctie — 2023-2024

Om de lokale economie te stimuleren, zetten we in op het gebruik van lokale producten. Dit geldt ook voor lokale diensten. In verband met de complexiteit van inkoop en aanbesteding en de toenemende aandacht vanuit rechtmatigheid is het noodzakelijk om voor dit onderwerp vol aandacht te hebben. Dit thema – en ook social return en duurzaamheid - komt nadrukkelijk aan bod bij het herijken van ons inkoopbeleid. Tevens positioneren we de inkoopfunctie zodanig dat deze past bij de huidige ambitie van de organisatie en het bestuur.

0.4.3 Wij groeien verder als aantrekkelijke werkgever — 2022-2026

Er is sprake van een aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. We willen ook nu in staat blijven om (nieuwe) medewerkers aan te trekken, te boeien, te binden en te behouden. We vinden het belangrijk dat alle medewerkers volledig zichzelf kunnen zijn, dat iedereen erbij hoort en dat iedereen dat ook zo voelt. Daarin geven we zelf het goede voorbeeld.

Wij nemen maatregelen die zijn gericht op het faciliteren van groei in de professionele en persoonlijke ontwikkeling van onze medewerkers. Daarnaast richten we ons op het kunnen bieden van moderne marktconforme arbeidsvoorwaardelijke ontwikkelingen en aandacht voor diversiteit en inclusiviteit. Deze maatregelen vragen om een meer centrale aanpak.

We investeren in centrale regievoering op werving en selectie, het opleiden en begeleiden van medewerkers en de aanpassing van de arbeidsvoorwaarden. Dit heeft een tweeledig doel. Allereerst richten we ons op ontwikkeling en behoud van onze huidige medewerkers. Daarnaast willen we ook een gezonde instroom in ons personeelsbestand. We zien landelijk dat medewerkers steeds meer betekenisvol werk zoeken. Als

gemeente kunnen we dit gezien onze maatschappelijke taak zeker bieden.

Door de krapte op de arbeidsmarkt is het aantrekken van ervaren medewerkers steeds uitdagender. We willen door het inzetten van traineeships, stages en ontwikkelfuncties als werkgever aantrekkelijker worden voor de jongere generatie. We investeren daarbij in opleiding en begeleiding van deze doelgroep naar ervaren medewerkers.

0.4.4 Wij voeren een strategisch personeelsbeleid 2023-2024

Het uitgangspunt hierbij is dat er aansluiting is op de visie en missie van de organisatie. Het doel van het strategisch personeelsbeleid is om ondersteunend te zijn aan het realiseren van doelstellingen (beleidsmatig en organisatorisch) door adequate inzet van personeel en organisatie. Het stapsgewijs toewerken naar een vernieuwd strategisch personeelsbeleid stelt ons in staat om in te spelen op veranderingen in de toekomst. Na de herindeling in 2018 zijn we vooral bezig geweest met consolideren en de basis van de organisatie op orde brengen. We willen nu meer gaan kijken naar veranderingen in de samenleving, maatschappelijke opgaven, nieuwe taken en de arbeidsmarkt. We brengen op basis daarvan kansen en uitdagingen in beeld.

Door dit anticiperend inzicht kunnen we tijdig interventies in gang zetten om de organisatie wendbaar te houden. Bijvoorbeeld door:

- Arbeidsmarktcommunicatie.
- Doorontwikkeling van de Zevenaar Academie.
- Beleid voor duurzame inzetbaarheid.
- Verhogen van digitale vaardigheden.
- Datagedreven werken.
- Digitalisering, automatisering en robotisering.
- Aanpassing van arbeidsvoorwaarden.
- Aansluiting beschikbare formatie t.o.v. uitvoeringsvraag borgen (m.n. binnen fysiek en sociaal domein).

Een onderdeel van het strategisch personeelsbeleid is het opmaken van een strategische personeelsplanning. Op basis van de opgedane inzichten inventariseren we welke competenties noodzakelijk zijn om de doelstellingen en ambities van bestuur en organisatie te realiseren. We brengen kwantitatief en kwalitatief in beeld wat de huidige situatie is en waar we naar toe willen groeien. Wij houden daarbij rekening met de te verwachten competenties als gevolg van de ambities zoals deze in het coalitieakkoord zijn opgenomen. Wij sturen op het (verplicht) ontwikkelen en bijhouden van (dienstverlenings)competenties, schriftelijke en mondelinge communicatie en vakinhoudelijke kennis en competenties.

0.4.5 Wij herijken de bestuurlijke opdracht aan RID de Liemers 2022-2023

We leven in een informatiesamenleving. Dit zien we onder meer aan de razendsnelle ontwikkeling van ICT. Om deze ontwikkeling bij te kunnen houden, moeten we in staat zijn om snel en flexibel te handelen. Hiervoor hebben we informatiekundige kennis in eigen huis nodig, maar ook partners om ons heen die mee kunnen gaan in de veranderende vraag.

RID de Liemers is een belangrijke partner als uitvoeringsorganisatie. In Liemers verband stellen we een toekomstvisie voor RID de Liemers op. Hierin wordt ook duidelijk of de RID robuust genoeg is om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien. In het uitwerken van de opdracht betrekken we medewerkers, directie, gemeentesecretarissen en bestuurders van de verschillende organisaties.

0.4.6 Wij verbeteren onze datahuishouding en datagedreven werken in Zevenaar 2022-2026

Het tempo van de digitale transitie is ook binnen onze organisatie de laatste tijd versneld. We willen daarmee meer en beter inspelen op digitale ontwikkelingen in de maatschappij en economie. Als meest nabije overheid hebben we de zorg voor inwoners die zich minder of niet redden in dit digitale tijdperk. Daarnaast zijn we scherp op privacy en informatieveiligheid. Dit is het fundament voor onze kijk op het gebied van digitalisering. We willen de veranderkracht van digitalisering verder te benutten.

Het ontwikkelen van een datastrategie is een prioriteit. In deze strategie worden onder andere

datamanagement, governance, beveiliging en bewustwording (bijvoorbeeld rondom het werken met algoritmen) aangestipt. We werken toe naar het kunnen analyseren van trends met data om vooruit te kunnen kijken. Daarvoor moet eerst de basis op orde zijn. Die basis wordt gelegd in deze collegeperiode. We voeren diverse experimenten uit. Bij succesvolle resultaten rollen we deze verder uit.

Aan het einde van de collegeperiode is het goed kunnen analyseren van data ter beoordeling van beleid steeds vaker een dagelijkse gang van zaken. Het verbreedt onze kennis uit en over onze omgeving.
We halen data uit onze systemen en tonen deze in verschillende dashboards. Bijvoorbeeld op het gebied van bereikbaarheid, wachttijden en doorlooptijden van onze dienstverlening. Het dashboard maakt zichtbaar waar we met de dienstverlening staan en waar verbeterkansen liggen. Op basis hiervan stellen we doelen voor verdere verbetering.

0.4.7 Wij verbeteren het functioneel beheer in de informatievoorziening 2022-2025

Inwoners moeten zoveel mogelijk zaken digitaal, online kunnen regelen. Betrouwbaarheid en veiligheid staan daarbij voorop. Voor wie dit lastig is, blijft persoonlijk contact mogelijk.
Digitalisering van onze dienstverlening en een efficiënt werkende gemeente vragen om goed georganiseerde informatievoorziening. Maar informatievoorziening is meer dan dat, want het is ook een randvoorwaarde voor het behalen van maatschappelijke doelen. De realisatie van de digitale transformatie van de gemeente Zevenaar gaat gepaard met een goede centraal georganiseerde informatievoorziening op het gebied van het functioneel beheer van de gemeentelijke applicaties.

0.4.8 Wij verbeteren van het (digitaal) documentenbeheer 2022-2025

Onze manier van werken willen we blijven verbeteren. Belangrijk element daarbij is dat we goed zorg hebben voor de (digitale) documenten die we in huis hebben. We werken systematisch aan het verder op orde en in control brengen van het (digitaal) informatiebeheer. Dit doen we tijdens deze bestuursperiode op basis van een informatiebeheerplan (2023) en met een kwaliteitssysteem informatiebeheer. Belangrijk onderdeel is de zorg voor informatie in vakapplicaties. Daarnaast bereiden we ons voor en sluiten we aan op een e-depot, waarin het opslaan van informatie en het garanderen van de houdbaarheid van deze digitale informatie voor langere tijd is ingericht.

0.4.9 Wij voeren de Wet open overheid (Woo) uit 2022-2027

Een open cultuur vinden wij belangrijk, we willen duidelijk zijn in wat we doen en waarom.

De invoering van de Wet open overheid faciliteert dit:

- We voeren een analyse uit om te bepalen wat de impact is van de Woo op de gehele organisatie.
- We stellen een strategie op voor het uitvoeren van de Woo, waarin onder andere ambitieniveau, communicatiewijze (intern en extern) en participatie aan bod komen.
- Wij voeren actieve openbaarmaking in (het online publiceren van minstens de 11 aangewezen informatiecategorieën: wet- en regelgeving, organisatiegegevens, raadsstukken, bestuursstukken, stukken van adviescolleges, convenanten, jaarplannen en -verslagen, Wob/Woo-verzoeken, onderzoeken, beschikkingen, klachten). Hierbij houden we de landelijke planning aan.

De aanpak richt zich daarnaast op de gemeentelijke systemen (o.a. aanschaf van software), cultuur (o.a. trainen medewerkers) en het op orde brengen van de informatiehuishouding (o.a. vastleggen van meta-gegevens bij te bewaren documenten).

0.4.10 Wij herijken het Integraal Accommodatiebeleid 2020-2040 2025-2026

De raad heeft eind 2020 het Integraal Accommodatieplan (IAP) voor gemeentelijk vastgoed vastgesteld. Dit is een strategisch plan dat aangeeft welke gemeentelijke accommodaties wij willen behouden en welke wij op termijn willen afstoten. Ook geeft het plan aan voor welke maatschappelijke doelgroepen wij in principe huisvesting aanbieden en voor welke functies. De beleidskaders worden elke vier jaar opnieuw onder de loep genomen om rekeningen te kunnen houden met actuele ontwikkelingen en inzichten. Specifieke aandachtspunten bij de herijking van het IAP zijn verduurzaming en het beoordelen of leegstaande gemeentelijke panden een nieuwe functie kunnen krijgen in de buurt, wijk of het dorp bij voorkeur in combinatie met wonen.

0.5 Zorgen voor een betrouwbare en een houdbare financiële huishouding

0.5.1 Wij voeren de planning- en controlcyclus uit 2022-2026

In ons financieel beleid is het uitgangspunt: een structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting en voldoende weerstandsvermogen. Wij geven uitvoering aan de planning- en controlcyclus (P&C-cyclus) door het opstellen van een kadernota, begroting, voortgangsrapportages en jaarstukken. De beschikbare middelen zijn integraal afgewogen bij de kadernota en de begroting. We blijven de P&C-cyclus doorontwikkelen.

0.5.2 We herijken de lokale belastingen 2023-2026

De lokale lasten voor inwoners, ondernemers en verenigingen houden wij zo laag mogelijk. De lokale belastingen vormen een belangrijk deel (grofweg 20%) van de inkomsten van de gemeente. In de wet staat aangegeven welke belastingen een gemeente mag heffen. De gemeenteraad besluit tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van belastingen. We groeien mee met de landelijke impulsen met betrekking tot sociaal invorderen en de basisregistraties WOZ en BAG.

De komende periode zetten we in op het volgende:

- Een modern en actueel lokaal belastinginstrumentarium.
- Afschaffen van de hondenbelasting.
- Afschaffen van de vermakelijkheidsretributie als een bijdrage voor gebruikmaking van gemeentelijke voorzieningen door grote commerciële evenementen is geborgd.
- Wijzigen van het tarief van de precariobelasting op terrassen naar het niveau van belastingjaar 2019.
- Bij bestemmingsheffingen en retributies heffen wij in principe 100% kostendekkende tarieven (m.u.v. de marktgelden en lijkbezorgingsrechten).
- Alhoewel de toeristenbelasting een algemene belasting is, zetten wij deze inkomsten in voor recreatie en toerisme.
- Onze basisregistraties WOZ en BAG voldoen aan de landelijk complexer wordende kwaliteitseisen; dat ook met het oog op de Samenhangende objectenregistratie (SOR) die ingevoerd gaat worden.
- Wij hebben een sociaal invorderingsbeleid met ruimte voor maatwerk.
- Moderniseren van onze digitale belastingbalie. Zo kunnen onze inwoners op een gebruiksvriendelijke manier belastingzaken raadplegen en regelen.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	105.653	110.253	110.968	103.801	103.331
1e voortgangsrapportage 2023	3.097	2.299	1.537	3.409	1.218
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	16	3.572	5.543	4.094	5.068
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	666	666	666	666
Totale baten tot de begroting	**108.766**	**116.790**	**118.714**	**111.970**	**110.284**
Mutaties in deze begroting (baten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**-6**	-5	-6	-7
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	0	-6	-5	-6	-7
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**0**	0	0	0

Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	0	0	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**33**	40	40	570
Actualisatie reisdocumenten	0	33	40	40	570
Totaal gemuteerde baten	**0**	**27**	**35**	**34**	**563**
Totale baten in deze begroting	**108.766**	**116.816**	**118.748**	**112.004**	**110.847**

Lasten

Primitieve begroting 2023-2026	25.773	26.197	25.006	25.200	24.833
1e voortgangsrapportage 2023	1.681	845	535	466	437
Kadernota 2024	0	1.034	772	686	686
2e voortgangsrapportage 2023	1.449	3.662	4.716	4.998	4.496
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	-2.193	-1.761	-2.631	-3.062
Totale lasten tot de begroting	**28.902**	**29.546**	**29.268**	**28.719**	**27.390**

Mutaties in deze begroting (lasten)

1. Autonome ontwikkelingen	0	**-482**	156	741	1.600
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	0	-69	41	115	287
Aanpassing rente grondexploitaties	0	-55	-942	-574	-786
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	0	-401	1.010	1.122	2.022
Areaaluitbreiding de Bem	0	0	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	-34	-30	0	0
Salarissen ambtelijke organisatie 2024	0	77	77	77	77
Salarissen college B&W	0	0	0	0	0
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**268**	268	268	268
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	8	8	8	8
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	-100	-100	-100	-100
Organisatieontwikkeling	0	360	360	360	360
3. Nieuw beleid	0	**49**	49	49	49
GOUW naar de cloud / belastingportal	0	49	49	49	49
5. Vervolgtraject kadernota	0	**-2.276**	-2.008	-1.958	-1.709
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	-154	-56	-26	-35
Actualisatie reisdocumenten	0	93	103	121	379
Data-analyse in 2024 schrappen	0	-40	0	0	0
Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	0	-70	0	0	0
Inzet budget indexatie 2024	0	-1.955	-1.952	-1.950	-1.950
Onderhoudskosten gebouwen	0	-50	-50	-50	-50

Raadsadviseur	0	-12	-12	-12	-12
Recruiting- verminderen formatie	0	-40	-40	-40	-40
Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	0	-48	0	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-2.441**	**-1.535**	**-900**	**208**
Totale lasten in deze begroting	**28.902**	**27.105**	**27.733**	**27.819**	**27.598**
Resultaat voor bestemming	**79.864**	**89.712**	**91.015**	**84.185**	**83.248**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	343	111	111	111	111
1e voortgangsrapportage 2023	611	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	11.886	66	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	2.315	378	426	426
Totaal onttrekkingen reserves	12.839	**2.492**	489	537	537
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	11.897	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	2.085	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	11.897	**2.085**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**943**	**407**	**489**	**537**	**537**
Resultaat na bestemming	**80.806**	**90.119**	**91.504**	**84.723**	**83.786**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	**69**	**-41**	**-115**	**-287**

De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitatie Zevenaar-Oost bedrijven heeft in 2024 tot en met 2026 een positief effect op de meerjarenbegroting. De oorzaak hiervan is dat de ontwikkelingen op 7PoortI vertraging hebben opgelopen. De verwachting is nu dat deze grondexploitatie eind 2026 wordt afgesloten. In de nabije toekomst zal een nieuwe grondexploitatie worden

geopend, te weten 7PoortII. Dit zal naar verwachting opnieuw leiden tot een doorbelasting van salarissen en overhead wat dan een positief gevolg heeft voor het meerjarenbeeld. Het is echter nu nog te vroeg om daar rekening mee te houden. De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitaties Zevenaar-Oost wonen heeft vanaf 2024 een negatief effect op de meerjarenbegroting. Door het afronden van deelgrondexploitaties binnen complex Zevenaar-Oost wonen is er naar verwachting in de toekomst minder capaciteit nodig, Middag-Oost & Zwanenwaay en Waaijakkers hebben vanaf 2024 een positief effect op de meerjarenbegroting.

Aanpassing rente grondexploitaties **55** **942** **574** **786**
Als gevolg van de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2023 en de gewijzigde rekenrente wordt de doorbelasting rente grondexploitaties aangepast. Door een minder gunstiger meerjarenverloop van de boekwaarde wordt vanaf 2024 meer rente toegerekend aan de grondexploitaties. Dit betekent een voordeel voor het begrotingssaldo. Voor 2024 wordt een voordeel verwacht van € 55.000.

Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury **395** **-1.015** **-1.128** **-2.029**
De ramingen voor de rentekosten en rentebaten zijn geactualiseerd. Met name in de jaren 2026 en 2027 ontstaat er een toename in de financieringsbehoefte (veroorzaakt door onder andere investeringsuitgaven, aflossingen van huidige leningen en afnemende reserves in de komende jaren). De huidige rentepercentage stijging op leningen zorgt voor een extra stijging in de rentelast.

Areaaluitbreiding de Bem **0** **0** **0** **0**
In de kadernota 2024-2027 zijn we ervan uitgegaan dat de deelgrondexploitaties de Bem en de Tol in 2023/2024 worden afgesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2025 stijgen. Deze inschatting was te behoudend. De deelgrondexploitatie de Bem wordt namelijk in 2023 al gesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2024 stijgen. Voor wegen gaat het om € 28.000, waarvan € 22.000 gestort wordt in de voorziening groot onderhoud wegen en € 6.000 voor de klein onderhoudskosten. Voor openbaar groen gaat het om € 16.000. Tenslotte stijgt de benodigde personele capaciteit van openbare werken met € 48.000. Deze wijzigingen leiden tot een nadelig resultaat van € 92.000.

Mutatie gas- en elektriciteitskosten **34** **30** **0** **0**
In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

Salarissen ambtelijke organisatie 2024 **-77** **-77** **-77** **-77**
De salarissen voor 2024 en verder ramen we volgens de actuele personeelsbegroting. Dekking voor eerder aangevraagd nieuw beleid zetten we in. Er resteert een nadeel van € 77.000 dat boven op de cao-verhoging komt. Dit houdt verband met de groei in tredes binnen de functieschaal van medewerkers en soms ook plaatsing in de uitloopschaal. Gelet op de arbeidsmarktkrapte maken medewerkers in bepaalde gevallen hierin een grotere stap.

Salarissen college B&W **0** **0** **0** **0**
De autonome loonontwikkeling in de salarissen voor het college van B&W ramen we bij. De stelpost voor indexatie zetten we in als financiële dekking, waardoor het resultaat budgettair neutraal blijft.

2 Actualisatie bestaand beleid

Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren -8 -8 -8 -8

Aanpassing van de storting in de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (vast percentage 0,5%) aan de raming van de belastingopbrengsten 2024.

Mutaties afvalstoffenheffing 2024 100 100 100 100

In 2024 hebben we te maken met diverse kostenstijgingen. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL en daarmee de doorbelasting aan de gemeente Zevenaar. Grootste extra kostenpost voor RDL zijn de gestegen lonen. De kosten voor materieel zijn ook toegenomen door hogere brandstofkosten, gestegen rentelasten en de vervanging van materieel. Voor het nieuwe aanbiedstation 7Poort zijn de kosten hoger, omdat in 2024 voor het eerst de lasten van de gestegen bouwkosten in de begroting doorwerken. Vanwege de gedaalde hoeveelheid gebracht afval is de opbrengstprognose verlaagd. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL. Zij betalen hierdoor ook een hogere vergoeding aan de gemeente Zevenaar. Dit compenseert het nadeel dat de RDL in haar begroting heeft gemeld. Voor het jaar 2024 leidt dit voor gemeente Zevenaar tot een nadeel van € 96.000.

Binnen de gemeentelijke begroting houden we ook rekening met een aantal stijgende kostenposten. Denk hierbij aan hogere verwerkingskosten huishoudelijk restafval en hogere inzamelkosten PMD. Het betreft hier een op basis van de resultaten in 2023 te verwachten hoger gebruik van de inzamelzakken voor PMD en een vanwege de gestegen grondstofprijzen hogere aanschafprijs van deze zakken.
Verder houden we rekening met een aantal wijzigingen in de opbrengsten. Zo houden we rekening met een lagere verwerkingsvergoeding voor papier en met een verlaging van de inzamelvergoeding PMD. Per saldo verwachten we een nadeel van € 57.000.

De wijzigingen binnen de RDL en de gemeente Zevenaar leiden per saldo tot een structureel nadeel van € 153.000. Deze verrekenen wij binnen de afvalstoffenheffing en is daarmee budgettair neutraal. De financiële effecten zijn verdeeld over de programma's 0, 2, 3 en 7.

Organisatieontwikkeling -360 -360 -360 -360

Er zijn veranderingen en versterkingen nodig om de organisatie en de domeinen in te richten en beter samen te laten werken. De belangrijkste structurele investering, is de versterking van de sturing van processen op het "wat" en "hoe". De structurele loonsom laat daarmee een beperkte toename zien van € 360.000. Deze sturing is nodig om de richting en de uitvoering te verbeteren op zowel strategie, kwaliteit, processen en (toekomstige) opgaven en te zorgen voor een meer passende 'span of control'. We verwachten hiermee medewerkers meer sturing en begeleiding te bieden en verantwoording beter te faciliteren. Deze fase richt zich op de sturing, in de volgende fase wordt de benodigde versus de beschikbare kwaliteit onderzocht.

3. Nieuw beleid

GOUW naar de cloud / belastingportal -49 -49 -49 -49

We ramen structureel € 49.000 gelet op ontwikkelingen in het taakveld van belastingen. De applicatie Gouw-belastingen nemen we na 2023 af als clouddienst. We realiseren hiermee een kwaliteitsverbetering op gebied van informatiebeveiliging, het beheer van de software en de continuïteit. Daarnaast sluit deze ontwikkeling aan bij de transitie naar de cloud van het volledige applicatielandschap. Hiermee implementeren we ook het belastingportal, waarmee inwoners en bedrijven via de website van de gemeente Zevenaar allerlei belastingzaken 7 x 24 uur zelf regelen. Een volgende stap in het verbeteren van de digitale dienstverlening. 1Stroom en Zevenaar hebben een gezamenlijk contract met Gouw voor de belastingen applicatie. Dit traject voeren we gezamenlijk uit.

5. Vervolgtraject kadernota

Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen 154 56 26 35

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Actualisatie reisdocumenten **-60** **-63** **-81** **191**

Op basis van de verlopen reisdocumenten is een actualisatie gemaakt van de inkomsten en uitgaven voor de jaren 2024-2027. Wij verwachten in deze periode hogere inkomsten door de zogenaamde paspoortenpiek. Deze is ontstaan door de wijziging van de geldigheid van de reisdocumenten. De geldigheid is in 2014 verhoogd van vijf naar tien jaar.

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn de baten ook verhoogd. We hebben daarbij echter geen rekening gehouden met de uitbreiding van de formatie die nodig is om de piek in de reisdocumenten te verwerken. Dit corrigeren we in deze wijziging. In het strategisch personeelsplan wordt geborgd dat deze formatie-uitbreiding tijdelijk is. Onze verwachting is namelijk dat de piek doorloopt t/m 2028 en in 2029 afneemt.

Per saldo resulteren deze wijzigingen in 2024 t/m 2026 in een nadelig resultaat oplopend van € 60.000 in 2024 tot € 80.500 in 2026. In 2027 verwachten we echter een voordeel van € 191.000.

Data-analyse in 2024 schrappen **40** **0** **0** **0**

In het collegeprogramma zijn budgetten beschikbaar voor het verbeteren van de datahuishouding en het datagedreven werken. De voorbereiding van een vooruitkijkende data-analyse vraagt € 40.000 in 2024 en 2025. Gezien de financiële situatie en dat wij nu keuzes moeten maken is het voorstel om het budget in 2024 te schrappen. Dit heeft echter als consequentie dat we de ambitie en de voortvarendheid van het datagedreven werken (iets) bijstellen. Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 40.000 in 2024.

Implementatie Wet digitale toegankelijkheid **70** **0** **0** **0**

Bij de kadernota is een bedrag van € 110.000 aangevraagd voor de implementatie Wet digitale toegankelijkheid. We laten de extra inhuur vervallen en monitoren of we het binnen de bestaande capaciteit kunnen organiseren. Hierdoor wordt een bedrag van € 70.000 bespaard.

Inzet budget indexatie 2024 **1.955** **1.952** **1.950** **1.950**

De algemene uitkering en de eigen gemeentelijke belastingen zijn in 2024 verhoogd met een percentage voor inflatie. In totaal is daarmee € 5,6 miljoen beschikbaar voor verhoging van de budgetten met een inflatiecorrectie. Na de kadernota 2024 is een vervolgtraject opgestart om met name de begroting 2024 sluitend te krijgen. Als onderdeel van dat vervolgtraject hebben wij van alle budgetten beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of maar voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdragen aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan materieel kosten en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact. De uitkomst is dat een bedrag van € 1.955.000 (structureel) ingezet kan worden voor het dekken van het begrotingstekort.

Onderhoudskosten gebouwen **50** **50** **50** **50**

Na beoordeling van de budgetten verwachten wij op het klein onderhoud van diverse gebouwen, waaronder het gemeentehuis, € 50.000 minder uit te geven. Het budget voor het groot onderhoud blijft ongemoeid. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 50.000.

Raadsadviseur **12** **12** **12** **12**

De functie van raadsadviseur / adjunct-griffier is momenteel ingeschaald op schaal 11. Het is bij nader inzien efficiënter om deze functies op schaal 10 te hebben. De formatie was 0,89 fte op schaal 11 en wordt 0,89 fte op schaal 10. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 12.000.

Recruiting- verminderen formatie **40** **40** **40** **40**

Bij de MJB 2023-2026 en als onderdeel van het collegeprogramma is in het kader van aantrekkelijk werkgeverschap en het binden van nieuwe medewerkers formatie beschikbaar gesteld voor recruiters. Het ging om een structureel bedrag van € 120.000 vanaf 2024, dat gelijk staat aan 1,5 fte. We verwachten nu een

koppeling / combinatie te kunnen maken met de persoonlijke begeleiding van medewerkers, waar ook formatie voor beschikbaar is. Het voorstel is de formatie voor recruiting terug te brengen tot 1 fte. Dit levert een structureel voordeel op van € 40.000.

Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	**48**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota zijn budgetten beschikbaar gesteld voor het ontvlechten van inkoop en het intern fundamenteel anders inrichten van de eigen inkooporganisatie. Voor de voorbereiding en het verwezenlijken van deze overgang is in 2024 en 2025 1 fte strategisch inkoopadvies geraamd. Wij verwachten dat deze formatie niet direct vanaf begin 2024 ingevuld zal zijn. We ramen de helft in 2024 af. Dit levert een eenmalig voordeel op van € 48.000.

Totaal mutaties	**2.468**	**1.569**	**934**	**355**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5. Vervolgtraject kadernota				
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	**230**	**378**	**426**	**426**

Om structurele bestedingsruimte te creëren in de begroting stellen wij voor om voor een aantal investeringen een bestemmingsreserve afschrijvingslasten te vormen ter waarde van in totaal € 2.085.000. Hiermee dekken we de jaarlijkse afschrijvingslasten van de geselecteerde investeringen. Doordat de afschrijvingslasten uit deze investeringen in het verleden als nadeel in de begroting zijn opgenomen, levert deze actie nu een voordeel op. Het betreft de volgende investeringen:
- IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn
- Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan
- Rioolcombi (kolkenzuiger)
- Vervangen werkplekken hardware (2022-2025)
- Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer

Deze investeringen zijn het meest rendabel, omdat ze allen een relatief snelle afschrijvingstermijn (maximaal tien jaar) hebben. Hiermee bereiken we met een zo beperkt mogelijke aanspraak op de algemene reserve, een zo hoog mogelijke extra structurele ruimte op de kortere termijn. Daarnaast voorkomen we een overvloed aan bestemmingsreserves, waarmee we aansluiten bij het beleid uit de nota reserves en voorzieningen. Per saldo resulteert dit in een financieel voordeel oplopend van € 230.000 in 2024 tot € 426.000 structureel vanaf 2026.

Totaal reservemutaties	**230**	**378**	**426**	**426**

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
0.1	Bestuur	3	0	0	0	0	0
0.2	Burgerzaken	551	486	879	908	1.013	1.073
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	21.865	820	816	1.315	1.684	816
0.4	Overhead	1.839	2.003	1.995	1.995	1.995	1.995
0.5	Treasury	764	641	896	893	890	889
0.61	OZB woningen	8.343	8.162	8.826	8.902	8.978	8.978
0.62	OZB niet-woningen	5.909	5.948	5.948	5.948	5.948	5.948
0.63	Parkeerbelasting	1.179	1.159	1.277	1.277	1.277	1.277
0.64	Belastingen overig	547	221	224	224	224	224
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	90.220	89.112	95.940	97.271	89.980	89.631
0.8	Overige baten en lasten	2	215	16	16	16	16
Totaal Baten		**131.220**	**108.766**	**116.816**	**118.748**	**112.004**	**110.847**
Lasten							
0.1	Bestuur	1.948	2.187	2.234	2.309	2.309	2.309
0.2	Burgerzaken	1.158	1.138	1.400	1.329	1.446	1.473
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	22.666	2.351	2.231	2.410	2.631	2.140
0.4	Overhead	16.929	21.067	19.405	19.238	19.322	19.370
0.5	Treasury	635	592	540	1.183	847	1.042
0.61	OZB woningen	944	1.064	960	928	928	928
0.62	OZB niet-woningen	2	25	30	30	30	30
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	173	191	262	262	262	262
0.8	Overige baten en lasten	300	288	44	44	44	44
Totaal Lasten		**44.755**	**28.902**	**27.105**	**27.733**	**27.819**	**27.598**
Saldo							
0.1	Bestuur	-1.946	-2.187	-2.234	-2.309	-2.309	-2.309
0.2	Burgerzaken	-607	-652	-521	-421	-432	-400
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-801	-1.532	-1.415	-1.095	-948	-1.324
0.4	Overhead	-15.090	-19.064	-17.409	-17.243	-17.327	-17.374
0.5	Treasury	129	49	356	-290	43	-154
0.61	OZB woningen	7.399	7.098	7.866	7.974	8.050	8.050
0.62	OZB niet-woningen	5.907	5.923	5.918	5.918	5.918	5.918
0.63	Parkeerbelasting	1.179	1.159	1.277	1.277	1.277	1.277
0.64	Belastingen overig	374	30	-38	-38	-38	-38
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	90.220	89.112	95.940	97.271	89.980	89.631
0.8	Overige baten en lasten	-297	-73	-29	-29	-29	-29
Begrotingsresultaat voor bestemming		**86.466**	**79.864**	**89.712**	**91.015**	**84.185**	**83.248**

0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	7.368	12.839	2.492	489	537	537
	Toevoegingen	6.464	11.897	2.085	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**904**	**943**	**407**	**489**	**537**	**537**
Begrotingsresultaat na bestemming		**87.370**	**80.806**	**90.119**	**91.504**	**84.723**	**83.786**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 0. Bestuur en ondersteuning					
Baten					
Opbrengst verkoop vastgoed.	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	498	868	0
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	0	0	0	0
Lasten					
Organisatieontwikkeling	Voor de organisatieontwikkeling zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	350	228	60	0
Afboeking boekwaarde vastgoed.	Afboeking van boekwaardes in verband met de verkoop van vastgoed.	0	289	512	0
Totaal programma 0		**-350**	**-19**	**296**	**0**

Reserves

Algemene reserve (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	**Naam**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9000	Algemene reserve	30.693	39.686	36.644	36.616	36.588

De algemene reserve is een buffer om onverwachte tegenvallers en fluctuaties in de exploitatie op te kunnen vangen. Daarnaast is de algemene reserve bedoeld als dekking voor risico's. Het gedeelte van de algemene reserve dat niet nodig is als bufferfunctie of voor het afdekken van risico's is vrij aanwendbaar voor bestuurlijke ambities.
Toevoeging

Onttrekking Het geraamde bedrag van de onttrekkingen in 2024 op basis van genomen raadsbesluiten bedraagt € 3,043 miljoen:
Stoppen subsidie Kunstwerk! onderdeel Volksuniversiteit € 21.000
Huurderving vermindering spreekuren sociaal Raadsliedenwerk € 7.000
Ontwikkelen synergievoordelen Fashion Outlet Zevenaar € 15.000
Vormen van bestemmingsreserve afschrijvingslasten ledverlichting € 307.460
Vormen van bestemmingsreserves afschrijvingen voor structurele ruimte in de begroting € 2.085.090
Uitvoeringskosten energieneutrale organisatie € 82.390
Beëindiging ontzanding in ontwerp bestemmingsplan Rhederlaag € 375.000
Fasering invoering Omgevingswet € 150.000

Totaal algemene reserve	**30.693**	**39.686**	**36.644**	**36.616**	**36.588**

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)					**(Bedragen x € 1.000)**
Nummer Naam	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9047 Onderhoud gebouwen	66	66	0	0	0

In 2017 is het restant van de voorziening onderhoud gebouwen Rijnwaarden overgeboekt naar de bestemmingsreserve onderhoud gemeentegebouwen, omdat er voor groot onderhoud gebouwen geen actueel onderhoudsplan meer was.
De reserve is bedoeld voor groot onderhoud van de gebouwen van de voormalige gemeente Rijnwaarden. Na vaststelling van een nieuw onderhoudsplan kan deze reserve vervallen.

Toevoeging In 2024 verwachten we geen storting in de reserve.

Onttrekking De vaststelling van het nieuwe onderhoudsplan verwachten wij in 2023/2024. Het saldo van de reserve hebben wij daarom in 2024 onttrokken aan de reserve onderhoud gebouwen en toegevoegd aan de voorziening onderhoud gebouwen.

9050 Corona-herstelplan	1.038	0	0	0	0

In 2020 is een corona herstelplan 'Sociaal economische injectie Zevenaar' opgesteld. Om de plannen uit dit herstelplan te realiseren is € 3.000.000 overgeheveld vanuit de algemene reserve naar deze bestemmingsreserve.

Onttrekking In 2023 zijn de laatste uitgaven ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht. Het resterende saldo is in 2023 overgeheveld naar de algemene reserve. Deze bestemmingsreserve wordt eind 2023 opgeheven.

Totaal bestemmingsreserves	**1.104**	**66**	**0**	**0**	**0**

Bestemmingsreserves afschrijvingslasten (stand per 1 januari)					**(Bedragen x € 1.000)**
Nummer Naam	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9007 Werkzaamheden gemeentehuis	505	505	492	480	467
9027 Balansverkorting	170	131	125	120	115
9040 Verbouw nieuwbouw gemeentehuis	1.097	1.017	936	856	775
9063 Afschrijvingslasten begroting op orde	0	0	1.855	1.477	1.051
Totaal bestemmingsreserves afschrijvingslasten	**1.772**	**1.652**	**3.409**	**2.933**	**2.408**

Voorzieningen

Voorzieningen (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
8002	Pensioenen wethouders	2.092	2.002	1.908	1.886	1.860

Voor de huidige en voormalige wethouders van de (voormalige) gemeente Zevenaar en de voormalige gemeente Rijnwaarden die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, is een voorziening gevormd. Eén van de grondslagen die gehanteerd wordt bij de berekening van het benodigd doelvermogen van de pensioenvoorziening is de zogenaamde rekenrente, welke gebaseerd is op de marktrente.

Toevoeging Bij de berekening van het benodigd doelvermogen van de pensioenvoorziening hanteren we de rekenrente die wordt geadviseerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en die in lijn is met de rente die geldt voor individuele waardeoverdrachten. Door de gestegen rekenrente is in 2022 een deel van de voorziening vrijgevallen. In 2023 en 2024 is de begrote toevoeging € 0 omdat vanwege de gestegen rente de voorziening voldoende op peil is. In 2025 en verder staat er in de begroting jaarlijks € 75.000 als storting geraamd.

Onttrekking Op begrotingsbasis wordt rekening gehouden met een onttrekking van € 94.000 per jaar welke op loopt. Dit betreft de maandelijkse betalingen van de pensioenen.

8004	Onderhoud gebouwen	1.891	1.811	2.278	2.500	2.321

Deze voorziening is bedoeld voor de egalisatie van kosten van groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen conform het meerjarenonderhoudsplan.

Toevoeging Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse dotatie conform het meerjarenonderhoudsplan. Daarnaast wordt in 2023/2024 de vaststelling van het nieuwe onderhoudsplan verwacht. Daarom wordt in 2024 het saldo van de reserve onderhoud gebouwen toegevoegd aan de voorziening onderhoud gebouwen (€ 66.000).

Onttrekking Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse onttrekking conform het meerjarenonderhoudsplan.

8013	Wachtgelden wethouders	320	196	78	0	0

Na het aftreden van burgemeester en wethouders hebben bestuurders recht op een wachtgelduitkering. Hiertoe is bij de jaarrekening 2017 een voorziening gevormd. Om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, wordt jaarlijks bij de 2e Voortgangsrapportage bekeken of een aanvulling nodig is in de voorziening.

Toevoeging Op basis van een inschatting van de wachtgeldverplichtingen in de jaren 2023 tot en met 2026 is in 2022 een storting gedaan in de voorziening. Dit betreft het wachtgeld van wethouders uit de bestuursperiode 2018-2022. De voorziening is hiermee op peil en voldoende om de verwachte onttrekkingen in 2023 en verder te kunnen afdekken.

Onttrekking De verwachte bedragen in verband met het recht op wachtgeld van wethouders uit de bestuursperiode 2018-2022 worden ten laste van de voorziening gebracht.

8014	Verlofsparen	123	123	123	123	123

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning. De bovenwettelijke vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw kennen, vormen wij hier een voorziening voor.

Toevoeging Op basis van het saldo van verlofsparen opgebouwd door medewerkers per 31-12-2022 is € 123.000 aan de voorziening toegevoegd. Dit betreft de bovenwettelijke verlofuren. Jaarlijks boeken we het saldo van de verlofspaaruren.

Onttrekking In de komende jaren kan het verlofspaarsaldo door de medewerker worden opgenomen waarna de voorziening wordt aangesproken.

Totaal voorzieningen	**4.426**	**4.132**	**4.387**	**4.510**	**4.304**

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000) 2023	2024	2025	2026	2027
Programma 0. Bestuur en ondersteuning						
4e verdieping, tech. installaties etc.		143	0	0	0	0
Bouw toiletvoorziening Breuly		0	26	0	0	0
Ford Transit Connect		0	45	0	0	0
Ford Transit pick-up		86	0	0	0	0
Hefbrug 24 ton		0	135	0	0	0
Heftruck Toyota		0	0	25	0	0
Invullen gebouw Raadhuisplein 1		40	100	0	0	0
Iveco I		86	0	0	0	0
Iveco II		92	0	0	0	0
Mercedes bus sprinter		70	0	0	0	0
Mercedes Sprinter Pick-up		0	63	0	0	0
Onkruidverdelgingsmachine		30	0	0	0	0
Rioolcombi (kolkenzuiger)		0	400	0	0	0
Service auto VW Transporter		102	0	0	0	0
Toyota Hi-Lux		76	0	0	0	0
Tractor MF		0	75	0	0	0
Valveiligheidsvoorzieningen daken gem gebouwen		42	0	0	0	0
Verduurzaming brandweerkazerne Zevenaar		0	27	0	0	0
vervangen VW Crafter bus (355)		0	0	61	0	0
vervangen VW crafter/kipper (356)		0	0	88	0	0
vervangen VW Crafter/kipper (357)		0	0	88	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2023		282	100	0	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2024		0	212	0	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2025		0	0	192	0	0
Vloeistoftank 32000 liter		0	33	0	0	0

Vrachtwagen DAF CF75	0	410	0	0	0
VW Crafter Pick-up	172	0	0	0	0
Werkzaamheden gemeentehuis	60	0	0	0	0
Totaal programma 0	**1.281**	**1.626**	**454**	**0**	**0**

1. VEILIGHEID

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over brandweerzorg, crisisbeheersing en integrale veiligheid.

Wat willen we?
We zetten ons in voor een veilige en leefbare samenleving. Samen met onze inwoners werken we aan een omgeving waarin iedereen zich veilig voelt. Thuis, op straat, in het dorp of de stad én in het buitengebied.

Ontwikkelingen
Veiligheidsagenda
De kaders vanuit Veiligheid zijn vastgelegd in de Integrale Veiligheidsagenda 2023-2026. Naast de reguliere werkzaamheden is er de aankomende jaren extra aandacht voor:
- De aanpak van de georganiseerde criminaliteit
- Zorg en veiligheid
- Digitale veiligheid

Georganiseerde criminaliteit
Het gevaar van georganiseerde criminaliteit is dat illegale activiteiten en reguliere functies in de gemeente naar elkaar toegroeien. Dat ondermijnt de democratische rechtsstaat en schaadt de samenleving en de levens van (jonge) en kwetsbare mensen op allerlei manieren. We zetten in op bewustwording van onze medewerkers, maar ook samen met inwoners en bedrijven proberen we de weerbaarheid te vergroten. We zetten in op het vergroten van de veiligheid van bedrijventerreinen en het buitengebied.

Zorg en veiligheid
Sinds de start van het team zorg en veiligheid vanuit het sociaal domein, kunnen we sneller en professioneler reageren op signalen en meldingen. Het team zorg en veiligheid vormt voor ketenpartners de toegang bij complexe domeinoverstijgende casuïstiek, complexe (gezins-)situaties en casuïstiek die (naar verwachting) kan leiden tot crimineel en/of overlastgevend gedrag of verder afglijden. De procesregisseurs uit het team zijn verantwoordelijk voor het coördineren, ontwikkelen, structureren, bewaken, onderhouden en versterken van de samenwerking tussen professionals in het sociaal- en veiligheidsdomein.
Graag willen we doorstappen naar een persoonsgerichte aanpak (PGA). Hiermee kunnen we de samenwerking organiseren tussen tal van in- en externe partners bij complexe casuïstiek die te veeleisend is voor het gebiedsteam / sociaal team, maar te licht voor het Zorg- en Veiligheidshuis. Ook biedt de lokale PGA goede handvatten voor afbakening van de doelgroep, gegevensdeling, monitoring en het integreren van bestaande overleggen.

Digitale criminaliteit
Helaas wordt de impact van online criminaliteit op slachtoffers onderschat. Daarbij gaat het niet alleen om financiële schade en verlies van waardevolle gegevens, maar ook om verlies van vertrouwen, de wereldwijde schaal van verspreiding en victimblaming (het slachtoffer wordt aan de spreekwoordelijke schandpaal genageld), en het gevoel nooit slachtoffer af te zijn. Het startpunt voor ons is het vergroten van de bewustwording en weerbaarheid van burgers en ondernemers.

Opvang Oekraïners
We hebben een taakstelling voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. In Zevenaar zijn er drie opvanglocaties. Voor 2024 kan de taakstelling wijzigen, hier moeten we ons op voorbereiden.
Zie verder programma 6. Sociaal Domein.

Opvang zwerfdieren
Met de regiopartners zijn wij in overleg over de nieuwbouw van het dierentehuis in Velp. Onderdeel van het gesprek is ook het komen tot een nieuwe dienstverleningsovereenkomst. Wij verwachten een forse

tariefstijging. Zodra hier meer over bekend is komen wij hierop bij u terug.

Beleidskaders

- Integrale Veiligheidsagenda 2023-2026
- Uitvoeringsplan ondermijnende criminaliteit 2022-2023 (2021)
- Toezicht en handhavingsbeleid 2018-2022

WAT WILLEN WE?

1. Veiligheid

We zetten ons in voor een veilige en leefbare samenleving. Samen met onze inwoners werken we aan een omgeving waarin iedereen zich veilig voelt. Thuis, op straat, in het dorp of de stad én in het buitengebied.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Gemeenschappelijke regeling		
Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)	De VGGM behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van brandweer, regionale ambulancevoorziening en GGD voor de vijftien gemeenten in de regio Gelderland-Midden.	5.183

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Diefstal uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)					
	2022	1,20	0,60	0,50	0,50
Toelichting	Het aantal woninginbraken is in Zevenaar al bijzonder laag. Samen met de politie en buurtwhatsappgroepen is hier de afgelopen jaren op geïnvesteerd. We hopen het aantal woninginbraken voor Zevenaar zo laag mogelijk te houden.				
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)					
	2022	3,60	2,50	2,40	2,10
Toelichting	Zevenaar scoort onder het Gelders gemiddelde. Toch zouden we graag zien dat het aantal geweldmisdrijven gestaag blijft afnemen de aankomende jaren.				
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)					
	2022	5,60	4,10	4,00	4,00
Toelichting	Zevenaar zit onder het Gelders gemiddelde. Wij streven ernaar om dit de aankomende jaren vast kunnen houden.				

Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)

	2021	8,00	9,00	9,00	9,00
Toelichting	Halt kan voor jongeren een passende straf zijn. Het is goed dat we als gemeente kunnen doorverwijzen naar Halt.				

Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)

	2022	1,90	1,00	1,00	1,00
Toelichting	De afgelopen jaren is het aantal winkeldiefstallen gestaag gestegen. In 2022 zien we voor het eerst weer een daling in de cijfers. We hopen dit lage cijfers de aankomende jaren vast te houden.				

1.1 Bestrijden van ernstige overlast en criminaliteit

1.1.1 Wij voorkomen dat jongeren overlast op straat veroorzaken en treden op tegen van overlast gevende en/of criminele jeugdgroepen 2022-2026

We zetten in op preventief jongerenwerk buiten de organisatie (outreachend) in Zevenaar. Dit jongerenwerk houdt in dat de jongerenwerkers ondersteuning bieden binnen de leefwereld van de jongeren. In 2022 start een pilot jongerenwerk op straat. Dit wordt in 2023 geëvalueerd. Bij preventief beleid kijken we ook naar maatregelen om te voorkomen dat jongeren overlast veroorzaken. Voldoende speel- en sportvoorzieningen en locaties voor het organiseren van activiteiten voor jongeren kunnen preventief werken en overlast elders beperken of voorkomen.

Voor de aanpak van overlast veroorzakende en/of criminele jeugdgroepen werken we samen met betrokken partijen op basis van het in 2022 afgesproken convenant. Gezien de ontwikkeling van de problematiek met overlast veroorzaakt door jeugdigen in onze gemeente willen we, naast het outreachend jongerenwerk, de inzet van jeugdboa's onderzoeken. Een jeugdboa richt zich specifiek op jeugdigen en de daarbij horende overlast. De inzet van een jeugdboa gaat een stap verder dan het jongerenwerk en kan een repressief karakter aannemen. De jeugdboa kan handhavend optreden. In 2023 start een pilot met de inzet van jeugdboa’s.

Belangrijk hierbij is dat we deze problematiek vanuit inhoud en bestuurlijk-ambtelijke inzet integraal benaderen vanuit beide prevalente belangen: zorg voor onze jongeren en zorg voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid.

1.1.2 Wij zetten in op het terugdringen van meldingen van personen met verward gedrag en betere begeleiding naar passende hulp 2022-2024

Er kan sprake zijn van ordeverstorend verward gedrag bij bepaalde ziektebeelden, verslavingsproblematiek of andere onderliggende psychosociale problemen. De verbinding tussen zorg en veiligheid is van cruciaal belang voor het integraal bieden van ondersteuning voor kwetsbare inwoners met multiproblematiek en begeleiding naar passende hulp.

We beschrijven onze integrale aanpak op het gebied van preventie en dienstverlening in een lokaal plan kwetsbare inwoners. Dit doen we samen met maatschappelijke partners, ervaringsdeskundigen en (vertegenwoordigers van) inwoners. Lokaal richten we ons op voorzieningen als respijtzorg en tijdelijke opvang. We werken daarbij via de lijn: voorkomen en signaleren – dienstverlening – toezicht en handhaving.

Regionale voorzieningen gelden als vangnet. Veiligheid en handhaving is het sluitstuk van de keten. We werken samen met de politie indien er sprake is van verstoring van de openbare orde en veiligheid, maar ook wanneer er sprake is van zorgvragen die door politie geconstateerd worden. Vanuit deze samenwerking zorgen we voor een zorgvuldige en adequate hulpverlening bij huiselijk geweld en overlast gevende personen.

1.1.3 Wij vergroten en bewaken de veiligheid en leefbaarheid in alle kernen 2022-e.v.

Samen met onze inwoners werken we aan een omgeving waarin iedereen zich veilig voelt. Thuis en op straat, in het dorp en de stad én in het buitengebied. We werken hiervoor samen met partners vanuit het werkveld, zoals de politie en partners vanuit het RIEC-verband. Het RIEC is het Regionale Informatie- en Expertise Centrum dat zich richt op bestrijding van ondermijnende criminaliteit.

We zorgen voor een veilige en prettig leefbare gemeente. Hierbij hebben we een aantal speerpunten:

- De inzet van cameratoezicht zien we als laatste inzetmiddel, we willen dit dus zo min mogelijk inzetten. Tijdelijke inzet van camera's kan een overweging zijn.
- We continueren de inzet van het kernteam ondermijning. We zetten in op kleinschalige controles met interne collega's, waar nodig aangevuld met onze partners uit het RIEC-verband.
- We geven uitvoering aan Uitvoeringsplan Ondermijning 2022-2023.
- We geven opvolging aan de aanbevelingen uit Weerbaarheidsscan (2022) van het RIEC.

Regionaal, vanuit het RIEC, maar ook door de Provincie Gelderland wordt geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning op verschillende vlakken. Willen we hiervan profiteren dan is nu het moment om hieraan deel te nemen. Zo zijn we gestart met Ariadne (aanpak vakantieparken). Er is een Districtelijk ondermijningsteam ingesteld dat kan ondersteunen bij integrale controles en is er een platform veilig ondernemen actief, dat zich specifiek richt op het buitengebied.

1.2 Met toezicht en handhaving inzetten op naleving van de regelgeving

1.2.1 Wij vergroten de zichtbaarheid van de boa's in buurten en wijken en werken aan het verhogen van het veiligheidsgevoel 2023-2023

Boa's zijn beter zichtbaar in buurten en wijken en zijn voor inwoners goed bereikbaar. Door capaciteitsuitbreiding is er meer handhavingsinzet, aansturing en informatieanalyse. Dit resulteert in een veiligere leefomgeving door verbeterde samenwerking intern (Openbare Orde & Veiligheid en Sociaal Domein) en met de politie.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	121	121	121	121	121
1e voortgangsrapportage 2023	5	5	5	5	5
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	15	2	2	2	2
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	4	4	4	4
Totale baten tot de begroting	**141**	**131**	**131**	**131**	**131**
Mutaties in deze begroting (baten)					
	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totale baten in deze begroting	**141**	**131**	**131**	**131**	**131**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	4.398	4.256	4.257	4.256	4.256
1e voortgangsrapportage 2023	244	18	3	3	3
Kadernota 2024	0	423	423	423	423
2e voortgangsrapportage 2023	-128	-61	-60	-60	-60

Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	178	175	179	180
Totale lasten tot de begroting	**4.514**	**4.814**	**4.799**	**4.802**	**4.803**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**7**	13	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	7	13	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**7**	**13**	**0**	**0**
Totale lasten in deze begroting	**4.514**	**4.821**	**4.812**	**4.802**	**4.803**
Resultaat voor bestemming	**-4.374**	**-4.689**	**-4.681**	**-4.670**	**-4.671**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	**0**	0	0	0
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023					
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves					
Saldo reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat na bestemming	**-4.374**	**-4.689**	**-4.681**	**-4.670**	**-4.671**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**-7**	**-13**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook

voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

Totaal mutaties	**-7**	**-13**	**0**	**0**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	51	85	71	71	71	71
1.2	Openbare orde en veiligheid	98	56	60	60	60	60
Totaal Baten		**149**	**141**	**131**	**131**	**131**	**131**
Lasten							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.714	3.239	3.468	3.458	3.447	3.448
1.2	Openbare orde en veiligheid	876	1.275	1.353	1.354	1.355	1.355
Totaal Lasten		**3.590**	**4.514**	**4.821**	**4.812**	**4.802**	**4.803**
Saldo							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.662	-3.154	-3.397	-3.386	-3.375	-3.377
1.2	Openbare orde en veiligheid	-779	-1.219	-1.293	-1.294	-1.295	-1.295
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-3.441**	**-4.374**	**-4.689**	**-4.681**	**-4.670**	**-4.671**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	16	0	0	0	0	0
	Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**16**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Begrotingsresultaat na bestemming		**-3.425**	**-4.374**	**-4.689**	**-4.681**	**-4.670**	**-4.671**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

In dit programma zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Meerjareninvesteringsplan

Er zijn binnen dit programma geen investeringen gepland.

2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over verkeer en vervoer (wegen, openbare verlichting e.d.), parkeren en openbaar vervoer.

Wat willen we?
Wij willen dat de gemeente Zevenaar voor elke inwoner en bezoeker goed bereikbaar is. Of je nu wandelt of jezelf met de fiets, auto of het openbaar vervoer verplaatst. Dit moet voor iedereen comfortabel en veilig zijn. Hierbij hebben we oog voor verkeersgedrag, de inrichting van de infrastructuur en het verkeersveiligheidsgevoel van inwoners.

Ontwikkelingen
Revitalisering openbare ruimte
Voor 2023 en volgende jaren zijn vernieuwingen gepland van de riolering in geselecteerde delen van de kernen Tolkamer, Lobith, Pannerden en in de kern Zevenaar de wijken Bloemenkamp en Schrijvershoek. Deze werkzaamheden worden gefaseerd in de periode 2023-2027 uitgevoerd. Deze werkzaamheden aan de riolering pakken wij integraal op waarbij ook wegen, groen en speelvoorzieningen worden vervangen. We passen daarbij dezelfde methodiek toe als toegepast bij de revitalisering Angerlo.

Planvoorbereiding fietsroutes
Samen met de buurgemeenten in de Achterhoek wordt gewerkt aan de planvorming van de aanleg en verbetering van de fietsroutes richting de Achterhoek en Duitsland. Deze nieuwe routes sluiten aan op bestaande fietsroutes in Zevenaar, waaronder in Babberich.

Beleidskaders
- Structuurvisie Zevenaar 2012-2030 (2013)
- Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030 (2017)
- Integraal beleidsplan openbare ruimte 2022-2032 (2022)
- Gemeentelijke verkeers- en vervoersplan 2020
- Beheerplan openbare verlichting (2022)
- Beheerplan straatmeubilair (2022)
- Beheerplan verkeersregelinstallaties (2022)
- Beheerplan wegen en civiele kunstwerken (2022)

WAT WILLEN WE?

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wij willen dat de gemeente Zevenaar voor elke inwoner en bezoeker goed bereikbaar is. Of je nu wandelt of jezelf met de fiets, auto of het openbaar vervoer verplaatst. Dit moet voor iedereen comfortabel en veilig zijn. Hierbij hebben we oog voor verkeersgedrag, de inrichting van de infrastructuur en het verkeersveiligheidsgevoel van inwoners.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027

2.1 Optimaliseren van de bereikbaarheid via verkeersveilig infrastructuur

2.1.1 Wij anticiperen op het doortrekken van de A15 en het verbreden van de A12. 2024-2028

Een doorgetrokken A15 en verbreding van de A12 met daarbij de aanleg van deze twee nieuwe aansluitingen heeft gevolgen voor het verkeer op ons onderliggend wegennet. Wij zetten ons in om hinder (o.a. sluipverkeer) tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zoveel mogelijk te beperken. Ondertussen werken wij aan een alternatief plan, indien onverhoopt het project A15/A12 niet doorgaat als gevolg van de uitspraak van de Raad van State.

2.1.2 Wij verbeteren de aansluiting van de fietsstraat Babberichseweg met het centrum 2022-2024

De aansluiting van de fietsstraat Babberichseweg met de bestaande situatie op de Didamstraat is niet optimaal. Daarom is het dringend gewenst om de gehele parkeerplaats aan de Didamsestraat te reconstrueren. Dit valt echter buiten de reikwijdte van dit project.

Aangezien het nog enige tijd duurt voordat vanuit onderhoud de parkeerplaatsen (verharding) vervangen moeten worden, voegen wij dit gedeelte toe aan het project fietsstraat Babberichseweg. Als de herinrichting wordt gecombineerd met een goede fietsverbinding naar het centrum kan een deel van de kosten gedekt worden door de fietssubsidie. De rest dient via eigen middelen te worden gedekt.

2.1.3 Wij beschermen en geven voorrang aan fietsers, voetgangers en mensen met een beperking in het verkeer 2022-2030

Bij onderhoud of het opnieuw inrichten van wegen houden we rekening met de bescherming van fietsers, voetgangers en mensen met een beperking. Wij streven naar een optimale toegankelijkheid en een optimaal gebruik van de openbare ruimte, wegen, en fietspaden. We stimuleren het fietsen door goede en veilige fietsroutes en zorgen voor voldoende ruimte om fietsen te kunnen parkeren. Binnen ons Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan, dat onderdeel uit gaat maken van een nieuw op te stellen mobiliteitsvisie, geven wij prioriteit aan de thema's fietsverkeer, voetgangers en openbaar vervoer.

2.1.4 Wij actualiseren het verkeers- en mobiliteitsbeleid 2024-2025

In de bredere mobiliteitsvisie die wij opstellen, actualiseren wij de (beleids)plannen op het gebied van verkeer en vervoer. Dit onderwerp staat op de raadsagenda. Aan de raad wordt parkeren en het parkeerbeleid voorgelegd voor beeldbepaling en meningsvorming (zie 2.3.1.). Uiteraard betrekken wij onze inwoners en

belangengroepen ook bij het opstellen van de visie, onder andere om de locaties waar verkeersonveiligheid ervaren wordt in kaart te brengen.

Verkeersveiligheid krijgt naast mobiliteit en verkeerscirculatie volop aandacht in deze visie. Dat geldt ook voor verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid op de wegen die niet in eigen beheer/eigendom zijn. Hiervoor treden wij actief in overleg met andere wegbeheerders, zoals de Provincie Gelderland.
In het huidige Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP) zijn in het uitvoeringsprogramma doelstellingen gekoppeld aan jaartallen waarin het doel bereikt dient te worden. In deze collegeperiode integreren wij de acties uit het GVVP in de nieuw op te stellen mobiliteitsvisie. Wij onderzoeken of de acties aansluiten op onze visie op een verbetering van de verkeersveiligheid.

2.1.5 Wij inventariseren verkeersonveilige situaties en ondersteunen lokale initiatieven. 2022-2026

Vooruitlopend op de brede mobiliteitsvisie inventariseren wij in hoeverre de meest kwetsbare verkeersdeelnemers zich veilig voelen in het verkeer. We brengen in kaart welke plekken niet verkeersveilig zijn in onze gemeente. We kijken dan niet alleen naar de cijfers zoals het aantal ongevallen, maar ook naar hoe (on)veilig inwoners zich voelen op de weg. Wij ondersteunen en maken daarbij gebruik van lokale initiatieven die werken aan verkeersveiligheid. We werken samen met instanties zoals Veilig Verkeer Nederland en ouderenbonden en maken gebruik van het nog op te richten participatieplatform. Verder houden wij een enquête specifiek gericht op het inventariseren van ervaren verkeersonveilige situaties. De input verwerken we in de plannen ter uitvoering van het GVVP.

2.1.6 Wij nemen regie op de verbetering van de verkeerssituatie Witte Kruis en stimuleren RWS en de provincie om het wegennet rondom Babberich en Zevenaar te verbeteren en hierop te anticiperen 2022-2030

Wij benutten elke gelegenheid om de gewenste aanpassingen aan het wegennet in en rondom Babberich en Zevenaar (Witte Kruis) onder de aandacht te brengen bij de provincie en Rijkswaterstaat. Wij zetten in op het stimuleren van verbeteringen en anticiperen hierop. Dit doen we zowel ambtelijk als bestuurlijk. De hiervoor reeds gedane inspanningen in de afgelopen jaren zetten wij voortvarend voort in deze collegeperiode. Daarbij zetten wij ons in om de gebiedsoplossing samen met de provincie gerealiseerd te krijgen. Het doortrekken van de Witte Kruis maakt onderdeel uit van de gebiedsoplossing Babberich. Zo nodig en mogelijk treffen wij kleinschalige maatregelen voor wegen waar de gemeente wegbeheerder van is.

2.1.7 Wij anticiperen op wijzigingen in de infrastructuur en op toename van verkeer 2024-2025

Bij het opstellen van een brede mobiliteitsvisie zoeken we een oplossing om de toename van verkeer op verschillende plekken in de gemeente in goede en veilige banen te leiden. Waar nodig en mogelijk verminderen we het drukke verkeer. Het project ViA15 brengt met de realisatie van twee nieuwe aansluitingen op de A12 en A15 wijzigingen aan ons wegennet met zich mee. Wij passen ons wegennetwerk hier verder op aan en maken bewuste keuzes over via welke wegen wij het verkeer willen afwikkelen (categoriseringsplan). Hierdoor kunnen wij wegen in- en rondom woonwijken afwaarderen/anders categoriseren. Dit sluit aan op de motie die onlangs in de Tweede Kamer is aangenomen om de maximum snelheid binnen de bebouwde kom terug te brengen van 50 naar 30 kilometer per uur. Dit vraagt een herinrichting van wegen binnen de bebouwde kom.

2.1.8 Wij richten de Edisonstraat opnieuw in 2024-2028

Het opnieuw inrichten van de Edisonstraat is nodig om een goede aansluiting van de diverse bedrijventerreinen (vooral Mercurion) op de nieuwe aansluiting op de A12 bij Zevenaar Oost te realiseren. De Edisonstraat wordt hiervoor aangepast.

2.2 Verbeteren van de bereikbaar van de kernen via openbaar vervoer

2.2.1 Wij spannen ons in voor de komst van hub Zevenaar Oost 2023-2030

Er zijn en worden veel woningen gebouwd op Groot Holthuizen. Eveneens staat de realisatie van de Fashion Outlet op de planning en worden steeds meer bedrijven op 7Poort gerealiseerd. Goede bereikbaarheid, ook met het openbaar vervoer vinden we van groot belang. We blijven ons inzetten voor een station Zevenaar

Oost. De Groene Metropoolregio (GMR) heeft onlangs een verkenning opgestart om de potentie van een mobiliteitshub Zevenaar Oost te onderzoeken. Een hub is een vervoersknooppunt waar je kunt overstappen van het ene naar het andere vervoersmiddel. Na de zomer van 2022 wordt het rapport door de GMR opgeleverd aan de gemeente Zevenaar. Het doel zoals opgenomen in het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan 2020 – 2030 blijft vooralsnog dat Zevenaar Oost in 2030 fungeert als mobiliteitshub.

2.2.2 Wij behouden de buurtbus 2022-2030

De buurtbus vervult een belangrijke rol om de kleine kernen van onze gemeente bereikbaar te houden. Om de buurtbus te behouden gaan wij de vrijwilligers meer ondersteunen. Als eerste actie overleggen wij met de organisatie en de vrijwilligers om de knelpunten die zij ervaren in kaart te brengen.

2.2.3 Wij zetten in op het voorkomen van de realisatie van de Noordtak 2022-2026

We zijn tegen de aanleg van een Noordtak van de Betuweroute. Aanleg van de Noordtak leidt ertoe dat Zevenaar steeds meer ingeklemd wordt door grootschalige infrastructuur. Dit heeft een negatieve invloed op het woon- en leefplezier van onze inwoners in met name Zevenaar Oost en Babberich. Daarnaast is de impact op de natuur en het landschap groot. Dit standpunt blijven wij duidelijk maken in ambtelijke en bestuurlijke gremia. We trekken hierin samen op met de regio Achterhoek en de Liemerse gemeenten. Wij dragen ons standpunt regionaal uit. Daarom wordt er allereerst actief gestuurd op het onderzoeken van het nut en de noodzaak van de voorgestelde varianten voor het goederenvervoer.

2.2.4 Wij nemen deel aan de Groene Metropool Regio: opgave Verbonden Regio 2021-2026

Regionale samenwerking is belangrijk om doelstellingen te behalen die wij niet op lokale schaal kunnen bereiken. Een integrale gebiedsaanpak voor mobiliteit is nodig om onze ambities op het gebied van verstedelijking, duurzaamheid en leefbaarheid kans van slagen te geven. Binnen de opgave Verbonden Regio zetten we in op het verder verminderen, veranderen en verduurzamen van de mobiliteit. Regionale projecten voeren we uit binnen de speerpunten gebiedsgerichte corridors, fiets, hubs en knooppunten (o.a. Zevenaar-Oost), gedrag en duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid.

2.3 Met een doelmatig parkeerbeleid de leefbaarheid en veiligheid in de kernen bevorderen

2.3.1 Wij actualiseren het parkeerbeleid. 2022-2023

Met de gemeenteraad en samen met onze inwoners, instellingen en ondernemers onderzoeken we wat er goed is en wat kan worden verbeterd aan het parkeren in de gemeente Zevenaar. Op de raadsagenda staat dit onderwerp opgenomen als onderdeel van het thema Mobiliteitsvisie (zie 2.1.4).

Met actieve betrokkenheid van genoemde groepen maken we een plan waarin in ieder geval de volgende onderdelen zijn opgenomen:

- Het opstellen van een parkeerbeleid voor de gehele gemeente (o.a. parkeernormen).
- Een evaluatie en zo nodig het bijstellen van het betaald parkeren en vergunningen-parkeren in het reguleringsgebied in Zevenaar.
- Het zo nodig actualiseren van de Parkeerverordening Zevenaar 2017.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	265	265	265	265	265
1e voortgangsrapportage 2023	492	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	70	3	3	3	3

Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totale baten tot de begroting	**828**	**268**	**268**	**268**	**268**
Mutaties in deze begroting (baten)					
5. Vervolgtraject kadernota	0	**12**	12	12	12
Gronddepot Methen	0	12	12	12	12
Totaal gemuteerde baten	**0**	**12**	**12**	**12**	**12**
Totale baten in deze begroting	**828**	**280**	**280**	**280**	**280**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	6.378	6.610	6.884	6.963	7.112
1e voortgangsrapportage 2023	1.053	69	-280	-492	-412
Kadernota 2024	0	52	81	101	81
2e voortgangsrapportage 2023	-16	-7	4	-4	-14
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	230	116	326	447
Totale lasten tot de begroting	**7.415**	**6.955**	**6.805**	**6.895**	**7.214**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**26**	52	0	0
Areaaluitbreiding de Bem	0	28	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	-2	52	0	0
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**38**	38	38	38
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	38	38	38	38
5. Vervolgtraject kadernota	0	**0**	-1	19	-121
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	0	-1	19	-121
Gronddepot Methen	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**64**	**89**	**57**	**-83**
Totale lasten in deze begroting	**7.415**	**7.019**	**6.894**	**6.952**	**7.131**
Resultaat voor bestemming	**-6.587**	**-6.738**	**-6.614**	**-6.672**	**-6.851**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	52	52	75	40	40
1e voortgangsrapportage 2023	707	146	43	-7	-7
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-7	3	20	5	5
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0

Totaal onttrekkingen reserves	753	**202**	139	39	39
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	500	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	1	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	501	**0**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**252**	**202**	**139**	**39**	**39**
Resultaat na bestemming	**-6.335**	**-6.537**	**-6.475**	**-6.634**	**-6.812**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Areaaluitbreiding de Bem	**-28**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota 2024-2027 zijn we ervan uitgegaan dat de deelgrondexploitaties de Bem en de Tol in 2023/2024 worden afgesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2025 stijgen. Deze inschatting was te behoudend. De deelgrondexploitatie de Bem wordt namelijk in 2023 al gesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2024 stijgen. Voor wegen gaat het om € 28.000, waarvan € 22.000 gestort wordt in de voorziening groot onderhoud wegen en € 6.000 voor de klein onderhoudskosten. Voor openbaar groen gaat het om € 16.000. Tenslotte stijgt de benodigde personele capaciteit van openbare werken met € 48.000. Deze wijzigingen leiden tot een nadelig resultaat van € 92.000.

Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**2**	**-52**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

2 Actualisatie bestaand beleid				
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**

In 2024 hebben we te maken met diverse kostenstijgingen. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL en daarmee de doorbelasting aan de gemeente Zevenaar. Grootste extra kostenpost voor RDL zijn de gestegen lonen. De kosten voor materieel zijn ook toegenomen door hogere brandstofkosten, gestegen rentelasten en de vervanging van materieel. Voor het nieuwe aanbiedstation 7Poort zijn de kosten hoger, omdat in 2024 voor het eerst de lasten van de gestegen bouwkosten in de begroting doorwerken. Vanwege de gedaalde hoeveelheid gebracht afval is de opbrengstprognose verlaagd. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL. Zij betalen hierdoor ook een hogere vergoeding aan de gemeente Zevenaar. Dit compenseert het nadeel dat de RDL in haar begroting heeft gemeld. Voor het jaar 2024 leidt dit voor gemeente Zevenaar tot een nadeel van € 96.000.

Binnen de gemeentelijke begroting houden we ook rekening met een aantal stijgende kostenposten. Denk hierbij aan hogere verwerkingskosten huishoudelijk restafval en hogere inzamelkosten PMD. Het betreft hier een op basis van de resultaten in 2023 te verwachten hoger gebruik van de inzamelzakken voor PMD en een vanwege de gestegen grondstofprijzen hogere aanschafprijs van deze zakken.
Verder houden we rekening met een aantal wijzigingen in de opbrengsten. Zo houden we rekening met een lagere verwerkingsvergoeding voor papier en met een verlaging van de inzamelvergoeding PMD. Per saldo verwachten we een nadeel van € 57.000.

De wijzigingen binnen de RDL en de gemeente Zevenaar leiden per saldo tot een structureel nadeel van € 153.000. Deze verrekenen wij binnen de afvalstoffenheffing en is daarmee budgettair neutraal. De financiële effecten zijn verdeeld over de programma's 0, 2, 3 en 7.

5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**0**	**1**	**-19**	**121**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Gronddepot Methen	**12**	**12**	**12**	**12**

De opbrengsten m.b.t. het gronddepot Methen vallen de laatste jaren hoger uit dan verwacht. Dit voordeel van € 12.000 brengen we ten gunste aan het begrotingsresultaat.

Totaal mutaties	-52	-77	-45	95

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027

Baten							
2.1	Verkeer en vervoer	395	827	280	280	280	280
2.2	Parkeren	1	1	1	1	1	1
Totaal Baten		**396**	**828**	**280**	**280**	**280**	**280**
Lasten							
2.1	Verkeer en vervoer	6.509	6.355	5.971	5.878	5.885	6.039
2.2	Parkeren	1.142	1.044	1.032	1.001	1.051	1.077
2.5	Openbaar vervoer	15	16	16	16	16	16
Totaal Lasten		**7.666**	**7.415**	**7.019**	**6.894**	**6.952**	**7.131**
Saldo							
2.1	Verkeer en vervoer	-6.114	-5.528	-5.692	-5.598	-5.606	-5.759
2.2	Parkeren	-1.141	-1.043	-1.031	-1.000	-1.051	-1.076
2.5	Openbaar vervoer	-15	-16	-16	-16	-16	-16
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-7.270**	**-6.587**	**-6.738**	**-6.614**	**-6.672**	**-6.851**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	1.570	753	202	139	39	39
	Toevoegingen	31	501	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**1.539**	**252**	**202**	**139**	**39**	**39**
Begrotingsresultaat na bestemming		**-5.731**	**-6.335**	**-6.537**	**-6.475**	**-6.634**	**-6.812**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 2. Verkeer en vervoer					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	180	100	0	0
Lasten					
Begeleiding en advies A12/A15	Besteding BR advies en begeleiding project a12/a15	150	100	0	0
Totaal programma 2		**30**	**0**	**0**	**0**

Reserves

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)	**(Bedragen x € 1.000)**

Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
9059	Advies en begeleiding project A12/A15		250	100		

De kosten met betrekking tot het project A12/A15 worden gedekt uit deze bestemmingsreserve. Het gaat om de kosten voor advies en begeleiding van de voorbereiding en uitvoering.

Onttrekking Op dit moment zijn wij in afwachting van de uitspraak van de Raad van State. Er is een grove inschatting gemaakt over de besteding van de reserve. Hierbij is aangenomen dat de reserve eind 2025 uitgeput is.

Totaal bestemmingsreserves	0	250	100	0	0

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000) 2023	2024	2025	2026	2027
Programma 2. Verkeer en vervoer						
Advies/planv spoorverdubbeling Zev-Di en verb RB35		20	58	0	0	0
Afvalbakken		0	0	60	0	0
Ambities wegen 2025		0	0	30	0	0
Ambities wegen 2026		0	0	0	30	0
Ambities wegen Angerlo		30	0	0	0	0
Ambities wegen Lobith-Zuid		0	30	0	0	0
Fietspad Geitenwaard (result. jaarrek.Rijnw 2016)		0	99	0	0	0
Fietspadstrooier		0	50	0	0	0
Fietsverbinding Duitse grens - Tolkamer		-3	0	2377	0	0
Gebiedsopgave Babberich met Witte Kruis	JA	0	435	335	0	1000
Herinr. BAT-terrein voor, parkeren en ontsluiting		61	0	0	0	0
Herinrichting Babberichseweg		2439	0	0	0	0
Herinrichting Kop van Tolkamer		250	650	0	0	0
Herinrichting Markt Zevenaar		363	0	0	0	0
Herinrichting Muldershof		75	457	0	0	0
Herinrichting park.plaatsen centrum/babberichseweg		100	200	0	0	0
Monitoring geluid/fijnstof/trillingen A12/A15		84	0	0	84	0
Onderzoek PlanMER Witte Kruis		20	169	0	0	0
Planvorming herinrichting Doesburgseweg		0	0	96	0	0
Planvorming herinrichting Edisonstraat		95	0	0	0	0
Planvorming herinrichting Mercurion		0	0	0	71	0
Reconstructie Arnhemseweg/Methen/Ringbaan-Noord		415	0	0	0	0
Revitalisatie wegen Spijk		20	330	0	0	0
Revitalisatie dijken		0	0	74	100	200
Revitalisatie Nieuwstraat Pannerden		10	34	0	0	0
Revitalisatie wegen Angerlo		600	0	0	0	0
Revitalisatie wegen Bijlandseweg Tolkamer		0	200	200	200	0

Revitalisatie wegen Bloemenkamp	50	50	50	154	200
Revitalisatie wegen Lobith-Noord	215	365	250	500	1000
Revitalisatie wegen Lobith-Zuid	200	265	0	0	0
Revitalisatie wegen Pannerden	126	185	195	670	700
Revitalisatie wegen Schrijvershoek	100	100	100	302	505
Servicewagen t.b.v. bordenploeg (nw)	92	0	0	0	0
Snelfietsroute F12	532	500	500	0	0
Straatmeubilair 2023	50	0	0	0	0
Straatmeubilair 2024	0	91	0	0	0
Straatmeubilair 2025	0	0	50	0	0
Straatmeubilair 2026	0	0	0	71	50
Uitvoering aanleg 2e viaduct 7Poort	324	0	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2023	0	49	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2024	0	110	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2025	0	0	115	0	0
Verkeersregelinstallaties 2026	0	0	0	120	0
Verlichting duurzaam en circulair 2023	10	20	0	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2024	0	60	0	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2025	0	0	80	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2026	0	0	0	70	0
Vervangen armaturen 2026	0	0	0	250	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2022	81	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2023	57	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2024	0	187	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2025	0	0	237	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2022	8	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2023	111	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2024	0	204	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2025	0	0	204	0	0
Vervangen brug Eltenseweg	0	0	315	335	0
Vervangen grote zoutsproeier Epoke (GH-3)	0	65	0	0	0
Vervangen grote zoutsproeier Epoke (GH-7)	0	65	0	0	0
Vervangen masten 2026	0	0	0	160	0
Vervanging fietstunnel onder de weg 7Poort	33	228	65	0	0
Voetgangersoversteekplaatsen parkeerring	0	50	43	0	0
Zoutsilo	0	37	0	0	0
Totaal programma 2.	**6.568**	**5.343**	**5.376**	**3.117**	**3.655**

3. ECONOMIE

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over economische ontwikkeling, werklocaties, regelingen voor ondernemers en promotie van de gemeente.

Wat willen we?
Economische ontwikkeling is een essentieel onderdeel van de brede welvaart. We willen 'Onderneem het in Zevenaar!' op de kaart zetten. Dit doen we om economisch groeien, vernieuwen en ondernemen in Zevenaar aantrekkelijker te maken. Daarvoor bieden we ruimte voor ondernemerschap op toekomstbestendige bedrijventerreinen, in een bruisend stadscentrum en in levendige dorpscentra. Ons buitengebied is aantrekkelijk en combineert agrarische en vrijetijdseconomie op duurzame wijze. We zorgen voor het juiste aanbod van kavels op nieuwe bedrijventerreinen en verbetering van de kwaliteit van bestaande. Dat laatste kan als ondernemers zich per bedrijventerrein weten te organiseren rond het thema van 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'.

Ontwikkelingen
Economische ontwikkelingen
Belangrijke ontwikkelingen die ook de lokale economie beïnvloeden zijn de problemen op het stroomnet, de krappe arbeidsmarkt, digitalisering en technologische revolutie (o.a. artificial intelligence) en de oorlog in Oekraïne met alle gevolgen hiervan. Om het ondernemersklimaat in de gemeente te versterken zetten we in op de verbetering van de dienstverlening voor ondernemers, zoals opgenomen als actiepunt in de Economische Agenda Zevenaar. In regionaal verband (binnen de Groene Metropoolregio en de Liemers) werken we samen om met onze ondernemers te faciliteren in hun bedrijfsvoering.
We richten ons ook op de bestaande bedrijventerreinen (Hengelder en Tatelaar) om ze toekomstbestendig te maken.

Fashion Outlet Zevenaar
Op basis van de huidige verwachtingen is de gronduitgifte ten behoeve van de Fashion Outlet Zevenaar voorzien in de eerste helft van 2024. Realisatie zal direct na levering van de kavel starten. De Fashion Outlet Zevenaar zal dan naar verwachting in de eerste helft van 2026 de deuren openen.

BusinessPark 7Poort II
Na de ter visie legging van het ontwerpbestemmingsplan voor BusinessPark 7Poort II in december 2023 zal het bestemmingsplan in de periode april / juni 2024 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden aangeboden. Na de vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan zullen alle grondeigenaren van de voor BusinessPark 7Poort II benodigde gronden, actief worden benaderd voor de verwerving van hun gronden. Na de vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan zal ook het ontwerp verder uitgewerkt worden naar een gedetailleerd, technisch ontwerp t.b.v. het bouwrijp maken van BusinessPark 7Poort II. Ook zal gestart worden met het opstellen van het uitgiftebeleid voor BusinessPark 7Poort II.
In de eerste helft van 2024 zal ook de grondexploitatie voor BusinessPark 7Poort II ter vaststelling aan de gemeenteraad worden aangeboden.
Afhankelijk van een eventuele beroepsprocedure en de verwerving van de noodzakelijke gronden, zou in de eerste helft van 2025 gestart kunnen worden met het bouwrijp maken en zou de eerste kavel in de tweede helft van 2025 kunnen worden uitgegeven. Ingeval van een beroepsprocedure en/of een eventuele onteigeningsprocedure zal bouwrijp maken en kaveluitgifte naar verwachting anderhalf tot twee jaar doorschuiven.

Beleidskaders
- Herstelplan sociaaleconomische injectie Zevenaar (2020)
- Centrumvisie Zevenaar 2015 - 2025 (2015)
- Liemers Economische Visie LEV (2019)

- Economische Agenda Zevenaar (2021)
- Regionaal Programma Werklocaties (RPW) 2021 - 2024
- Omgevingsvisie Gelders eiland 2030 (2017)
- Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 (2012)
- Noodherstelfonds ondernemers (2022)
- Energietoeslag ondernemers (2022)

WAT WILLEN WE?

3. Economie

Economische ontwikkeling is een essentieel onderdeel van de brede welvaart. We willen 'Onderneem het in Zevenaar!' op de kaart zetten. Dit doen we om economisch groeien, vernieuwen en ondernemen in Zevenaar aantrekkelijker te maken. Daarvoor bieden we ruimte voor ondernemerschap op toekomstbestendige bedrijventerreinen, in een bruisend stadscentrum en in levendige dorpscentra. Ons buitengebied is aantrekkelijk en combineert agrarische en vrijetijdseconomie op duurzame wijze. We zorgen voor het juiste aanbod van kavels op nieuwe bedrijventerreinen en verbetering van de kwaliteit van bestaande. Dat laatste kan als ondernemers zich per bedrijventerrein weten te organiseren rond het thema van 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Functiemenging (%)					
	2021	53,40	46,60	46,50	46,00
Toelichting	We zien een dalende trend: vanaf 2020 neemt de FMI ten nadele van het aantal banen af. In 2021 is de FMI 46,6%. Dit kan verklaard worden uit de toename van het aantal woningen en de daling van de beroepsbevolking, mede als gevolg van de vergrijzing. Deze trend is ook zichtbaar in Nederland. In 2022 kennen we een sterke stijging van de werkgelegenheid.				
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)					
	2021	154,00	139,80	147,95	151,00
Toelichting	We zetten in op een groei van aantal ondernemers en werkgelegenheid.				

3.1 Realiseren van een aantrekkelijke binnenstad van Zevenaar voor inwoners en bezoekers

3.1.1 Wij werken samen aan een toekomstbestendig centrum van Zevenaar 2022-2026

Wij zetten in op het behoud van de leefbaarheid en de economische vitaliteit (als bovenlokaal winkelgebied)

van het centrum van Zevenaar. Wij starten samen met centrumondernemers en vastgoedeigenaren met het toekomstbestendig maken van het centrum. Ieder vanuit zijn eigen rol. We zetten in op een eenduidige profilering en het compact maken van het kernwinkelgebied tot een centrumgebied.

We voeren het Actieplan Centrum uit, met als doel het centrum te ontwikkelen tot een compleet, compact en comfortabel winkel-, woon-, werk- en uitgaansgebied. We faciliteren de aanstelling van een centrummanager en professionalisering van de samenwerking tussen ondernemers, vastgoed en gemeente. Daarnaast stellen we met de betrokken partners een marketingstrategie en activiteitenplan op en voeren deze uit. Ook starten we met het opstellen van een plan om het centrum compact te maken: een transformatieplan.

3.1.2 Wij zetten in op het herinrichten en aantrekkelijker maken van de pleinen in het centrum van Zevenaar 2022-2024

We voeren de volgende projecten uit:

- Herinrichting van het Raadhuisplein in Zevenaar

In het najaar van 2022 starten we met de uitvoering van de herinrichting van het Raadhuisplein. Oplevering is voorzien in 2023. Dit plein behoudt de functie van evenemententerrein en krijgt een sfeervolle en functionele inrichting. Het ontwerp is in samenspraak met omwonenden en ondernemers gemaakt.

- Herinrichting van de Markt in Zevenaar

Een opwaardering van de openbare ruimte in het centrum biedt veiligheid, comfort en beleving voor de consument. Dit leidt tot meer bezoekers en uitgaven en dus omzet voor de ondernemers. Deze maatregel moet specifiek meer ruimte voor horecaondernemers bieden. De start van de herinrichting is gepland voor uiterlijk 2024.

- Herinrichting van het Muldershof

In 2022 starten we met het maken van een ontwerp voor het Muldershof, samen met omwonenden en ondernemers. We hebben specifiek aandacht voor de verblijfsfunctie van het plein en het toepassen van duurzaamheidsmaatregelen in het kader van hittestress en klimaatadaptatie.

3.2 Ruimte bieden voor groei- en ontwikkelkansen voor bedrijven

3.2.1 Wij blijven inzetten op de realisatie van de Fashion Outlet Zevenaar (FOZ) 2017-2024

We blijven inzetten op het realiseren van de Fashion Outlet Zevenaar. Deze ontwikkeling levert circa 500 directe arbeidsplaatsen op. We werken aan een positief effect voor de binnenstad. Daarnaast benutten we de FOZ om de regio te promoten. Dit heeft een economische spin-off. Samen met de Regionale Opleidingscentra (ROC's) leidt de FOZ haar personeel op.

3.2.2 Wij zetten in op het toekomstbestendig maken van het bedrijventerrein Tatelaar/Hengelder 2021-2024

Om de economische structuur en de positie van Zevenaar te versterken investeren we in toekomstbestendige werklocaties, waar duurzaamheid en mobiliteit onderdeel van uitmaken. Om Hengelder en Tatelaar toekomstbestendig te maken, is onderzocht wat de actuele knelpunten zijn. Alternatieve invullingen worden hierbij ook afgewogen. Denk aan de mogelijkheid van transformatie naar een woongebied.
Samen met ondernemersvereniging Lindus voeren we gesprekken met ondernemers. De inzet is gericht op het vergroten van de organisatiegraad en het opstellen en uitvoeren van maatregelen. Voor de uitvoering van de maatregelen dienen we een subsidieaanvraag bij de provincie in.

3.2.3 Wij maken plannen voor de ontwikkeling van 7Poort II 2022-2035

We realiseren uitgeefbare bedrijfskavels ten behoeve van de werkgelegenheid. Hiermee faciliteren we ook de behoefte vanuit lokale ondernemers en voorzien wij in uitbreidingsruimte voor bedrijven. We zetten in op een toekomstbestendig en duurzaam bedrijventerrein. We starten met de planuitwerking van Business Park 7PoortII. Om ook het bedrijfsleven de kans te geven groener te worden, zetten we in op een waterstoftankstation in de gemeente. Bij voorkeur op Business Park 7PoortII. Dit nemen we mee in de planuitwerking. We richten een projectorganisatie in, maken ontwerpen, stemmen af en voeren de benodigde onderzoeken uit. Na de planuitwerking wordt een grondexploitatie vastgesteld. Naar verwachting komt de grondexploitatie een jaar na de start van de planuitwerking voor besluitvorming ter tafel.

3.3 Bevorderen van een beter ondernemingsklimaat

3.3.1 Wij stimuleren partners om in te zetten op meer balans op de krappe arbeidsmarkt 2023-2025

De arbeidsmarkt is uit balans. Er zijn voldoende vacatures, met name in de horeca, zorg, techniek en ICT. Geschikte en beschikbare werknemers zijn lastig te vinden. Vanuit onze rol als gemeente gaan wij in gesprek met partners zoals de Liemerse Ambassade, Groene Metropoolregio, ondernemersverenigingen, onderwijs- en andere kennisinstellingen, Regionale Sociale Dienst de Liemers (RSD) en het werkgeversservicepunt (WSP).

We stimuleren om personeel op te leiden, om te scholen en/of om geschikte opleidingen en werkervaringsplaatsen (stages) aan te bieden en inzet van arbeidsmigranten te faciliteren. We leggen hierbij de nadruk op techniek- en talentonderwijs en hebben oog voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en inclusief werkgeverschap.

3.3.2 Wij participeren in de Liemerse Ambassade 2023-2026

In 2020 is de Liemerse Ambassade opgericht. De Liemerse Ambassade is het knooppunt in het regionaal economisch netwerk. Deze netwerkorganisatie helpt projectideeën te realiseren van Liemerse inwoners en bedrijven. Dat doen ze door krachten van ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen, overheid en inwoners te verbinden, talenten te ontwikkelen, middelen te verwerven en de resultaten aan het hele land te laten zien. De meerwaarde van deelname is meer samenhang realiseren tussen verschillende gebieden en vergroten van de structurele samenwerking om de economische kracht in de Liemers te versterken. Met name op de arbeidsmarktproblematiek en uitvoering van de Liemers Economische Visie speelt de Liemerse Ambassade een rol.

3.3.3 Wij nemen deel aan de Groene Metropool Regio: opgave Productieve Regio 2021-2026

Regionale samenwerking is belangrijk om doelstellingen te behalen die wij niet op lokale schaal kunnen bereiken. Binnen het programma Productieve Regio stimuleren we het ondernemerschap in het MKB en versterken we de arbeidsmarkt door uitvoering van de Human Capital Agenda. Ook richten we ons op doorontwikkeling van de clusters Health & Hightech en Energy en zorgen we voor toekomstbestendige werklocaties. We zorgen er tenslotte voor dat de logistiek in onze regio kan verduurzamen, aangezien dit een belangrijke randvoorwaarde is voor een gezond economisch klimaat.

3.3.4 Wij voeren de Economische Agenda Zevenaar uit 2022-2026

We blijven werken aan de uitvoering van de Economische Agenda Zevenaar. We zetten in op meer werkgelegenheid, meer ruimte voor ondernemerschap en meer samenwerken als partners in business. Vermindering van regeldruk en verbetering van de dienstverlening aan ondernemers door de gemeentelijke organisatie zijn hiervoor belangrijke resultaten. We verbeteren onze dienstverlening onder meer door het inrichten van een speciaal ondernemersloket. Door uitvoering van een tweejaarlijkse ondernemerspeiling meten we het effect van de verbetering. In het kader van ruimte voor ondernemerschap gaan we aan de slag met het toekomstbestendig maken van bedrijventerrein in Lobith en/of Giesbeek, afhankelijk van de organisatiegraad op het terrein. Om de uitvoering van de Economische Agenda te bewaken, stellen we een Economische Monitor op.

3.3.5 Wij voeren de Liemers Economische Visie uit 2023-2026

In 2020 zijn we gestart met de uitvoering van de Liemers Economische Visie, samen met de gemeenten Doesburg, Duiven, Montferland en Westervoort. Speerpunten zijn maakindustrie, logistiek, vrijetijdseconomie en detailhandel. In 2022 ronden we de eerste fase af en stellen we een nieuw uitvoeringsprogramma 2023-2026 op. Deze voeren we samen met de Liemerse gemeenten, ondernemers en onderwijsinstellingen binnen de Liemerse Ambassade uit.

3.3.6 Wij zetten in op een toekomstbestendig ondernemersklimaat voor agrariërs 2022-2023

We werken mee aan het opstellen van een landbouwvisie, waarvan de coördinatie bij de Liemerse Ambassade

ligt. Uit deze visie blijkt wat agrariërs nodig hebben in de Liemers om toekomstbestendig te kunnen boeren. Multifunctioneel ruimtegebruik, ruimte voor nevenfuncties, lokale producten (korte ketens), belangenafweging en regelgeving bij duurzame energiebronnen en duurzame bedrijfsvoering kan in deze visie een plek krijgen. Vervolgens worden deze vertaald in onze ruimtelijke plannen.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	16.665	2.173	1.826	492	492
1e voortgangsrapportage 2023	129	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	13.247	6.859	132	0	0
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totale baten tot de begroting	**30.041**	**9.032**	**1.959**	**493**	**493**
Mutaties in deze begroting (baten)					
	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totale baten in deze begroting	**30.041**	**9.032**	**1.959**	**493**	**493**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	17.067	2.672	2.358	1.033	1.018
1e voortgangsrapportage 2023	1.140	-4	-74	-45	-45
Kadernota 2024	0	115	60	60	60
2e voortgangsrapportage 2023	13.073	6.897	123	-21	19
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	134	132	150	163
Totale lasten tot de begroting	**31.281**	**9.814**	**2.599**	**1.177**	**1.215**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**-97**	-90	-95	-95
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	0	-95	-95	-95	-95
Aanpassing rente grondexploitaties	0	0	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	-2	5	0	0
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**-1**	-1	-1	-1
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	-1	-1	-1	-1
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-98**	**-91**	**-96**	**-96**
Totale lasten in deze begroting	**31.281**	**9.717**	**2.508**	**1.081**	**1.119**

Resultaat voor bestemming	**-1.240**	**-684**	**-549**	**-588**	**-627**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	17	17
1e voortgangsrapportage 2023	967	15	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-40	40	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	927	**55**	0	17	17
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023					
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves					
Saldo reserve mutaties	**927**	**55**	**0**	**17**	**17**
Resultaat na bestemming	**-313**	**-629**	**-549**	**-571**	**-610**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	**95**	**95**	**95**	**95**

De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitatie Zevenaar-Oost bedrijven heeft in 2024 tot en met 2026 een positief effect op de meerjarenbegroting. De oorzaak hiervan is dat de ontwikkelingen op 7PoortI vertraging hebben opgelopen. De verwachting is nu dat deze grondexploitatie eind 2026 wordt afgesloten. In de nabije toekomst zal een nieuwe grondexploitatie worden geopend, te weten 7PoortII. Dit zal naar verwachting opnieuw leiden tot een doorbelasting van salarissen en overhead wat dan een positief gevolg heeft voor het meerjarenbeeld. Het is echter nu nog te vroeg om daar rekening mee te houden. De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitaties Zevenaar-Oost wonen heeft vanaf 2024 een negatief effect op de meerjarenbegroting. Door het afronden van deelgrondexploitaties binnen complex Zevenaar-Oost wonen is er naar verwachting in de toekomst minder capaciteit nodig, Middag-Oost & Zwanenwaay en Waaijakkers hebben vanaf 2024 een positief effect op de meerjarenbegroting.

Aanpassing rente grondexploitaties	**0**	**0**	**0**	**0**

Als gevolg van de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2023 en de gewijzigde rekenrente wordt de doorbelasting rente grondexploitaties aangepast. Door een minder gunstiger meerjarenverloop van de boekwaarde wordt vanaf 2024 meer rente toegerekend aan de grondexploitaties. Dit betekent een voordeel voor het begrotingssaldo. Voor 2024 wordt een voordeel verwacht van € 55.000.

Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**2**	**-5**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

2 Actualisatie bestaand beleid				
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	**1**	**1**	**1**	**1**

In 2024 hebben we te maken met diverse kostenstijgingen. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL en daarmee de doorbelasting aan de gemeente Zevenaar. Grootste extra kostenpost voor RDL zijn de gestegen lonen. De kosten voor materieel zijn ook toegenomen door hogere brandstofkosten, gestegen rentelasten en de vervanging van materieel. Voor het nieuwe aanbiedstation 7Poort zijn de kosten hoger, omdat in 2024 voor het eerst de lasten van de gestegen bouwkosten in de begroting doorwerken. Vanwege de gedaalde hoeveelheid gebracht afval is de opbrengstprognose verlaagd. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL. Zij betalen hierdoor ook een hogere vergoeding aan de gemeente Zevenaar. Dit compenseert het nadeel dat de RDL in haar begroting heeft gemeld. Voor het jaar 2024 leidt dit voor gemeente Zevenaar tot een nadeel van € 96.000.

Binnen de gemeentelijke begroting houden we ook rekening met een aantal stijgende kostenposten. Denk hierbij aan hogere verwerkingskosten huishoudelijk restafval en hogere inzamelkosten PMD. Het betreft hier een op basis van de resultaten in 2023 te verwachten hoger gebruik van de inzamelzakken voor PMD en een vanwege de gestegen grondstofprijzen hogere aanschafprijs van deze zakken.
Verder houden we rekening met een aantal wijzigingen in de opbrengsten. Zo houden we rekening met een lagere verwerkingsvergoeding voor papier en met een verlaging van de inzamelvergoeding PMD. Per saldo verwachten we een nadeel van € 57.000.

De wijzigingen binnen de RDL en de gemeente Zevenaar leiden per saldo tot een structureel nadeel van € 153.000. Deze verrekenen wij binnen de afvalstoffenheffing en is daarmee budgettair neutraal. De financiële effecten zijn verdeeld over de programma's 0, 2, 3 en 7.

Totaal mutaties	**98**	**91**	**96**	**96**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
3.1	Economische ontwikkeling	22	129	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.062	29.419	8.540	1.466	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	42	45	45	45	45	45
3.4	Economische promotie	907	448	448	448	448	448
Totaal Baten		**5.033**	**30.041**	**9.032**	**1.959**	**493**	**493**
Lasten							
3.1	Economische ontwikkeling	506	1.379	688	569	616	655
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.571	29.419	8.540	1.466	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	173	162	167	160	154	153
3.4	Economische promotie	246	321	322	313	312	311
Totaal Lasten		**3.496**	**31.281**	**9.717**	**2.508**	**1.081**	**1.119**
Saldo							
3.1	Economische ontwikkeling	-484	-1.250	-688	-569	-616	-655
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.491	0	0	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-131	-118	-122	-115	-109	-108
3.4	Economische promotie	661	127	126	135	136	137
Begrotingsresultaat voor bestemming		**1.537**	**-1.240**	**-684**	**-549**	**-588**	**-627**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	251	927	55	0	17	17
	Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**251**	**927**	**55**	**0**	**17**	**17**
Begrotingsresultaat na bestemming		**1.788**	**-313**	**-629**	**-549**	**-571**	**-610**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 3. Economie					

Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	55	0	0	0
Lasten					
Opstellen lokale ontwikkelstrategie.	Voor versterking van het landelijk gebied is projectsubsidie aangevraagd. Doel is om te komen tot een lokale ontwikkelstrategie voor de vijf gemeenten in de Liemers. In totaliteit is vanuit Zevenaar een bedrag van € 274.500 beschikbaar gesteld.	110	55	55	55
Totaal programma 3		**-55**	**-55**	**-55**	**-55**

Reserves

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)						**(Bedragen x € 1.000)**
Nummer	**Naam**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9005	Centrummanagement	80	40			

In de raadsvergadering van 25 januari 2017 heeft de gemeenteraad uit de algemene reserve een bedrag van € 280.000 beschikbaar gesteld voor centrummanagement. Het doel is het behoud van de economische vitaliteit van het centrum als bovenlokaal winkelgebied en het daarbij versterken van de leefbaarheid.

Onttrekking De onttrekking in 2023 en in 2024 is € 40.000 per jaar. Hierna is het saldo nihil.

Totaal bestemmingsreserves	**80**	**40**	**0**	**0**	**0**

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	**Separaat voorstel**	**Investeringsbedrag (x € 1.000)**				
		2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Programma 3. Economie						
Bruisend maken centrum Zevenaar (o.a. straten etc)		1	42	0	0	0
Herinrichten Edisonstraat/Doesburgseweg		0	250	250	250	0
Herinrichten Raadhuisplein		250	0	0	0	0
Toekomstbest. bedrijventerrein Hengelder&Tatelaar		128	225	150	0	0
Toekomstbestendig maken bedr.terrein Lobith/Giesb		0	0	250	250	0
Voorbereidingskrediet planvorming 7Poort II		600	106	0	0	0
Totaal programma 3.		**979**	**623**	**650**	**500**	**0**

4. ONDERWIJS

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over alle onderwijszaken, zoals het openbaar onderwijs, huisvesting van scholen en leerlingzaken (leerlingenvervoer, kinderopvang, volwasseneneducatie, onderwijsachterstandenbeleid).

Wat willen we?
We vinden het belangrijk dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis naar school kunnen gaan. Hierdoor is de school een ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Kinderen moeten lopend of met de fiets naar de basisschool kunnen.

Ontwikkelingen
Onderwijskansenbeleid
Voor de periode 2024-2027 actualiseren we het bestaande beleidsplan onderwijskansenbeleid. In 2024 werken we aan de hand van een uitvoeringsagenda verder aan het behalen van de resultaten. De uitvoeringsagenda wordt in samenspraak met de schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en andere betrokken partijen opgesteld. Hierbij moeten we rekening houden met de wettelijke regelgeving voor het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Belangrijk hierin is dat we kinderen uit een sociaal-economisch moeilijke situatie voorschoolse educatie aanbieden. Hiermee geven wij deze kinderen meer kansen om een goede start te maken. Evenals voorgaande jaren ontvangen we rijksmiddelen voor de uitvoering van het beleid.

Schoolmaatschappelijk werk
In 2024 willen we het schoolmaatschappelijk werk voor de basisscholen en het voortgezet onderwijs (Liemers College) blijven ondersteunen. Doel is het bieden van laagdrempelige hulp aan ouders en kinderen met als beoogd effect het voorkomen van ontstaan van ernstige situaties waarbij zware jeugdzorg moet worden ingezet. Bij de kadernota 2024-2027 hebben wij een voorstel aan u voorgelegd om middelen voor 2024 en 2025 beschikbaar te stellen.

Onderwijshuisvesting
Na afronding van het extra onderzoek naar onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs op locatie Vestersbos of alternatieve locaties volgt besluitvorming.
Voor de huisvesting van het Voortgezet Onderwijs is een onderzoek gestart door het schoolbestuur i.s.m. de GRHVOL.
De verbouwing van de Carrousel aan de Kardinaal de Jongstraat is afgerond. De financiële verantwoording volgt in 2024.
Het traject om te komen tot een Integraal HuisvestingsPlan 2024-2044 is gestart. We werken eerst aan een gezamenlijke visie en vervolgens werken we de financiële gevolgen uit.
Hiernaast onderzoeken we de mogelijkheden voor het stimuleren van de verduurzaming van de schoolgebouwen.

Bevorderen van een veilig en zorgzaam schoolklimaat
Het jongerenwerk op school zetten we in 2024 voort. Op alle drie de locaties van het Liemers College zullen, op gezette dagen en tijden, jongerenwerkers laagdrempelig en benaderbaar aanwezig zijn voor alle leerlingen. Tevens wordt schoolmaatschappelijk werk ingezet op alle drie de locaties. Zowel het jongerenwerk als het schoolmaatschappelijk werk zet in op preventie en biedt leerlingen handvatten om te leren omgaan met diverse opgroei vraagstukken, en gevoelens van onzekerheid, somberheid of depressie. Bovendien zetten we in 2024 het preventieve spreekuur van Halt voort, en ook de inzet van Helder op school door Iriszorg.

Beleidskaders

- Beleidsplan onderwijskansen 2020-2023
- Beleidsregels uitvoering gemeentelijke taken Wet Kinderopvang Zevenaar 2019
- Convenant Schoolveiligheid, 14-06-2018 (Liemers College, Politie Basiseenheid Rivierenland-Oost, Gemeente Zevenaar)
- Beleidsregels Handhaving Wet kinderopvang en kwaliteitseisen 2014 (Liemers) (vastgesteld in 2014)
- Integraal Huisvestingsplan 2020-2036 (2019)
- Beleidsnota Harmonisatie Kinderopvang Peuterspeelzalen gemeente Zevenaar 2018 e.v. (vastgesteld in 2018)
- Beleidsplan Jeugdwet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Participatiewet 2020-2023 (2020)
- Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs Zevenaar 2020 (2019)
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Zevenaar 2020 (2019)
- Beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs Zevenaar 2019 (2019)
- Verordening leerlingenvervoer Zevenaar 2018
- Subsidieregeling peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie (2022)
- Visie- en werkdocument 'de verbinding van onderwijs en jeugd in de Liemers 2019-2023

WAT WILLEN WE?

4. Onderwijs

We vinden het belangrijk dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis naar school kunnen gaan. Hierdoor is de school een ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Kinderen moeten lopend of met de fiets naar de basisschool kunnen.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Gemeenschappelijke regeling		
Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)	Op het gebied van huisvesting voortgezet onderwijs werken de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar samen in een Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs Liemers. Door deze samenwerking kunnen er in alle drie de gemeenten grote renovaties en nieuwbouw plaatsvinden, die de gemeenten zelfstandig moeilijk kunnen realiseren.	1.037

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)					
	2021	2,70	1,40	1,30	1,30

Toelichting Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jeugdige (5 tot 16 jaar) of een kwalificatieplichtige jeugdige (16 en 17 jaar) niet op een school staat ingeschreven.

De cijfers voor Zevenaar wijken positief aan van het Gelders gemiddelde. We zetten sterk in op preventie en het vroegtijdig melden van verzuim. Daarmee kunnen tijdig interventies plaatsvinden om langdurige uitval te voorkomen. In de zomerperiode wordt nauwkeurig gemonitord of leerlingen die worden uitgeschreven bij een school, op een nieuwe school weer staan ingeschreven. Dit geldt met name bij de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, en van voortgezet onderwijs naar een vervolgopleiding. Monitoring zorgt ervoor dat jeugdigen sneller in beeld komen, en daarmee kan voorkomen worden dat ze helemaal niet meer naar school gaan.

Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)

2021	18,00	35,00		25,00	20,00

Toelichting Van relatief verzuim is sprake als een leerplichtige jeugdige gedurende 4 opeenvolgende lesweken meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuimt.

Na een tijdelijke dip als gevolg van de corona lockdowns, zien we de stijgende lijn in relatief verzuim die eerder al zichtbaar was, weer verder doorzetten. De stijging in het aantal verzuimmeldingen is onder meer het gevolg van de inzet op preventie en het vroegtijdig melden van verzuim door scholen. Door op tijd verzuim te melden, kunnen ook tijdig passende interventies worden ingezet. Daarmee wordt langdurige uitval in veel gevallen voorkomen.

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan VO en MBO)

2021	1,70	1,80		1,70	1,70

Toelichting Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren tussen de 12 en 23 jaar zonder startkwalificatie die langer dan een maand geen onderwijs volgen of niet staan ingeschreven op een school.

Het percentage voortijdig schoolverlaters is in Zevenaar iets gestegen. Personeelstekorten in sectoren waar veel MBO-studenten werken kunnen ervoor zorgen dat jeugdigen stoppen met school om aan het werk te gaan. Ook de na-effecten van de coronamaatregelen spelen een rol. Te denken valt aan een 'verkeerde' opleidingskeuze doordat er geen open dagen plaats vonden, maar ook de gevolgen van thuisonderwijs of mentale problemen die door de coronamaatregelen zijn ontstaan. In samenwerking met de scholen en onderwijsinstellingen werkt het RBL aan een aanpak voortijdig schoolverlaters, met als doel dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen.

4.1 Voorzien in gezonde en duurzame leer- en ontwikkelomgeving voor kinderen

4.1.1 Wij vernieuwen het Integraal HuisvestingsPlan (IHP) 2023-2024

We stellen samen met het onderwijs een nieuw Integraal Huisvestings Plan (IHP) 2024-2044 op. Hierbij gaan we onder meer uit van een goede spreiding van de schoollocaties, zo dicht mogelijk bij waar kinderen wonen. Het uitgangspunt bij (nieuwe) verzoeken voor onderwijshuisvesting is dat wij eerst nadrukkelijk kijken naar leegstaande lokalen en gebouwen en hoe deze weer geschikt te maken zijn voor moderne en adequate onderwijshuisvesting, voordat we over gaan tot (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding. Tevens onderzoeken we manieren om verduurzaming van schoolgebouwen te stimuleren en verwerken de uitkomsten in het nieuwe IHP. Daarnaast hebben we aandacht voor groene en uitdagende buitenruimten en goede ventilatie van schoolgebouwen.

4.1.2 Wij onderzoeken de invulling van de locatie Vestersbos 4 2022-2022

Goede onderwijshuisvesting is een gemeentelijke kerntaak. Wij maken altijd een zorgvuldige belangenafweging bij een locatiekeuze. Het lopende onderzoek naar mogelijkheden voor onderwijshuisvesting op Vestersbos ronden wij in samenspraak met de schoolbesturen af. Tegelijkertijd laten

wij voor Vestersbos de mogelijkheden voor woningbouw op deze locatie nog eens onderzoeken en op haalbaarheid toetsen door een onafhankelijk bureau. We gebruiken hiervoor zoveel mogelijk de bestaande onderzoeken die geactualiseerd kunnen worden. Wij adviseren hierover aan de gemeenteraad om zo tot een afgewogen keuze te komen tussen woningbouw of onderwijshuisvesting.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	1.226	1.026	1.022	1.022	1.022
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	34	48	48	49	49
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totale baten tot de begroting	**1.261**	**1.074**	**1.070**	**1.071**	**1.071**
Mutaties in deze begroting (baten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**3**	3	3	3
Doorbelasting salariskosten NME	0	3	3	3	3
Totaal gemuteerde baten	**0**	**3**	**3**	**3**	**3**
Totale baten in deze begroting	**1.261**	**1.077**	**1.074**	**1.074**	**1.074**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	5.308	5.293	5.652	5.600	5.600
1e voortgangsrapportage 2023	664	460	213	417	417
Kadernota 2024	0	193	150	182	242
2e voortgangsrapportage 2023	19	38	38	38	38
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	131	0	313	406
Totale lasten tot de begroting	**5.991**	**6.115**	**6.052**	**6.549**	**6.702**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**0**	0	0	0
Doorbelasting salariskosten NME	0	0	0	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**-20**	-20	-9	-6
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	-17	-17	-7	-4
Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	0	-2	-2	-2	-2
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-20**	**-20**	**-9**	**-6**
Totale lasten in deze begroting	**5.991**	**6.096**	**6.032**	**6.540**	**6.696**

Resultaat voor bestemming	**-4.731**	**-5.018**	**-4.959**	**-5.466**	**-5.622**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	1.568	193	193	193	193
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	1.568	**193**	193	193	193
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023					
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	0	**0**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**1.568**	**193**	**193**	**193**	**193**
Resultaat na bestemming	**-3.162**	**-4.825**	**-4.766**	**-5.273**	**-5.429**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Doorbelasting salariskosten NME	**3**	**3**	**3**	**3**

De NME is ondergebracht bij Kunstwerk!. Een personeelslid is gedetacheerd bij Kunstwerk!. In verband met de cao-verhoging passen wij ook de doorbelasting van de salariskosten aan Kunstwerk! aan. Een structureel voordeel van € 3.000.

5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**17**	**17**	**7**	**4**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	**2**	**2**	**2**	**2**

Uit analyse blijkt dat de lasten structureel lager zijn dan de raming. Deels is dit in deze jaren veroorzaakt door coronamaatregelen. Daarnaast is de opvang van VVE (voor- en vroegschoolse educatie) kinderen volledig toegerekend aan de middelen die ontvangen worden van het rijk (specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid) waardoor minder subsidie nodig was. De huidige (voorlopig beschikbaar gestelde) specifieke uitkering is voldoende om deze kosten te dekken. De indexering voor 2024-2027 is aangepast aan het vastgestelde percentage waardoor bedrag subsidie structureel wordt verlaagd (voordeel) met afgerond € 2000.

Totaal mutaties	**23**	**23**	**12**	**10**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

	Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
4.2	Onderwijshuisvesting	7	11	14	10	11	11
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.197	1.250	1.063	1.063	1.063	1.063
Totaal Baten		**1.204**	**1.261**	**1.077**	**1.074**	**1.074**	**1.074**
Lasten							
4.1	Openbaar basisonderwijs	9	9	10	10	10	10
4.2	Onderwijshuisvesting	2.977	3.226	3.447	3.304	3.796	3.892
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.484	2.757	2.639	2.719	2.735	2.794
Totaal Lasten		**5.470**	**5.991**	**6.096**	**6.032**	**6.540**	**6.696**
Saldo							
4.1	Openbaar basisonderwijs	-9	-9	-10	-10	-10	-10
4.2	Onderwijshuisvesting	-2.970	-3.215	-3.433	-3.293	-3.785	-3.881
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.288	-1.507	-1.576	-1.656	-1.672	-1.731
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-4.266**	**-4.731**	**-5.018**	**-4.959**	**-5.466**	**-5.622**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	6.580	1.568	193	193	193	193
	Toevoegingen	6.500	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**80**	**1.568**	**193**	**193**	**193**	**193**

Begrotingsresultaat na bestemming	**-4.186**	**-3.162**	**-4.825**	**-4.766**	**-5.273**	**-5.429**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

In dit programma zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000) 2023	2024	2025	2026	2027
Programma 4. Onderwijs						
Bouwkundige aanpassingen Jonkerschool		25	0	0	0	0
Carrousel/Maatjes verbouw/aanpassing		1.938	0	0	0	0
Herinrichting openbare ruimte Platanenlaan		47	0	0	0	0
Herstel dak en kozijnen basisschool de Bem		100	0	0	0	0
IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn		157	0	0	0	0
OLP en (gym) meubilair Groot Holthuizen (bijz)		278	0	0	0	0
Uitbr. Liemers College HeerenMäten en Landeweer	JA	0	0	3.500	0	0
Vestersbos gebouw primair onderwijs	JA	0	5.000	2.911	0	0
Totaal programma 4.		**2.545**	**5.000**	**6.411**	**0**	**0**

5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over de beleidsvelden sport, kunst en cultuur, erfgoed, media (bibliotheek), openbaar groen en vrijetijdseconomie.

Wat willen we?
Wij vinden het belangrijk dat inwoners hun vrije tijd op een aangename en zinvolle wijze kunnen invullen. Een goed aanbod van sport, cultuur en recreatie is hiervoor essentieel en draagt bij aan de leefbaarheid, ontmoeting en verbinding. Sport is goed voor de gezondheid en brengt mensen samen. We willen een divers en kwalitatief sterk cultureel en educatief aanbod dat toegankelijk is voor alle inwoners. De gemeente Zevenaar is een mooie bestemming. We hebben diverse natuurgebieden, recreatiegebieden en landgoederen. Zowel inwoners als toeristen moeten zich kunnen ontspannen en vermaken in onze gemeente.

Ontwikkelingen
Beleidsnota Sport 2021-2028
De in 2021 vastgestelde beleidsnota sport, wordt de komende jaren geïmplementeerd en uitgevoerd. Het sportbeleid is gericht op de positieve en preventieve effecten van een gezonde leefstijl met voldoende beweging. We werken hiervoor nauw samen met onze uitvoeringspartner Ataro B.V. en hun team Sportservice. Zij zoeken de verbinding met sportaanbieders, kinderopvang, zorg- en welzijnsaanbieders en het onderwijs.

Cultuur
Er is een nota in voorbereiding. Op dit moment vinden er diverse gesprekken plaats met vertegenwoordigers van kunst- en cultuurinstellingen. Deze gesprekken zullen tegen het einde van het jaar resulteren in de organisatie van een symposium, dat de basis moet leggen voor een beleidsnota Cultuur in Zevenaar. Wij houden daarbij rekening mee dat cultuur een onderdeel vormt van de samenwerking met andere gemeenten in de regio. Deze zullen uiteraard ook worden betrokken bij het symposium.

Beleidskaders
- Beleidsnota Sport 2021-2028
- Cultuur en erfgoedpact de Liemers 2017-2020 (2017)
- Omgevingsvisie Gelders eiland 2030 (2017)
- Beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 e.v. (2018)
- Structuurvisie gemeente Zevenaar 2012-2030
- Een visie op het erfgoed 2015-2019 (Zevenaar)
- Beleidskader vrijetijdseconomie 2030 (2019)
- Archeologie in de gemeente Zevenaar, actualisatie van de archeologische waarden en verwachtingskaart
- Notitie kunstbezit
- Integraal beleidsplan openbare ruimte 2022-2032 (2022)
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie (DPRA) (2022)
- Beheerplan openbaar groen (2022)
- Beheerplan speelvoorzieningen (2022)

WAT WILLEN WE?

5. Sport, cultuur en recreatie
Wij vinden het belangrijk dat inwoners hun vrije tijd op een aangename en zinvolle wijze kunnen invullen. Een goed aanbod van sport, cultuur en recreatie is hiervoor essentieel en draagt bij aan de leefbaarheid, ontmoeting en verbinding. Sport is goed voor de gezondheid en brengt mensen samen. We willen een divers

en kwalitatief sterk cultureel en educatief aanbod dat toegankelijk is voor alle inwoners. De gemeente Zevenaar is een mooie bestemming. We hebben diverse natuurgebieden, recreatiegebieden en landgoederen. Zowel inwoners als toeristen moeten zich kunnen ontspannen en vermaken in onze gemeente.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Vennootschap		
Leisurelands B.V.	Het doel is het publiekstoegankelijk houden van recreatievoorzieningen en -plassen. Het recreatiegebied Rhederlaag is ondergebracht in Leisurelands BV. Bij het deelnemen aan een verbonden partij staat de vraag centraal of dit de meest geëigende vorm is om de doelstelling van de gemeente (het publieke belang) te realiseren. De gemeente ziet de instandhouding van recreatieplassen als een publiek belang. Het aandeelhouderschap in Leisurelands BV is een middel om invloed te houden op het realiseren van en het laagdrempelig toegankelijk houden van recreatieplassen in Zevenaar en omgeving.	0
Ataro B.V.	Ataro B.V. heeft als doel het beheren en exploiteren van maatschappelijk vastgoed.	2.461

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Niet sporters (%)					
	2020	49,40	53,60	49,00	47,50
Toelichting	Ondanks onze inspanningen samen met de sportaanbieders om de sportverenigingen nog beter onder de aandacht te brengen van onze inwoners is het aantal niet wekelijkse sporters toegenomen. De coronapandemie heeft hier invloed op gehad wat nog steeds doorwerkt. Ook ontwikkelingen zoals de energiecrisis en de hoge inflatie kunnen ertoe hebben geleid dat mensen stoppen met sporten.				

5.1 Werken aan een doelmatiger subsidiebeleid

5.1.1 Wij benutten subsidies beter om onze beleidsdoelstellingen te bereiken 2023-2026

Wij gaan subsidie gerichter inzetten om gemeentelijke beleidsdoelen te bereiken en sturen daarmee als gemeente op de gewenste maatschappelijke effecten. Daarnaast verbeteren we de vindbaarheid en rechtmatigheid van onze subsidies. Vanaf 2023 herzien wij daartoe stapsgewijs onze subsidiesystematiek als beleidsontwikkeling daar aanleiding toe geeft. Wij streven er naar dit proces in 2026 af te ronden. Met ingang van 2023 herzien wij de bezuinigingstaakstelling voor culturele festivals.

5.2 Stimuleren van sport- en beweegdeelname voor verschillende doelgroepen

5.2.1 Wij verhogen de sport- en beweegdeelname 2022-2026

We voeren de onderdelen van de Beleidsnota Sport en Bewegen 2021-2028 uit. We stimuleren senioren en kwetsbare groepen om meer te bewegen en hun leefstijl gezonder te maken. Daarvoor zetten we onder meer de combinatiefunctionarissen in, middels de opdrachtverlening aan Ataro. We richten ons speciaal op die groep waarbij voldoende bewegen kan voorkomen dat zij intensievere zorg en ondersteuning nodig hebben in de toekomst.
Ook stimuleren we de ontwikkeling en deelname aan programma's die gericht zijn op een gezonde leefstijl. Hiervoor werken wij samen met zorgverleners, sport- en beweegaanbieders, dorps- en buurthuizen, verzorgingshuizen en belangenorganisaties. Tevens continueren we de inzet van de Gelrepas en de samenwerking met Stichting Leergeld De Liemers om financiële drempels om te gaan sporten zoveel mogelijk weg te nemen.

5.2.2 Wij promoten het sportaanbod 2023-2026

We leggen verbindingen tussen scholen en sportverenigingen en zorgen dat kinderen kennismaken met het lokaal sport- en beweegaanbod. Hier zetten we onder andere onze combinatiefunctionarissen voor in, middels van de opdrachtverlening aan Ataro. Ook faciliteren we sportverenigingen bij het zichtbaar maken en promoten van kennismakingsactiviteiten voor kinderen.

5.2.3 Wij maken sportpark Hengelder toekomstbestendig 2023-2026

Het initiatief van de verenigingen op Hengelder voor de vernieuwing van het sportpark ondersteunen wij. Wij faciliteren daartoe onder voorwaarden de procesbegeleiding op basis van nader te maken afspraken, zodat zij hun plannen verder kunnen uitwerken. In samenspraak met de verenigingen voeren wij tevens een locatieonderzoek uit waarbij wij meerdere opties voor een toekomstige plek voor de sportactiviteiten beoordelen.

5.2.4 Wij willen vitalere sportverenigingen en sportaanbieders 2023-2026

Sportverenigingen en sportaanbieders faciliteren wij bij vraagstukken rondom ontwikkelingen in de samenleving. De Rijksoverheid heeft gemeenten gevraagd een eigen lokaal sportakkoord op te stellen. Hierin stemmen lokale sportaanbieders, onderwijs- en zorginstellingen en de gemeente met elkaar af hoe er meer mensen een leven lang kunnen genieten van sport en bewegen. Wij geven uitvoering aan het in 2021 vastgestelde lokale sportakkoord.

5.2.5 Wij stimuleren aangepast sporten 2023-2026

We blijven Uniek Sporten ondersteunen. Wij onderzoeken of wij via ons subsidiebeleid en door verdere samenwerking met verenigingen, zorgaanbieders en het onderwijs, aangepast en inclusief sporten verder kunnen stimuleren.

5.3 Stimuleren van het behoud van cultureel erfgoed en een goed aanbod van culturele voorzieningen

5.3.1 Wij stellen een Beleidsnotitie Erfgoed op en geven hier uitvoering aan 2023-e.v.

Bij het opstellen van een Beleidsnotitie Erfgoed betrekken wij actief onze inwoners, ondernemers en instellingen. Het doel van deze beleidsnotitie is behoud van het cultuurhistorisch erfgoed. In de notitie nemen wij een harmonisatie met het Gelders Eiland mee (inventariseren en aanwijzen van monumenten), we wijzen mogelijk Post'65 monumentale objecten aan, zetten in op het verduurzamen en herbestemmen van monumentaal erfgoed en we bepalen hoe we het erfgoed vermarkten.

5.3.2 Wij stellen de herziene Archeologische Beleidskaart Zevenaar en een Parapluplan Archeologie Zevenaar vast 2023-e.v.

In 2022 hebben wij een herziene archeologische beleidskaart opgesteld. Deze kaart vervangt de verouderde kaarten van de voormalige gemeenten Zevenaar en Rijnwaarden. De conceptkaart is ter consultatie voorgelegd aan inwoners en ondernemers in Zevenaar. De reacties nemen we mee in het bestemmingsplan buitengebied Gelders Eiland. Voor het noordelijke deel van de gemeente en de kernen van het Gelders Eiland

stellen we een parapluplan (omgevingsplan) Archeologie op.
De beleidskaart Archeologie Zevenaar is een bouwsteen voor de Omgevingsvisie.

5.3.3 Wij stellen een Individueel Management Plan De Neder-Germaanse Limes, Herwen-De Bijland op en geven hier uitvoering aan 2022-e.v.

In 2022 stellen wij het Individueel Management Plan (IMP) vast. Het opstellen van een IMP vloeit voort uit de werelderfgoedstatus van de Neder-Germaanse Limes. Het doel van het managementplan is het beschermen, behouden en duurzaam onderhouden van de site. Ambities met betrekking tot onder andere educatie, publieksbereik, vrijetijdseconomie en de vindplaats Herwen-Hemeling zijn onderdeel van het plan.

Op basis van het IMP voeren we elk jaar een Werelderfgoedgesprek met de Nederlandse Limes Samenwerking en de provincie, gecombineerd met een schouw. Tijdens dit gesprek wordt de stand van zaken en realisatie van de ambities en doelen van het plan besproken.

5.3.4 Wij zetten in op doorontwikkeling van de Turmac Cultuurfabriek 2022-2026

Wij stimuleren activiteiten in de Turmac Cultuurfabriek, zowel van gebruikers als van derden. Het doel is een bruisende ontmoetingsplek met een collectief programma voor Zevenaar en de Liemers. We zetten in op een financieel zo gezond mogelijke exploitatie, waarbij we rekening houden met de valse start in de coronaperiode. Voor het beheer onderzoeken we nieuwe mogelijkheden.

5.3.5 Wij zetten in op doorontwikkeling van de prestatieafspraken met Kunstwerk! en Filmhuis Zevenaar 2022-2026

Met prestatieafspraken geven wij richting aan de rol die Kunstwerk! speelt bij het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van onze inwoners. Wij hebben bijzondere aandacht voor activiteiten die bijdragen aan preventie en participatie. Ook stellen wij Kunstwerk! en Filmhuis Zevenaar in staat zich te blijven ontwikkelen.

5.4 Optimaliseren van het aanbod van toeristisch-recreatieve voorzieningen

5.4.1 Wij voeren het Beleidskader vrijetijdseconomie Zevenaar 2030 uit 2022-2030

Het Beleidskader vrijetijdseconomie Zevenaar 2030 vormt de basis van onze ambities, doelstellingen, resultaten en dus werkzaamheden op het gebied van recreatie en toerisme. Door in te zetten op vrijetijdseconomie willen wij een bijdrage leveren aan het aantrekkelijker maken van de gemeente Zevenaar als woon- en vestigingslocatie en meer werkgelegenheid in de sector. Om dit te bereiken, hebben wij doelstellingen geformuleerd. We willen meer tevreden inwoners over de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding, een toename van bestedingen door toeristen en recreanten en een groei van het aantal overnachtingen. Ook willen we meer tevredenheid over het ondernemersklimaat voor toeristisch-recreatieve ondernemers en een toename van het aantal dagtoeristen.
Daarnaast vinden wij het van groot belang dat we goed omgaan met onze recreatiegebieden. Om deze reden zijn we tegen nieuwe plannen voor zonneparken in deze gebieden.

De resultaten behalen wij binnen de volgende taakvelden:

1. Toeristische infrastructuur (paden, (kunst-)routes, bewegwijzering): bijvoorbeeld het bereikbaar maken van onze recreatie- en belevingsgebieden, zoals de Rijnstrangen.
2. Ontwikkeling van aanbod voor dag- en verblijfsrecreatie: bijvoorbeeld het zichtbaar maken van cultuurhistorie, evenementenbeleid, accommodatiebeleid en thematische routes.
3. Samenwerking en kwalitatief & innovatief ondernemerschap: bijvoorbeeld het oprichten van een Toeristisch Platform voor de Liemers en het ondersteunen van ondernemers met goede toeristisch-recreatieve plannen.
4. Marketing, informeren & inspireren: goed en toekomstgericht gastheerschap, zowel op Zevenaars als Liemers niveau, promoot ons gebied voor zowel eigen inwoners als bezoekers van buiten de regio.

Wij monitoren het beleidskader vrijetijdseconomie in 2023. Jaarlijks stellen wij een uitvoeringsagenda op, waarin activiteiten op de bovenstaande taakvelden worden uitgevoerd.

5.4.2 Wij nemen deel aan de Groene Metropool Regio: opgave Ontspannen Regio 2022-2026

Wij nemen deel aan regionale samenwerking om doelstellingen te behalen die wij niet op lokale schaal kunnen bereiken. Binnen het programma Ontspannen Regio van de Groene Metropoolregio werken we aan een goede balans tussen groei in verstedelijking, mobiliteit en economie, leefbaarheid, duurzaamheid en levendigheid. Als Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zetten we in op een vitale sector voor recreatie en toerisme. Ook werken we aan complete voorzieningennetwerken in centra (project Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen) en versterken we onze waardevolle natuur, landschap, cultureel erfgoed en culturele infrastructuur.

5.5 Verbeteren van de leefbaarheid van de gemeente, in stad, dorp, wijk of straat

5.5.1 Wij zetten in op verduurzaming van dorpshuizen 2023-2026

De energielasten van de dorpshuizen willen we structureel naar beneden brengen.
Voor dorpshuizen in eigendom van stichtingen onderzoeken wij in 2023 welke geschikte verduurzamingsmaatregelen wij toe kunnen passen. De verduurzamingsplanning van ons eigen vastgoed is opgenomen in het Integraal Accommodatie Plan (IAP). Met het herijken van het IAP bekijken we of er ten aanzien van verduurzaming aanpassingen nodig zijn (zie ook 0.4.10 en 7.2.2).

5.6 Bevorderen van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte

5.6.1 Wij hebben meer aandacht voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte 2022-2032

We vinden het belangrijk dat de openbare ruimte aantrekkelijk, schoon en van goede kwaliteit is. De gewenste kwaliteit willen we in een plan vastleggen. Dit geldt voor alle onderdelen van de openbare ruimte zoals bijvoorbeeld groen, wegen en openbare verlichting. Dit plan noemen we het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022-2032 (IBOR). Het plan geeft inzicht in de huidige omvang, opbouw en kwaliteit van de openbare ruimte en de visie en doelstellingen die de gemeente heeft voor het verbeteren en beheren hiervan.
De uitgangspunten in het plan:

- De basis voor een goed beheer is op orde en achterstanden lopen we in.
- Het beheer draagt bij aan het vergroten van de biodiversiteit.
- De openbare ruimte is klimaatbestendig, aantrekkelijk en uitnodigend.
- Het beheer is duurzaam en circulair.
- We betrekken inwoners bij de inrichting van de openbare ruimte.

Het IBOR vormt de basis voor de verdere uitwerking in beheerplannen per onderdeel.

5.6.2 Wij vergroten de biodiversiteit 2023-2026

We willen meer soorten planten en dieren in onze gemeente. We moedigen inwoners aan om hier in hun eigen tuin aandacht aan te besteden. Als gemeente geven we het goede voorbeeld bij de keuze van ons plantmateriaal. Dit moet aantrekkelijk zijn voor vogels en insecten. We plaatsen voorzieningen voor dieren zoals nestkasten en zetten verder volledig in op ecologisch berm- en oeverbeheer. We gaan meer gefaseerd maaien. Waar mogelijk passen we sinusbeheer toe, een speciale manier van gefaseerd maaien. We maaien minder, maar vaker een deel van de bermen.

5.6.3 Wij breiden het aantal bomen uit 2023-2026

Voor elke nieuw geboren inwoner planten we een boom. Dit zijn er jaarlijks zo'n 400. Vierhonderd bomen per jaar vergen veel ruimte, die kunnen niet zomaar even geplant worden. Wij onderzoeken hoe we dit kunnen realiseren. Ook kappen we zo min mogelijk bomen. Als we toch een boom kappen, planten we een nieuwe terug. Bij het maken van herinrichtingsplannen kijken we of we extra bomen in het plan kunnen opnemen. We kiezen waar mogelijk boomsoorten die van nature in de gemeente voorkomen.

5.6.4 Wij bestrijden schadelijke planten 2023-2026

Planten die van nature niet in Nederland voorkomen en schadelijk zijn voor de natuur, mens of dier, bestrijden we. Een voorbeeld is de Japanse Duizendknoop. Wij doen dit door voorlichting aan inwoners te bieden als deze planten zich op privégrond bevinden. Als de planten in de openbare ruimte staan, gaat de gemeente deze intensief (laten) bestrijden.

5.6.5 Wij betrekken de samenleving bij de openbare ruimte 2023-2026

Inwoners, woningcorporaties, verenigingen en andere partners dagen we uit om samen met de gemeente iets moois te maken van de openbare ruimte. Nieuwe ideeën voor de openbare ruimte ondersteunen wij waar mogelijk. Binnen het IBOR-plan wordt ook aandacht besteed aan de participatie met de samenleving. Dit maakt weer onderdeel uit van het nog op te stellen gemeentebrede participatiebeleid.

Dit onderwerp staat op de raadsagenda. Binnen dit resultaat beschrijven we de reeds gemaakte voorbereidingen inzake, dan wel ons voornemen tot uitvoering. Dit onder voorbehoud van de uitkomsten van de behandeling van dit onderwerp door de raad.

5.6.6 Wij verbeteren speel- en ontmoetingsplekken 2023-2025

Wij onderzoeken de behoefte en gewenste spreiding voor speel- en ontmoetingsplekken voor jong en oud. We leggen hierbij ook een relatie met de aanpak van overlast door jongeren. In een nog op te stellen Nota Speelplekken brengen wij de fysieke speel- en ontmoetingslocaties in kaart. We kijken daarbij in ieder geval naar een goede verdeling tussen en binnen de kernen, de (natuurlijke) inrichting van de speel- of ontmoetingsplek en of iedereen (ook kinderen met een beperking) hier kan spelen of verblijven. In iedere inspectieronde van de speelplekken toetsen we standaard op die uitgangspunten. In het kader van de herinrichting Angerlo gaan we een speelplek inrichten met deze uitgangspunten. Dit kan als voorbeeld dienen voor de nog op te stellen Nota Speelplekken.

5.6.7 Wij bevorderen de toegankelijkheid van de openbare ruimte 2023-2026

Het is belangrijk dat iedereen van de openbare ruimte gebruik kan maken en dat deze voor iedereen (ook voor mensen met een beperking) toegankelijk is. Bij de reguliere schouwen van de openbare ruimte wordt toegankelijkheid een vast onderdeel. In nieuwe projecten besteden wij standaard aandacht aan de toegankelijkheid.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	1.355	1.333	1.333	1.325	1.325
1e voortgangsrapportage 2023	258	74	74	74	74
Kadernota 2024	0	5	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	841	0	0	0	0
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	9	9	9	9
Totale baten tot de begroting	**2.455**	**1.420**	**1.415**	**1.407**	**1.407**

Mutaties in deze begroting (baten)

	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Totale baten in deze begroting	**2.455**	**1.420**	**1.415**	**1.407**	**1.407**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	11.619	11.079	10.972	10.782	10.782
1e voortgangsrapportage 2023	730	382	251	213	261
Kadernota 2024	0	95	183	199	199
2e voortgangsrapportage 2023	636	-205	-190	-116	-123
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	417	397	440	470
Totale lasten tot de begroting	**12.986**	**11.769**	**11.613**	**11.519**	**11.590**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**15**	-35	0	0
Areaaluitbreiding de Bem	0	64	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	-49	-35	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**-60**	-3	-28	-36
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	0	0	0	-7
Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	0	-10	-3	-3	-3
Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	0	-25	-25	-25	-25
Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	0	-25	25	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-45**	**-38**	**-28**	**-36**
Totale lasten in deze begroting	**12.986**	**11.724**	**11.575**	**11.490**	**11.554**
Resultaat voor bestemming	**-10.531**	**-10.304**	**-10.160**	**-10.083**	**-10.146**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	870	432	386	186	186
1e voortgangsrapportage 2023	912	136	51	51	51
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-24	-6	-4	-4	-4
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	1.759	**869**	454	254	254
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	172	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	834	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	307	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-6	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-	0	0	0	0	0

2027					
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	1.000	**307**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**759**	**562**	**454**	**254**	**254**
Resultaat na bestemming	**-9.772**	**-9.742**	**-9.706**	**-9.829**	**-9.893**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Areaaluitbreiding de Bem	**-64**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota 2024-2027 zijn we ervan uitgegaan dat de deelgrondexploitaties de Bem en de Tol in 2023/2024 worden afgesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2025 stijgen. Deze inschatting was te behoudend. De deelgrondexploitatie de Bem wordt namelijk in 2023 al gesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2024 stijgen. Voor wegen gaat het om € 28.000, waarvan € 22.000 gestort wordt in de voorziening groot onderhoud wegen en € 6.000 voor de klein onderhoudskosten. Voor openbaar groen gaat het om € 16.000. Tenslotte stijgt de benodigde personele capaciteit van openbare werken met € 48.000. Deze wijzigingen leiden tot een nadelig resultaat van € 92.000.

Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**49**	**35**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**0**	**0**	**0**	**7**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	**10**	**3**	**3**	**3**

De oproep om kritisch te kijken naar bezuinigingsvoorstellen om 2024 dekkend te krijgen, is voor ons aanleiding geweest de feitelijke start met een jaar uit te stellen. Bovendien is het vinden van een geschikte locatie voor de voorgestelde hoeveelheid bomen een lastige klus gezien de druk op de openbare ruimte vanuit verschillende programma's en behoeftes. Dit vraagt om de nodige zorgvuldigheid in het proces en een meer langdurige inzet om een geschikte plek te vinden, zo nodig te verwerven en in te richten. Hierdoor besparen we het investeringsbudget van € 100.000 voor 2023 en 2024 met bijbehorende afschrijvingslasten en € 10.000 onderhoudskosten in 2024.
Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 10.000 in 2024 en een structureel voordeel van € 3.000 vanaf 2025.

Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn incidenteel (aanschaf, implementatie) en structureel (licentie-beheerskosten) middelen geraamd voor een subsidieapplicatie. Het structureel geraamde bedrag kan vervallen omdat, na aanpassingen, gebruik gemaakt kan worden van een bestaande applicatie (JOIN). Na de zomer is duidelijk welke incidentele middelen nodig zijn voor implementatie (inzet uren en aanpassingen in huidige applicatie). Het m.i.v. 2024 structureel geraamde bedrag van € 25.000 kan hierdoor vervallen.
Met nieuwe aanpassingen in onze bestaande applicatie bieden wij een subsidieregister aan. Hiermee is het openbaar hoeveel subsidie een organisatie krijgt. Daarnaast verbeteren wij onze dienstverlening voor de aanvraag van subsidie.

Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	**25**	**-25**	**0**	**0**

In het collegeprogramma 2023-2026 hebben we onder andere opgenomen dat we in 2024 een nota speelplekken op laten stellen. Hierin brengen wij de fysieke speel- en ontmoetingslocaties in kaart. We kijken daarbij in ieder geval naar een goede verdeling tussen en binnen de kernen, de (natuurlijke) inrichting van de speel- of ontmoetingsplek en of iedereen hier kan spelen of verblijven (inclusiviteit). We stellen voor om het budget van € 25.000 hiervoor te verplaatsen van 2024 naar 2025 zodat we de benodigde vooronderzoeken uit kunnen voeren.

Totaal mutaties	**45**	**38**	**28**	**36**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
5.1	Sportbeleid en activering	57	116	0	0	0	0
5.2	Sportaccommodaties	1.645	1.889	1.197	1.192	1.192	1.192
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	133	255	161	161	161	161

5.4	Musea	39	17	17	17	17	17
5.5	Cultureel erfgoed	82	44	24	24	16	16
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7	135	21	21	21	21
Totaal Baten		**1.962**	**2.455**	**1.420**	**1.415**	**1.407**	**1.407**
Lasten							
5.1	Sportbeleid en activering	706	567	431	423	423	423
5.2	Sportaccommodaties	4.186	4.481	3.697	3.526	3.579	3.575
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.265	1.503	1.227	1.178	1.174	1.175
5.4	Musea	228	259	290	290	271	271
5.5	Cultureel erfgoed	250	175	248	172	170	168
5.6	Media	616	644	684	681	681	681
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.004	5.356	5.147	5.305	5.193	5.261
Totaal Lasten		**11.256**	**12.986**	**11.724**	**11.575**	**11.490**	**11.554**
Saldo							
5.1	Sportbeleid en activering	-650	-452	-431	-423	-423	-423
5.2	Sportaccommodaties	-2.541	-2.591	-2.500	-2.334	-2.386	-2.383
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.131	-1.248	-1.066	-1.017	-1.013	-1.014
5.4	Musea	-189	-243	-273	-273	-254	-254
5.5	Cultureel erfgoed	-169	-131	-224	-148	-153	-152
5.6	Media	-616	-644	-684	-681	-681	-681
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.998	-5.221	-5.126	-5.284	-5.172	-5.240
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-9.293**	**-10.531**	**-10.304**	**-10.160**	**-10.083**	**-10.146**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	3.288	1.759	869	454	254	254
	Toevoegingen	2.637	1.000	307	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**650**	**759**	**562**	**454**	**254**	**254**
Begrotingsresultaat na bestemming		**-8.643**	**-9.772**	**-9.742**	**-9.706**	**-9.829**	**-9.893**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	335	200	0	0

Lasten					
Openbaar groen	Voor het inhalen van onderhoudsachterstanden binnen het openbaar groen is incidenteel budget beschikbaar gesteld.	250	200	0	0
Totaal programma 5		**85**	**0**	**0**	**0**

In het hoofdstuk 'Financiën' wordt in het 'overzicht incidentele baten en lasten' een nadere toelichting gegeven met betrekking tot de incidentele lasten.

Reserves

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	**Naam**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9013	Nazorg complexen grondexploitaties	115	115			

Deze reserve is ingesteld om extra kosten voor onder andere onderhoud aan wegen, groen, riool etc. na het afsluiten van grondexploitaties te bekostigen. In de Nota reserves en voorzieningen is besloten om de budgetten voor onderhoud na het afsluiten van grondexploitaties direct in de meerjarenbegroting op te nemen. Het saldo van de reserve is in de Nota reserves en voorzieningen herbestemd om in 2019 te gebruiken voor het onderhoud van de Tol.
De overdracht van de deelgebieden Tol en (later) Bem aan Beheer was vertraagd en zou naar verwachting in 2021 plaatsvinden. Daarmee werd ook de overdracht van het nazorgbudget in 2021 verwacht. In de meerjarenbegroting 2022-2025 is aangegeven dat de overdracht is uitgesteld naar 2023. De reserve blijft in stand tot de overdracht van de deelgebieden heeft plaatsgevonden.

Toevoeging	Er vindt geen storting in de reserve plaats.
Onttrekking	De onttrekking in 2024 bedraagt het restant in deze reserve van € 114.867. Deze reserve is gevormd om nazorg te plegen bij afgesloten grondexploitaties.

9058	Achterstand groen	1.084	450	200		

Deze bestemmingsreserve is gevormd om de achterstanden onderhoud groen in te halen. Zodra deze achterstanden zijn ingelopen heffen we deze reserve weer op.

Toevoeging	De storting in de reserve in 2022 was eenmalig. We houden geen rekening met verdere stortingen.
Onttrekking	De onttrekking aan de reserve achterstand groen hebben we geraamd op basis van het beheerplan openbaar groen. Wij verwachten dat we deze bestemmingsreserve per 2026 kunnen opheffen.

Totaal bestemmingsreserves		**1.199**	**565**	**200**	**0**	**0**

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000) 2023	2024	2025	2026	2027
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie						
Beregeningsinstallaties sportvelden		0	373	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2023		20	10	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2024		0	30	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2025		0	0	30	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2026		0	0	0	30	0
Gimbornhof		30	54	0	0	0
Herontwikkeling Bizetstraat 1 Zevenaar		145	121	0	0	0
Hittestress maatregelen 2026		0	0	0	37	0
Hittestress maatregelen Angerlo		15	10	0	0	0
Hittestress maatregelen Bloemenkamp		0	0	19	30	50
Hittestress maatregelen Lobith-Noord		0	0	5	10	17
Hittestress maatregelen Lobith-Zuid		0	26	0	0	0
Hittestress maatregelen Schrijvershoek		0	0	3	9	15
Hondenloslooopterreinen		0	0	140	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2023		22	10	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2024		0	100	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2025		0	0	100	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2026		0	0	0	100	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Angerlo		15	10	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Lobith-N		0	0	14	10	10
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Lobith-Z		10	15	0	0	0
Impuls aantrekkelijk groen Bloemenkamp		0	0	0	10	15
Impuls aantrekkelijk groen Kop van Tolkamer		10	20	0	0	0
Impuls aantrekkelijk groen Schrijvershoek		0	0	0	10	20
Led verlichting sportvelden		760	0	0	0	0
Maailaadwagen (637)		0	0	65	0	0
Realiseren 2 kunstgrasvelden (in de wijk)		0	0	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2023		72	30	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2024		0	160	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2025		0	0	160	0	0
Reguliere vervanging bomen 2026		0	0	0	160	0
Reguliere vervanging groen 2023		320	150	0	0	0
Reguliere vervanging groen 2024		0	400	0	0	0
Reguliere vervanging groen 2025		0	0	400	0	0
Reguliere vervanging groen 2026		0	0	0	400	0
Reguliere vervangingen bomen Angerlo		15	10	0	0	0
Reguliere vervangingen bomen Bloemenkamp		0	0	0	10	15
Reguliere vervangingen bomen Kop van Tolkamer		10	15	0	0	0
Reguliere vervangingen bomen Lobith-Noord		0	0	4	10	20
Reguliere vervangingen bomen Lobith-Zuid		10	15	0	0	0

Reguliere vervangingen bomen Schrijvershoek	0	0	0	25	60
Reguliere vervangingen groen Angerlo	15	10	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Bloemenkamp	0	0	0	15	40
Reguliere vervangingen groen Kop van Tolkamer	10	20	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Lobith-Noord	0	0	10	20	60
Reguliere vervangingen groen Lobith-Zuid	15	30	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Schrijvershoek	0	0	0	25	60
Servicewagen groenploeg Babberich (nw)	86	0	0	0	0
Servicewagen tbv groenploeg RW (nw)	86	0	0	0	0
Speelvoorz. voor kinderen met beperking (jrk 2016)	20	10	0	0	0
Sprookjespoel Gimbornhof	18	0	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2023	100	100	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2024	0	292	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2025	0	0	281	0	0
Vervanging speeltoestellen 2026	0	0	0	268	0
Vervanging speeltoestellen 2027	0	0	0	0	260
Vervanging speeltoestellen Angerlo	5	30	0	0	0
Vervanging speeltoestellen Bloemenkamp	0	0	0	14	25
Vervanging speeltoestellen Lobith-Noord	0	0	0	10	20
Vervanging speeltoestellen Lobith-Zuid	10	15	0	0	0
Vervanging speeltoestellen Schrijvershoek	0	0	0	10	15
Totaal programma 5.	**1.819**	**2.066**	**1.231**	**1.231**	**702**

6. SOCIAAL DOMEIN

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over de beleidsvelden maatschappelijke ontwikkeling, jeugd, arbeidsparticipatie, leefbaarheid en wijkgericht werken, vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Samen vormen deze beleidsvelden het Sociaal Domein. Hier rekenen we ook natuur- en milieueducatie toe. Voor het realiseren van de opgaven in het Sociaal Domein nemen we ook onderdelen uit de beleidsvelden sport, cultuur, veiligheid, ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, gezondheid en onderwijs mee die bij andere programma's zijn ondergebracht. Begin 2020 is de Beleidsvisie Sociaal Domein 2020-2023 vastgesteld. Dit is een visie op hoofdlijnen voor het brede Sociaal Domein. We werken aan een samenhangend en integraal beleid. Hierbij sluiten we aan op de belevingswereld van de Zevenaarse inwoners en op de sociale structuren in onze gemeente. De visie draagt bij aan het realiseren van de ambities en doelstellingen binnen het sociaal domein.
Hierbij gelden de volgende randvoorwaarden: financiële beheersbaarheid, goed opdrachtgever-opdrachtnemerschap en datagestuurd werken.
De ambities voor het sociaal domein zijn: we doen wat nodig is; meer inwoners in Zevenaar leven in een (sociaal) veilige omgeving; meer inwoners doen zo zelfstandig mogelijk mee aan de maatschappij.

We houden bij de beleidsontwikkeling en uitvoering de volgende principes in acht:
- Rechtszekerheid – we doen wat nodig is
- Primaire levensbehoefte – eigen verantwoordelijkheid
- Positieve gezondheid – samen verantwoordelijk
- Integrale benadering – de mens staat centraal
- Van en voor inwoners – inclusieve samenleving
- Participatie – netwerk samenleving
- Regionale samenwerking – slim volgen in de basis en vooroplopen waar nodig

Wat willen we?
Wij willen dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Mensen die hier hulp bij nodig hebben ondersteunen we zo goed mogelijk. We richten ons op preventie: voorkomen is beter dan genezen. Als problemen eerder gesignaleerd worden, kan er op een laagdrempelige manier een oplossing gezocht worden. Voor werkzoekenden zetten we primair in op het vinden van passend werk.

Ontwikkelingen
Ontwikkelingen Jeugd
Het Rijk en de VNG werken samen met betrokken partijen aan een hervormingsagenda jeugd die zich richt op een beter en beheersbaar jeugdstelsel. De hervormingsagenda is vastgesteld in juni 2023 maar nog niet uitgewerkt. Zevenaar is bezig met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein, wat een belangrijke leidraad vormt voor al ons beleid en waarbij de principes uit de hervormingsagenda terugkomen.
De regionale samenwerking rondom jeugdzorg bestaat uit een aantal gezamenlijke projecten. Zevenaar is actief betrokken bij de uitwerking van de plannen. Die richten zich onder andere op jeugdzorg met verblijf en complexe scheidingen. Er is een regionale begroting opgesteld, waarbij de kosten over alle gemeenten verdeeld worden.
Daarnaast zien we bij alle vormen van jeugdhulp nog steeds wachtlijsten. Er is veel verloop van personeel bij de zorgaanbieders en het is moeilijk om aan geschikt personeel te komen en het vast te houden.

Wet inburgering 2021
De Wet inburgering is een lerend stelsel en moet in een complexe en voortdurende wijzigende omgeving uitgevoerd worden. In verband met de knelpunten in de asielketen wordt een groot beroep op de gemeente gedaan om snel inburgeraars te huisvesten en hen te laten starten met hun inburgering. Daarbij ziet de gemeente zich voor een aantal uitdagingen gesteld zoals de krappe sociale woningmarkt, knelpunten bij taalaanbieders (gebrek aan NT-2 docenten), te weinig Kinderopvang en het beroep op het welzijns- en sociaal domein. Dit betekent dat de gemeente alternatieve vormen van huisvesting, begeleiding en opvang

onderzoekt. Deze alternatieven zoals woningdelen kunnen leiden tot kosten die niet gefinancierd kunnen worden door de Specifieke Uitkering (SPUK).
De verhoogde taakstelling heeft ook gevolgen voor de uitvoering van de wet door de gemeente zelf. De caseload van de inburgeringsconsulenten vullen zich voortdurend met nieuwe inburgeraars en zitten op enig moment op een maximum. We onderzoeken wat een acceptabele caseloadomvang is. De uitvoeringskosten die de gemeente van het Rijk ontvangt zijn waarschijnlijk niet voldoende om dit afdoende te dekken. De structurele financiering van de Onderwijsroute is nog steeds niet geborgd. De minister zegt dat zij tijd nodig heeft om dit te regelen.

Oekraïne
De verwachting is dat de gemeente nog langere tijd voor de opvang en huisvesting van de ontheemden uit Oekraïne verantwoordelijk is. Met deze langduriger opvang en huisvesting is het noodzakelijk om te onderzoeken hoe de opvang en huisvesting zo ingericht kan worden dat ontheemden hier ook daadwerkelijk voor langere tijd kunnen wonen, werken en onderdeel van de Zevenaarse samenleving kunnen worden.

Wmo 'nieuw' (begeleiding, beschermd wonen, maatschappelijke opvang)
De kosten in de Wmo nemen toe. Dit komt door ontwikkelingen waar we als gemeente niets aan kunnen doen zoals de overheveling van taken door het rijk, stijgende tarieven van aanbieders (door inflatie) en vergrijzing van de samenleving. Een deel van de kostenstijging heeft te maken met zaken die wel, zij het lastig, te beïnvloeden zijn. Te denken valt aan: individualisering, claimen van zorg, afname weerbaar zijn voor tegenslagen in het leven, complexere samenleving en zorgvraag. We zullen onze ondersteuning in de kernen en wijken van de gemeente anders moeten organiseren, meer aan moeten sluiten op de informele en formele steunstructuren die in de samenleving aanwezig zijn en wat inwoners nog missen. We hebben ook de mogelijkheden om dat te doen de komende jaren. Door beter aan te sluiten op initiatieven in de samenleving. Door samen met onze maatschappelijke partners invulling te geven aan de preventie projecten van de SPUK-regeling. Door in het kader van het lokaal plan Beschermd Thuis te werken aan preventie van het gebruik van dure vangnet voorzieningen. Ook nemen we deel aan projecten binnen de geestelijke gezondheidszorg waarbij we werken aan het normaliseren van de zorgvraag en versterken van de eigen kracht van inwoners. We werken aan het versterken van onze toegang en het omgaan met de complexe problematiek waar we mee te maken krijgen. Tenslotte maken we werk van zo duidelijk mogelijke communicatie naar onze inwoners die ondersteuning nodig hebben. Daarbij maken we de komende 4 jaar gebruik van landelijke en regionale projectbudgetten.

Wmo 'oud' (huishoudelijke ondersteuning, vervoer, woningaanpassingen en hulpmiddelen)
De kosten in de Wmo nemen toe. Voor 'oude' Wmo voorzieningen is dat met name het gevolg van P (stijgende tarieven) x Q (stijgende hoeveelheid ondersteuning door vergrijzende samenleving). We zullen ook deze 'oude' voorzieningen anders (preventiever) moeten organiseren. Daarvoor gaan we de komende jaren inzetten op reablement (huishoudelijke ondersteuning), instroombeperking vervoer (verbeterplan doelgroepenvervoer), herijken beleid en contractafspraken (woningaanpassingen en hulpmiddelen).
In het doelgroepenvervoer zien we dat bij het Wmo vraagafhankelijk vervoer er sprake is van minder ritten, wat nog een gevolg is van corona. Hierdoor heeft de gecontracteerde vervoerder voor dit Wmo vervoer haar contract met de BVO DRAN beëindigd en volgt er een aanbesteding. Deze aanbesteding moet leiden tot een nieuw contract per 1 augustus 2024 met naar alle waarschijnlijkheid een kostenstijging als gevolg.
Tot slot. Bij alle vormen van Wmo maatwerkvoorzieningen zijn wachttijden. Dit betreft de tijd tussen het indienen van een Wmo-melding (hulpvraag) bij de toegang en het eerste contact daarna met een Wmo consulent. Wachttijden zijn ontstaan door de vele meldingen (hulpvragen) die binnenkomen. Vooral de vraag naar huishoudelijke hulp is groot. Mensen wonen langer thuis en daarmee stijgt de vraag naar Wmo ondersteuning. Door veel wisselingen binnen het Wmo personeel is het niet gelukt de toename in meldingen bij te houden. Daarnaast hebben de zorgaanbieders ook te maken met personeelstekorten. Dit is een lokaal, maar ook een landelijk probleem. We doen er met de aanbieders alles aan om ondersteuning voor iedere inwoner die dat nodig heeft, mogelijk te maken.

Participatiewet in balans
De Participatiewet beter laten aansluiten op wat mensen (aan) kunnen en nodig hebben. Dat is in een notendop het doel dat demissionair minister Schouten voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen beschrijft in haar visiebrief Participatiewet in Balans aan de Tweede Kamer.
De Participatiewet is een vangnet voor als het even tegenzit. Deze biedt inkomensondersteuning voor wie dat

nodig heeft en helpt mensen weer (gedeeltelijk) aan het werk. Geconstateerd wordt echter dat binnen één regeling vaak al sprake is van veel voorwaarden, rechten en plichten. En dat deze in verschillende wetten ook nog eens verschillend worden ingevuld. Door de jaren heen is de Participatiewet door verschillende wijzigingen steeds complexer geworden.
Om hierin verandering in aan te brengen wordt er gewerkt naar Participatiewet die:
• Eenvoudiger is en een toereikend bestaansminimum biedt.
• Mensen passende ondersteuning biedt om volwaardig mee te doen in de samenleving. In de eerste plaats via werk of, als dat nog niet haalbaar is, door andere vormen van participatie.
• Zinvol en begrijpelijk is, met rechten en plichten die zowel benut als nageleefd kunnen worden door iedere uitkeringsgerechtigde. Waarbij, wanneer de situatie daar om vraagt ook zij het proportioneel,gesanctioneerd kan worden.
Doelbewust misbruik maken van het sociale vangnet ondermijnt immers het maatschappelijk draagvlak en moet aangepakt worden.
• Aansluit bij wat mensen (aan)kunnen; bij hun doenvermogen.
• Goed uitvoerbaar is voor de professional. Het verschil wordt uiteindelijk echt gemaakt in het contact met mensen.
Met de herzieningen wil demissionair minister Schouten een nieuwe basis leggen voor de Participatiewet. Die basis moet ook beter aansluiten op het brede sociale domein, zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet. Verschillende wetgeving zit elkaar nu te veel in de weg. Dat wil de demissionair minister aanpakken. De wet moet eenvoudiger, begrijpelijker en passen bij het doenvermogen van mensen. Wij onderschrijven de hierboven vermelde richting. In samenwerking met de RSD zal in 2024 nadere uitwerking hiervan plaatsvinden in beleid en concrete maatregelen.

Aanwijzingsbesluit uitvoering Wsw (Wet sociale werkvoorziening) door Scalabor B.V.
De gemeente Zevenaar heeft - voor de duur van 3 jaren - Scalabor B.V. aangewezen als uitvoerder voor de Wet sociale werkvoorziening. De gemeente zal in het 4e kwartaal 2024 een nieuw aanwijzingsbesluit nemen over de uitvoering van de sociale werkvoorziening na 31 december 2025.

Impuls infrastructuur sociaal ontwikkelbedrijven.
SZW werkt voorstellen uit om gemeenten in 2024 tegemoet te komen bij de financiële uitdagingen die zij ervaren rondom de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven. Hiervoor wordt een budget van € 63,9 miljoen beschikbaar gesteld op de begroting van SZW. Over de uitwerking van deze voorstellen volgt in het najaar meer informatie.

Pilot Jongerenwerk op Straat
We zijn voornemens om de pilot Jongerenwerk op Straat die in 2023 gestart is, in 2024 met een jaar te verlengen. De eerste resultaten van de pilot zijn positief, het straatwerk heeft inmiddels contact gelegd met jongeren die zich op verschillende plekken in de gemeente op straat bevinden. Het opbouwen van een stabiele vertrouwensrelatie kost tijd, tijd die ook nodig is om structureel impact te maken voor deze jongeren. Daarom willen we de pilot in 2024 met een jaar verlengen, om de eerste effecten en resultaten uit 2023 verder te versterken en uit te bouwen.

Minimabeleid
In het regeerakkoord is afgesproken om iedere vier jaar het sociaal minimum te herijken en vast te stellen of dit toereikend is om van te leven en mee te doen in de samenleving. Als eerste stap hier naartoe is advies gevraagd aan de Commissie Sociaal Minimum. Volgens de commissie is de bestaanszekerheid van een 'omvangrijke groep mensen' in het geding. Dat komt door zaken als de flexibilisering van de arbeidsmarkt, kansenongelijkheid in het onderwijs, gezondheidsverschillen en het tekort aan betaalbare woningen. In het rapport stelt de commissie onder meer vast dat tekorten meer voorkomen bij stellen dan bij alleenstaanden. Verder valt op dat alle huishoudens met kinderen onvoldoende geld hebben om rond te kunnen komen. De tekorten lopen op als er meer dan wel oudere kinderen zijn. De commissie adviseert daarom het sociaal minimum aanzienlijk te verhogen. De Commissie Sociaal Minimum heeft twee pakketten voorgesteld met maatregelen waar het kabinet mee aan de slag zou kunnen gaan. Op Prinsjesdag wordt duidelijk of en hoe het demissionaire kabinet uitvoering geeft aan de adviezen van de commissie. We zullen het Nibud vragen om in een minima-effectrapportage de gevolgen hiervan inzichtelijk te maken. Deze rapportage wordt naar verwachting in het eerste kwartaal 2024 opgeleverd. Daarbij zal worden gerekend met de nieuwe armoedegrens van het CBS, NIbud en SCP.

Schuldhulpverlening
De aflosperiode van een minnelijke schuldregeling (Msnp) wordt vanaf 1 juli 2023 verkort van 36 naar 18 maanden. In februari 2023 nam de Eerste Kamer de wijziging van de Faillissementswet aan, waardoor de aflosperiode van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) halveert. Het is wenselijk dat in beide trajecten dezelfde aflosperiode worden gehanteerd. Een verkorting van de aflosperiode betekent niet dat de begeleiding van mensen in een schuldregeling, of na afloop ervan ook korter wordt. Er moet stevig worden ingezet op begeleiding en nazorg met als uitgangspunt: begeleiding zo kort als kan en zo lang als nodig. Naar verwachting zal door bovenstaande verkorting het aantal aanmeldingen voor een traject schuldhulpverlening toenemen.
De komende jaren zal er structureel extra geld naar gemeenten komen voor de 'Aanpak geldzorgen, armoede en schulden'. Deze meerjarige aanpak heeft in het bijzonder als doel een halvering van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in 2025, en een halvering van armoede en problematische schulden in het algemeen in 2030.

Beleidskaders
Visie 'Frisse wind in de wijk' (2013)
- Convenant Schoolveiligheid (Financiële en inhoudelijke onderlegger: Samenwerkingsagenda Veilig en Zorgzaam Schoolklimaat)
- Visie Vrijwillige inzet en Mantelzorg 2016-2020 Zevenaar (2016)
- Radar-rapport behorende bij raadsvoorstel 'Toekomst uitvoering participatiewet' (vastgesteld: raad Rijnwaarden 27-6-2017 en raad Zevenaar 6-7-2017)
- Agenda werk en economie (april 2018)
- Businesscase RSD (mei 2018)
- Beleidsplan Jeugdwet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Participatiewet 2020-2023 (2020)
- Beleidsnota Armoede en Schuldhulpverlening (2019)
- Onderwijskansenbeleid 2020- 2023
- Uitvoeringsagenda Onderwijskansenbeleid 2020-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning Zevenaar 2022.
- Beleidsregels en Nadere regels Wmo 2022.
- Kadernota Samen aan Zet 2022 en verder (transformatie beschermd wonen naar beschermd thuis).
- verordening jeugdhulp 2023 inclusief beleidsregels en nadere regels

WAT WILLEN WE?

6. Sociaal domein

Wij willen dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Mensen die hier hulp bij nodig hebben ondersteunen we zo goed mogelijk. We richten ons op preventie: voorkomen is beter dan genezen. Als problemen eerder gesignaleerd worden, kan er op een laagdrempelige manier een oplossing gezocht worden. Voor werkzoekenden zetten we primair in op het vinden van passend werk.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Gemeenschappelijke regeling		

MGR Sociaal domein Centraal-Gelderland	Regionale samenwerking in het sociaal domein moet leiden tot kwalitatief goede en efficiënte dienstverlening aan de inwoners van de 11 deelnemende gemeenten. Daarbij is het lokale beleid leidend. De MGR is van en voor de samenwerkende gemeenten.	5.735
Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN)	De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.	1.818

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin					
	2021	5,00	4,00	5,00	4,00
Toelichting	Ons beleid is erop gericht om het aantal kinderen in armoede terug te dringen. Landelijk ligt het percentage kinderen dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen op 6%. In gemeente Zevenaar streven we naar een lager percentage dan het landelijke.				
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren					
	2021	5,00	4,00	1,20	1,00
Toelichting	Het percentage werkloze jongeren in de gemeente Zevenaar is gelijk aan het Gelders gemiddelde (2%). Er wordt ingezet op het voorkomen van jeugdwerkloosheid. In het actieplan regionale aanpak jeugdwerkloosheid 2022-2024 is de volgende ambitie opgenomen: "Iedere jongere participeert actief in de maatschappij in de vorm van het volgen van een opleiding, een traject naar werk, een omscholingstraject of het hebben van een baan. In de Regionale Aanpak Jeugdwerkloosheid zijn de vier lijnen vastgelegd waarlangs projecten starten en inspanningen worden verricht: continuïteit in begeleiding, verbeteren samenwerking, versterken aanbod en het versterken van matching. De aanpak van jeugdwerkloosheid vormt onderdeel van de bestuurlijke opdracht aan de RSD. Het jongerenloket bij de RSD is een belangrijk instrument dat wordt ingezet om de jeugdwerkloosheid verder terug te dringen.				
Banen (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)					
	2021	792,60	655,30	710,00	725,00
Toelichting	De arbeidsmarkt is historisch krap, maar er blijft onbenut arbeidspotentieel. De krapte komt doordat de werkloosheid laag is en er nog nooit zo veel banen waren in Nederland; ruim 11 miljoen. De krapte op de arbeidsmarkt is deels een tijdelijk fenomeen. De ontwikkeling van de werkloosheid hangt samen met de ontwikkeling van de economie. De economie is aangejaagd door de inhaalconsumptie na twee coronajaren. Het uitzonderlijk ruime monetaire- en budgettaire beleid van de afgelopen jaren heeft daarbij de krappe situatie op de arbeidsmarkt in stand gehouden. Deze was voor corona al ontstaan na een historisch lange				

periode van onafgebroken groei. Ons beleid is erop gericht de krapte te verminderen door extra inzet op onbenut arbeidspotentieel (o.a. mensen met een uitkering en mensen zonder uitkering (niet-uitkeringsgerechtigden).

Cliënten met een wmo maatwerkvoorziening

	2022	62,40	82,00	94,00	

Toelichting Het aantal cliënten met een maatwerkarrangement is in Zevenaar hoger dan het gemiddelde in Gelderland. Dit past bij het beeld dat er veel aanvragen blijven komen bij de toegang. Het is ook aanleiding om serieus te kijken hoe het aantal maatwerkarrangementen kan verminderen. Ontwikkelingen op dit gebied zijn het bieden van meer voorzieningen in het voorliggende veld. Meer aandacht naar 'positieve gezondheid' kan een rol gaan spelen.

Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)

	2020	1,00	1,00	0,80	0,80

Toelichting We zien in de hervormingsagenda en toekomstscenario een ontwikkeling die gericht is op het versterken van het lokaal team en een sterke verbinding met de organisaties die nu op veiligheid nog apart opereren. Als er in de toekomst een regionaal veiligheidsteam ontwikkeld wordt waarbij de rol van het lokaal team ook veel groter wordt, heeft dat wellicht een preventieve werking. De cijfers over deze indicator zijn niet geüpdatet (laatste beschikbare gegevens over het jaar 2020).

Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)

	2022	1,10	1,40	1,00	1,00

Toelichting We proberen ons lokaal en regionaal sterk te maken om met ingezette hulp in gezinnen te voorkomen dat er een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is. En als de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel afkondigt, dat deze zo goed mogelijk wordt uitgevoerd, gericht op tijdelijk gedeelde regie en terug naar eigen regie, waar dat kan en veilig is.

Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)

	2022	11,10	12,80	12,40	12,40

Toelichting We zien binnen onze gemeente een lichte daling in het % jongeren met jeugdhulp. Deze trend is ook zichtbaar bij de provincie en landelijk. Met de verdere inzet op versterking samenwerking POH en investering op schoolmaatschappelijk werk hopen we deze koers vast te houden.

Jongeren met jeugdreclassering (% kinderen 12 tot 23 jaar)

	2022	0,20	0,20	0,20	0,20

Toelichting Het streven is om in ieder geval in de pas te blijven lopen met Gelderland. Omdat het om relatief weinig jongeren gaat, kan het percentage fluctueren.
Het voorkómen van een jr maatregel is niet altijd haalbaar, wel proberen we in samenwerking met onze netwerkpartners zoveel mogelijk in te zetten op preventieve hulp en ondersteuning van gezinnen. Er zijn verschillende vormen van ondersteuning mogelijk. De ontwikkeling van Toekomstscenario en daarin de doorontwikkeling van de rol van organisaties als Veilig thuis, Raad voor de Kinderbescherming zal naar verwachting de samenwerking met de toegang versterken en mogelijk een preventief effect hebben.

Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)

	2020	192,60	261,00	285,00	280,00

Toelichting In het najaar van 2024 geeft de raad de RSD een nieuwe opdracht mee voor de periode 2024 - 2026. Beoogd effect hierbij is dat meer trajecten gericht op activering en re-integratie de komende periode worden afgesloten.

Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking)

	2022	72,90	71,00	72,50	74,00

Toelichting Het cijfer netto arbeidsparticipatie geeft aan hoeveel procent van de beroepsgeschikte bevolking ook daadwerkelijk een betaalde baan heeft. Het cijfer van de gemeente Zevenaar ligt in de buurt van de provincie Gelderland. We constateren dat er in Zevenaar de laatste jaren sprake is van een lichte stijging van de netto arbeidsparticipatie. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door de bestuurlijke opdracht die door de raad aan de RSD is verstrekt. Ons beleid is erop gericht om de potentiële beroepsbevolking zoveel mogelijk aan het werk te hebben en te houden.

Personen met een bijstandsuitkering van 18 jaar en ouder (aantal per 10.000 inwoners)

2021	349,70	313,40		305,00	290,00

Toelichting Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners in de gemeente Zevenaar ligt in vergelijk met Gelderland lager. Het beleid is gericht om zoveel mogelijk te kunnen laten uitstromen naar de arbeidsmarkt. Dit beleid maakt onderdeel uit van de door de raad aan de RSD gegeven bestuurlijke opdracht.

6.1 Verruimen van de inkomensondersteuning voor meer bestaanszekerheid van inwoners

6.1.1 Bestendigen en versterken samenwerking armoedeplatform 2022-2026

We evalueren de aanpak van de bestrijding van armoede zoals beschreven in de beleidsnotitie armoede en schulden voor de periode 2019-2022. Ook laten we een minima-effectrapportage door het NIBUD uitvoeren, waarbij de financiële gevolgen van het synchroniseren van de inkomensgrens voor inwoners inzichtelijk wordt. Tevens zullen we het NIBUD vragen om inzichtelijk te maken voor welke huishoudtypen er mogelijk sprake is van een armoedeval. Daarnaast kijken we naar wat het verhogen van de inkomensgrens voor de inwoner aan welzijn en preventie oplevert. De uitkomsten van het NIBUD-onderzoek en van de beleidsevaluatie bespreken we met het armoedeplatform. De uitkomsten verwerken we in een nieuwe Beleidsnota armoede en schulden. Samenwerking met het armoedeplatform bestendigen en versterken we.

6.1.2 Wij synchroniseren waar mogelijk de inkomensgrenzen van minimaregelingen 2022-2023

De ambitie is om dezelfde inkomensgrens te gebruiken voor alle regelingen. Zo is het voor inwoners eenvoudiger te bepalen wanneer zij op welke hulp kunnen rekenen. De inkomensgrenzen voor de minimaregelingen zijn, op de individuele inkomenstoeslag (110%) en de collectieve zorgverzekering (140%, derde pakket) na, allemaal gesteld op 120%. We onderzoeken verdere synchronisatie van de inkomensgrenzen.

6.1.3 Wij breiden de aanpak vroegsignalering schulden uit en zetten in op doorontwikkeling hiervan 2022-2023

We willen nog meer inzetten op het in een vroeg stadium helpen van inwoners die financiële problemen ondervinden. Hiervoor richten wij ons op het doorontwikkelen en uitbreiden van de aanpak vroegsignalering schulden in de uitvoering door onze schuldhulpverleningsconsulenten. Nadere doelstellingen ten behoeve van vroegsignalering schulden werken we in de komende Beleidsnotitie armoede en schulden voor 2023 en verder uit.

6.2 Ondersteunen van inwoners door passende jeugd- en maatschappelijke zorg, hulp en ondersteuning aan te bieden

6.2.1 Wij beoordelen en evalueren de Beleidsvisie Sociaal Domein 2020-2023 2023-2023

Beleid dat een positieve invloed heeft op de gezondheid en welzijn van onze inwoners, daar zetten we op in. We leggen een grotere nadruk op preventie en blijven oog houden voor de betaalbaarheid van de zorg. De situatie in het sociaal domein is de afgelopen jaren veranderd. Zowel op het gebied van de (financiële) relatie met het Rijk, maar ook in de ontwikkeling van de zorgvragen van inwoners zijn veranderen. Deze steeds veranderende context maakt dat we de Beleidsvisie Sociaal Domein in 2023 evalueren en actualiseren waar

nodig.

6.2.2 Wij bieden een herkenbare toegang tot het sociaal domein 2023-2025

De toegang tot het sociaal domein moet zowel fysiek, telefonisch als elektronisch te benaderen zijn. De inwoner met een ondersteuningsvraag kan rekenen op goede informatie en advies, kortdurende ondersteuning, verwerking van een hulpvraag, een beschikking en/of een doorverwijzing naar een ander loket, zoals het Centrum voor Indicatiestelling Zorg (CIZ) voor ondersteuning vanuit de Wet Langdurige Zorg of zorg op basis van de Zorgverzekeringswet (ZVW).
De komende jaren zetten wij in op het bieden van een integrale intake voor inwoners met ondersteuningsvragen. Daarbij kijken wij ook naar integrale dienstverlening. Ook voor andere professionals, die contact hebben met inwoners van de gemeente Zevenaar is de toegang tot hulp en ondersteuning een herkenbare en belangrijke partner. Voor inwoners die geen ondersteuningsvraag hebben (maar wel problemen kennen) en multi-probleem casussen bieden wij een integrale aanpak van de vraagstukken.

6.2.3 Wij verbeteren de afspraken en sturen op het aantal contracten met (regionale) aanbieders van jeugdzorg en wmo 2022-2026

De kwaliteit van de zorg aan onze jeugdigen monitoren we continu door middel van cliëntervaringsonderzoeken, accountantsgesprekken en controle op doelmatigheid, rechtmatigheid en kwaliteit. In de aanbestedingstrajecten hebben wij altijd aandacht voor de kwaliteit van de zorg. Voor wat betreft contracten met jeugdhulpaanbieders en Wmo-zorgaanbieders sluiten we aan bij de regionaal aangestuurde inkooptrajecten van de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland. Bij iedere inkoopronde sturen wij op het afsluiten van langer lopende contracten en het verminderen van het aantal aanbieders.

6.2.4 Wij werken efficiënt en eenvoudig in het sociaal domein 2022-2026

Binnen het sociaal domein willen we werken vanuit vertrouwen met minder regeldruk en betere efficiëntie. We hebben de ambitie om een betere balans tussen uitgaven en daadwerkelijke zorg te realiseren en minder geld te besteden aan administratieve taken. Met eenvoudig werken willen we geld besparen, aangezien onnodige regels en processen geld kosten. Door te vertrouwen op onze professionals binnen het sociaal domein is er minder verantwoording en administratie nodig.

6.2.5 Wij stellen een verbeterplan doelgroepenvervoer op 2023-2025

Ons doelgroepenvervoer willen we verbeteren. Dit betreft niet zozeer de huidige functie, het wagenpark of de dienstverlening van de BVO-DRAN, maar onze werkwijze en instroombeheersing. We stellen een verbeterplan op en werken in de periode 2023-2025 onder meer aan alternatieven om de instroom te beperken of om te buigen door inzet van voorliggende voorzieningen.

6.2.6 Wij volgen de landelijke (financiële) ontwikkelingen rondom jeugdzorg 2022-2026

Sinds de invoering van de Jeugdwet (2015) is jeugdzorg voortdurend in ontwikkel. Wij nemen actief deel aan relevante regionale overleggen (via de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland) en blijven op de hoogte van de ontwikkelingen en oefenen waar mogelijk invloed uit.
Wij volgen de ontwikkelingen via de VNG nauwgezet. Verder volgen wij ook de landelijke ontwikkelingen op het gebied van innovatie. Best–practices nemen we (indien mogelijk) over in Zevenaar.

6.3 Stimuleren en waarderen van de zorg van inwoners voor chronisch zieke, gehandicapte of hulpbehoevende partner, familielid of vriend

6.3.1 Wij onderzoeken een manier van waardering voor mantelzorgers 2022-2023

De inzet van mantelzorgers is van groot belang en van onschatbare waarde, ook om te voldoen in de groeiende zorgvraag. We onderzoeken hoe mantelzorgers een waardering gegeven kan worden, aanvullend op de bestaande mantelzorgondersteuning.

6.4 Stimuleren van de deelname van meer inwoners aan het arbeidsproces

6.4.1 Wij willen een passende uitvoering van de Participatiewet 2022-2023

We houden meer rekening met de menselijke maat bij de uitvoering van de Participatiewet, bijvoorbeeld door het aanpakken van hardheden en knelpunten bij de uitvoering van de Participatiewet. Daarbij hebben we tevens aandacht voor de vorm van onze handhaving.

6.4.2 Wij heroverwegen de bezuinigingen in het maatschappelijke veld 2023-2024

De effectiviteit van een aantal preventieve voorzieningen in het sociaal domein die de afgelopen jaren zijn wegbezuinigd onderzoeken en herzien we waar nodig. Het gaat hier om een heroverweging van bezuinigingen op sociaal raadsliedenwerk, volwasseneneducatie (Caleidoz) en mantelzorgondersteuning (zie ook 6.3.1).

6.4.3 Wij experimenteren met de regels voor werkzoekenden voor het verkrijgen van een baan en de regels voor vrijwilligerswerk 2022-2023

Vrijwilligerswerk kan werkzoekenden helpen bij het vinden van een baan en draagt bij aan het voorkomen van eenzaamheid. We willen soepeler omgaan met de regels voor vrijwilligerswerk voor werkzoekenden. Ook met andere regels voor werkzoekenden willen we experimenteren om de kans op het vinden van een passende baan te vergroten.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	14.739	11.530	12.733	12.737	12.737
1e voortgangsrapportage 2023	3.295	1.295	1.295	1.295	1.295
Kadernota 2024	0	1.200	2.000	2.600	3.100
2e voortgangsrapportage 2023	-110	-344	-20	64	-20
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	9	9	9	9
Totale baten tot de begroting	**17.924**	**13.690**	**16.017**	**16.705**	**17.121**
Mutaties in deze begroting (baten)					
	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totale baten in deze begroting	**17.924**	**13.690**	**16.017**	**16.705**	**17.121**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	68.324	64.282	64.489	64.668	64.668
1e voortgangsrapportage 2023	8.157	3.615	3.634	3.661	3.688
Kadernota 2024	0	2.733	3.667	3.853	4.271
2e voortgangsrapportage 2023	258	120	70	70	70
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	1.799	1.801	1.805	1.805
Totale lasten tot de begroting	**76.739**	**72.548**	**73.661**	**74.057**	**74.502**

Mutaties in deze begroting (lasten)

5. Vervolgtraject kadernota	0	**-71**	69	-1	-1
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	5	5	5	5
Actualisatie budgetten minimabeleid	0	-6	-6	-6	-6
Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	0	-70	70	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-71**	**69**	**-1**	**-1**
Totale lasten in deze begroting	**76.739**	**72.477**	**73.730**	**74.056**	**74.501**
Resultaat voor bestemming	**-58.815**	**-58.788**	**-57.713**	**-57.351**	**-57.380**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	210	24	24	24	24
1e voortgangsrapportage 2023	300	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	204	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	714	**24**	24	24	24
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	34	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	34	**0**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**680**	**24**	**24**	**24**	**24**
Resultaat na bestemming	**-58.134**	**-58.763**	**-57.689**	**-57.327**	**-57.356**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**-5**	**-5**	**-5**	**-5**
Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.				
Actualisatie budgetten minimabeleid	**6**	**6**	**6**	**6**
Het budget voor de collectieve zorgverzekering wordt niet volledig ingezet. Rekening houdende met indexeringen voor 2024 van de uitgaven voor collectieve zorgverzekering/participatie arme kinderen worden de structurele lasten verlaagd met € 6.000.				
Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	**70**	**-70**	**0**	**0**
In de kadernota 2024-2027 zijn voor de jaren 2024 en 2025 extra middelen beschikbaar gesteld voor het schoolmaatschappelijk werk. Hiervan wordt een deel gedekt uit tijdelijke rijksmiddelen (specifieke uitkering NPO Coronamiddelen). Door het deel van de dekking in 2025 in te zetten in 2024 ontstaat eenmalig een voordeel in 2024 van € 70.000 en voor hetzelfde bedrag een nadeel in 2025. Daarnaast is onderzocht of het mogelijk is een hoger aandeel te dekken uit de specifieke uitkering maar dit is gelet op de te verwachte inzet/verplichtingen in de komende jaren niet mogelijk.				
Totaal mutaties	**71**	**-69**	**1**	**1**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.714	5.568	589	589	673	589
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	50	2	2	2	2	2
6.3	Inkomensregelingen	10.456	11.754	11.464	11.464	11.464	11.464

6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.971	435	435	435	435	435
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	7	0	0	0	0	0
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	0	227	231	231
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1	0	0	0	0	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	1.300	1.300	1.300
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	0	166	1.200	2.000	2.600	3.100
Totaal Baten		**15.198**	**17.924**	**13.690**	**16.017**	**16.705**	**17.121**
Lasten							
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.723	10.207	5.177	5.404	5.118	5.181
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	5.398	4.841	5.150	5.200	5.050	5.050
6.3	Inkomensregelingen	20.166	19.978	18.038	17.963	17.963	17.963
6.4	WSW en beschut werk	4.972	5.463	5.393	5.250	5.002	4.780
6.5	Arbeidsparticipatie	2.808	2.722	3.266	3.310	3.310	3.310
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.084	2.185	2.346	2.406	2.474	2.507
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	10.546	0	0	0	0	0
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	6.531	6.833	6.988	7.172	7.185
6.71B	Begeleiding (WMO)	0	4.680	4.828	4.933	5.061	5.075
6.71C	Dagbesteding (WMO)	0	40	42	42	42	42
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	10	10	10	10	10
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	16.407	0	0	0	0	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	3.268	3.216	3.216	3.216	3.216
6.72B	Jeugdhulp behandeling	0	3.940	4.094	4.094	4.094	4.094
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	124	929	988	1.016	1.048	1.092
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	657	683	683	683	683
6.73A	Pleegzorg	0	780	810	810	810	810
6.73B	Gezinsgericht	0	1.970	2.047	2.047	2.047	2.047
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	3.077	2.869	2.869	2.869	2.869
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	2.761	2.868	2.868	2.868	2.868
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	944	981	981	981	981
6.74C	Gesloten plaatsing	0	82	85	85	85	85
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	7	0	0	0	0	0
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	138	359	1.424	2.224	2.824	3.324
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	380	395	395	395	395
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.265	0	0	0	0	0
6.82A	Jeugdbescherming	0	750	750	750	750	750
6.82B	Jeugdreclassering	0	185	185	185	185	185
Totaal Lasten		**71.639**	**76.739**	**72.477**	**73.730**	**74.056**	**74.501**
Saldo							

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-3.009	-4.639	-4.587	-4.814	-4.445	-4.592
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-5.348	-4.839	-5.148	-5.198	-5.048	-5.048
6.3	Inkomensregelingen	-9.711	-8.224	-6.574	-6.499	-6.499	-6.499
6.4	WSW en beschut werk	-4.972	-5.463	-5.393	-5.250	-5.002	-4.780
6.5	Arbeidsparticipatie	-2.808	-2.722	-3.266	-3.310	-3.310	-3.310
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.113	-1.750	-1.911	-1.971	-2.039	-2.072
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-10.539	0	0	0	0	0
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-6.531	-6.833	-6.761	-6.941	-6.954
6.71B	Begeleiding (WMO)	0	-4.680	-4.828	-4.933	-5.061	-5.075
6.71C	Dagbesteding (WMO)	0	-40	-42	-42	-42	-42
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	-10	-10	-10	-10	-10
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-16.406	0	0	0	0	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	-3.268	-3.216	-1.916	-1.916	-1.916
6.72B	Jeugdhulp behandeling	0	-3.940	-4.094	-4.094	-4.094	-4.094
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	-124	-929	-988	-1.016	-1.048	-1.092
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-657	-683	-683	-683	-683
6.73A	Pleegzorg	0	-780	-810	-810	-810	-810
6.73B	Gezinsgericht	0	-1.970	-2.047	-2.047	-2.047	-2.047
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	-3.077	-2.869	-2.869	-2.869	-2.869
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	-2.761	-2.868	-2.868	-2.868	-2.868
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-944	-981	-981	-981	-981
6.74C	Gesloten plaatsing	0	-82	-85	-85	-85	-85
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-7	0	0	0	0	0
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	-138	-194	-224	-224	-224	-224
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-380	-395	-395	-395	-395
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-1.265	0	0	0	0	0
6.82A	Jeugdbescherming	0	-750	-750	-750	-750	-750
6.82B	Jeugdreclassering	0	-185	-185	-185	-185	-185
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-56.441**	**-58.815**	**-58.788**	**-57.713**	**-57.351**	**-57.380**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	2.885	714	24	24	24	24
	Toevoegingen	2.000	34	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**885**	**680**	**24**	**24**	**24**	**24**
Begrotingsresultaat na bestemming		**-55.555**	**-58.134**	**-58.763**	**-57.689**	**-57.327**	**-57.356**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 6.Sociaal domein					
Baten					
Opbrengst verkoop vastgoed.	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	0	84	0
Lasten					
Totaal programma 6		**0**	**0**	**84**	**0**

In het hoofdstuk 'Financiën' wordt in het 'overzicht incidentele baten en lasten' een nadere toelichting gegeven met betrekking tot de incidentele lasten.

Reserves

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
9010	Uitvoeringskosten TOZO	202	202	202	202	202

Deze reserve heeft als doel om de uitvoeringskosten van de TOZO regeling zelfstandig ondernemers te egaliseren.

Onttrekking Er is geen onttrekking in 2022 geweest en de verwachting is dat ook in 2023 en 2024 de middelen van de bestemmingsreserve niet nodig zijn. De RSD de Liemers, belast met de uitvoering, beschikt m.i.v. 2020 over een bestemmingsreserve voor dekking van de uitvoeringskosten voor de deelnemende gemeenten. Hiervoor is destijds een deel van de van het rijk ontvangen middelen voor uitvoeringskosten ingezet. Voor het resterende deel van de uitvoeringskosten voor Zevenaar is een eigen bestemmingsreserve gevormd. De reserve bij de RSD is in vooralsnog toereikend voor dekking van de uitvoeringskosten.

9046 Statushouders 81

In 2016 en 2017 zijn van het Rijk middelen ontvangen voor opvang en huisvesting van statushouders in de voormalige gemeente Rijnwaarden. De kosten volgen deels in de jaren erna. In 2019 en 2020 zijn extra (incidentele) gelden ontvangen ter voorbereiding op de nieuwe 'Wet inburgering' en voor de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtigen. Deze middelen worden ingezet voor dekking van de kosten i.v.m. voorbereiding en begeleiding in de jaren 2020 en verder in afwachting van de nieuwe wet met bijbehorende regelgeving/financiering.

Onttrekking Omdat 2023 het laatste jaar is dat extra inzet nodig is worden de resterende middelen van deze bestemmingsreserve, voor zover ze niet worden ingezet in 2023 in de jaarrekening 2023 toegevoegd aan de algemene reserve.

9049 Frictiekosten DoeDuiten 99

Deze reserve wordt ingezet voor dekking van de jaarlijkse kosten in de komende jaren (verwachte jaarlijkse onttrekking € 50.000 in de periode 2021 t/m 2023) met betrekking tot DoeDuiten.

Onttrekking	Het resterend saldo per 1-1-2023 is in 2023 volledig aangewend (verwerkt in de 2e VGR 2023). Dit is het laatste jaar dat middelen van deze bestemmingsreserve zijn ingezet. Met ingang van 2023 is in de meerjarenbegroting (collegeprogramma) structureel budget beschikbaar voor activiteiten vallend onder DoeDuiten.

9060	Tijdelijk noodfonds	2.000	1.900	1.900	1.900	1.900

De raad heeft besloten om een noodfonds in te stellen om de toegenomen betalingsproblemen en financiële kwetsbaarheid van huishoudens te voorkomen als gevolg van hoge energiekosten en inflatie. Hiervoor is deze bestemmingsreserve gecreëerd.

Totaal bestemmingsreserves	**2.383**	**2.102**	**2.102**	**2.102**	**2.102**

Meerjareninvesteringsplan

Er zijn binnen dit programma geen investeringen gepland.

7. VOLKSGEZONDHEID EN DUURZAAMHEID

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over de beleidsvelden volksgezondheid, milieu en duurzaamheid. Volksgezondheid richt zich op een gezonde leefomgeving en leefstijl. Milieu richt zich op de onderdelen lucht, geluid, bodem, externe veiligheid en duurzaamheid (klimaat).
Over duurzaamheid/klimaat zijn in het Nationaal Klimaatakkoord afspraken gemaakt waarbij de uitvoering bij de gemeenten is belegd. De aanpak en invulling van Zevenaar is onderverdeeld in de 'resultaten': energietransitie, warmtetransitie, circulaire economie/fairtrade gemeente en klimaatadaptatie.

Wat willen we?
Wij willen een bijdrage leveren aan een gezonder Zevenaar. Dit bereiken we door meer dan een goede gezondheidszorg alleen. De omgeving waarin we leven is ook belangrijk om ons geestelijk en lichamelijk fit te voelen. We werken ook aan een duurzame samenleving. Zo borgen we de toekomstbestendigheid en leefbaarheid van de samenleving voor onze toekomstige generaties.

Ontwikkelingen
Volksgezondheid
Voor de gemeente is het prioriteit dat de inwoners zoveel mogelijk en zo lang mogelijk gezond blijven. Dat betekent namelijk dat het goed gaat met hun welzijn en dat zij zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de maatschappij. Preventie van gezondheidsproblemen draag daaraan bij en de GGD (onderdeel van VGGM) is de uitvoeringsorganisatie hiervoor. Het is belangrijk dat onze GGD de taken voor onze inwoners goed kan blijven uitvoeren de komende jaren. Om de basis op orde te krijgen is een financiële impuls nodig voor 2024. Hiermee kunnen de basistaken voor de jeugdgezondheidszorg weer volledig worden uitgevoerd. De consequenties hiervan zijn in de gemeentelijke begroting verwerkt. De GGD werkt in samenspraak met de gemeenten aan plannen voor de toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg en toekomstbestendige Algemene Gezondheidszorg. Voor 2025 en verder komen voorstellen om een wendbare en krachtige GGD te zijn voor de gemeenten.

RES Groene Metropool Regio Arnhem Nijmegen Uitvoeringsplan voor de RES (Circulaire regio)
Het uitvoeringsplan (UVP) Regionale Energiestrategie (RES) Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is geactualiseerd. Hierin is afgesproken hoe we de komende jaren gaan samenwerken, hoe we komen tot uitvoering van de RES 1.0 en op welk niveau (lokaal, bovenlokaal, regionaal of bovenregionaal). Het is een kompas voor alle deelnemers aan deze RES en voor het regionaal projectteam RES. Het bouwt voort op het UVP dat in het voorjaar in 2022 akkoord is bevonden door het vorig Bestuurlijk Platform Circulaire Regio. Met dit geactualiseerde UVP wordt invulling gegeven aan een aantal nieuwe ontwikkelingen en de beschikbare financiële middelen. Hierbij is uitgegaan van een jaarlijkse Rijksbijdrage, een jaarlijkse bijdrage van € 0,58 per inwoner door gemeenten vanaf 2024 tot en met 2030 en een door de provincie geleverde procesbegeleider warmte in 2023.

Verduurzamen eigen organisatie
In uitvoering van het coalitieakkoord en collegeprogramma 2022-2026 werken wij aan het Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'. Het Klimaatplan vormt het kader waarbinnen gemeente Zevenaar het klimaatbeleid en -maatregelen voor haar eigen organisatie formuleert en implementeert. In het najaar van 2023 wordt het Klimaatplan aan uw raad gepresenteerd. De financiële gevolgen zijn opgenomen in deze begroting.

Laadinfrastructuur elektrische auto's
Vanuit de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) worden gemeenten in het kader van uitvoering van het klimaatakkoord gevraagd een intensivering aan te brengen in het realiseren van publieke, snellaad- en logistieke laadinfrastructuur. Gemeente Zevenaar is voor de uitrol van publieke laadinfrastructuur (met name gericht op elektrisch vervoer van personenauto's) aangesloten bij de regionale concessie laadinfrastructuur

georganiseerd door Gelderland en Overijssel Regionale Agenda Laadinfrastructuur (GO-RAL) en onderzoekt in ditzelfde samenwerkingsverband naar de intensiveringsmogelijkheden van snellaad- en logistieke laadinfrastructuur.

Transitievisie warmte
Vanwege landelijke ontwikkelingen worden andere eisen gesteld aan de Transitievisie warmte. De gemeente moeten per (cluster van) dorp(en) of wijk(en) onderzoeken wat het beste alternatief voor aardgas is. En de Transitievisiewarmte moet als een Warmteprogramma onderdeel uit gaan maken van de Omgevingsvisie. Zowel de Transitievisiewarmte als de planning worden geactualiseerd. Opdracht verlening staat gepland voor eind 2023, de resultaten worden in de eerste helft van 2024 verwacht. Deze geactualiseerde Transitievisie warmte is ook de basis voor de Wijk Uitvoeringsprogramma's.

Warmtenetten en gebruik van restwarmte
Ontwikkelingen wettelijk instrumentarium warmte transitie
In het kader van de ontwikkelingen dat warmtenetten voor meer dan 50% in publieke handen moeten zijn, zijn we ons aan het oriënteren op wat onze rol en positie hierin kan zijn. Eind 2023 worden de eerste (ambtelijke) adviezen verwacht. De (bestuurlijke) besluitvorming en mogelijke implementatie zal in 2024 (e.v.) plaatst vinden. Het is nog onduidelijk welke consequenties de val van het kabinet heeft op o.a. de ontwikkelingen van deze nieuwe wet- en regelgeving (het wel of niet controversieel verklaren)

Warmtenet stad Zevenaar
Vanwege het standpunt van het inmiddels demissionair kabinet over de verhouding privaat – publiek bij warmtenetten heeft het warmtebedrijf waarmee we in overleg waren alle nieuwe ontwikkelingen onhold gezet. Voor ons was dit de reden om te onderzoeken wat de opties zijn voor een eigen afkoppeling direct bij de bron (AVR). Resultaten van dit onderzoek worden in de eerste helft van 2024 verwacht.

Warmtenet Spijk
Het onderzoek naar een warmtenet in Spijk is positief. Vanuit de Regiodeal is geen cofinanciering te verwachten. Voor het vervolg van het proces wordt naar andere cofinancieringsmogelijkheden gezocht.

Nationaal isolatieprogramma
Als gemeente Zevenaar vragen wij de specifieke uitkering (SpUk) Lokale Aanpak Isolatie aan bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Met deze SpUk kunnen en gaan wij eigenaar-bewoners met een energielabel D, E, F of G of vergelijkbare energetische staat en een WOZ-waarde onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG)-grens van € 429.300 helpen bij het isoleren van hun woning. Voor het behalen van onze CO_2-reductie en aardgasvrij doelstellingen is het essentieel dat het grootste gedeelte van de eigenaar-bewoners hun woning gaat isoleren. Echter met de middelen uit deze SpUk kunnen wij slechts een deel van de woningeigenaren helpen met een klein gedeelte van de kosten voor het isoleren. Het is op dit moment nog onduidelijk of dit voldoende eigenaren-bewoners stimuleert om hun woning te isoleren. Om ervoor te zorgen dat het grootste gedeelte van de eigenaren-bewoners hun woning gaat isoleren verwachten wij dat aanvullend op de SpUk middelen ook eigen middelen nodig zijn. Eind 2023/begin 2024 gaan wij eigenaren-bewoners helpen bij het isoleren van hun woningen. Met deze ervaringen verwachten wij meer inzicht te krijgen welke aanvullende middelen er nodig zijn. Hiermee is een nadere financiële specificering mogelijk, de verwachting is dat deze in de kadernota 2025 te kunnen geven.

Soorten Management Plan (SMP)
Onder de genoemde ontwikkeling 'Nationaal isolatieprogramma' staat beschreven dat de gemeente Zevenaar eigenaar-bewoners gaat helpen bij het isoleren van hun woning. Voordat bepaalde isolatiemaatregelen getroffen kunnen worden is het wettelijk vereist om ecologisch onderzoek uit te laten voeren, een SMP. In een SMP worden de populaties en leefgebieden van beschermde soorten binnen de gemeente in kaart gebracht door middel van ecologisch onderzoek en worden de maatregelen beschreven om deze soorten te beschermen en te stimuleren. Het SMP bevat ook de ecologische onderbouwing voor een gebiedsgerichte ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb). De onderzoekskosten voor een woningeigenaar bedragen gemiddeld enkele duizenden euro's en de doorlooptijd van het onderzoek is gemiddeld een jaar. Daarbij komt dat er een tekort aan ecologen is, waardoor de doorlooptijd voor een woningeigenaar om zijn of haar woning te isoleren al snel nog verder oploopt.

Het is de verwachting dat veel woningeigenaren hun woning niet gaan isoleren als zij zelf ecologisch onderzoek moeten laten uitvoeren vanwege de hoge kosten en lange doorlooptijd. Of dat woningeigenaren zonder een ecologisch onderzoek aan de slag gaan (wat in strijd is met wet- en regelgeving).
Voor het behalen van onze CO2-reductie en aardgasvrij doelstellingen is het essentieel dat zoveel mogelijk woningeigenaren hun woning gaan isoleren waarbij ook wordt voldaan aan de wettelijke regelgeving.
Daarom stellen wij voor om als gemeente een gemeentebrede SMP op te stellen om daarmee de benodigde ontheffing bij de provincie voor isolatiemaatregelen voor woningeigenaren te regelen. Met het SMP worden de woningeigenaren ontzorgt. De gebiedsgerichte ontheffing kan tot 10 jaar geldig zijn. Het opstellen van een SMP en het verkrijgen van een ontheffing duurt circa 4 jaar. Dit gemeentebreed SMP zorgt ervoor dat:
- woningeigenaren niet zelf een ecologisch onderzoek hoeven laten uitvoeren en hen ook de kosten en doorlooptijden worden bespaard;
- er kosten en tijd bespaard wordt;
- vanwege de beperkte capaciteit en efficiëntie ook vanuit de ecologische bureaus gewenst is om gemeente breed aan de slag te gaan.
De financiële gevolgen zijn opgenomen in deze begroting.

Beleidskaders
- Milieubeleidsplan 2013-2030 Zevenaar
- Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012 Zevenaar
- Nota Bodembeheer 2011 Zevenaar
- Geluidbeleid 2008 Zevenaar
- Geluidbeleid Rijnwaarden
- Watertakenplan de Liemers 2022-2026 (2022)
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie (DPRA) (2022)
- Integraal beleidsplan openbare ruimte 2022-2032 (2022)
- Beheerplan water en riolering (2022)
- Beheerplan begraafplaatsen (2022)

WAT WILLEN WE?

7. Volksgezondheid en milieu

Wij willen een bijdrage leveren aan een gezonder Zevenaar. Dit bereiken we door meer dan een goede gezondheidszorg alleen. De omgeving waarin we leven is ook belangrijk om ons geestelijk en lichamelijk fit te voelen. We werken ook aan een duurzame samenleving. Zo borgen we de toekomstbestendigheid en leefbaarheid van de samenleving voor onze toekomstige generaties.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024
Gemeenschappelijke regeling		
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	Uitvoering van meerdere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor gemeenten uit de regio Arnhem. Ook is ODRA voor de deelnemende gemeenten het aanspreekpunt voor milieuvraagstukken.	777

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)	RDL zorgt voor de uitvoering van een groot deel van de afvalinzameling en -verwerking, een basistaak van de gemeente.	2.376

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Hernieuwbare elektriciteit (%)					
	2020	16,30	11,50		
Toelichting	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.				
Omvang huishoudelijke restafval (kg/inwoner)					
	2021	102,00	102,00	91,00	
Toelichting	In 2021 was de hoeveelheid aan huis opgehaald restafval 97 kg per inwoner, in 2022 92 kg. In 2023 verwachten wij een daling naar 91 kg vanwege de invoering van diftar bij hoogbouw halverwege het jaar. Daarna kan alleen nieuw beleid leiden tot een verdere vermindering. Daartoe wordt in 2024 een nieuw afvalstoffen- en grondstoffenplan opgesteld.				

7.1 Verbeteren van de volksgezondheid in Zevenaar

7.1.1 Wij optimaliseren de aanwezigheid van AED's in wijken en dorpen 2022-2025

Er zijn in de afgelopen periode al de nodige AED's geplaatst in wijken en dorpen. We beoordelen in de komende periode of er nog aanvulling gewenst is en hoe we het beheer borgen. We onderzoeken een subsidieregeling, met name voor opleidingen. Crowdfunding en andere vormen van financiering willen we aanmoedigen.

7.1.2 Wij werken aan verbetering van aanrijdtijden van ambulancezorg 2022-2025

Met de VGGM blijven we in overleg om de aanrijdtijden van ambulance spoedritten te verbeteren in een aantal kernen. Daarbij houden we rekening met ontwikkelingen in de ambulancezorg, infrastructurele werken en positionering van de ambulanceposten in de regio.

7.1.3 Wij versterken de ondersteuning van (aanstaande) ouders en bieden van passende hulp aan kwetsbare (aanstaande) ouders 2023-2025

Ook al in de fase voor de geboorte van een kind ondersteunen we kwetsbare (aanstaande) ouders. Hierbij sluiten we sinds 2020 aan bij het landelijke project Kansrijke Start voor alle kinderen. Binnen dit kader bieden we de doelgroep laagdrempelige ondersteuning thuis met initiatieven als Voorzorg en Nazorg voor kwetsbare (aanstaande) ouders en Sterk Ouderschap voor ouders die vragen om een steuntje in de rug. We willen dit aanbod uitbreiden met o.a. groepsbijeenkomsten voor aanstaande jonge ouders. Dit is wat de doelgroep zelf als wens heeft aangegeven. De inzet kan een preventieve werking hebben op de lange termijn.

7.1.4 Wij zetten ons in voor behoud van de ziekenhuiszorg in ziekenhuis Rijnstate Zevenaar 2022-2025

Ziekenhuis Rijnstate Zevenaar blijft behouden voor Zevenaar en omgeving. Met handhaving van het huidige aanbod van zorg onderzoeken we mogelijkheden voor toevoeging van versterkende (specialistische) functies voor gezondheidszorg op deze locatie, bijvoorbeeld geriatrische voorzieningen.

7.2 Inzetten voor uitsluitend gebruik van duurzame vormen van energie

7.2.1 Wij stimuleren maatschappelijke discussie, bewustwording en voorlichting over de energietransitie 2023-2026

Samen met onze inwoners en bedrijven staan we voor de opgave energietransitie. Dat willen we bereiken door ons in te zetten op het besparen van het energieverbruik en op een overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame vormen van energie. Wij geven ruimte aan initiatieven uit de samenleving, die een bijdrage leveren aan de energietransitie. We willen in dialoog met inwoners en andere betrokkenen samen een koers uit stippelen hoe Zevenaar in 2050 CO_2 neutraal is. Samen met onze inwoners gaan we op zoek naar de beste alternatieve energiebronnen voor Zevenaar en op welke locaties deze het best gerealiseerd kunnen worden. Via het energieloket, energiecoaches en campagnes als Kids groen en duurzaam, energiebesparing woningvoorraad en door middel van informatievoorziening aan bedrijven (samen met de ODRA) zorgen we voor de nodige bewustwording en gedragsverandering.

7.2.2 Wij verduurzamen onze eigen organisatie en vastgoed 2025-2026

De CO_2-Prestatieladder zetten we in om als organisatie op de onderdelen energie inkoop, mobiliteit en eigen vastgoed (gemeentehuis, Turmac Cultuurfabriek en de gemeentewerf) 100% CO_2-neutraal zijn.

7.2.3 Wij werken in de regio samen aan de Regionale energiestrategie 2023-e.v.

Via de Groene Metropoolregio dragen wij bij aan de totstandkoming van een Regionale Energie Strategie (RES). Het RES moet de energietransitie, het overschakelen van fossiele energie naar duurzame energie, mogelijk maken.
Dit gebeurt bijvoorbeeld via zonnevelden, windturbines of warmte uit de bodem. De gezamenlijke ambitie en de zoekgebieden voor duurzame opwek zijn in het RES 1.0 besluit vastgelegd. Verder is de basis gelegd voor de Regionale Structuur Warmte.
Naast duurzaamheid is ook het ruimtelijk aspect van belang. De regio werkt onder andere via een plan Milieueffectrapportage (MER) aan de onderbouwing van de keuzes, die in de RES 2.0 moeten worden gemaakt.

7.2.4 Wij zetten in op energiebesparing 2023-2026

De energierekening wordt voor iedereen hoger, de noodzaak en urgentie van de energie- en warmtetransitie is en wordt belangrijker. Daarom moet iedereen mee kunnen doen. We maken slim gebruik van landelijke regelingen en subsidietrajecten. Kennis en kunde worden zoveel mogelijk gedeeld via bestaande platforms/kanalen (zoals het energieloket en energiecoaches). Deelname aan landelijke subsidieregelingen biedt de mogelijkheid van subsidie voor kleine energiebesparende maatregelen. Die deelname zetten wij voort. Ook onze eigen subsidieregeling voor toekomstbestendig wonen blijven we inzetten voor het stimuleren van energiebesparende maatregelen.

7.2.5 Wij verruimen de laadinfrastructuur voor elektrische auto's 2022-2026

Via een laadvisie willen we aangeven hoe Zevenaar een bijdrage kan leveren aan de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk laadpalen. Wij sluiten daarbij aan op de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL), opgesteld door provincie, gemeenten, marktpartijen en netbeheerders. Wij werken daarvoor samen in de Samenwerkingsregio Oost.

7.3 Werken aan een aardgasvrij Zevenaar in 2050

7.3.1 Wij voeren de plannen van de Warmtevisie uit 2023-2026

Het Nationaal Klimaatakkoord heeft de regie van de warmtetransitie bij de gemeenten neergelegd, om te komen tot alternatieven voor aardgas als warmtebron. In Zevenaar moeten ongeveer 20.000 woningen aardgas vrij worden, waarbij betaalbaarheid en betrouwbaarheid belangrijke uitgangspunten zijn. Dit hebben we vastgelegd in de Warmtetransitievisie (vastgesteld 2019).

De planning om het proces in de wijken en dorpen van Zevenaar te starten om aardgas vrij te worden is vanwege financiële afwegingen bij de Kadernota 2020-2023 getemporiseerd. Er is afgesproken dat vanaf 2023 de verdere uitrol versneld opgepakt gaat worden. De planning wordt daarvoor geactualiseerd. In 2023 starten

we de uitvoering van de warmtevisie. Daarin staat de aanpak van het energiezuiniger en aardgasvrij maken van de woningen in de gemeente Zevenaar. Per kern dorp, wijk of en buurt wordt bekeken welke de meest logische alternatieven voor aardgas zouden kunnen zijn en wanneer. Er wordt een termijn van 2 jaar ingepland voor overleg en planvorming met de bewoners.

In Angerlo is al een pilot voor de warmtetransitie opgestart. Het opgestelde plan, vastgesteld door de gemeenteraad op 29 september 2021, vormt de basis voor een uitvoeringsplan. Voor het opstellen daarvan wordt gewerkt door alle betrokken partijen (bewoners, woningcorporatie, netbeheerder en gemeente) samen in de Programma Organisatie Angerlo. De ervaringen en uitkomsten van deze pilot zijn waarschijnlijk goed bruikbaar voor de uitrol over rest van de gemeente.

7.3.2 Wij zetten in op een Warmtenet en het gebruik van restwarmte 2023-2026

Met de woningbouwcorporaties en de provincie onderzoekt de gemeente de mogelijkheden van een warmtenet voor de stad Zevenaar. Daarvoor is in 2020 een plan opgesteld. De onderzoeksresultaten geven aanleiding over te gaan tot een intentieovereenkomst (einde 2022) en vervolgens toe te werken naar een samenwerkingsovereenkomst (2023) met als doel de aanleg van een warmtenet.
Verder vindt een onderzoek plaatst naar de mogelijkheden van het door trekken van dit warmtenet naar Didam (gemeente Montferland).

Op het Gelders Eiland is een businesscase in ontwikkeling voor het gebruik van de restwarmte van de steenfabriek in Spijk. De provincie, de gemeente en andere partijen dragen ook bij in de kosten van dit onderzoek.

7.4 Werken aan een volledig circulaire economie in 2050

7.4.1 Wij zetten ons in voor het keurmerk Fairtrade gemeente 2023-2026

Met de werkgroep Fairtrade gemeente Zevenaar zetten we ons in om het keurmerk Fairtrade gemeente te verwerven. De voorbereidingen zijn nagenoeg afgerond. Naar verwachting kan het keurmerk nog in 2022 worden aangevraagd en vindt toekenning plaats in 2023. Dat is een eerste stap naar verantwoord inkopen tegen een eerlijke prijs.

7.4.2 Wij werken aan de opgave circulaire economie, ook via de Groene Metropoolregio 2023-2025

Een circulaire economie is gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen. Het vormt een gesloten kringloop, waarin producten en grondstoffen hun waarde behouden. Zevenaar heeft als doelstelling in 2030 50% en 2050 100% circulair te zijn. Via een routekaart circulaire economie zetten we routes uit om dat doel te bereiken.
Regionale samenwerking is belangrijk om doelstellingen te behalen die wij niet op lokale schaal kunnen bereiken. Wij nemen deel aan de opgave circulaire regio van de Groene Metropoolregio 2023-2025. Via deze regionale samenwerking bevorderen we circulaire opdrachtgeverschap en inkoop in de grond-, weg en waterbouw.

7.4.3 Wij vernieuwen het afvalbeleid 2024-2025

Het plaatsen van ondergrondse containers voor restafval bij hoogbouw is het laatste grote onderdeel van de harmonisatie van het afvalbeleid. Ook het nieuwe aanbiedstation op 7Poort nadert zijn voltooiing. In 2023 kunnen we de effecten van deze ontwikkelingen op het afvalaanbod en de afvalscheiding in kaart brengen. Mede op basis daarvan moet de gemeente brengen we in beeld hoe we verder willen met het afvalbeleid in de toekomst, welke doelen wij nastreven en welke middelen hiervoor nodig zijn. Hierna volgt actualisatie van het afvalstoffenbeleid. Wij moeten daarnaast bepalen hoe wij in overleg met de gemeente Montferland gevolg willen geven aan het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de Reinigingsdienst De Liemers (RDL).

7.5 Voorbereiden op klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor wateroverlast, hitte, verdroging en overstroming

7.5.1 Wij nemen maatregelen ter voorkoming van wateroverlast en droogte 2023-2026

Het klimaat verandert en daar moeten wij op inspelen. Wij hebben samen met de gemeenten Westervoort, Duiven en het Waterschap Rijn en IJssel het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie in de Liemers vastgesteld. Hierin is het beperken en voorkomen van wateroverlast en droogte ten gevolge van klimaatverandering geregeld. Het beperken en voorkomen van hittestress is hierin nog niet geregeld.

In het uitvoeringsplan is gekozen voor het scenario, waarin is gezocht naar zoveel mogelijk samenloop met andere ingrepen en aanpakken binnen gemeente Zevenaar. Maatregelen die worden getroffen in het kader van klimaatadaptatie dragen vaak ook bij aan andere doelen. De kosten van de klimaatmaatregelen worden gedekt uit het watertakenplan.

7.5.2 Wij verminderen hittestress 2024-2026

Voor de structurele aanpak voor het verminderen van hittestress in de gemeente wordt in 2023 een programma ontwikkeld en dit wordt geborgd in het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie.

7.6 Verbeteren van de luchtkwaliteit

7.6.1 Wij onderzoeken de mogelijkheden van verbeteren van de luchtkwaliteit 2023-2024

Een goede luchtkwaliteit is belangrijk voor een gezonder en langer leven, met meer kwaliteit. Inzetten op het verbeteren van de luchtkwaliteit is daarom essentieel. We onderzoeken mogelijkheden voor subsidie of cofinanciering voor projecten die hiertoe bijdragen.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	9.449	9.513	9.447	9.442	9.442
1e voortgangsrapportage 2023	1.210	385	383	-307	-541
Kadernota 2024	0	-25	-25	-51	-51
2e voortgangsrapportage 2023	-60	435	435	435	435
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	644	644	644	644
Totale baten tot de begroting	**10.599**	**10.952**	**10.884**	**10.163**	**9.929**
Mutaties in deze begroting (baten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**17**	51	792	792
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	17	51	0	0
Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	0	0	0	792	792
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**121**	121	121	111
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	121	121	121	111
Totaal gemuteerde baten	**0**	**137**	**172**	**913**	**903**
Totale baten in deze begroting	**10.599**	**11.090**	**11.056**	**11.075**	**10.831**

Lasten

Primitieve begroting 2023-2026	12.528	12.018	11.333	11.183	11.183
1e voortgangsrapportage 2023	1.500	84	1.196	-158	-389
Kadernota 2024	0	448	448	422	422
2e voortgangsrapportage 2023	-931	1.013	564	392	390
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	419	271	531	698
Totale lasten tot de begroting	**13.097**	**13.982**	**13.811**	**12.371**	**12.305**

Mutaties in deze begroting (lasten)

1. Autonome ontwikkelingen	0	**15**	50	792	792
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	15	50	0	0
Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	0	0	0	792	792
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**191**	191	191	181
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	3	3	3	3
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	184	184	184	174
Onderhoud terrein rondom de Romeinse baadster	0	4	4	4	4
3. Nieuw beleid	0	**333**	93	153	180
Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	0	33	93	153	180
Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	0	300	0	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**0**	0	0	-4
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	0	0	0	-4
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**539**	**334**	**1.136**	**1.149**
Totale lasten in deze begroting	**13.097**	**14.521**	**14.145**	**13.507**	**13.454**
Resultaat voor bestemming	**-2.498**	**-3.432**	**-3.089**	**-2.432**	**-2.622**

Onttrekkingen

Primitieve begroting 2023-2026	627	750	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	59	-442	662	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-134	254	150	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	552	**562**	812	0	0

Toevoegingen

Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	0	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023					
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	0	**0**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**552**	**562**	**812**	**0**	**0**
Resultaat na bestemming	**-1.946**	**-2.869**	**-2.278**	**-2.432**	**-2.622**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**1**	**1**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	**0**	**0**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 zijn de door het Rijk toegezegde bedragen voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid voor 2023, 2024 en 2025 opgenomen. De toezichthouder heeft aangegeven dat gemeenten het bedrag dat zij in 2023 hebben ontvangen voor de klimaat- en energiegelden mogen opnemen als structurele baat in de begroting 2024 voor de jaren 2024 tot en met 2027. Voorwaarde daarbij is dat gemeenten een gelijk bedrag aan extra lasten opnemen voor de klimaat- en energietaken.

2 Actualisatie bestaand beleid

Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	-3	-3	-3	-3

Aanpassing van de storting in de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (vast percentage 0,5%) aan de raming van de belastingopbrengsten 2024.

Mutaties afvalstoffenheffing 2024	-63	-63	-63	-63

In 2024 hebben we te maken met diverse kostenstijgingen. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL en daarmee de doorbelasting aan de gemeente Zevenaar. Grootste extra kostenpost voor RDL zijn de gestegen lonen. De kosten voor materieel zijn ook toegenomen door hogere brandstofkosten, gestegen rentelasten en de vervanging van materieel. Voor het nieuwe aanbiedstation 7Poort zijn de kosten hoger, omdat in 2024 voor het eerst de lasten van de gestegen bouwkosten in de begroting doorwerken. Vanwege de gedaalde hoeveelheid gebracht afval is de opbrengstprognose verlaagd. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL. Zij betalen hierdoor ook een hogere vergoeding aan de gemeente Zevenaar. Dit compenseert het nadeel dat de RDL in haar begroting heeft gemeld. Voor het jaar 2024 leidt dit voor gemeente Zevenaar tot een nadeel van € 96.000.

Binnen de gemeentelijke begroting houden we ook rekening met een aantal stijgende kostenposten. Denk hierbij aan hogere verwerkingskosten huishoudelijk restafval en hogere inzamelkosten PMD. Het betreft hier een op basis van de resultaten in 2023 te verwachten hoger gebruik van de inzamelzakken voor PMD en een vanwege de gestegen grondstofprijzen hogere aanschafprijs van deze zakken.
Verder houden we rekening met een aantal wijzigingen in de opbrengsten. Zo houden we rekening met een lagere verwerkingsvergoeding voor papier en met een verlaging van de inzamelvergoeding PMD. Per saldo verwachten we een nadeel van € 57.000.

De wijzigingen binnen de RDL en de gemeente Zevenaar leiden per saldo tot een structureel nadeel van € 153.000. Deze verrekenen wij binnen de afvalstoffenheffing en is daarmee budgettair neutraal. De financiële effecten zijn verdeeld over de programma's 0, 2, 3 en 7.

Onderhoud terrein rondom de Romeinse baadster	-4	-4	-4	-4

De gemeente heeft de contractuele verplichting om het terrein rondom de Romeinse baadster schoon te houden. Het afval van het terrein zit echter niet in een route van de gemeente of van de RDL. Om die reden hebben wij een externe partij opdracht gegeven om het afval te verwijderen en af te voeren. De jaarlijkse kosten bedragen € 4.000.

3. Nieuw beleid

Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	-33	-93	-153	-180

Het Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie' vormt de basis voor de verduurzamingsopgave van de eigen organisatie van gemeente Zevenaar. Het Klimaatplan geeft daarmee invulling aan de ambities en doelstellingen die zijn gesteld in het coalitieakkoord en collegeprogramma 2022-2026 van gemeente Zevenaar om in 2026 een CO_2-neutrale organisatie te zijn, in 2030 een reductie van 55% van de CO_2-uitstoot te realiseren en in ditzelfde jaar 50% circulair te zijn.

Met het Klimaatplan zet gemeente Zevenaar concrete stappen om haar verantwoordelijkheid te nemen en het goede voorbeeld te geven in de strijd tegen klimaatverandering. Het plan biedt een overzicht van de huidige situatie (nulmeting; waar staat de organisatie nu), doelstellingen, maatregelen en tijdlijnen.

In de (investeringen)budgetten die reeds door de raad zijn toegekend biedt het klimaatplan de mogelijkheid om in deze gevallen toch duurzaamheidsmaatregelen te treffen. Hiervoor ramen wij voor 2024, 2025 en 2026 voor elk investeringsjaar een variabel investeringsbedrag voor duurzaamheidsmaatregelen dat per investeringsjaar resulteert in maximaal € 27.000 aan afschrijvingslast. Dit resulteert in afschrijvingslasten in 2025 van € 27.000, in 2026 van € 53.000 en vanaf 2027 jaarlijks van € 80.000. Daarnaast ramen wij voor

duurzaamheidsmaatregelen binnen de bestaande exploitatiebudgetten aanvullend € 33.000 in 2024, oplopend naar € 67.000 in 2025 tot € 100.000 structureel vanaf 2026.

Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	**-300**	**0**	**0**	**0**

Onder de genoemde ontwikkelingen bij programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid leggen wij uit wat een Soorten Management Plan (SMP) omhelst. Voor het behalen van onze CO_2-reductie en aardgasvrij doelstellingen is het essentieel dat zoveel mogelijk woningeigenaren hun woning gaan isoleren waarbij ook wordt voldaan aan de wettelijke regelgeving. Daarom stellen wij voor om als gemeente eenmalig voor de gehele gemeente een Soorten Management Plan (SMP) op te stellen om daarmee de benodigde ontheffing voor isolatiemaatregelen voor woningeigenaren te regelen. Deze gebiedsgerichte ontheffing kan tot tien jaar geldig zijn. Wij merken op dat een gedeelte van de kosten voor het opstellen van dit plan mogelijk (gedeeltelijk) gedekt kan worden vanuit een door het Rijk aangekondigde SpUk-regeling soortenbescherming bij na-isolatie. Op dit moment is echter nog niet duidelijk om hoeveel middelen dit voor de gemeente Zevenaar gaat. Zodra dit duidelijk is informeren wij u hierover. Een eenmalig nadeel in 2024 van € 300.000.

5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**0**	**0**	**0**	**4**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Totaal mutaties	**-402**	**-162**	**-223**	**-246**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
7.1	Volksgezondheid	8	0	0	0	0	0
7.2	Riolering	4.870	4.403	5.115	5.099	5.159	4.925
7.3	Afval	4.327	4.187	5.036	5.011	4.985	4.975
7.4	Milieubeheer	244	1.859	804	812	797	797
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	152	150	135	135	135	135
Totaal Baten		**9.601**	**10.599**	**11.090**	**11.056**	**11.075**	**10.831**
Lasten							
7.1	Volksgezondheid	1.555	1.875	2.189	2.188	2.188	2.188
7.2	Riolering	3.816	3.811	4.172	4.164	4.356	4.288

7.3	Afval	3.368	3.608	4.388	4.358	4.336	4.327
7.4	Milieubeheer	1.667	3.519	3.449	3.111	2.299	2.322
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	336	285	324	325	328	329
Totaal Lasten		**10.740**	**13.097**	**14.521**	**14.145**	**13.507**	**13.454**
Saldo							
7.1	Volksgezondheid	-1.546	-1.875	-2.189	-2.188	-2.188	-2.188
7.2	Riolering	1.054	591	943	935	803	637
7.3	Afval	959	579	648	653	649	648
7.4	Milieubeheer	-1.422	-1.660	-2.644	-2.299	-1.502	-1.524
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-184	-135	-189	-190	-194	-194
Begrotingsresultaat voor bestemming		**-1.139**	**-2.498**	**-3.432**	**-3.089**	**-2.432**	**-2.622**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	1.649	552	562	812	0	0
	Toevoegingen	2.026	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**-377**	**552**	**562**	**812**	**0**	**0**
Begrotingsresultaat na bestemming		**-1.516**	**-1.946**	**-2.869**	**-2.278**	**-2.432**	**-2.622**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	562	812	0	0
Lasten					
Duurzaamheid	Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2023-2025	562	812	0	0
Opstellen gemeentebreed SMP	Voor het opstellen van een gemeentebreed SMP (ecologisch onderzoek) zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld.	300			
Totaal programma 7		**-300**	**0**	**0**	**0**

In het hoofdstuk 'Financiën' wordt in het 'overzicht incidentele baten en lasten' een nadere toelichting gegeven met betrekking tot de incidentele lasten.

Reserves

9017	Afval	626	551	551	551	551

De reserve afval is bedoeld voor efficiency voor- en nadelen en voor hogere/lagere opbrengsten afval. Hierdoor blijven de middelen die oorspronkelijk bedoeld zijn voor afval ook beschikbaar voor afval.

Toevoeging In 2024 verwachten we geen storting in de reserve.

Onttrekking In 2022 hebben we een positief resultaat behaald en een deel hiervan is toegevoegd aan de reserve. Hierdoor overschrijdt de stand van de reserve afval de bovengrens van € 500.000 die we in de nota reserves en voorzieningen hebben opgenomen. Bij een dergelijke overschrijding passen we de tarieven hierop aan. Dit doen wij bij de eerstvolgende tariefbepaling afval (tarieven 2024).

9018	Riolering	775	542	542	542	542

De reserve riolering is bedoeld voor efficiency voor- en nadelen en voor hogere/lagere opbrengsten riolering. Hierdoor blijven de middelen die oorspronkelijk bedoeld zijn voor riolering ook beschikbaar voor riolering.

Toevoeging In 2024 verwachten we geen storting in de reserve.

Onttrekking In 2022 hebben we een positief resultaat behaald en een deel hiervan is toegevoegd aan de reserve. Hierdoor overschrijdt de stand van de reserve riolering de bovengrens van € 500.000 die we in de nota reserves en voorzieningen hebben opgenomen. Bij een dergelijke overschrijding passen we de tarieven hierop aan. In de tariefbepaling riool 2023 is het tarief lager vastgesteld en wordt een bedrag van € 233.00 aan de reserve onttrokken.

9054	Duurzaamheid	1.500	1.292	812		

Voor de duurzaamheidsprojecten is een bedrag beschikbaar gesteld vanuit de algemene reserve. Deze zal de komende jaren worden benut voor de ontwikkeling op het gebied van warmte- en energietransitie.

Onttrekking Op basis van het uitvoeringsprogramma duurzaamheid is het de verwachting dat de reserve eind 2025 uitgeput is.

Totaal bestemmingsreserves	**2.901**	**2.384**	**1.904**	**1.093**	**1.093**

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000) 2023	2024	2025	2026	2027
Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid						
Bloemenkamp vernieuwe rioolstelsel		100	200	200	516	1.000
Duikers (in buitengebied in beeld en herstellen)		30	0	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2023		25	40	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2024		0	246	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2025		0	0	109	0	0
Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2023		229	220	0	0	0

Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2024	0	574	0	0	0
Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2025	0	0	179	0	0
Glascontainers	28	0	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen 2026	0	0	0	32	0
Klimaatadaptieve maatregelen Angerlo	59	0	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen Bloemenkamp	0	74	100	75	75
Klimaatadaptieve maatregelen Lobith-Noord	0	0	0	25	40
Klimaatadaptieve maatregelen Lobith-Zuid	31	100	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen plein Didamsestraat	83	25	75	100	0
Klimaatadaptieve maatregelen Schrijvershoek	0	0	0	25	27
Klimaatadaptieve maatregelen Zevenaar	83	25	25	150	0
Kop van Tolkamer: vernieuwen rioolstelsel etc.	70	150	0	0	0
Lathum (Koestraat): vernieuwen rioolstelsel etc.	42	80	0	0	0
Lobith-Noord: vernieuwen riool-stelsel etc.	992	1.010	1.818	2.000	3.500
Marktplein Lobith-Zuid: vernieuwen riool-stelsel	877	900	0	0	0
Methen en Heerenmäten: vrijverval riool	50	150	0	0	0
Minigemalen 2023	65	60	0	0	0
Minigemalen 2024	0	125	0	0	0
Minigemalen 2025	0	0	125	0	0
Minigemalen 2026	0	0	0	67	0
Ondergrondse restafvalcontainers	775	0	0	0	0
Pannerden vernieuwen rioolstelsel	0	171	100	200	200
Perscontainer	35	0	0	0	0
Raadhuispl.: Relinen rioolleiding, riool-aansl,RWA	127	0	0	0	0
Renovatie 2023	280	0	0	0	0
Renovatie 2024	0	250	0	0	0
Renovatie 2025	0	0	250	0	0
Renovatie 2026	0	0	0	250	0
Revitalisering Giesbeek	46	200	0	0	0
Schrijvershoek vernieuwen rioolstelsel	200	300	500	1.425	2.000
Servicewagen 2e ploeg begraven (nw)	86	0	0	0	0
Verbetering riolering Angerlo (rioolvervanging)	3735	0	0	0	0
Verv bouwkundig deel gemalen Methen en Heerenmäte	71	79	0	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2024	0	50	0	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2025	0	0	100	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2026	0	0	0	50	0
Vervangen Toyota Auris Milieu (472)	0	35	0	0	0
Zwanenwaay: Vernieuwen rioolstelsel	40	115	0	0	0
Totaal programma 7.	**8.159**	**5.179**	**3.581**	**4.915**	**6.842**

8. VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

ALGEMEEN

Omschrijving
Dit programma gaat over de beleidsvelden ruimtelijke ordening, grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) en wonen.

Wat willen we?
We maken gewenste ontwikkelingen mogelijk en bevorderen de ruimtelijke kwaliteit en een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Hierbij respecteren wij het landschap en de natuur- en cultuurhistorische waarden. We zetten de veranderopgave van de Omgevingswet in voor een andere manier van werken binnen het fysieke domein. We vinden dat er voor iedereen een geschikte woning moet zijn en dat onze inwoners prettig moeten kunnen wonen in een veilige en schone omgeving.

Ontwikkelingen
Woningbouw Ontwikkeling
Binnen het kader van de ruimtelijke (regionale) opgave en ontwikkelingen wordt momenteel onderzoek verricht naar de mogelijke toekomstige uitbreiding van de gemeente Zevenaar, met aandacht voor aspecten zoals wonen, werken, infrastructuur, recreatie, natuur en energietransitie. Het is van essentieel belang om deze ontwikkelingen te integreren in de omgevingsvisie, zodat de verschillende ruimteclaims effectief op elkaar kunnen worden afgestemd. Een doelgerichte afstemming zal niet alleen bijdragen aan een aansluitende ruimtelijke planning, maar ook een positieve impact hebben op de aanpak van sociaal-maatschappelijke vraagstukken.

Wet goed verhuurderschap (arbeidsmigranten)
Op 21 maart jl. heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel goed verhuurderschap ("Wet goed verhuurderschap") aangenomen. Met de invoering van deze wet gelden er vanaf 1 juli 2023 aanvullende regels voor verhuur van woonruimte en voor verhuur van verblijfsruimte aan arbeidsmigranten. De kern van deze wetgeving is de introductie van een algemene landelijke norm voor goed verhuurderschap. Op dit moment onderzoeken wij de benodigde stappen en vereiste instrumenten om een meldpunt te openen en de wet op een juiste wijze uit te voeren.

Ontwikkeling Woningmarkt
De ambitie voor de woningbouw is het toevoegen van 150 tot 200 woningen per jaar. Tot nu toe zijn er 44 woningen in 2023 opgeleverd en wij verwachten dit jaar in totaal 100 woningen op te leveren. Het aantal te realiseren woningen verloopt niet volgens plan vanwege een aantal complicerende ontwikkelingen op de woningmarkt. Naast de bekende problemen met betrekking tot hoge bouw- en materiaalkosten, gebrek aan personeel, beperking van de leencapaciteit van kopers en de beschikbaarheid van energie, ervaren wij de meeste last van de afhankelijkheid van externe partijen door het ontbreken van eigen grondposities. We zijn derhalve hard aan het werk om een meer actief grondbeleid te gaan voeren door actief gronden voor toekomstige woningbouwontwikkelingen aan te kopen. Dit alles met als doel om meer regie te kunnen voeren op de woningbouwproductie.

Uitvoering Omgevingswet
De invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 brengt de nodige veranderingen met zich mee. U bent hierover als raad al diverse malen geïnformeerd. De invoering van de wet heeft ook de nodige financiële consequenties. De kosten voor de voorbereiding zijn voldoende afgedekt met middelen die beschikbaar zijn gesteld uit de algemene reserve. De implementatie van de Omgevingswet leidt ook tot structurele effecten. Deze zullen echter pas op middel tot lange termijn zichtbaar worden en zijn o.a. afhankelijk van keuzes die nog gemaakt moeten worden (bijvoorbeeld over het omgevingsplan globaal of gedetailleerd of het overnemen van de zogenaamde bruidsschat). Het bedrag dat nu in de begroting is opgenomen is een raming gebaseerd op een door VNG in marktpartijen ontwikkelt effectenmodel. De praktijk moet de komende jaren uitwijzen of het nu opgenomen bedrag volstaat.

Beleidskaders

- Structuurvisie Zevenaar 2012-2030
- Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030 (2017)
- Woonvisie Zevenaar (2015)
- Plan Woningbouw (2022)
- Woonvisie Gelders Eiland (2018)
- Nota grondbeleid Zevenaar 2021
- Woondeal regio Arnhem-Nijmegen 2.0 (2023)
- Nota vastgoedbeleid
- Liemerse Woonagenda 2020
- Regionaal Programma Werklocaties (RPW) 2021 - 2024
- Toets- en afwegingskader grootschalige duurzame energieopwekking (zon en wind)
- Integraal accommodatieplan 2020-2040 (IAP)

WAT WILLEN WE?

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

We maken gewenste ontwikkelingen mogelijk en bevorderen de ruimtelijke kwaliteit en een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Hierbij respecteren wij het landschap en de natuur- en cultuurhistorische waarden. We zetten de veranderopgave van de Omgevingswet in voor een andere manier van werken binnen het fysieke domein. We vinden dat er voor iedereen een geschikte woning moet zijn en dat onze inwoners prettig moeten kunnen wonen in een veilige en schone omgeving.

WAT DOEN WE?

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2024

VERPLICHTE BELEIDSINDICATOREN (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Demografische druk (%)					
	2022	74,00	80,10	80,10	80,10
Toelichting	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar ligt in Zevenaar aanzienlijk hoger dan het landelijk- en Gelders gemiddelde.				
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (€)					
	2022	847,00	814,00	701,00	701,00

Toelichting Deze indicator betreft het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing). Het is een zo goed mogelijke inschatting op een bepaald moment. Hierdoor kan de uitkomst (licht) afwijken van andere publicaties. Voor afvalbeheer en rioolbeheer zijn we kostendekkendheid en voor de OZB hanteren we de inflatiecorrectie.

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€)

	2022	914,00	915,00	829,00	829,00

Toelichting De indicator heeft betrekking op het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing). Het is een zo goed mogelijke inschatting op een bepaald moment. Hierdoor kan de uitkomst (licht) afwijken van andere publicaties. Voor afvalbeheer en rioolbeheer zijn we kostendekkendheid en voor de OZB hanteren we de inflatiecorrectie.

Gemiddelde WOZ-waarde (per € 1.000)

	2022	310,00	265,00	288,00	293,00

Toelichting De ontwikkeling van de woningmarkt wordt conform landelijke cijfers als volgt ingeschat:
2023 --> 2024 -5%
2024 --> 2025 -2%
2025 --> 2026 +2%
2026 --> 2027 +2%

Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)

	2022	8,40	5,80	7,50	6,00

Toelichting In de gemeente Zevenaar zijn de afgelopen drie jaar ruim 700 woningen gerealiseerd en opgeleverd. De vraag naar woningen blijft hoog. Wij zetten daarom in op realisatie en versnelling van de opgave de komende jaren en bieden daarbij ruimte voor een jaarlijkse toevoeging van 200 woningen. Met het uiteindelijke streven naar een continue bouwstroom van 150 tot 200 woningen op jaarbasis.

8.1 Zorgen voor een geschikte woning voor iedereen

8.1.1 Wij actualiseren de woonvisies 2023-2024

Bij de actualisatie van onze woonvisies kijken we kritisch naar de bestaande beleidsregels: waar zitten belemmeringen en knelpunten. We zetten in op sneller en efficiënter werken. We nemen de woonbehoefte van specifieke doelgroepen zoals spoedzoekers, jongeren, CPO-initiatiefnemers, statushouders, 'reizigers', woon-zorgvragers en arbeidsmigranten mee. Ook nemen we de kwaliteit van de bestaande voorraad en verduurzaming mee. We stimuleren het toevoegen van meer levensloopbestendige woningen of het levensloopbestendig maken van de huidige voorraad, maar ook versnelde realisatie van flexwoningen nemen we hierin mee.

8.1.2 Wij zetten een doorstroommakelaar in 2023-2026

Een doorstroommakelaar adviseert inwoners (op eigen verzoek) over welke woonsituatie het beste bij hen past. We vragen hiervoor bij een provincie een bijdrage aan vanuit de Verhuiscoachregeling.

8.1.3 Wij maken jaarlijks prestatieafspraken met woningcorporaties 2023-e.v.

In de prestatieafspraken met de woningcorporaties zetten we in op het toevoegen van sociale huurwoningen (30% van de toegevoegde woningvoorraad) en middeldure huurwoningen. Daarnaast zetten we in op verduurzaming bij bestaande woningen en bespreken we de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de

corporaties.
In de raamovereenkomst met de corporaties is 25% sociale huur opgenomen, deze passen we aan naar 30%. Wij hebben geen beleid op middeldure woningen, dit is ook niet opgenomen in woonvisies. Dat gaan we nu wel doen. Hiervoor is het nodig om de woonvisies te actualiseren. Daarin gaan we opnieuw de definitie bepalen van wat we betaalbaar vinden, rekening houdend met de huidige marktsituatie en prijsontwikkeling. Daarbij kijken we ook naar instrumenten zoals erfpacht en startersleningen.

8.1.4 Wij stellen een woningbouwplan voor een continue bouwstroom op en geven uitvoering aan dit plan 2022-2026

In dit plan staat aangegeven welke woningbouw (nieuwbouw) op welke locaties de komende jaren plaatsvindt. Dit plan is afgestemd op de woningbouwbehoefte.
Wij streven naar een continue bouwstroom door het toevoegen van 150-200 woningen per jaar. Wij kijken naar mogelijkheden om woningen sneller te realiseren. Bouwen met nieuwe technieken, bijvoorbeeld fabrieksmatig (prefab) en alternatieve materialen zoals hout, bieden kansen voor versnelling van de realisatietijd. Daarnaast bekijken we hoe wij het proces nog effectiever kunnen inrichten.
Voor leegkomende of leegstaande gebouwen bekijken we of deze een nieuwe functie kunnen krijgen, bij voorkeur wonen. We gaan hiervoor het gesprek aan met eigenaren van leegstaande objecten om te kijken of deze zich lenen voor functieverandering. Dit kan het geval zijn voor individuele objecten maar ook voor een groter gebied dat om herstructurering vraagt. Als het om ons eigen vastgoed gaat zetten we in op een combinatie van maatschappelijke functies en wonen.
Er moet voldoende capaciteit zijn om goed uitvoering te kunnen geven aan de ambitieuze bouwopgaven (meer bouwen, strakke vergunningverlening) en om uitvoering te kunnen geven aan de Omgevingswet (o.a. kortere procedures, participatie, integrale besluitvorming).

8.2 Uitvoeren van de Omgevingswet en ruimtelijke projecten

8.2.1 Wij nemen deel aan de Groene Metropool Regio: opgave Groene Groeiregio 2023-2025

Regionale samenwerking is belangrijk om doelstellingen te behalen die wij niet op lokale schaal kunnen bereiken. In de regio geven we uitvoering aan twee speerpunten:

- Wonen in balans: Versnellen van de woningbouw (uitvoering Woondeal).
- Leefomgeving: Verbinden van de ruimtelijke opgaven (Opstellen verstedelijkingsstrategie en het ondertekenen van het verstedelijkingsakkoord).

8.2.2 Wij geven uitvoering aan de Omgevingswet 2022-2026

Naar verwachting treedt op 1 januari 2023 de Omgevingswet in werking. Of dat ook de definitieve datum is, zal in oktober blijken. Belangrijk is namelijk dat de ICT-problemen verholpen zijn. De implementatie van de Omgevingswet heeft een structureel effect op de gemeente als organisatie (groeiende, krimpende en veranderende capaciteit, legesopbrengsten, vervallen taken en nieuwe taken). Daarbij biedt de stelselwijziging veel decentrale beleidsruimte (keuzevrijheid) die effect gaat hebben op de organisatie en de financiën. De VNG heeft in samenwerking met een aantal gemeenten het Structureel Effectenmodel Omgevingswet ontwikkeld. Aan de hand van dit model zijn de structurele effecten van de Omgevingswet in beeld gebracht. Omdat er nog inhoudelijke beleidskeuzes gemaakt moeten worden is uitgegaan van een aantal aannames over o.a. vroegtijdige participatie, overname van de zogenaamde bruidsschat en de opzet van de nieuwe omgevingsplannen (globaal of gedetailleerd). De beschikbaar gestelde budgetten voor de invoering van de Omgevingswet zijn deels nog beschikbaar voor de transitiefase, maar behoeven wellicht nog aanvulling.

De Omgevingswet vereist het vaststellen van een omgevingsvisie en 1 omgevingsplan voor het gehele grondgebied van de gemeente. Bij het opstellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan onderzoeken we ook de mogelijkheden voor welstandsvrij bouwen en houden we de taakstelling van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit tegen het licht. Ook verkennen we of (gedeelten van) werklocaties te transformeren zijn naar woongebieden.

8.2.3 Wij intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen 2022-2026

Inwoners betrekken we meer en op het juiste moment bij de ruimtelijke ordening en wonen o.a. bij gebiedsgericht werken, omgevingsvisie en bouwplannen. Dit sluit aan op het nog op te stellen gemeentebrede participatiebeleid. Voor het toetsen van initiatieven werken wij met de omgevingstafel. Een omgevingstafel is een overlegstructuur waarbij een initiatief voor een ruimtelijk project vanuit verschillende invalshoeken (o.a. ruimtelijk, wonen, natuur, milieu, fysieke en sociale leefomgeving) wordt bekeken en beoordeeld. Deze is nog zeer intern gericht, maar gaan we uitbreiden en meer naar buiten richten.
Wij kijken kritisch naar het idee van de conceptaanvraag zoals wij deze momenteel hanteren. We toetsen in een vroeg stadium (idee fase) het initiatief op kansrijkheid. Hierdoor geven we wooninitiatieven van inwoners en ontwikkelaars meer kans en we kunnen sneller besluiten. Ook voorkomen we hiermee dat een initiatiefnemer veel voorbereidingskosten moet maken. Bij het herinrichten van een wijk, zetten we in op wijkgericht werken.

8.2.4 Wij werken samen met partners aan de realisering van het Rivierklimaatpark 2022-e.v.

Op basis van de samenwerkingsovereenkomst die in oktober 2020 gesloten is met de gemeenten Arnhem, Duiven, Rheden, Westervoort, het waterschap Rijn en IJssel, de provincie Gelderland, de staat der Nederlanden en Natuurmonumenten nemen we in 2022 een besluit over toezegging van financiën voor de uitvoering van maatregelen in het Rivierklimaatpark. Van de gemeente Zevenaar wordt een bijdrage verwacht voor

- Het verbeteren (verkeersveiliger maken) van de Marsweg.
- De opwaardering van de entrees van het gebied.
- Een algemene kwaliteitsimpuls.
- De aanleg van struinroutes.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	5.700	30.142	-2.009	20.152	20.152
1e voortgangsrapportage 2023	426	684	2.220	1.522	1.522
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-658	-34.956	6.988	-16.337	27.359
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	10.625	0	1.167	0
Totale baten tot de begroting	**5.469**	**6.495**	**7.199**	**6.504**	**49.033**
Mutaties in deze begroting (baten)					
	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Totaal gemuteerde baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totale baten in deze begroting	**5.469**	**6.495**	**7.199**	**6.504**	**49.033**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	8.615	32.346	536	22.191	22.191
1e voortgangsrapportage 2023	1.512	758	2.293	1.594	1.570
Kadernota 2024	0	2	2	2	2
2e voortgangsrapportage 2023	-1.567	-33.958	6.686	-16.403	27.293

Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	10.840	203	1.386	224
Totale lasten tot de begroting	**8.559**	**9.988**	**9.720**	**8.770**	**51.280**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**12**	12	12	12
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	0	12	12	12	12
Aanpassing rente grondexploitaties	0	0	0	0	0
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**0**	0	0	0
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	0	0	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**-25**	-25	-25	-25
Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	0	-25	-25	-25	-25
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-13**	**-13**	**-13**	**-13**
Totale lasten in deze begroting	**8.559**	**9.975**	**9.707**	**8.757**	**51.267**
Resultaat voor bestemming	**-3.090**	**-3.480**	**-2.508**	**-2.253**	**-2.234**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	946	545	500	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	99	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-610	480	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	435	**1.025**	500	0	0
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	0	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	74	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	0	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	-40	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	34	**0**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**401**	**1.025**	**500**	**0**	**0**
Resultaat na bestemming	**-2.689**	**-2.455**	**-2.008**	**-2.253**	**-2.234**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	**-12**	**-12**	**-12**	**-12**

De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitatie Zevenaar-Oost bedrijven heeft in 2024 tot en met 2026 een positief effect op de meerjarenbegroting. De oorzaak hiervan is dat de ontwikkelingen op 7PoortI vertraging hebben opgelopen. De verwachting is nu dat deze grondexploitatie eind 2026 wordt afgesloten. In de nabije toekomst zal een nieuwe grondexploitatie worden geopend, te weten 7PoortII. Dit zal naar verwachting opnieuw leiden tot een doorbelasting van salarissen en overhead wat dan een positief gevolg heeft voor het meerjarenbeeld. Het is echter nu nog te vroeg om daar rekening mee te houden. De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitaties Zevenaar-Oost wonen heeft vanaf 2024 een negatief effect op de meerjarenbegroting. Door het afronden van deelgrondexploitaties binnen complex Zevenaar-Oost wonen is er naar verwachting in de toekomst minder capaciteit nodig, Middag-Oost & Zwanenwaay en Waaijakkers hebben vanaf 2024 een positief effect op de meerjarenbegroting.

Aanpassing rente grondexploitaties	**0**	**0**	**0**	**0**

Als gevolg van de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2023 en de gewijzigde rekenrente wordt de doorbelasting rente grondexploitaties aangepast. Door een minder gunstiger meerjarenverloop van de boekwaarde wordt vanaf 2024 meer rente toegerekend aan de grondexploitaties. Dit betekent een voordeel voor het begrotingssaldo. Voor 2024 wordt een voordeel verwacht van € 55.000.

2 Actualisatie bestaand beleid				
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	**0**	**0**	**0**	**0**

Aanpassing van de storting in de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (vast percentage 0,5%) aan de raming van de belastingopbrengsten 2024.

5. Vervolgtraject kadernota				
Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is, als onderdeel van het collegeprogramma, vanaf 2023 een structureel budget van € 50.000 beschikbaar gesteld om inwoners meer te betrekken bij ruimtelijke ordening en wonen voor o.a. gebiedsgericht werken, de omgevingsvisie en bouwplannen. Het budget wordt ingezet voor o.a. de uitvoering van participatie (flyers, uitnodigingsbrieven, ruimtes huren, koffie/thee, etc.), voor externe ondersteuning, inzetten digitaal platform en/of dataverzameling. In 2023 zijn twee pilots gedraaid met ondersteuning van een bureau. Ondersteuning is vanaf 2024 niet meer nodig. Om die reden ramen wij € 25.000 af. Een structureel voordeel vanaf 2024 van € 25.000.

Totaal mutaties	**13**	**13**	**13**	**13**

Toelichting reserve mutaties

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
8.1	Ruimte en leefomgeving	50	148	298	23	23	23
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.078	4.470	5.246	6.225	5.530	48.059
8.3	Wonen en bouwen	1.447	851	951	951	951	951
Totaal Baten		**4.576**	**5.469**	**6.495**	**7.199**	**6.504**	**49.033**
Lasten							
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.361	1.500	1.761	752	752	752
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	682	4.468	5.247	5.988	5.538	48.072
8.3	Wonen en bouwen	1.379	2.592	2.968	2.968	2.467	2.443
Totaal Lasten		**3.423**	**8.559**	**9.975**	**9.707**	**8.757**	**51.267**
Saldo							
8.1	Ruimte en leefomgeving	-1.311	-1.352	-1.462	-728	-729	-729
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.396	2	0	237	-8	-14
8.3	Wonen en bouwen	68	-1.741	-2.017	-2.017	-1.516	-1.492
Begrotingsresultaat voor bestemming		**1.153**	**-3.090**	**-3.480**	**-2.508**	**-2.253**	**-2.234**
0.10	Mutaties reserves						
	Onttrekkingen	3.170	435	1.025	500	0	0
	Toevoegingen	3.028	34	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves		**142**	**401**	**1.025**	**500**	**0**	**0**
Begrotingsresultaat na bestemming		**1.295**	**-2.689**	**-2.455**	**-2.008**	**-2.253**	**-2.234**

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	1.025	500	0	0

Opbrengst verkoop vastgoed.	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	235	0	0
Dorpendeal Lathum.	Voor de dorpendeal Lathum zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	275	0	0	0
Lasten					
Ontzanding Rhederlaag.	Voor het beëindigen van de ontzanding Rhederlaag zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	375	0	0	0
Invoering Omgevingswet.	Voor de invoering van de Omgevingswet zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	150	0	0	0
Dorpendeal Lathum.	Voor de dorpendeal Lathum zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	550	0	0	0
Bevordering woningbouw.	Voor het bevorderen van de woningbouw en de doorstroming op de woningmarkt zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	500	500	0	0
Totaal programma 8		**-275**	**235**	**0**	**0**

In het hoofdstuk 'Financiën' wordt in het 'overzicht incidentele baten en lasten' een nadere toelichting gegeven met betrekking tot de incidentele lasten.

Reserves

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	**Naam**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
9031	Bestemmingsplannen	51				

De bestemmingsreserve is afkomstig uit de voormalige gemeente Rijnwaarden. De reserve is bedoeld voor het egaliseren van de kosten voor het opstellen en actualiseren van bestemmingsplannen, maar ook voor kosten die te maken hebben met de procedurele afhandeling.

Onttrekking De onttrekking in 2023 bedraagt € 51.000. Hierna is het saldo nihil.

9056	Woningbouw	3.000	2.000	1.500	1.000	1.000

De plannen voor het bevorderen van de woningbouw voor starters en doorstroming op de woningmarkt worden bekostigd uit deze bestemmingsreserve.

Onttrekking Op dit moment zijn wij bezig met het maken van plannen. Er is een grove inschatting gemaakt over de besteding van de reserve. Op basis van de resultaten van het regieteam eind 2023 zal de raad besluiten tot vervolg en het beschikbaar stellen van de overige gevraagde middelen voor het regieteam. Voor de jaren 2024 en 2025 gaat het dan om elk € 500.000. Wij nemen aan dat de reserve eind 2025 uitgeput is.

Totaal bestemmingsreserves	**3.051**	**2.000**	**1.500**	**1.000**	**1.000**

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000)				
		2023	2024	2025	2026	2027
Programma 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
Herontwikkeling Vestersbos - voorbereidingen		29	0	0	0	0
Realiseren rivierklimaatpark		0	0	0	0	1.200
Voorbereiding herontwikkeling vastgoedlocaties		121	0	0	0	0
Totaal programma 8.		**150**	**0**	**0**	**0**	**1.200**

PARAGRAFEN

LOKALE HEFFINGEN

Inleiding
De lokale belastingen vormen een belangrijk deel (grofweg 20%) van de inkomsten van de gemeente. Deze paragraaf geeft inzicht in de te verwachten of gerealiseerde opbrengsten van de verschillende belastingen, heffingen en retributies. De lokale belastingen bestaan uit algemene belastingen, bestemmingsheffingen en retributies. De opbrengsten van de algemene belastingen, zoals onroerendezaakbelastingen, parkeerbelasting en toeristenbelasting, behoren tot de algemene dekkingsmiddelen. Bij bestemmingsheffingen en retributies, zoals de afvalstoffenheffing, rioolheffing of leges, is sprake van een samenhang tussen de opbrengst en bepaalde aanwijsbare kosten of tegenprestaties.

In de Gemeentewet en enkele bijzondere wetten, zoals de Wet milieubeheer, staat aangegeven welke belastingen een gemeente mag heffen. Wij benutten een groot deel van de toegestane belastingsoorten. U besluit tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van belastingen door het vaststellen van een verordening. Voor elke heffing stelt u een afzonderlijke verordening vast.

Beleid
U stelt de verordeningen vast voor alle gemeentelijke belastingen en heffingen. In deze verordeningen is ook opgenomen of -en tot welk bedrag- kwijtschelding mogelijk is. Bij het vaststellen van de tarieven voor 2023 gelden de volgende uitgangspunten:

- De afvalstoffenheffing, rioolheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges mogen wettelijk gezien maximaal 100% kostendekkend zijn. Concreet betekent dit dat de geraamde baten van deze belastingen niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten die hiermee verband houden. Wij voldoen hieraan. Bij sommige heffingen, zoals marktgelden en lijkbezorgingsrechten, zien wij af van volledige kostendekking.
- Het te hanteren inflatiepercentage voor 2024 is 7,5% (raming CPB);
- De kosten die wij maken voor heffing en invordering van de belastingen en rechten worden op basis van een verdeelsleutel toegerekend naar de bestemmingsheffingen, zoals afvalstoffen- en rioolheffing en naar één verzamelpost voor de algemene heffingen. Deze verdeelsleutel is een zo goed mogelijke inschatting. Omdat het gros van de werkzaamheden niet specifiek aan één enkele belastingsoort is toe te rekenen, is een meer specifieke inschatting niet te maken.
- Eventuele besluitvorming na totstandkoming van deze begroting wordt waar mogelijk verwerkt bij het vaststellen van de belastingverordeningen door uw raad.

Beleidskaders
De beleidskaders zijn opgenomen bij de verschillende belastingen en heffingen.

Ontwikkelingen
Indien van toepassing zijn er bij de betreffende belastingen en heffingen specifieke ontwikkelingen opgenomen.

OPBRENGSTEN

Bedragen x € 1.000

Belastingen en heffingen	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingen					
Hondenbelasting	0	0	0	0	0
Belasting op eigendom woningen	8.162	8.826	8.902	8.978	8.978
Belasting op eigendom en gebruik bedrijven	5.948	5.948	5.948	5.948	5.948
Precariobelasting	35	37	37	37	37
Precariobelasting kabels en leidingen	0	0	0	0	0

Reclamebelasting	105	105	105	105	105
Toeristenbelasting	382	382	382	382	382
Parkeerbelasting - parkeergelden	893	1.063	1.063	1.063	1.063
Parkeerbelasting - parkeervergunningen	93	93	93	93	93
Totaal belastingen	**15.618**	**16.454**	**16.530**	**16.606**	**16.606**
Heffingen					
Leges - burgerzaken	103	110	110	110	110
Leges - paspoorten en rijbewijzen	383	769	798	903	963
Leges - opstellen en handhaven APV	56	60	60	60	60
Marktgelden	36	36	36	36	36
Afvalstoffenheffing	3.496	4.097	4.072	4.046	4.036
Lijkbezorgingsrechten	150	135	135	135	135
Leges - omgevingsvergunningen	791	891	891	891	891
Leges - ruimtelijke ordening	16	16	16	16	16
Leges - welstand	43	43	43	43	43
Rioolheffing	4.403	5.101	5.085	5.145	4.911
Vermakelijkhedenretributie	0	0	0	0	0
Totaal heffingen	**9.477**	**11.258**	**11.246**	**11.385**	**11.201**
Totaal belastingen en heffingen	**25.095**	**27.712**	**27.776**	**27.991**	**27.807**

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID

Heffingssoort (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Overhead	BCF	Baten	Dekkings percentage
Afvalstoffenheffing	3.361	79	657	4.097	100%
Rioolheffing	4.158	693	250	5.101	100%
Lijkbezorging	309	185	11	135	27%
Marktgelden	32	9	6	36	77%
Leges					
Titel 1 Algemene Dienstverlening	722	303	5	879	85%
Titel 2 Omgevingsvergunningen	528	372	17	911	99%
Titel 3 Europese Dienstenrichtlijn	120	102	0	51	23%
Totaal leges	1.370	776	23	1.841	85%

LOKALE LASTENDRUK

Over de lokale lastendruk wordt jaarlijks door diverse organisaties gepubliceerd. In deze publicaties wordt bij het bepalen van de lastendruk veelal uitgegaan van verschillende gegevensverzamelingen en verschillende methoden van berekening en grondslagen. In de ene publicatie wordt bijvoorbeeld gewerkt met gemiddelden, in de andere worden verschillende standaardprofielen onderscheiden of wordt alleen een aantal tevoren geselecteerde heffingen opgenomen. Hierbij gaat het dan ook vrijwel altijd uitsluitend om de lasten voor bewoners en dus niet voor bedrijven.
Informatie over lastendruk is onder andere te vinden bij de Provincie Gelderland, het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) , op Waar staat je gemeente en via de Lokale

Lastenmeter.

Hieronder vindt u een overzicht van de gemiddelde lastendruk van een meerpersoonshuishouden. Dit is een zo goed mogelijke inschatting op een bepaald moment en kan daardoor (licht) afwijken van andere publicaties. Bij de raming voor 2024 is het prijsindexcijfer (7,5%) gehanteerd. Dit kan bij de heffingen afwijken bij het vaststellen van de verordeningen vanwege de kostendekkendheidsnorm.

Opslag voor overhead.
Voor de toerekening van de overheadkosten aan (kostendekkende) tarieven maken we gebruik van een opslagpercentage. Dit percentage wordt jaarlijks bij de meerjarenbegroting bepaald en vastgesteld.
De totale overhead volgens taakveld 0.4 wordt omgeslagen over het totaal van de geraamde directe personeelslasten (salarissen en inhuur). Dit is conform artikel 12, lid 5 van de financiële verordening.
Voor het begrotingsjaar 2024 is het percentage vastgesteld op 85%.

Soort	Lasten 2023	Lasten 2024
Afvalstoffenheffing	€ 183	€ 197
Rioolheffing	€ 233	€ 250
OZB eigen woning	€ 405	€ 438

KWIJTSCHELDING

Inleiding
Inwoners en ondernemers die niet in staat zijn de gemeentelijke belastingen te betalen kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Beleid
Uw raad is gebonden aan wettelijk voorgeschreven regels (o.a. de Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Gemeentewet).
Daarnaast heeft de gemeenteraad in de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen gebruik gemaakt van de bevoegdheden om een strakker of ruimer kwijtscheldingsbeleid te voeren.
In die Regeling heeft de gemeenteraad onder andere benoemd voor welke belastingsoorten kwijtschelding mogelijk is, kwijtschelding opengesteld voor ondernemers en het percentage van de kosten van bestaan verruimd naar de maximale 100% van de bijstandsnorm. Dit betekent dat een belastingschuldige met een inkomen op of rond 100% van de bijstandsnorm voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding in aanmerking kan komen.
In gemeente Zevenaar is kwijtschelding mogelijk voor de ozb, de rioolheffing en het vastrechtgedeelte van de afvalstoffenheffing.

HONDENBELASTING

Inleiding
De hondenbelasting is gebaseerd op artikel 226 van de Gemeentewet. De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden. De hondenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Er is in beginsel geen relatie tussen de opbrengsten van deze belasting en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Beleid
In het coalitieakkoord is afgesproken dat deze periode de hondenbelasting wordt afgeschaft. Eind 2022 is deze belasting door uw raad per 2023 afgeschaft.

ONROERENDE ZAAKBELASTINGEN

Inleiding

De onroerendezaakbelastingen (OZB) wordt geheven op grond van artikel 220 van de Gemeentewet. Er worden twee soorten belastingen geheven:

- een eigenarenbelasting van de eigenaren van woningen en van niet-woningen;
- een gebruikersbelasting van de gebruikers van niet-woningen.

Bij niet-woningen met woondelen (zoals een boerderij of een winkelpand met bovenwoning) wordt voor de gebruikersbelasting de waarde van die woondelen buiten beschouwing gelaten.

Grondslag

De grondslag voor de OZB is de waarde op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Deze waarde wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld. Begin van het jaar heeft iedere belastingplichtige een nieuwe WOZ-beschikking ontvangen gecombineerd met de aanslag.

Gebruik WOZ-waarde in Woningwaarderingsstelsel

De WOZ-waarde heeft invloed op de maximaal redelijke huurprijs voor huurwoningen. Het puntensysteem van het Woningwaarderingsstelsel is deels gebaseerd op de WOZ-waarde van de woning. Veel huurders van woningen hebben daardoor een formeel belang bij de WOZ-waarde van hun woning. Immers kan de jaarlijkse huurverhoging beïnvloed worden door de maximaal redelijke huurprijs die direct samenhangt met de WOZ-waarde. Daarom is het van belang dat ook de huurder van woningen de mogelijkheid heeft om bezwaar te maken tegen de WOZ-waarde en zij hebben dus eveneens een WOZ-beschikking ontvangen.

Beleid

OZB opbrengst

Vanwege de meeropbrengst OZB niet-woningen in 2023 wordt deze voor belastingjaar 2024 niet verhoogd.

OZB en gemeentefonds

De hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds van een gemeente hangt onder andere af van de zogenoemde 'OZB-belastingcapaciteit' van een gemeente. Het idee daarachter is eenvoudig: hoe meer geld een gemeente aan OZB kan binnenhalen, des te minder geld uit het Gemeentefonds nodig is. Zonder de toepassing van de OZB-belastingcapaciteit bij de verdeling van het Gemeentefonds zouden gemeenten met een hoge waarde aan onroerende zaken een hoger voorzieningenniveau of lagere belastingtarieven kunnen bieden dan gemeenten met een lage waarde.
Bij een gelijk tarief zijn de OZB-inkomsten in een gemeente met hoge WOZ-waarden immers hoger dan in een gemeente met lage WOZ-waarden. Een andere mogelijkheid is dat de tarieven in de gemeente met hoge WOZ-waarden lager uitvallen, terwijl de voorzieningen op een gemiddeld peil worden geboden.

Reken-/normtarieven

De belastingcapaciteit is afhankelijk van de WOZ-waarden in een gemeente. Hoe hoger de waarde, hoe hoger de belastingcapaciteit, hoe hoger de 'OZB-aftrekpost' bij de verdeling van het Gemeentefonds. Gemeenten worden afgerekend op de zogenoemde reken- of normtarieven. Er zijn drie reken- of normtarieven:

- voor eigenaren van woningen
- voor gebruikers van niet woningen
- voor eigenaren van niet-woningen

Deze drie tarieven zijn voor alle gemeenten gelijk. Verschillen tussen gemeenten in de OZB-aftrekpost worden dus alleen bepaald door verschillen in de waarde van onroerende zaken. De tarieven die de gemeenten werkelijk in rekening brengen bij de gebruikers en eigenaren van onroerende zaken spelen hierbij geen enkele rol. Dit betekent dat een verhoging of verlaging van de OZB-tarieven door de gemeente geen gevolgen heeft voor de uitkering uit het Gemeentefonds. Alleen als de totale WOZ-waarde verandert, door de jaarlijkse hertaxatie of door nieuwbouw of sloop, verandert de Gemeentefondsuitkering.

Beleidskaders
Actuele verordening onroerendezaakbelasting:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

PARKEERBELASTING

Inleiding
Gemeenten zijn op grond van artikel 225 van de Gemeentewet bevoegd parkeerbelastingen te heffen. De parkeerbelastingen zijn aan te merken als algemene en zakelijke belastingen. 'Algemeen' omdat de opbrengsten vrij besteedbaar zijn voor de gemeenten en 'zakelijk' omdat geen rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden.

Beleid
De parkeerbelasting is ingevoerd in het kader van parkeerregulering. De kostenopslag bij de naheffingsaanslagen mag maximaal kostendekkend zijn en is wettelijk gemaximeerd door het Rijk. Deze belasting ondergaat geen inflatiecorrectie.

Beleidskaders
Actuele verordening parkeerbelasting:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Ontwikkelingen
In het coalitieakkoord is afgesproken dat het college een open gesprek voert met uw raad over mobiliteit (raadsagenda). Het parkeerbeleid en de parkeerbelasting maakt daar onderdeel van uit.

PRECARIOBELASTING

Inleiding
De precariobelasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet. Deze belasting kan worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Beleid
De gemeente Zevenaar heft belasting voor terrassen en standplaatsen (anders dan de weekmarkt) op gemeentegrond.

Volgens afspraak in het coalitieakkoord zijn de tarieven per 2023 gewijzigd naar het niveau van 2019. De raad is bevoegd tarieven vast te stellen. In december doen wij uw raad daartoe een concreet voorstel.

Beleidskaders
Actuele verordening precariobelasting:
Zevenaar
Hierin is onder andere het tarief opgenomen.

RECLAMEBELASTING

Inleiding
Reclamebelasting kan worden geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg. Vanaf 2010 heffen wij voor het centrumgebied van Zevenaar reclamebelasting.

Beleid
De opbrengsten betalen wij, onder aftrek van € 7.500 voor perceptiekosten, door aan de Stichting Activiteitencommissie Zevenaar. Dit is ter financiering van centrumpromotieactiviteiten.

Beleidskaders
Actuele verordening reclamebelasting:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Ontwikkelingen
Ter eventuele vervanging van de reclamebelasting wordt een draagvlakmeting uitgevoerd voor de invoering van een bedrijven investeringszone (BIZ).

TOERISTENBELASTING

Inleiding
Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet wordt toeristenbelasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente in hotels en pensions, op campings en dergelijke. De toeristenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Er is in beginsel geen relatie tussen de opbrengsten van deze belasting en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Beleid
Belastingplichtig voor de toeristenbelasting is degene die tegen een vergoeding gelegenheid biedt tot verblijf met overnachting. De belastingplichtige is bevoegd de belasting te verhalen op degene die verblijf houdt. Het tarief in 2024 wordt € 1,05 per overnachting. Deze belasting ondergaat geen inflatiecorrectie. Eventuele tariefsaanpassing gebeurt na afstemming met de branche.

De opbrengst van de toeristenbelasting is vrij besteedbaar, maar in het coalitieakkoord is afgesproken dat de opbrengst van de toeristenbelasting ten goede komt aan recreatie en toerisme.

Beleidskaders
Actuele verordening toeristenbelasting:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

AFVALSTOFFENHEFFING

Inleiding
Afvalstoffenheffing wordt geheven op grond van de Wet milieubeheer.

Beleid
De heffing leggen wij op aan de gebruikers van percelen waarvoor wij verplicht zijn huishoudelijk afval in te zamelen.

Wij hanteren het diftar-systeem. Dit houdt in dat wij, naast een vast bedrag per huishouden, een bedrag per lediging van de afvalcontainer dan wel storting in een ondergrondse container in rekening brengen. Uitgangspunt bij de tariefsbepaling is 100% kostendekkendheid.

Beleidskaders
Actuele verordening afvalstoffenheffing:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

AFVALSTOFFENHEFFING	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	3.208
Kwijtschelding	153
Overhead	79
BCF	657
Totaal kosten	**4.097**
Heffing	-4.097
Kostendekkendheid	**100%**

LIJKBEZORGINGSRECHTEN

Inleiding
Voor het gebruik van de algemene begraafplaatsen en het daarbij verlenen van diensten door of vanwege de gemeente worden leges geheven op grond van de 'Verordening lijkbezorgingsrechten'.

Beleid
In het vierde kwartaal wordt uw raad bij de vaststelling van de verordening een voorstel gedaan waarbij de opbrengst van de lijkbezorgingsrechten verhoogd wordt met een inflatiecorrectie van 7,5%. Wijzigingen in wet- en regelgeving etc. worden eveneens in dat voorstel verwerkt.

Beleidskaders
Actuele verordening lijkbezorgingsrechten:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

LIJKBEZORGING	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	309
Overhead	185
BCF	11
Totaal kosten	505
Heffing	-135
Kostendekkendheid	**27%**

LEGES

Inleiding
Voor het door ons verlenen van diensten heffen wij leges. In de Legesverordening op grond van artikel 229 van de Gemeentewet is geregeld voor welke diensten leges verschuldigd zijn.
Belastingplichtig is degene die de dienst aanvraagt, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend.

Voor de Legesverordening nemen wij de modelverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten als basis.

Beleid
De tarieven worden met het prijsindexcijfer van 7,5% aangepast. Daartoe wordt uw raad eind 2023 een voorstel met de verordening leges aangeboden. Wijzigingen in wet- en regelgeving etc. worden eveneens in dat voorstel verwerkt.

Beleidskaders
Actuele legesverordening:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Ontwikkelingen
De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. De invoering is een aantal malen uitgesteld. In december 2023 leggen wij u een raadsvoorstel voor waarin wij de gevolgen van deze wet voor de legesverordening voor u in beeld brengen en u voorstellen doen tot aanpassing van de tarieventabel.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. In het totaaloverzicht aan het begin van deze paragraaf is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de

geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Hieronder wordt een gedetailleerder overzicht per titel gepresenteerd.

LEGES: TITEL 1 Algemene dienstverlening	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	722
Overhead	303
BCF	5
Totaal kosten	**1.030**
Leges	-879
Kostendekkendheid	**85%**

LEGES: TITEL 2 Dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	517
Overhead	372
BCF	17
Totaal kosten	**906**
Leges	-906
Kostendekkendheid	**100%**

LEGES: TITEL 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	120
Overhead	102
BCF	0
Totaal kosten	221
Leges	-51
Kostendekkendheid	**23%**

Kostendekkendheid Hoofdstuk 2 dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning op basis van de nieuwe omgevingswet.

Hoofdstuk 2 Omgevingswet			Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale Opbrengsten	Kostendekking
paragraaf	1	Algemene bepalingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
paragraaf	2	Voorfase	€ 143.723	€ 122.160	€ 265.883	€ 115.121	43,30%
paragraaf	3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	€ 449.936	€ 382.415	€ 832.351	€ 1.105.247	132,79%
paragraaf	4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	€ 10.246	€ 8.708	€ 18.954	€ 1.670	8,81%
paragraaf	5	Milieubelastende activiteiten	€ 7.115	€ 6.048	€ 13.163	€ 7.500	56,98%
paragraaf	6	Lozingsactiviteiten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
paragraaf	7	Aanlegactiviteiten	€ 42.804	€ 36.381	€ 79.185	€ 23.716	29,95%
paragraaf	8	Overige activiteiten	€ 11.385	€ 9.675	€ 21.060	€ 5.359	25,45%
paragraaf	9	Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
paragraaf	10	Gelijkwaardigheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
paragraaf	11	Overige tarieven	€ 171	€ 145	€ 316	€ 0	0,00%
paragraaf	12	Modaliteiten	€ 69.808	€ 29.608	€ 99.416	€ 30.345	30,52%
paragraaf	13	Vermindering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
paragraaf	14	Teruggaaf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
Kostendekking Hoofdstuk 2			€ 735.188	€ 595.140	€ 1.330.328	€ 1.288.958	96,89%

MARKTGELDEN

Inleiding
Marktgeld wordt geheven van degene die goederen of koopwaren uitstalt tijdens de wekelijkse markt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is.

Beleid
In Zevenaar geldt een tarief per strekkende meter die in gebruik is genomen. Bij het tarief marktgeld hebben wij rekening gehouden met de kosten voor promotie van de markt. De tarieven worden met het prijsindexcijfer van 7,5% aangepast. Daartoe wordt uw raad eind 2023 een voorstel met de verordening marktgelden 2024 aangeboden. Wijzigingen in wet- en regelgeving etc. worden eveneens in dat voorstel verwerkt.

Beleidskaders
Actuele verordeningen marktgelden:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

MARKTGELDEN	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	32
Overhead	9
BCF	6
Totaal kosten	47
Heffing	-36
Kostendekkendheid	**77%**

RIOOLHEFFING

Inleiding
De Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken is in werking getreden. Dit heeft een verbreding van de gemeentelijke zorgplicht tot gevolg. Tegenwoordig gaat het niet meer slechts om kostenverhaal van een doelmatig werkende riolering. Het gaat om verhaal van kosten die gemoeid zijn met alle collectieve maatregelen die de gemeente noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering én om verhaal van kosten van alle overige maatregelen ten aanzien van hemelwater en grondwater, kortom voor de volledige uitvoering van de gemeentelijke watertaken. De rioolheffing is gebaseerd op artikel 228a van de Gemeentewet.

Beleid
Wij heffen de rioolheffing van de gebruiker van een perceel van waaruit direct of indirect water (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater of grondwater) op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De opbrengst baseren wij op het Watertakenplan de Liemers. De tarieven worden conform genoemd plan aangepast. Daartoe wordt uw raad eind 2023 een voorstel met de verordening rioolheffing aangeboden. Wijzigingen in wet- en regelgeving etc. worden eveneens in dat voorstel verwerkt. Uitgangspunt bij de tariefsbepaling is 100% kostendekkendheid.

Beleidskaders
Actuele verordening rioolheffing:
Zevenaar
Hierin zijn onder andere de verschillende tarieven opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

RIOOLHEFFING	
Omschrijving	**Begroting 2024**
Taakveld	4.158
Kwijtschelding	0
Overhead	693
BCF	250
Totaal kosten	**5.101**
Heffing	-5.101
Kostendekkendheid	**100%**

VERMAKELIJKHEDENRETRIBUTIE

Inleiding
Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt vermakelijkhedenretributie geheven voor het bieden van een vermakelijkheid met meer dan 10.000 bezoekers per dag. Hoewel de vermakelijkhedenretributie formeel een recht is, hoeft niet te worden voldaan aan de zogenaamde 100%-kostendekkendheidsnorm. Het is voldoende dat de gemeente aantoont dat de vermakelijkheid profijt heeft van algemene dan wel bijzondere gemeentelijke voorzieningen.

Beleid
In het coalitieakkoord is afgesproken dat wij de vermakelijkhedenretributie afschaffen en dit is door uw raad eind 2022 per 2023 conform geëffectueerd.

WEERSTANDSVERMOGEN

Inleiding
In deze paragraaf worden de ontwikkelingen in risicomanagement toegelicht. Hierbij wordt het risicoprofiel en het bijbehorende weerstandsvermogen voor de gemeente Zevenaar weergegeven. Het weerstandsvermogen is het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het bestaande beleid aangepast moet worden en zonder dat de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening in gevaar komt.
De Gemeente Zevenaar vindt het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering en de verschillende beleidsterreinen inzichtelijk en beheersbaar te maken. Door inzicht in de (financiële) risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze een afweging te maken en besluiten te nemen over de inzet van middelen. Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van deze risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend.

Beleid
Het beleid op het terrein van risicomanagement heeft als het doel:
·Het inzichtelijk maken van en sturen op (financiële) risico's;
·Het vergroten van het risicobewustzijn;
·Het voorkomen van onaangename (financiële) verrassingen;
·Het aanhouden van voldoende weerstandsvermogen, minimaal ratio 1.0.

Beleidskaders
Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen (2023)

Ontwikkelingen
We werken aan een doorontwikkeling van het risicomanagement. Naast het inventariseren en actualiseren van de financiële risico's gaan we meer focus leggen op risicobeheersing en risicomanagement van doelstellingen. Welke risico's hangen met de doelstellingen van de gemeente samen, welke maatregelen nemen we en hoe gaan we met de risico's om?

OVERZICHT TOPRISICO'S

In de voorbereiding op deze meerjarenbegroting zijn de risico's geïnventariseerd en geactualiseerd. In het hieronder weergegeven overzicht zijn de risico's gepresenteerd met de grootste netto impact; dat wil zeggen effect x kans groter dan € 250.000.

	Risico Bedragen x € 1.000	Kans op voordoen van risico	Financieel gevolg (maximaal)
1.	Niet realiseren geraamde opbrengstwaarde grondexploitaties	*1	1.516
2.	Gronden BusinessPark 7Poort II - niet doorgaan ontwikkeling	20%	13.000
3.	Algemene uitkering wijkt af van de begroting	50%	1.900
4.	Verbonden partijen	70%	1.350
5.	Aantrekken en behouden gekwalificeerd personeel	70%	1.500
6.	Bylandse brug	30%	2.000
7.	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	50%	1.200
8.	Voortgang hervormingsagenda/eigen bijdragen	20%	2.900

9.	Sociaal domein / Jeugd / WMO	70%	750
10.	Dividendinkomsten deelnemingen	50%	758
11.	Tekort op het I-deel / BUIG budget	50%	600
12.	Wachtgeld wethouders	30%	980
13.	Uitval ICT-systemen	50%	500
14.	Vervolgtraject kadernota	50%	500

Opmerking:
*1: Voor de grondexploitaties is een separate risico-inventarisatie en -analyse uitgevoerd. De uitkomst daarvan is opgenomen in deze tabel, vandaar dat hiervoor geen kans is opgenomen.

Ontwikkeling weerstandsvermogen
In de jaarstukken 2022 is de laatste stand van de risico's opgenomen. De benodigde weerstandscapaciteit in de jaarstukken bedroeg € 5,6 miljoen. Dit is in deze begroting toegenomen naar 10,0 miljoen, met name als gevolg van de nieuwe risico's van de ontwikkeling van BusinessPark 7Poort II en de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.

In onderstaande paragraaf is de analyse op basis van de inzichten per augustus 2023 opgenomen. Vervolgens is een specifieke toelichting opgenomen op de grootste risico's.

Marktontwikkelingen en weerstandsvermogen
(CPB augustus 2023)
De economie groeit in 2023 met 0,7% en in 2024 met 1,4%. De koopkracht herstelt na eerdere forse daling dankzij stijgende lonen met 1,9% in 2024. Het aantal mensen in armoede stijgt zonder aanvullend beleid tot 5,7% van de bevolking en 7% van de kinderen in 2024.

De inflatie blijft in 2023 hoger dan eerder gedacht, vooral door een hogere kerninflatie. In 2022 liep de inflatie sterk op door forse prijsstijgingen van energie. In 2023 daalt de inflatie aanzienlijk tot 3,9%, maar leidt de doorwerking van hogere energie- en loonkosten alsnog tot steeds hogere prijzen. Ook in 2024 blijft de inflatie hierdoor met 3,8% hoger dan normaal.

De groei van de werkgelegenheid neemt af, maar de krappe arbeidsmarkt kan tegen een stootje. Het aantal faillissementen loopt inmiddels enigszins op en gedurende de ramingsperiode groeit de werkgelegenheid in de marktsector niet meer. De werkloosheid blijft echter ook volgend jaar laag. Het aantal beschikbare banen blijft hoog, waardoor mensen die hun baan (in de ene bedrijfstak) verliezen vermoedelijk snel (in een andere branche) aan de slag kunnen. Omdat dit soort baanwisselingen gewoonlijk wat tijd kost, loopt de werkloosheid licht op (4,0% in 2024).

Door het wegvallen van tijdelijk inkomensondersteunend beleid loopt in 2024 de armoede weer op. In 2023 blijft het percentage personen in armoede vrijwel stabiel (4,8%) en daalt het percentage kinderen in armoede naar 6,2%. Door de hoge inflatie stijgt de armoedegrens met 8,6% naar 1.515 euro per maand voor een eenpersoonshuishouden. Het inkomensondersteunend beleid, zoals de energietoeslag en de verhoging van de zorg- en huurtoeslag, voorkomt dit jaar een toename van armoede. Het aandeel kinderen onder de armoedegrens daalt zelfs door de verhoging van de kindbedragen in het kindgebonden budget. In 2024 stopt een gedeelte van dit beleid, waardoor de armoede weer oploopt, tot 5,7% van de personen en 7,0% van de kinderen.

Deze raming is met veel onzekerheid omgeven, mede door grote risico's in het buitenland en door de val van het kabinet in ons land. Macro-economisch liggen de grootste risico’s in het buitenland. De oorlog in Oekraïne

sleept voort en kan een bron zijn van verdere onvoorziene economische risico's. Ook andere geopolitieke spanningen, zoals het handelsconflict tussen de Verenigde Staten en China, blijven onverminderd aanwezig. Verder is, gezien de sterk opgelopen rente, toenemende schuldenproblematiek bij andere Europese overheden een risicofactor. Dichter bij huis komt de toegenomen onzekerheid vooral door de val het kabinet, waardoor besluiten op enkele nijpende beleidskwesties mogelijk vertraging oplopen. Denk hierbij aan dossiers als stikstof of klimaat, waarvoor in principe budget is vrijgemaakt door het Kabinet RutteIV, maar waar er bij de invulling nog belangrijke politieke knopen moeten worden doorgehakt. Anderzijds zijn er ook opwaartse risico's: zaken waardoor de economie minder zal afkoelen dan nu verwacht. Zo is de spaarquote nog steeds ongebruikelijk hoog; een verdere daling van de spaarquote naar het langjarig gemiddelde zou een wezenlijke impuls betekenen voor de economie.

Hierboven zijn de belangrijkste ontwikkelingen die de gemeente direct of indirect raken uit de CPB-raming opgenomen. De verwachtingen uit de ramingen betrekken wij bij de analyse van de risico's. In deze analyse is het specifieke risico als gevolg van de oorlog betrokken bij de verschillende risico's. Deze zijn ondertussen onderdeel geworden van de verschillende ontwikkelingen. Dit met uitzondering van de vluchtelingen als gevolg van de oorlog.

De val van het kabinet heeft op de macro-economische omstandigheden effect, maar heeft ook op meerdere vlakken effect op de gemeente. In meerdere beleidsmatige ontwikkelingen zou het kabinet na de zomer starten met aanpassingen in wet -en regelgeving die gemeenten nodig hebben voor het uitvoeren van nieuw beleid. Daarnaast is de financiële situatie van met name 2026 en 2027 een grote onzekerheid, waarbij de onduidelijkheid is toegenomen hoe het huidige demissionaire kabinet met dit gegeven om gaat. Doen zij zelf nog voorstellen of laten zij dit over aan een volgende regering. Door de val van het kabinet is er meer onzekerheid ontstaan, waar wij als gemeenten op moeten anticiperen of reageren.

Toelichting op risico's

1. Grondexploitaties (lopende)
Uit de geactualiseerde risicoanalyse bedraagt het totale risicoprofiel € 1.516.000. Ten opzichte van het risico in de jaarstukken 2022 (€ 1.561.000) betekent dit een daling van € 45.000.

Dit risicoprofiel van € 1,5 miljoen bestaat onder andere uit risico's die worden veroorzaakt door projecten die zich in de beginfase van de ontwikkeling bevinden, zoals het Hof, Waaijakkers en Middag-Oost fase 3. In deze fase zijn nog veel onzekerheden en kunnen risico's in de toekomst plaatsvinden. Risico's waar we geen grip op hebben zoals kostenstijging en vertraging in de gronduitgifte worden daarom meegenomen in het risicoprofiel. Ook de prijsstijging van materialen is ongekend hoog geweest. Hoe het prijsverloop verder zal gaan is onzeker en vormt daarom een risico. De gevolgen van het Oekraïne conflict zijn net zoals in de jaarstukken 2022 meegenomen in de grondexploitaties en om die reden geen onderdeel van het risico.

In de paragraaf Grondbeleid is een nadere analyse van het risico per project opgenomen.

2. Grondposities
In de afgelopen periode zijn meerdere stappen gezet om grondposities te verwerven om op langere termijn woningbouw en bedrijventerreinen te ontwikkelen. De omvang van de investeringen en de daarmee samenhangende risico's waren bij de jaarrekening 2022 nog niet voldoende concreet om het risico te waarderen.

Voor de ontwikkeling van BusinessPark 7Poort II is ondertussen voldoende concrete informatie om een risico te bepalen. Deze wordt meegewogen om een reëler beeld te krijgen. De investeringen gebaseerd op het RPW (regionaal programma werklocatie) worden ingeschat op ongeveer € 26.500.000. Deze gronden zijn nog niet

verworven, maar het is voldoende aannemelijk dat dit plaats gaat vinden. Als deze gronden worden aangeschaft, maar uiteindelijk niet tot ontwikkeling (grondexploitatie) komen dan ontstaat er een verplichting tot afwaarderen. Bij de aankoopstrategie is dit risico zo laag mogelijk gehouden, echter bestaat er een kans dat na aankoop niet tot ontwikkeling wordt overgegaan. Door alle onzekerheid en met name de lange horizon houden wij rekening met een kans van 20% dat afwaardering moet plaatsvinden. De afwaardering van de gronden naar agrarische waarde op basis van de huidige inzichten schatten wij op € 13.000.000.

Naast deze ontwikkelingen zijn nog meerdere ontwikkelingen op dit gebied gaande, maar deze zijn nog onvoldoende concreet om te vertalen. De risico's vinden hun grondslag in de WvG's (Wet voorkeursrecht gemeenten) en de wijziging in het grondbeleid. Door de ontwikkelingen kan het noodzakelijk zijn om naar een meer actief beleid te gaan, wat hogere risico's (positief en negatief) met zich mee brengt.

3. Algemene uitkering

De jaarlijkse verhogingen of verlagingen (het accres) van het gemeentefonds zijn onzeker. De hoogte van de algemene uitkering is mede afhankelijk van omstandigheden die buiten de invloedssfeer van de gemeenten liggen. Daarnaast spelen er voor de komende jaren onduidelijkheden over deze systematiek en de wijze waarop de algemene uitkering (verruiming belastinggebied) zal worden vorm gegeven.

Bovenstaand risico heeft zich in 2023 nog duidelijker gemanifesteerd en is ook terug te zien in de begrotingsjaren 2026 en 2027. De VNG heeft als gevolg van het rijksbeleid ten aanzien van de algemene uitkering ook geadviseerd om de jaarschijven 2026 en 2027 reëel (negatief) in kaart te brengen. Dit is voornamelijk het gevolg van verschillende variabelen die invloed hebben op de hoogte van de algemene uitkering. Bijvoorbeeld de opschalingskorting en de wijze van compenseren voor prijs- en looninflatie. Het onvoldoende compenseren door het rijk van de toegenomen prijs- en looninflatie vormt een risico. Door de val van het kabinet is het onduidelijk hoe de vraagstukken voor 2026 en 2027 worden opgelost. Waarschijnlijk wordt dit doorgeschoven naar een nieuw kabinet, waardoor de onzekerheid langer blijft bestaan.

In aanvulling daarop heeft het Rijk nu mogelijk een opdracht om te bezuinigingen, wat een effect kan hebben op de algemene uitkering. Het ministerie van financiën heeft ter voorbereiding op de nieuwe partij programma's al voorstellen gedaan die gemeenten raken.

De algemene uitkering is nu verwerkt zoals deze is opgenomen in de meicirculaire, maar de kans dat deze afwijkt van wat nu begroot is, is groot. Hoeveel en op welke onderdelen is niet goed in te schatten. De kans op een positieve bijstelling is groter dan een negatieve, maar voor een inschatting zijn wij te afhankelijk van meerdere partijen waar wij geen informatie over of van hebben.

4. Verbonden partijen

De totale jaarlijkse bijdrage van onze gemeente aan verbonden partijen is ruim 27 miljoen. Het risico bestaat dat verbonden partijen in een bepaald jaar een hogere bijdrage nodig hebben dan begroot. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan bij onverwachte tegenvallers in hun exploitatie. Omdat de verbonden partijen in hoofdzaak niet beschikken over een eigen weerstandsvermogen, worden deze tegenvallers in rekening gebracht bij de gemeente. Door de huidige economische situatie is de kans groter dat er tekorten ontstaan bij verbonden partijen, die zij niet zelf kunnen opvangen.

5. Aantrekken en behouden gekwalificeerd personeel

Zoals opgenomen in de CPB raming van augustus 2023 blijft de arbeidsmarkt krap. Het gevolg hiervan zien wij terug in het risico in vacatures die langere tijd open staan of soms zelfs niet in te vullen zijn. Met name bij bouwen & wonen, ruimtelijke ordening en sociaal domein staan vacatures open.

Als maatregel voor dit vraagstuk hebben wij ingezet op de ontwikkeling van aantrekkelijke werkgever. Werken we aan de doorontwikkeling naar een moderne en professionele organisatie. Gelet op het belang en onze ambitie hierin vervult Zevenaar een bestuursrol in het P&O-netwerk / werken in Gelderland. In de begroting zijn budgetten opgenomen om een aantrekkelijkere werkgever te worden, aangevuld met budget voor recruitment e.d. daarmee de afhankelijkheid van inhuur te beperken en meer te kunnen ontwikkelen.

In deze tussenliggende periode ligt de oplossing bij het inzetten van personeel van derden (inhuur). Het uitgangspunt is dat de kosten van inhuur binnen de formatieve budgetten blijft. De krappe arbeidsmarkt en stijgende inflatie leiden tot stijgende lonen. De hogere lonen leiden tot hogere kosten voor inhuur.

Mocht er ook geen inhuur beschikbaar zijn, dan kan de situatie zich voordoen dat geplande activiteiten niet uitgevoerd kunnen worden. Een geplande activiteit niet meer of anders uitvoeren zal ook tijd en geld kosten. Hierbij kun je denken aan extra kosten voor communicatie en kosten voor alternatieve plannen en verantwoording.

Als grondslag voor het bepalen van het risico gebruiken wij de salarislasten in de begroting 2024 als basis. Er is een risico dat wij 5% meer uit moeten geven dan de geraamde salarislasten om de geplande activiteiten te realiseren. Het risico bedraagt daarmee € 1,3 miljoen met een kans van 70%.

6. Bylandse brug

De Bylandse brug verkeert in slechte staat en moet op (korte) termijn vervangen worden. Het wegvak over de brug is openbaar en de brug is in particulier eigendom van de steenfabriek Wienerberger. De eigenaar stelt dat hij wel eigenaar is maar niet onderhoudsplichtig. De gemeente stelt dat Wienerberger onderhoudsplichtig is omdat zij in het verleden en nog steeds onderhoud uitvoeren. Er dreigt een juridisch geschil te ontstaan over wie onderhoudsplichtig is. Het risico bestaat dat de gemeente als onderhoudsplichtige wordt aangemerkt en dus ook de kosten voor vervanging op zich moet nemen. In het meerjareninvesteringsplan voor vervanging van kunstwerken is met deze vervanging geen rekening gehouden. De hoogte van de investering voor vervanging wordt geraamd op € 1.500.000 tot € 2.000.000. De kans dat de gemeente volledig verantwoordelijk is voor vervanging schatten we nu in op 30%.

7. Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Als onderdeel van het Integraal Accommodatieplan is een financiële doorrekening gemaakt van € 24 miljoen aan verduurzamende maatregelen voor het gemeentelijk vastgoed. Dit gaat om investeringen in nieuwbouw in een tijdshorizon van de komende 20 jaar. Wij schatten in dat een afwijkingsrisico van 25% aanwezig is omdat dit op kengetallen is gebaseerd.

Gesteld dat we via de kadernota de investeringsbedragen beschikbaar krijgen, zien wij een risico van zo'n 6 miljoen dat extra investeringen nodig zijn. Het bedrag van € 6 miljoen heeft betrekking op de totale investering voor de komende 20 jaar. Deze totale investering wordt niet in één keer aangevraagd maar jaarlijks een deel op basis van een investeringsprogramma. Voor de risicoberekening gaan we uit van een periode van 4 jaar. We houden rekening met een risico van € 1,2 miljoen (24 miljoen x 25% = 6 miljoen / 5). De kans is 50%.

8 & 9. Sociaal domein

Algemene ontwikkeling

De prognose voor het gebruik van jeugdzorg en Wmo is gebaseerd op de werkelijke uitgaven, verhoogd met de verwachte ontwikkelingen in prijs en aantal cliënten. Wij zijn hierbij afhankelijk van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen. Een andere factor die buiten onze invloedssfeer ligt is de beschikbaarheid van zorg. De beschikbaarheid staat onder druk, waardoor inwoners niet gelijk kunnen worden geholpen. Hierdoor

bestaat het risico dat alternatieve (tussentijdse) zorg ingezet moet worden. Daarnaast hebben ook niet voorspelde demografische ontwikkelingen invloed op de gerealiseerde kosten.

Als risico wordt op basis van het huidige kostenniveau voor de gemeente Zevenaar een bedrag van € 750.000 aangehouden.

Hervormingsagenda jeugd
De Hervormingsagenda Jeugd is definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer. De definitieve vaststelling van de Hervormingsagenda Jeugd betekent dat alle partijen in volle vaart aan de slag gaan met de grootste hervorming van de jeugdzorg sinds 2015 (VNG, 14 juni 2023).

Onder gemeenten is veel ambitie en steun om met de agenda de hulp aan onze jonge inwoners te verbeteren. Naast een duidelijke uitslag op de ALV van 14 juni werd echter ook een aantal zorgen geuit. Daarom zijn in moties de volgende randvoorwaarden meegegeven voor het vervolg:

- Inzet van de VNG om in overleg met het rijk en het IPO te komen met een toelichting hoe gemeenten 2026 en daarna in de meerjarenraming kunnen opnemen.
- Een implementatieplan bij de Hervormingsagenda en een verzoek aan het rijk om daaraan gekoppeld ook een routekaart voor wetgeving te maken.
- Een uitvoeringstoets op het implementatieplan.
- De ALV sprak ook het belang uit dat we gezamenlijk met de partners ons moeten inzetten om de Hervormingsagenda te laten slagen. Specifiek is aandacht gevraagd voor de financiering van de POH-Jeugd (Praktijkondersteuner Huisarts) en een goede samenwerking tussen hulp en onderwijs.

Vooruitlopend op de vaststelling van de hervormingsagenda zijn de financiële consequenties (opgaven) verwerkt in de algemene uitkering die is opgenomen in de meicirculaire. Deze zijn in de begroting verwerkt op basis van de richtlijnen van de Provincie. Het meest belangrijk van het realiseren van de opgaven en veronderstelde besparing zijn de maatregelen. Dit gedeelte moet nog worden uitgewerkt door het kabinet (voornamelijk in wetgeving) en het risico bestaat dat door de val van het kabinet de invulling van de maatregelen vertraging op loopt. Omdat het vaststellen van de hervormingsagenda langer heeft geduurd dan verwacht is de oploop van besparingen in 2024 en 2025 bevroren. Als er vertraging ontstaat in de ontwikkeling van hulpmiddelen die gemeenten moeten helpen de kosten terug te dringen is het de vraag of de beoogde besparingen ook worden bevroren.

Daarnaast zijn de besparingen die gerealiseerd kunnen worden voor gemeenten op landelijk (macro-niveau) bepaald. De potentie om te besparen zal per gemeente afwijken van dit gemiddelde, dit kan zijn doordat bepaalde maatregelen al zijn ingevoerd of omdat er meer tijd nodig is om de samenhangende acties op elkaar aan te sluiten.

Eigen bijdragen
In de voorjaarsnota van het demissionair kabinet is een voorstel gedaan om een brede eigen bijdrage in te voeren vanaf 2025. Dit primair als reactie op de stijgende kosten (aanzuigende werking) van de huishoudelijke hulp. De compensatie die gemeenten ontvingen in de algemene uitkering is teruggedraaid, maar de maatregelen zijn nog niet omgezet in wetgeving. Daarnaast is op landelijk niveau ingeschat welke uitstroom c.q. eigen bijdragen er netto zal zijn. Dit wordt landelijk afgezet tegen de compensatie door het rijk in 2025. Het is niet duidelijk welke aannames op macro-niveau hieraan ten grondslag liggen en of de gemeenten vanaf 2025 de weggevallen compensatie in de algemene uitkering kunnen compenseren met andere maatregelen.

Daarnaast is het nog niet duidelijk of de voorgestelde wijziging nog wordt doorgevoerd en/of er vertraging ontstaat.

Voortgang hervormingsagenda/eigen bijdragen
Voor al deze onzekerheden en onduidelijkheden in relatie tot de hervormingsagenda en eigen bijdrage houden wij rekening met een risico van 5% van het saldo van de bestedingen in programma 6, zijnde 2,9 miljoen. De kans dat de onzekerheden dit negatieve effect hebben schatten we in op 20%.

10. Dividend deelnemingen
We ramen in de begroting dividendinkomsten van Alliander, Ataro en BNG. Het risico bestaat dat dividendinkomsten lager uitvallen, bijvoorbeeld door tegenvallende bedrijfsresultaten.

11. Tekort I-deel/ BUIG
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen. Het risico van het tekort op het BUIG-budget fluctueert. Boven de 12,5% worden tekorten volledig gecompenseerd door de vangnetuitkering. Gemiddeld rekening houdend met vangnetuitkeringen is het tekort € 600.000 en 50%.

12. Wachtgeld wethouders
Om de huidige wethouders te beschermen tegen de gevolgen van werkloosheid na het wethouderschap geldt een wachtgeldregeling. Na het wethouderschap ontvangt een wethouder een Appa-ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dit is geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Waarom het wethouderschap beëindigd is hierbij niet van belang; het recht op de uitkering bestaat ongeacht de reden van het aftreden. De specifieke aanspraak en omvang kunnen pas worden bepaald op het moment dat zich dit voordoet. Het risico hebben we verlaagd omdat in het nieuwe college 2 wethouders reeds de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt en geen recht meer hebben op wachtgeld.

13. Uitval ICT-systemen
Een ICT- storing heeft een grote impact op onze gemeentelijke dienstverlening. Het is van groot belang dat beheer en onderhoud op de ICT- omgeving op een adequate manier wordt uitgevoerd. Hierbij wordt de kwetsbaarheid van de RID zichtbaar. Een combinatie van druk op de personele capaciteit, krapte op de arbeidsmarkt, vertraging in projecten en gebrek aan innovatiekracht, dragen er aan bij dat de kwaliteit van de ICT- omgeving onder druk komt te staan. Hierdoor bestaat het risico dat de kans op incidenten toe neemt en wij worden geconfronteerd met kosten. Dit kunnen kosten zijn op het niet beschikbaar zijn van netwerken en/of data door uitval of bijvoorbeeld een hack.

Het risico op incidenten in relatie tot informatieveiligheid zal de komende jaren alleen maar toenemen. Hier moeten we als gemeente voldoende op voorbereid zijn. In het kader daarvan heeft de VNG reeds eerder aandacht gevraagd voor de toenemende kans geconfronteerd te worden met ransomware oftewel gijzelsoftware. In de risico's is nu een bedrag opgenomen van 0,5 mln. met een kans van 50%. Het risico is bepaald op een aantal dagen dat niet gewerkt kan worden als gevolg van het niet beschikbaar zijn van systemen. Als dit het gevolg is van ransomware zullen er naast deze kosten ook andere kosten zijn, zoals het herstellen van data en systemen, inrichten aanvullende maatregelen, verantwoording afleggen over voortgang. De financiële omvang is aanzienlijk groter, maar de kans is kleiner. Met de doorontwikkeling van de RID en het versterken van de I-organisatie wordt dit risico op termijn beter beheersbaar.

14. Vervolgtraject kadernota
In de kadernota 2024-2027 presenteerden we een negatief begrotingssaldo voor 2024. Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie moet óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. In het vervolgtraject van de kadernota hebben we diverse maatregelen in beeld gebracht. In de 2e voortgangsrapportage 2023 en deze meerjarenbegroting zijn diverse voorstellen opgenomen. We hebben hierbij onder meer gekeken of er rek in reeds beschikbare gestelde budgetten zat, of het noodzakelijk was om

alle budgetten te indexeren, er dekking uit reserves mogelijk was en of er sprake was van planningsoptimisme. Hoewel de begroting hiermee gevoeliger is geworden voor onvoorziene omstandigheden en onverwachte ontwikkelingen, denken wij dat dit verantwoorde keuzes zijn geweest. Desalniettemin hebben we een hoger risico op budgetoverschrijdingen.

Gevolgen Russische inval in Oekraïne
Bij de vorige begroting hebben we dit risico specifiek benoemd, omdat hier ook een heel aantal risico's in samen kwamen. De verschillende risico's die onder deze post waren opgenomen zijn nu toebedeeld aan de specifieke posten in de begroting of risico's. Belangrijk onderdeel was inflatie en rente, deze zijn nu anders verantwoord. Het risico ten aanzien van de opvang van vluchtelingen blijft bestaan in relatie tot de compensatie tot het rijk. Maar deze valt als zelfstandig risico buiten de top 10.

Risico's van omvang niet in top 10
In de bovenstaande beschouwing is de top 10 aan risico's beschreven op basis van financiële impact. De afgelopen jaren hebben ons laten zien dat er grote risico's op ons af komen. Waar de kans klein van is, maar de impact groot of waar de gemeente niet direct financieel voor verantwoordelijk is.

Pandemie
De afgelopen twee jaar hebben we geleefd in een situatie waar een minieme kans aan werd toegedicht, maar waarvan de impact heel groot is. Mede hierdoor is de wereld wakker geschud en wordt er sneller over nieuwe ziekten gecommuniceerd. Hoewel de kans klein blijft dat we na de corona weer een soortgelijke pandemie krijgen voegen wij dit wel als risico toe. Omdat het Rijk een overgroot deel van de kosten voor zijn rekening heeft genomen is het beslag op de middelen van de gemeente beperkt gebleven. Wij hebben als gemeente wel de keuze gemaakt om de lokale economie te ondersteunen door een injectie.

Het bepalen van een financiële impact is lastig en daarom is gekozen om maatstaven te kiezen en daar een selectieve waarde aan te hangen. Er wordt voor gekozen om uit te gaan van 50.000 inwoners en een bedrag van € 20 per inwoner. Op basis hiervan wordt het selectieve risico op € 1 miljoen gezet. De kans van dit risico stellen wij op 5%.

Droogte/verzakking
Perioden van droogte of grote regenval komen steeds vaker voor. In de afgelopen jaren zijn door de lage grondwaterstand problemen met woningen in onze gemeente ontstaan. Ook dit jaar is de kans aanwezig dat er schade gaat ontstaan. Hoewel dit risico niet direct financieel is voor de gemeente heeft onze gemeente wel zorgplicht naar zijn inwoners. Ambtelijke en bestuurlijke capaciteit wordt beschikbaar gesteld om onze inwoners te ondersteunen. Waar nodig worden ook beperkte budgettaire aanvragen gedaan. De invloed die wij als gemeente op dit vraagstuk hebben is beperkt, maar wij dragen bij aan de globale doelstellingen waar nodig en mogelijk. De kans van dit risico wordt dus steeds groter, maar de impact blijft beperkt. Hierdoor staat deze niet in de top 10.

Omgevingswet
Er is veel onduidelijkheid over de invoering van de Omgevingswet. In 2023 zijn stappen gezet door het demissionaire kabinet. De voorgestelde datum van invoer is bepaald op 1 januari 2024 maar er bestaan nog steeds veel onduidelijkheden. In de begroting zijn de kosten opgenomen op basis van het meest actuele model voor het bepalen van effect. Dit blijft echter een model met verschillende aannames.

WEERSTANDSCAPACITEIT

De hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de risico’s waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die een grote impact kunnen hebben op de financiën van Zevenaar. Het risicoprofiel is een

dynamisch geheel gelet op ontwikkelingen in de in- en externe omgeving, het bijstellen van doelstellingen en de werking van beheersmaatregelen. Op het moment dat een bepaald risico in de begroting is geraamd, is het geen risico meer. Op basis van een actuele risico's heeft de gemeente Zevenaar een weerstandscapaciteit nodig van afgerond € 10,0 miljoen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt om onverwachte, niet-begrote kosten, dat wil zeggen risico's, op te vangen.

De beschikbare weerstandscapaciteit zit in het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve. Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve van onze gemeente is per 31 december 2023 € 23,5 miljoen.

WEERSTANDSVERMOGEN

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{23.522.000}{10.073.000} = 2{,}3$$

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit bestaat uit het beschikbare vermogen gecorrigeerd met de verwachte toevoegingen en onttrekkingen die zijn opgenomen in deze begroting. De algemene reserve per 31-12-2022 bedraagt ongeveer 31 miljoen, voor de komende jaren verwachten we een negatief begrotingsresultaat van 13 mln. De toevoegingen van het resultaat 2022 en de andere begrote onttrekkingen aan de algemene reserve leiden tot een voordeel van 6 mln.
Ten opzichte van de stand in de jaarstukken 2022 daalt de beschikbare weerstandscapaciteit van 36,6 mln naar 23,5 mln.

Weerstandsratio
De weerstandsratio is ten opzichte van de jaarstukken 2022 gedaald van 6,5 naar 2,3. Dit komt door substantiële ontwikkelingen aan beide kanten. De onzekerheid van de rijkscompensatie voor 2026 en 2027 is nadrukkelijk terug te zien. Als gemeenten worden gecompenseerd zal de ratio stijgen. De risico's nemen toe met voornamelijk de ontwikkelingen rondom de grondposities.

De ratio voor het weerstandsvermogen kan worden ingedeeld in een aantal waarderingscijfers.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	2,0 ≤ x	Uitstekend
B	1,4 ≤ x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 ≤ x < 1,4	Voldoende
D	0,8 ≤ x < 1,0	Matig
E	0,6 ≤ x < 0,8	Onvoldoende
F	x < 0,6	Ruim onvoldoende

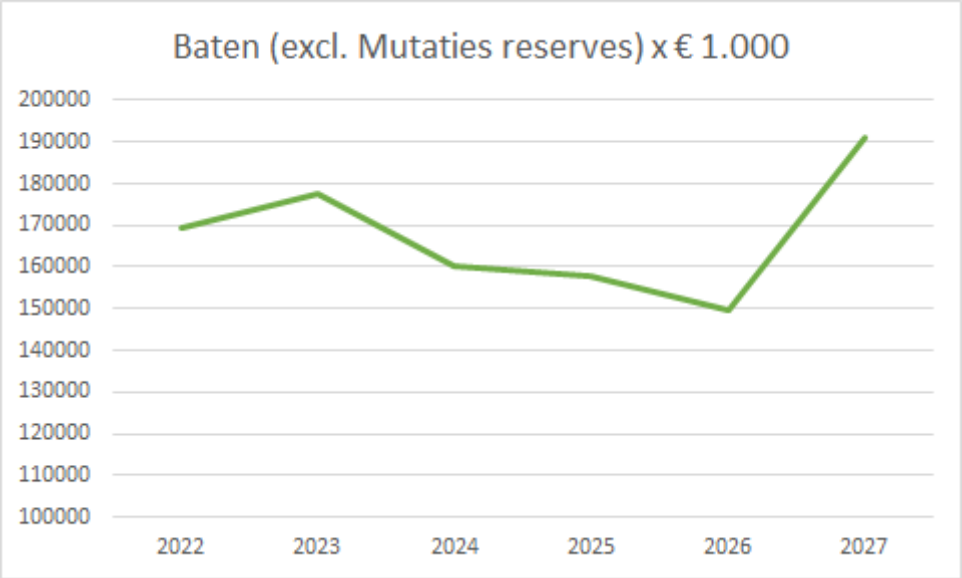
De nu berekende ratio van onze gemeente valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen om de risico's af te dekken.

FINANCIELE KENGETALEN

Algemeen

De financiële kengetallen geven u een globaal inzicht in de financiële positie van onze gemeente. De kengetallen moeten in samenhang worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie van onze gemeente.

Baten
Als deler bij kengetallen 1, 3 en 4 wordt het totaal aan baten (excl. mutaties reserves) genomen. De ontwikkeling van deze totale baten heeft hierdoor een grote invloed op de ontwikkeling van deze kengetallen. In onderstaande grafiek is het verloop van de te verwachten baten weergegeven voor de komende begrotingsjaren.

Met name in de jaren 2024 tot en met 2026 zijn de baten lager dan in de overige jaren. De wisselingen in de hoogte van de baten wordt onder andere veroorzaakt door de opbrengsten van lopende grondexploitaties en de hoogte van de algemene uitkering van het rijk. Een daling van de baten heeft een stijgend effect op deze kengetallen.

Financiële kengetallen

Financiële kengetallen	Jaarrekening 2022	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1.a Netto schuldquote	56,2%	76,3%	81,0%	91,1%	76,6%
1.b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	46,4%	66,4%	71,1%	81,0%	68,9%
2. Solvabiliteitsratio	33,4%	23,3%	23,0%	20,4%	17,3%
3. Structurele exploitatieruimte	3,3%	0,3%	2,0%	-3,1%	-3,0%
4. Grondexploitatie	15,1%	3,0%	1,0%	1,2%	-0,3%
5. Belastingcapaciteit	92%	93,8%	93,8%	93,8%	93,8%

Toelichtingen

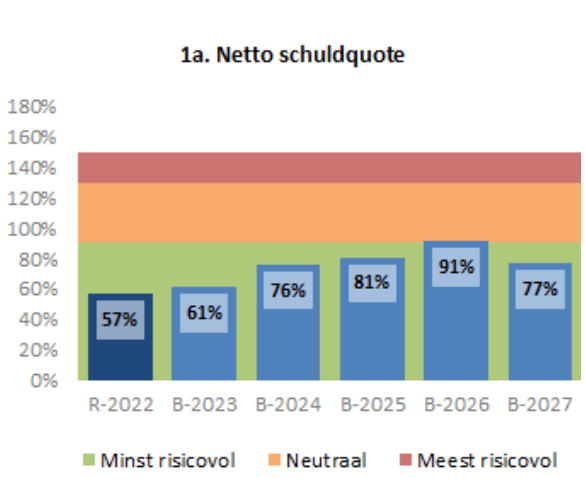
De provincie Gelderland heeft voor zijn toezicht drie categorieën bepaald die een beeld geven van de risico's. De kengetallen van de Gemeente Zevenaar zijn hieronder in grafiekjes weergegeven in verhouding tot de gestelde categorieën van de provincie.
Categorie A is het laagste risico = groen
Categorie B is gemiddeld risico = oranje
Categorie C is hoog risico = rood

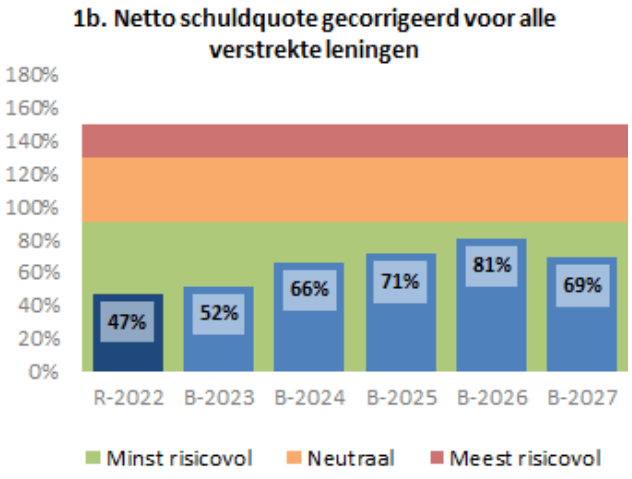
1. Netto schuldquote
De netto schuldquote bestaat uit twee kengetallen:

a. netto schuldquote: dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Hoe lager het percentage hoe beter. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.
b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen: Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

De gegevens zijn ontleend aan de geprognosticeerde balans. Voor onze gemeente bedraagt het percentage van de netto schuldquote in 2024 76,3%. Als gevolg van ons meerjareninvesteringsplan zullen de leningen de komende jaren weer toenemen. Met name investeringen in de fysieke leefomgeving en het onderwijs (IHP) zorgen ervoor dat wij meer middelen nodig hebben. In combinatie met dalende baten vanaf 2024 zorgt dit ervoor dat het percentage van de schuldquote vanaf 2024 stijgt. In 2027 daalt hij weer door de flink gestegen baten in dat jaar.

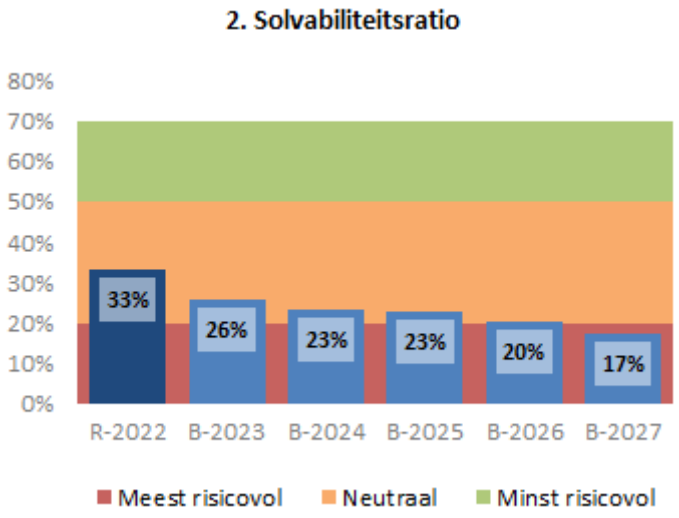
De gecorrigeerde netto schuldquote komt in 2024 uit op ± 66%. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen spelen voornamelijk de hypotheken aan ambtenaren en de verstrekte leningen aan de RDL en Alliander een rol. Deze leningen zijn de afgelopen jaren sterk gedaald en de verwachting is dat deze de komende jaren verder afnemen. We zien hier een nagenoeg zelfde verloop als de netto schuldquote.

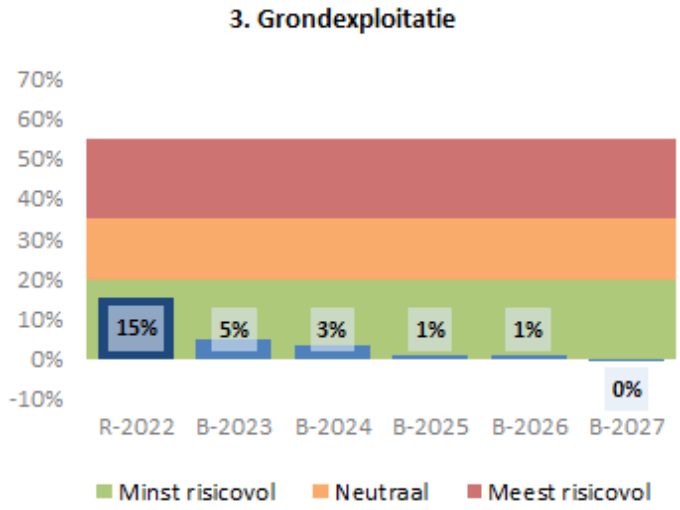
2. Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Voor onze gemeente zien we in de eerste 2 begrotingsjaren een stabiel solvabiliteitsratio van ca.

23%. Vanaf 2026 zien we een daling in het percentage. Dit wordt veroorzaakt door de toegenomen leningen in verband met investeringen en een afname van het eigen vermogen door de negatieve resultaten en het inzetten van reserves.

3. Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie is ten opzichte van de totale baten. In onze gemeente is sprake van 'in exploitatie genomen bouwgronden' die grotendeels bestaat uit grondexploitaties Zevenaar-Oost, Babberich en Het Hof. De afgelopen jaren is het risico van de grondexploitaties aanzienlijk gedaald. Dit doordat veel lopende grondexploitaties afgelopen jaren tot afwikkeling zijn gekomen. De resterende lopende grondexploitaties lopen in deze begroting nagenoeg af. Incidentele opbrengsten die als gevolg hiervan zijn gerealiseerd zijn toegevoegd aan de algemene reserve.

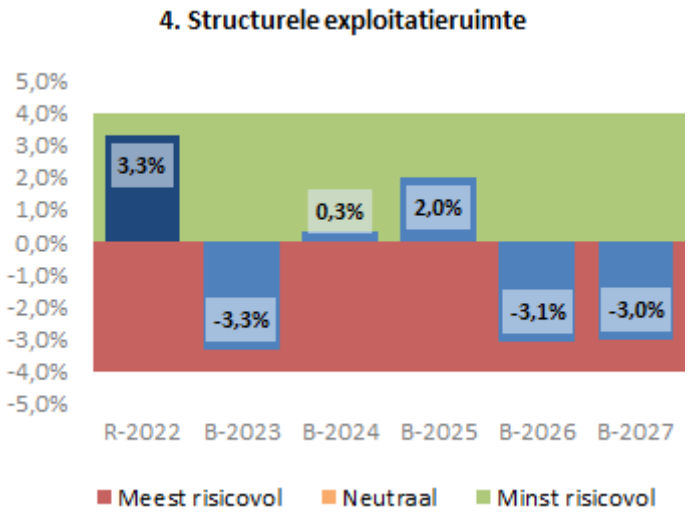
Deze ontwikkeling moet ook in samenhang worden gezien met de ontwikkeling van de weerstandsratio. De grondexploitaties kennen de grootste risico's. De projecten en daarmee samenhangende risico's worden steeds kleiner. De baten van de afgelopen jaren zijn toegevoegd aan de algemene reserve. Bij het opstarten van nieuwe projecten zal dit aan beide zijden weer invloed hebben. Onttrekkingen uit de algemene reserve en toename van risico's.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de Algemene uitkering en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. Een negatief percentage betekent dat er meer structurele lasten zijn dan structurele baten. Dit kengetal is relevant voor de beoordeling van de financiële positie, omdat het van belang is om te weten of en welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

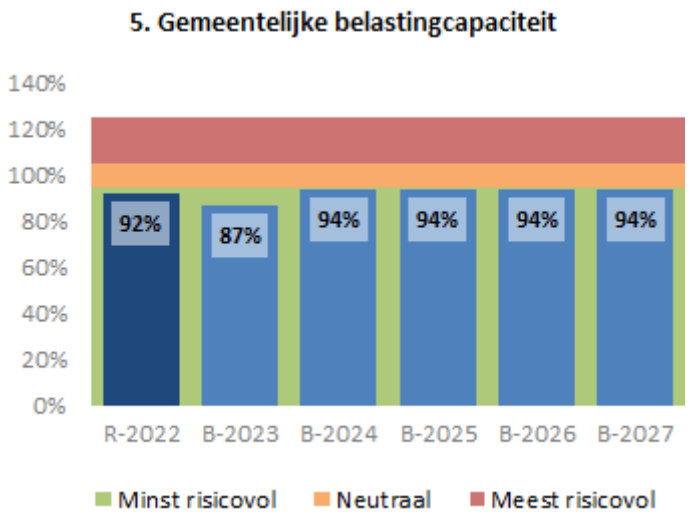
De structurele begrotingsruimte is in de eerste 2 begrotingsjaren positief, maar vanaf het ravijnjaar 2026 negatief. De onzekerheden en onduidelijkheden ten aanzien van deze jaren zijn beschreven in de financiële hoofdlijnen en de paragraaf weerstandsvermogen.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de belastingdruk van de gemeente ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het landelijk gemiddelde is gebaseerd op de gegevens van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), die jaarlijks een rapport opstelt over de ontwikkeling van de lokale lasten. COELO veronderstelt een vaste waarde voor gebruik en zet dit af tegen de tarievenontwikkeling. Het feitelijk gebruik kan afwijken van het veronderstelde gebruik, waardoor de ruimte voor belastingverhoging niet wordt bepaald door het percentage dat door de COELO wordt berekend.

In de berekening zijn meegenomen de OZB-lasten, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een gemiddeld gezin.

CONCLUSIE

Samenvattend concluderen we dat we als gemeente een gezonde financiële positie hebben. De interpretatie van het weerstandsvermogen en kengetallen wordt in deze begroting moeilijk door de grote schommelingen in de totale baten. Dit hangt voornamelijk samen met de daling van de rijksbijdragen in de laatste twee jaar van de begroting. De compensatie van het rijk zal hoger zijn dan nu in de begroting, waardoor de verschillende ratio's zullen verbeteren.

In deze begroting worden nu de activiteiten ten aanzien van de grondposities duidelijker. In voorgaande P&C-documenten is al aangegeven dat bij de interpretatie van de weerstandsratio deze van belang is. Hierdoor daalt de ratio naar een "normaal" niveau.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Inleiding
De gemeente Zevenaar heeft een groot deel van haar vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van gebouwen, wegen en bruggen, openbare verlichting, groen, riolering en water. Het onderhoud van deze zaken is een kerntaak van de gemeente en van groot belang voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers. Het onderhoud van kapitaalgoederen is grotendeels vastgelegd in beleids- en onderhoudsplannen. In deze paragraaf wordt per kapitaalgoed ingegaan op onder andere het beleid, de kwaliteitsnormen, het onderhoud, de financiële middelen en de risico's die met het onderhoud samenhangen.

Beleid
Vanwege de grote raakvlakken tussen groen, openbare verlichting, riolering en onderhoud wegen pakken we onderhoudsprojecten integraal aan. Een integraal beleidskader ontbrak echter nog. Op basis van de geactualiseerde beheerdata heeft u in oktober 2022 het integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR) vastgesteld. Dit plan bevat de kaders voor het beheer van de openbare ruimte. Naast vaststelling van het gewenste verzorgend en technisch onderhoudsniveau bevat het IBOR ambities op het gebied van biodiversiteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie. Op basis van de beleidsmatige en financiële kaders van het IBOR hebben de beheer- en onderhoudsplannen voor de aankomende jaren uitgewerkt per onderdeel van de openbare ruimte (groen, wegen, openbare verlichting etc.). In deze plannen komt tot uitdrukking hoe we met de beschikbare budgetten de openbare ruimte kunnen onderhouden op de vastgestelde onderhoudsniveaus.

Beleidskaders
- Integraal Beheer Openbare Ruimte (2018)
- Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (2022)
- Integraal AccommodatiePlan (2020)

Ontwikkelingen
IBOR (Integraal Beheer Openbare Ruimte)
Het IBOR schenkt ruim aandacht aan biodiversiteit, duurzaamheid en circulariteit. We spelen in op de gevolgen van klimaatverandering. De natuur krijgt haar plek terug in de openbare ruimte door meer beplanting toe te voegen en overbodige verharding te verwijderen. Ook gaan we meer gebruik maken van gerecyclede materialen voor de inrichting van de openbare ruimte. In de planning en uitvoering van revitaliseringsprojecten openbare ruimte houden wij zoveel mogelijk rekening met nieuwe ontwikkelingen zoals de energietransitie of klimaatadaptieve maatregelen zoals vastgelegd in het Watertakenplan. Daarnaast bevat het IBOR concrete doelstellingen over de communicatie met onze inwoners en voor het betrekken van de inwoners bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte. Per project gaan wij hier concreet invulling aan geven.

IAP (Integraal AccomodatiePlan)
In het IAP is op strategisch niveau vastgesteld welk vastgoed benodigd is om alle maatschappelijke taken te kunnen vervullen. Dit leidt tot een doelmatigere, duurzamere en meer toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille, die past bij de wettelijke taken van de gemeente en bijdraagt aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Een belangrijk aspect hierin is de verduurzamingsopgave ten aanzien van de CO_2-reductie en 0 op de meter in 2050. In blokken van 4 jaar (tot aan 2050) zijn objecten gecategoriseerd naar belang en prioriteit, waarbij de hoofdmaatregelen per object zijn weergegeven.

GEBOUWEN

Beleid
Het onderhoudsbeleid is gerelateerd en afgeleid vanuit het integraal accommodatieplan (hierna: IAP). Dit IAP is in december 2020 vastgesteld. In het IAP is op strategisch niveau vastgesteld welk vastgoed benodigd is om

alle maatschappelijke taken te kunnen vervullen. Dit leidt tot een meer doelmatiger, duurzamer en toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille, die past bij de wettelijke taken van de gemeente en bijdraagt aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Een belangrijk aspect hierin is de verduurzamingsopgave ten aanzien van de CO_2-reductie en 0 op de meter in 2050.

Kwaliteitsnormen
Het onderhoud van het maatschappelijk vastgoed is gebaseerd op de meerjarenonderhoudsplannen (hierna MJOP). Deze MJOP's zijn opgesteld conform de NEN 2767 methodiek. Op basis van deze methodiek worden de keuzes gemaakt welk onderhoud uitgevoerd wordt en wat niet. Dit betekent dat er op conditiescore en risico's wordt gestuurd. De risico's veiligheid, gezondheid en bruikbaarheid zijn hierin leidend. In principe wordt er gestuurd op onderhoudsconditie drie als grenswaarde. Panden die op de nominatie staan om vervangen, gerenoveerd of gesloopt te worden wijken hier (sturing op onderhoudsconditie drie) van af. Hier wordt minimale inspanning uitgevoerd om het object veilig en bruikbaar te houden.

Beleidskaders
Nota Vastgoedbeleid (2017)
Integraal AccommodatiePlan, inclusief routekaart verduurzaming

Onderhoud
De staat van onderhoud is gerelateerd aan de eisen vanuit de gebruiksfunctie, zoals hierboven beschreven is onder 'kwaliteitsnormen'. De staat van onderhoud van het gemeentelijk vastgoed voldoet in het algemeen aan de gestelde criteria. Uitzondering hierop, en ook niet begroot conform het vastgesteld MJOP, betreft de vervanging van de dakafwerking op de Turmac Cultuurfabriek. Momenteel wordt gewerkt aan de dekking van deze onvoorziene uitgave door middel van herijking van de MJOP's.

Ontwikkelingen
Voor zeven objecten stellen wij momenteel maatwerkadviezen op, daarnaast lopen diverse verduurzamende vervangingen van warmte-installaties i.v.m. einde levensduur (Musiater ,Brede Blik, Brandweerkazerne). In de strategische verduurzamingsopgave wordt voorrang gegeven aan de objecten waar het eigen personeel in gehuisvest is.
Nieuwe contracten voor gas en elektriciteit per 1 oktober 2022 (gas) en per 1 januari 2023 (elektriciteit).
Elektriciteit is 100% duurzaam opgewekt, het aandeel duurzaam gas wordt jaarlijks 4% verhoogd.
We passen het huurprijsbeleid t.a.v. de kostprijsdekkende huur aan.
Vier leegstaande objecten worden herontwikkeld (Da Costastraat 2, Markt 8, Steenhuizen 6 en Nieuwe Komstraat 19).

Financiën
In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingen	197	203	203	203	203
Doorbelastingen	-33	13	46	46	46
Dotatie voorziening	395	529	463	463	463
Huisvestingslasten	1.390	1.002	790	865	865
Leveringen diensten en goederen	366	235	235	218	218
Onderhoud gebouwen	314	344	337	337	337
Totaal	**2.629**	**2.412**	**2.148**	**2.130**	**2.130**

GROEN

Beleid
Voor het beheer van de openbare ruimte en daarmee voor het openbaar groen heeft u in 2022 het beleidsplan IBOR (integraal beleidsplan openbare ruimte) vastgesteld. Hierin is de gewenste beeldkwaliteit vastgesteld voor het groenonderhoud en zijn de ambities voor het openbaar groen voor de komende jaren benoemd.

Kwaliteitsnormen
In het beleidsplan IBOR is het gewenste niveau voor de openbare ruimte vastgesteld en daarmee ook voor het openbaar groen. De beeldkwaliteitsniveaus zijn vastgesteld op basis van kwaliteitsnormen volgens de CROW beeldkwaliteitssystematiek.

Beeldkwaliteit hoog: centrum, begraafplaatsen en accentplekken;
Beeldkwaliteit basis: woonwijken, doorgaande wegen, parken en industrieterreinen;
Beeldkwaliteit laag: buitengebied.

De vastgestelde beeldkwaliteit heeft betrekking op het verzorgende en technische onderhoud van de openbare ruimte.

Beleidskaders
- Integraal beleidsplan openbare ruimte (2022)
- Beheerplan openbaar groen en bomen (2022)

Onderhoud
Het onderhoud van de groenvoorzieningen wordt voor een deel in eigen beheer uitgevoerd en voor een deel door derden. Voor het reguliere onderhoud maken we een integraal beeldkwaliteitsbestek dat voor meerdere jaren wordt aanbesteed. Daarnaast maken we bestekken voor het onderhoud van bermen, gazon maaien en bomenonderhoud. Deze bestekken inclusief de raamovereenkomst voor het uitvoeren van renovaties zijn in 2023 voor meerdere jaren aanbesteed.

Ontwikkelingen
Op basis van het IBOR beleidsplan en het collegeprogramma 2023-2026 zijn de volgende ontwikkelingen voor het openbaar groen van belang:
Een deel van het openbaar groen verkeert in een slechte technische staat en moet de komende jaren worden vervangen. Daarnaast hebben we een opgave om de veiligheid van ons bomenbestand op orde te brengen zodat we voldoen aan onze zorgplicht. U heeft incidenteel budget beschikbaar gesteld zodat wij deze achterstand in kunnen halen. De achterstand van het bomenonderhoud wordt naar verwachting eind 2023 weggewerkt. Voor het wegwerken van achterstanden in het beheer en onderhoud van het openbaar groen is een meerjarenplanning gemaakt. Voor 2024 zijn de volgende wijken ingepland:
-'t Grieth
- Lentemorgen 1
- Lentemorgen 2
- Tolkamer
- Oud Zevenaar
- Ooy
- Pannerden.

Het behouden en versterken van de biodiversiteit is een belangrijke opgave in Zevenaar. De komende jaren geven we verder vorm aan ecologisch bermbeheer en aan een natuur inclusieve inrichting van de openbare ruimte. In 2023 zijn we gestart met het gefaseerd maaien van bermen. Het bestrijden van de invasieve exoten voortkomend uit Europese wetgeving krijgt de komende jaren veel aandacht. Voor de komende periode heeft de bestrijding van de Reuzenberenklauw en de Japanse Duizendknoop in de directe omgeving van tuinen prioriteit.

Financiën
In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bestekken onderhoud groen	2.149	1.803	1.753	1.553	1.553
Doorbelastingen	1.345	1.403	1.540	1.549	1.549
Leveringen diensten en goederen	270	501	402	410	410
Onkruidbestrijding	122	122	122	122	122
Overige lasten	150	161	161	161	161
Totaal	**4.035**	**3.989**	**3.978**	**3.794**	**3.794**

OPENBARE VERLICHTING

Beleid
Voor de gemeente Zevenaar is het van belang om alle beheerdata over de gemeentelijke kapitaalgoederen (waaronder openbare verlichting) op orde te hebben. Deze beheerdata is essentieel om als sturingsmiddel te gebruiken bij het nemen van (strategische) beslissingen over het beheren van de openbare ruimte.
Op basis van de geactualiseerde beheerdata hebben wij een nieuw integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR) opgesteld inclusief consequenties die samenhangen met complexe opgaven als bijvoorbeeld klimaatadaptatie en participatie. Dit plan heeft u in 2022 vastgesteld. Tegelijkertijd hebben wij het beheerplan voor openbare verlichting voor de aankomende jaren uitgewerkt. Hierin komt tot uitdrukking hoe we met de beschikbare budgetten de openbare verlichting onderhouden op het vastgestelde onderhoudsniveau.

Kwaliteitsnormen
De kwaliteitsnormen zijn vastgelegd in IBOR en uitgewerkt in de beheerplannen openbare verlichting en verkeersregelinstallaties.

Beleidskaders
- Integraal beleidsplan openbare ruimte 2022 - 2032 (2022)
- Beheerplan openbare verlichting (2022)
- Beheerplan verkeersregelinstallaties (2022)

Onderhoud
In 2021 hebben wij een nieuwe Europese aanbesteding gehouden samen met de gemeenten Duiven en Westervoort. De opdracht is aangegaan voor twee jaar met de optie om twee keer met één jaar te verlengen. Hiervoor is een raamcontract afgesloten waarin deelopdrachten zijn uitgezet. Deze bestekken zullen in onderdelen te zijner tijd worden omgezet in beeldkwaliteitsbestekken. Het is de bedoeling het bestaande contract met twee jaar te verlengen en daarna over te gaan op een beeldkwaliteitsbestek op basis van een vastgesteld IBOR. In 2024 gaat de gemeente opnieuw op basis van beeldkwaliteit een aanbesteding houden voor beheer, onderhoud en vervanging van openbare verlichting.

Ontwikkelingen
Het beheer van de openbare verlichting draagt bij aan het realiseren van doelstellingen van het rijk en de ambities in het IBOR op het gebied van duurzaamheid en energiebesparing. Behoudens de actuele aandacht voor duurzaamheid zijn er geen nieuwe externe ontwikkelingen te benoemen.

Financiën
In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Elektriciteit	607	392	210	210	210
Leveringen diensten en goederen	94	94	94	94	94

Doorbelastingen	101	92	92	92	92
Dotatie voorziening	17	18	18	18	18
Overige lasten	0	0	0	0	0
Totaal	**819**	**597**	**415**	**415**	**415**

RIOLERING EN WATER

Beleid
In samenwerking met drie Liemerse gemeenten en waterschap Rijn en IJssel wordt het "watertakenplan de Liemers" (WTP) opgesteld. Het WTP heeft een planperiode van vijf jaar. Het watertakenplan is een praktische vertaling van onze visie op de waterketen en klimaatadaptatie naar beleid en maatregelen. In het nieuwe Watertakenplan de Liemers 2022 – 2026 krijgt het beleid t.a.v. klimaatadaptatie met de bijbehorende begroting extra aandacht.

Zowel gemeenten als waterschap ondersteunen hierbij de gekozen strategie, maar behouden hierbij ieder hun eigen wettelijke taken en verantwoordelijkheden, waarbij iedere organisatie een eigen individuele vastgestelde financiële bijlage heeft. Aanvullend op de bestaande beleidsstukken is door de vier organisaties in dit Watertakenplan gekeken naar een gezamenlijke strategie ten aanzien van interacties binnen de waterketen en klimaatadaptatie. Specifiek voor het gebied De Liemers vormt dit watertakenplan op onderstaande vier thema's een verbijzondering van algemeen beleid. De thema's zijn:
- Basis op orde;
- Klaar voor de toekomst;
- Burgers betrokken;
- Samenwerking De Liemers.

De Liemerse gemeenten en het waterschap hebben een nieuw "watertakenplan de Liemers 2022-2026" opgesteld, het plan is in september 2023 door de raad vastgesteld. In dit WTP is het vastgestelde uitvoeringsprogramma uit het lopende DPRA traject (deltaprogramma ruimtelijke adaptatie) met de bijbehorende begroting opgenomen in het kostendekkingsplan.

Kwaliteitsnormen
De gemeente draagt zorg voor de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater vermengd met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander water. De ontvangst en zuivering van het door de gemeente ingezamelde (stedelijke) afvalwater is de taak van het waterschap. Daarnaast draagt het waterschap zorg voor de waterhuishouding. Deze zorgplichten dienen in onderlinge samenwerking tussen de Liemerse gemeenten en het waterschap goed te worden uitgevoerd. Informatie hierover is beschreven in het rapport "watertakenplan de Liemers 2022-2026".

Beleidskaders
- Watertakenplan de Liemers 2022-2026 (2022)
- Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2027 (2022)

Onderhoud
Waterschap en gemeenten dragen zorg voor de instandhouding van de afvalwaterketen en het watersysteem zodanig dat voorzieningen goed blijven functioneren en geen gevaar optreden voor de volksgezondheid, het milieu of voor de leefomgeving. Jaarlijks zijn hiervoor activiteiten gepland zoals het vervangen en renoveren van objecten, uitvoeren van onderzoek, planvorming en beleid en zorg dragen voor het beheer en onderhoud. Deze werkzaamheden zijn meestal periodiek en/of cyclisch van aard.
Waterschap en gemeenten willen de komende jaren toegroeien naar een meer risicobewust beheer voor het uitvoeren van de watertaken. Dit is onderdeel van de implementatie van assetmanagement om te komen tot een meer doelmatiger waterbeheer.
In 2021 zijn, na afronding van het project revitalisering Giesbeek, twee grote projecten gestart waarin eveneens voor een integrale gebiedsaanpak is gekozen. Dit betreft de revitalisering Angerlo (afronding eind 2023). Daarnaast worden voorbereidingen getroffen voor revitalisering Lobith, Tolkamer en Tuindorp en delen van de kern Zevenaar.

Ontwikkelingen
De problematiek inzake woningverzakkingen als gevolg van onder meer klimaatverandering (langdurige droogte) met name in de kern Zevenaar is nog actueel. Woningen die op stroken zijn gefundeerd, hebben kans op verzakkingen. Er is een comité opgericht binnen de gemeente Zevenaar, in nauwe samenwerking met Waterschap Rijn en IJssel en gemeenten Duiven en Westervoort. Doel hiervan is om te bekijken in hoeverre de overheden de gedupeerden bij kunnen staan en via klimaat adaptieve maatregelen het risico van verzakking kan verminderen.

Financiën
In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Beheersystemen en IT	41	41	41	41	41
Doorbelastingen	1.270	1.359	1.380	1.383	1383
Dotatie voorziening	394	581	517	523	275
Onderhoud en reparaties	548	575	575	575	575
Onderzoeken	140	140	140	140	140
Overige lasten	559	426	259	254	254
Totaal	**2.953**	**3.122**	**2.912**	**2.916**	**2.667**

WEGEN EN BRUGGEN

Beleid
Vanwege de grote raakvlakken tussen riolering, groen en onderhoud wegen worden projecten integraal aangepakt waarbij we ook kijken naar ambities op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, hittestress, energietransitie, gasloos maken en biodiversiteit.

Op basis van de geactualiseerd beheerdata hebben wij een nieuw integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR) opgesteld inclusief consequenties die samenhangen met complexe opgaven als bijvoorbeeld klimaatadaptatie. Tegelijkertijd zijn de beheerplannen voor wegen en civiele kunstwerken uitgewerkt. De komende jaren voeren we deze plannen uit.

Kwaliteitsnormen
Openbare wegen en civiele kunstwerken zijn een onderdeel van de openbare ruimte. In het IBOR hebben wij het gewenste technische onderhoudsniveau van de openbare ruimte vastgesteld en geven wij inzicht in de noodzakelijke omvang van de onderhoudsbudgetten. In de beheerplannen gaan wij specifiek in op de onderdelen van de openbare ruimte, zoals wegen en civiele kunstwerken. Daarbij houden we rekening met het vastgestelde onderhoudsniveau, geplande renovaties en de areaalvergrotingen van de afgelopen en toekomstige jaren.

Beleidskaders
- Integraal beleidsplan openbare ruimte (2022)
- Beheerplan wegen en kunstwerken (2022)
- Beheerplan straatmeubilair (2022)

Onderhoud
Het klein onderhoud van de wegen en civiele kunstwerken wordt in eigen beheer uitgevoerd. Ook is een deel van het onderhoud uitbesteed aan derden. Voor de uitvoering van het onderhoud zijn bestekken gemaakt.

In 2022 en 2023 hebben wij het midden- en groot onderhoud voor straatwerk, asfalt en bebording aanbesteed. In deze aanbestedingen zijn ook duurzaamheidscriteria opgenomen.
Grootschalig onderhoud pakken we zoveel mogelijk integraal op om zo een efficiëntieslag te maken.

Ontwikkelingen

In de planning en uitvoering van revitaliseringsprojecten openbare ruimte (waaronder wegen) houden wij rekening met nieuwe ontwikkelingen zoals de komende energietransitie. Dit betekent dat wij in elk (revitaliserings)plan voorwaarden scheppen om de energietransitie in de toekomst mogelijk te maken, zoals het aanleggen van een warmtenet in de kern Zevenaar en een elektranet in de hele gemeente Zevenaar.

De grote revitaliseringsprojecten worden voorbereid via een projectmatige aanpak binnen een projectteam.
In 2024 starten wij met de voorbereiding van de revitalisering van:
- Lobith/Tolkamer;
- Deelgebied Pannerden
- Schrijvershoek
- Bloemenkamp.

De uitvoering vindt gefaseerd plaats. Op zijn vroegst Q4 2024 starten we met de uitvoering.

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Doorbelastingen	1.020	1.053	1.074	1.075	1.075
Dotatie voorziening	2.037	2.079	2.089	2.089	2.089
Leveringen diensten en goederen	237	249	251	251	251
Overige lasten	34	34	34	34	34
Totaal	**3.329**	**3.416**	**3.448**	**3.450**	**3.450**

CONCLUSIE

Met de vaststelling van het beleidsplan IBOR heeft u het kwaliteitsniveau van het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. Het beleidsplan IBOR biedt verder inzicht in de middelen die voor beheer, onderhoud en vervanging noodzakelijk zijn.

In onderstaande tabel zijn de onderhoudskosten van de verschillende onderdelen binnen de kapitaalgoederen opgenomen.

Gemeente Zevenaar

Bedragen x € 1.000

Soort kapitaalgoed (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Gebouwen	2.629	2.325	2.073	2.130	2.130
Wegen en bruggen	3.329	3.416	3.448	3.450	3.450
Openbare verlichting	819	597	415	415	415
Groen	4.035	3.989	3.978	3.794	3.794
Riolering	2.953	3.122	2.912	2.916	2.667
Totaal lasten onderhoud kapitaalgoederen	**13.765**	**13.449**	**12.826**	**12.705**	**12.457**

Op basis van de huidige meerjarenbegroting is een bedrag van circa € 13 miljoen nodig voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen binnen de gemeente Zevenaar.

FINANCIERING

Inleiding
De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij bijvoorbeeld tot uitdrukking in voorschriften voor een verplichte financieringsparagraaf in de begroting en in de jaarrekening. De risicobeheersing binnen de Wet fido richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's.

Definitie van het begrip treasury:
Het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De doelstelling van de treasuryfunctie is dat deze uitsluitend de lokale publieke taak dient. De gemeente Zevenaar hanteert daarom als uitgangspunt dat er defensief en risicomijdend op de geld- en kapitaalmarkt opgetreden wordt. Binnen de financiële functie van de gemeente is het van belang het onderscheid te herkennen tussen de treasury- en de controlfunctie. Treasury zorgt voor de beschikbaarheid van geldmiddelen. De controlfunctie is juist belast met het toezicht en de bewaking van de aanwending ervan. Vanuit deze rollen is de focus bij treasury gericht op feitelijke in- en uitgaande kasstromen en die van de controlfunctie op de baten en lasten. In deze paragraaf staan voornamelijk de feitelijke kas- en financieringsstromen centraal.

Beleid
Het beleid van de gemeente Zevenaar is gericht op:

- Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
- Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's;
- Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.

Beleidskaders
Financiële verordening Gemeente Zevenaar 2023 (art. 212 GW)
Treasurystatuut Gemeente Zevenaar 2018

GEMEENTEFINANCIERING

Financieringsbehoefte

De financieringspositie bepalen wij door het saldo van de boekwaarden van vaste activa en grondexploitaties ten opzichte van het totaal aan beschikbare financieringsmiddelen. De gemeente Zevenaar heeft een financieringstekort. Voor dit tekort verwachten wij in 2025, 2026 en 2027 nieuwe geldleningen aan te trekken.

In onderstaand overzicht is het verwachte verloop van de langlopende geldleningen inclusief de nieuwe geldleningen weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Jaar	Stand 31-12	Rente bedrag	Rente in %
2023	108.398	2.395	2,20
2024	101.207	2.322	2,29
2025	88.997	2.141	2,41
2026	102.986	3.015	2,93
2027	124.975	3.688	2,95

Het gemiddelde rentepercentage is gebaseerd op de te betalen rente van de gesloten geldleningovereenkomsten, vermeerderd met de geprognosticeerde rente voor nieuw aan te trekken leningen op basis van de financieringsbehoefte, gedeeld door het schuldrestant aan het einde van het jaar. Doordat 75% van de huidige leningen voor een langere looptijd zijn afgesloten, fluctueert ons gemiddelde rentepercentage minder dan de huidige rentestand (zie ontwikkelingen). De afgesloten leningen die voor een kortere looptijd zijn afgesloten (zogenaamde fixe leningen, welke aan het einde van de looptijd in één keer worden afgelost) hebben een zeer laag tot zelfs negatief rentepercentage en brengen daarmee het gemiddelde rentepercentage naar beneden. Het vrijvallen van deze leningen in de komende jaren, en het afsluiten van nieuwe leningen zullen met de huidige hogere marktrente het gemiddelde rentepercentage op langere termijn laten stijgen. Gezien de huidige renteontwikkelingen (zie verderop in deze paragraaf) en bovengenoemde situatie verwachten wij dat stijgende rentelasten de komende jaren hun invloed zullen hebben op de begroting.

RENTE

De belangrijkste risico's voor de gemeente die samenhangen met de uitvoering van de treasuryfunctie bestaan uit renterisico's. Deze worden getoetst aan twee normen. Dit zijn:

1. De kasgeldlimiet. Deze geeft het maximale bedrag aan dat een gemeente aan vlottende financieringsmiddelen (looptijd korter dan één jaar) mag opnemen;
2. De renterisiconorm. Hiermee wordt het renterisico op de vaste schuld (looptijd vanaf één jaar) in beeld gebracht.

De ontwikkelingen van deze renten lichten wij hieronder nader toe.

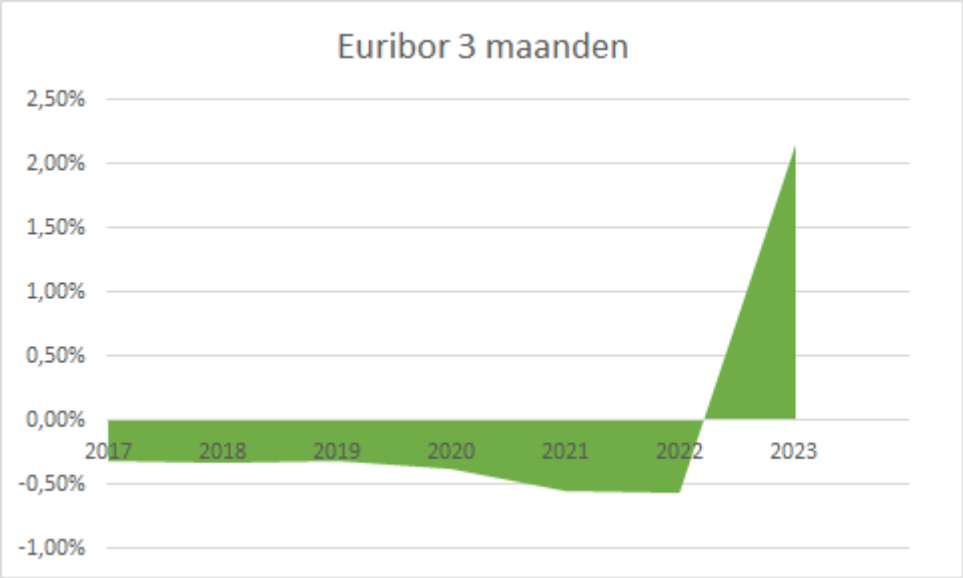
1) De kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet stelt een bovengrens aan de toegestane omvang van de kortlopende schuld (looptijd korter dan 1 jaar). Reden hiervoor is dat een korte schuldpositie een potentieel renterisico met zich meebrengt, omdat rentestijgingen direct doorwerken in de rentelasten. Het is dan ook van belang dat de grote potentiële beweeglijkheid van de rentelasten op korte financiering gedurende het begrotingsjaar beheerst wordt. Voor structurele liquiditeitstekorten is financiering met geldleningen met een looptijd langer dan 1 jaar de aangewezen oplossing.

De hoogte van de kasgeldlimiet is afhankelijk van de omvang van de lopende uitgaven.
De kasgeldlimiet voor de gemeente Zevenaar voor 2024 is berekend op 14,4 miljoen en is gelijk aan 8,5% van de begrotingsomvang. Dit percentage is vastgesteld in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Uitvoeringsregeling Fido, art 2, lid 1b). Het begrotingstotaal per 1 januari 2024 is € 169,3 mln (inclusief de begrotingstotalen van de Gemeenschappelijke Regelingen de RDL (Reinigingsdienst De Liemers) en het SALD (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg).
Als drie kwartalen achtereen de kasgeldlimiet zou worden overschreden, moet (volgens artikel 4 van de Wet Fido) de provincie als toezichthouder hiervan op de hoogte worden gebracht. Daarnaast moet de kwartaalrapportage en een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring aan de toezichthouder voorgelegd worden.

Renterisico kort geld

De rentelasten van kort geld (kasgeldlimiet) hangen samen met de ontwikkeling van de Euribor. In onderstaande grafiek is het verloop van de Euribor in de afgelopen jaren weergegeven.

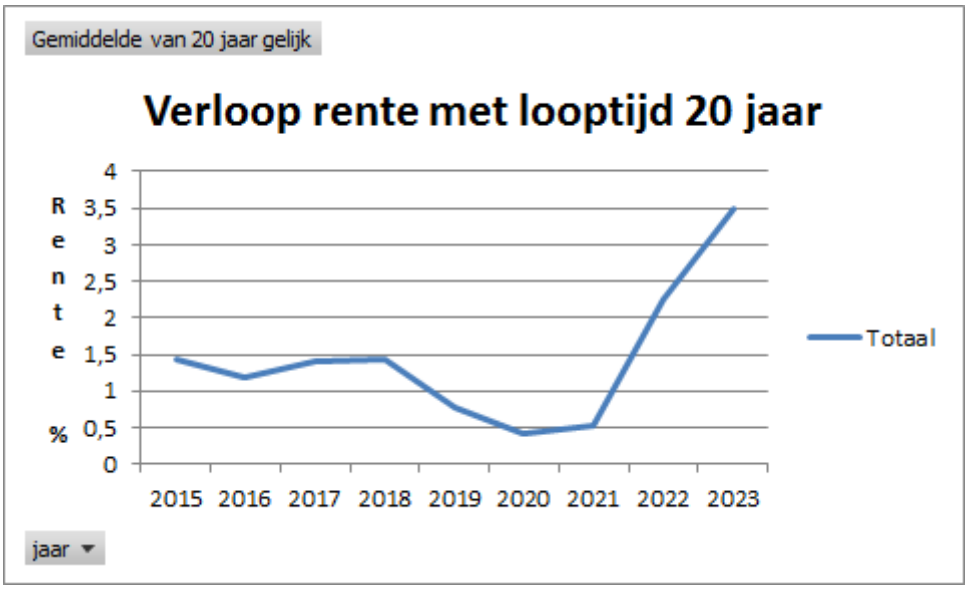

Zoals uit bovenstaande grafiek blijkt bevond het kortlopende renteniveau (referentierente: 3-maands Euribor) zich de afgelopen jaren onder de 0%. Ofwel: een negatieve rente. Dit korte renteniveau staat hoofdzakelijk onder invloed van het monetair beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Sinds juli 2022 heeft de ECB de depositorente (beleidsrente) in rap tempo met 400 basispunten verhoogd naar 3,75% om de inflatie weer richting de doelstelling van 2% te bewegen. Om te voorkomen dat de inflatie veel langer hoog blijft zal de ECB de rente naar verwachting komende maanden verder verhogen.

Renterisico lang geld, renterisiconorm

De gemeente Zevenaar gaat uit van totaalfinanciering. Op basis van de behoefte wordt lang geld aangetrokken. Het geld wenden wij met name aan om activa te financieren. In de gemeente Zevenaar schrijven wij activa lineair af en hier wordt met het langlopende geld bij aangesloten.
Voor het bepalen van de rentelasten voor de begroting nemen wij het volgende uitgangspunt als basis: Rentelasten van langlopend geld zijn gebaseerd op een lening bij de BNG met een looptijd van 20 jaar, waarbij de rente tussentijds niet wordt aangepast. Voor de begroting wordt de ontwikkeling van de rente in de eerste 6 maanden van het jaar gehanteerd.

In onderstaande grafiek staat het verloop van de rente in de afgelopen jaren opgenomen (stand 16-8-2023)

De inflatie in de eurozone is in het afgelopen jaar gedaald van 8,6% in juni 2022 naar 5,3% in juli 2023. Hoewel de inflatie in de eurozone afgelopen maanden daalt, ligt deze nog wel steeds te hoog. Centrale banken proberen wereldwijd de hoge inflatie middels renteverhogingen in te dammen. Zolang de inflatie zich boven het streefniveau van 2 procent bevindt zullen renteverlagingen niet tot de opties behoren.
Daarnaast zijn de ontwikkelingen in de toekomst nog heel onzeker. De afgelopen periode is er veel beweging geweest op de rentemarkt. Dit werd eerder dit jaar veroorzaakt door turbulentie in de bankensector (faillissementen). Het blijft tot de mogelijkheden behoren dat er in de toekomst meerdere bedrijven en/of banken in moeilijkheden komen door de gestegen rente.
Zowel de ECB als de Fed hebben uitgesproken te blijven vasthouden aan monetaire verkrapping om aanhoudende structurele inflatie te voorkomen, dit zorgt voor een opwaartse druk op de rente. In de komende periode zal moeten blijken hoe de inflatie en werkgelegenheid reageren op de eerder genomen rentestappen. Voorlopig zien we dat de werkloosheid nog niet oploopt en in Nederland zelfs op historisch lage niveaus noteert van 3,5%.
Door de verhoging van de beleidsrente om de inflatie te bestrijden in de afgelopen periode zijn er in zowel Amerika als Europa omgekeerde rentecurves ontstaan. Dit betekent dat de rente op korter lopende leningen hoger is dan de rente op langer lopende leningen. De omgekeerde rentecurves zijn ontstaan door het verhogen van de beleidsrente en tegelijkertijd de verwachting vanuit de financiële markten dat de hogere rentes op lange termijn niet houdbaar zijn wegens een verslechtering van de economie. Een omgekeerde rentecurve is in veel gevallen dan ook een voorbode van een recessie gebleken. Zowel de ECB als de Fed hebben als primaire taak om inflatie onder controle te krijgen en zullen een verkrappend beleid voeren, zelfs als dit tot een verslechtering van de economie leidt. Voor de komende periode zal de ontwikkeling van de inflatie bepalend zijn voor de strategie van de centrale banken.
Per saldo verwachten wij een stijgend niveau van de lange rente in de komende periode.

2) Renterisiconorm

Bij de renterisiconorm gaat het om het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente voor de rentelasten. Aanpassing van de rentepercentages doet zich voor bij herfinanciering en renteherziening. Herfinanciering houdt in, dat een vervangende geldlening wordt aangetrokken om aan de aflossingsverplichtingen van bestaande geldleningen te kunnen voldoen. Bij renteherziening gaat het om het aanpassen van het rentepercentage door de geldgever tijdens de looptijd van de geldlening.

Bedragen x € 1.000

		2024	2025	2026	2027
	Rente				
1a	Renteherzieningen (leningen)	-	-	-	-
1b	Renteherzieningen (leningen u/g)	-	-	-	-
2a	Aflossingen (leningen)	7.190	12.211	17.010	7.011
2b	Aflossingen (leningen u/g)	-	-	-	-
3	**Renterisico**	**7.190**	**12.211**	**17.010**	**7.011**
	Renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	163.454	157.138	155.004	198.123
	Bij ministeriële regeling vastgesteld	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	32.691	31.428	31.001	39.625
	Renterisico's	7.190	12.211	17.010	7.011
	Ruimte (+) / overschrijding (-)	**25.501**	**19.217**	**13.991**	32.614

RISICOBEHEER

Gemeentelijk treasurybeleid
De beleidskaders ten aanzien van de treasury functie zijn vastgelegd in het treasury statuut 2018 van de gemeente Zevenaar.

Schatkistbankieren
De wet verplicht schatkistbankieren is in 2013 van kracht geworden. In deze wet is geregeld dat decentrale overheden, waaronder de gemeenten, verplicht worden tot schatkistbankieren. Het doel van het 'schatkistbeleggen' is om de EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden gezamenlijk) te verminderen.

EMU-saldo
Gemeenten zijn verplicht om bij hun begroting een EMU-saldo te bepalen. Het EMU-saldo heeft het karakter van een resultaatbepaling op kasbasis. Om die reden geeft de uitkomst van het EMU-saldo een goede richting in de gemeentelijke financieringsbehoefte.
De opstelling voor het EMU-saldo tot en met 2025 treft u aan onder de bijlagen bij deze begroting. In dat overzicht komt een financieringsbehoefte tot uitdrukking in een EMU-saldo. Een overschot leidt tot een positief EMU-saldo.

RENTETOEREKENING

Beleid rentetoerekening
In de begroting zijn zowel de stellige uitspraken als de aanbevelingen uit de notitie rente (juli 2017) verwerkt.
De belangrijkste onderdelen betreffen:

- Treasury activiteiten worden via het taakveld treasury verwerkt in de begroting;

- Er wordt geen rente over het eigen vermogen verwerkt in de begroting;
- De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd.

De verwerking van de rente is in onderstaand schema inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Renteschema		2024
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.990
b. Externe rentebaten	-/-	40
Totaal door te rekenen externe rente		**1.950**
c. Rente die aan de grondexploitatie moet worden berekend	-/-	373
rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	621
Totaal rente aan grondexploitaties en taakvelden	**-/-**	**994**
d. Saldo door te rekenen rente		956
d1. Rente over eigen vermogen		-
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		-
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente		**956**
e. De werkelijke aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-/-	956
Renteresultaat op het taakveld Treasury		**-**

Voor toerekening van rente aan de grondexploitatie worden de voorschriften opgenomen in de notitie grondexploitaties gehanteerd. Op basis hiervan moet de voorziening contant worden gemaakt tegen 2%.

Toelichting

a) Werkelijk verschuldigde rente voor de aangetrokken vaste geldleningen en berekende rente over het financieringstekort.

b) De geraamde rente voor de verstrekte hypothecaire geldleningen aan gemeenteambtenaren zijn hier als baten opgenomen.

c) Over de boekwaarde op 1 januari 2023 van de Bouwgrond in exploitatie (BIE) mag alleen het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Dit percentage is op basis van de werkelijke balansbedragen 2022 berekend op 1,18%. Gelet op de werkelijke fluctuaties per jaar in de boekwaarden van de BIE's en de verliesvoorziening is gekozen voor 2% in aansluiting met de rentetoerekening aan deze voorziening. Dit geeft een meer realistisch beeld voor de meerjarenbegroting. In de voortgangsrapportages 2024 maken wij een nieuwe berekening op basis van de werkelijke balansbedragen 2023.

Van projectfinanciering is sprake wanneer een lening extern is aangetrokken specifiek voor de financiering van een specifiek project, een specifieke activiteit. De rentelasten voortkomend uit deze financiering moeten daarom aan die activiteit op het betreffende taakveld worden toegerekend (via het taakveld Treasury) en worden niet meegenomen in de omslagrente over het geheel van de activa. Dit

betreft investeringen uit het verleden waarvoor vaste rentepercentages gelden en rente over de nieuwe investeringen in 2024 volgens de berekende rente zoals aangegeven in de kadernota

d1) en d2) Op aanbeveling van de Commissie BBV en door de harmonisatie is besloten geen rente over het eigen vermogen (bespaarde rente) meer te berekenen.

f) Het renteresultaat van € 956.657 is omgeslagen over de boekwaarde per 1 januari 2024 van afgerond € 128 miljoen en betekent een percentage van 0,75.

BEDRIJFSVOERING

Inleiding
Deze paragraaf beschrijft de ontwikkelingen en speerpunten in de bedrijfsvoering van de gemeente Zevenaar. Met de term bedrijfsvoering wordt bedoeld de sturing en beheersing van alle primaire processen, ondersteunende processen en besturingsprocessen in de organisatie. Kernwoorden zijn efficiency en effectiviteit. In een goed functionerende bedrijfsvoering organiseren we de dienstverlening efficiënt en ondersteunen we de realisatie van beleidsinhoudelijke doelstellingen effectief. Dit betekent aandacht voor onze kernwaarden; klantgerichtheid, resultaatgerichtheid en samenwerking.
In deze paragraaf noemen we een aantal speerpunten in de bedrijfsvoering, waarbij aan de hand van enkele indicatoren zichtbaar wordt waar in de bedrijfsvoering op gestuurd is en welke doelen wij nastreven.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Personeel
We willen een duurzamere, aantrekkelijkere en professionelere organisatie zijn. In de komende jaren geven we hier verder vorm aan. In het licht van de organisatieontwikkeling faciliteren we onze medewerkers optimaal in hun ontwikkeling waardoor zij duurzaam en professioneel inzetbaar blijven.

Er is een aantal ontwikkelingen die de gemeente noodzaakt om een aantrekkelijke werkgever te zijn. Daarvoor is in 2022 de notitie aantrekkelijk werkgeverschap vastgesteld en dit is voor ons de komende jaren de leidraad om het personeelsbeleid vorm en inhoud te geven.

De arbeidsmarkt is in beweging en daardoor gaat de uitstroom van personeel stijgen. Dat noopt tot het aantrekken van nieuw personeel en met de krapte op de arbeidsmarkt moeten er andere wegen worden bewandeld om voldoende en kwalitatief goed personeel aan te kunnen trekken. Het gaat er dan vooral om hoe wij ons als werkgever onderscheiden ten opzichte van andere werkgevers. Aantrekkelijk werkgeverschap moet daaraan bijdragen.

Ziekteverzuim
Binnen onze organisatie werken we volgens het eigen regiemodel. Dit houdt in dat we als organisatie zelf de volledige regie hebben over de verzuimbegeleiding van de medewerkers. Naast verzuimbegeleiding wordt er regelmatig gebruik gemaakt van het preventief spreekuur bij de bedrijfsarts om zo uitval te voorkomen.

Het landelijk gemiddelde percentage ziekteverzuim van gemeenten van vergelijkbare grootte is 6,7%. Onze ambitie is om hieronder te blijven. Dit is ons voor 2022 niet gelukt. De stijging komt overeen met het landelijk beeld. In de periode van corona zagen we dat het vele thuiswerken van invloed was op lagere verzuimcijfers. Nu onze medewerkers weer vaker naar kantoor gaan, melden medewerkers zich mogelijk sneller ziek bij bijvoorbeeld een verkoudheid. Dat resulteert in meer kort verzuim en een hogere meldingsfrequentie. De belangrijkste oorzaken van lang of extra lang verzuim zijn fysieke en fysiologische aandoeningen en anderzijds werkdruk en stress.

	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
%Ziekteverzuim	4,61	6,97	5,80	6,70

Formatie
Onderstaand overzicht geeft de in 2023 vastgestelde formatie per afdeling aan voor het jaar 2024. Op basis van deze formatie zijn de salarislasten 2024 berekend. Deze formatie is op basis van de huidige afdelingsstructuur. Eventuele wijzigingen naar aanleiding van de organisatieontwikkeling zijn niet meegenomen.

Afdeling	Totaal formatie
Directeur/S&B/P&P	8,84
Griffie	3,67
Maatschappelijke Ontwikkeling	23,16
Maatschappelijke Dienstverlening	61,43
Publiekszaken	20,85
Openbare Werken	71,80
Beheer Ontwerp en Realisatie	32,44
Ruimtelijke Ontwikkeling	25,13
Vergunning, toezicht en handhaving	35,62
Bedrijfsvoering	37,85
Financiën	17,68
Informatiebeheer	35,25
Totaal	**373,72**

INFORMATIEVOORZIENING EN AUTOMATISERING

Doorontwikkeling RID
Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Samenwerking de Liemers (SdL) heeft de huidige samenwerking van de Regionale ICT-Dienst (RID) herijkt. Dit is opgenomen in ons collegeprogramma. De SdL zet op basis van de rapportage 'Toekomstvisie RID de Liemers' van M&I/partners de huidige ICT-samenwerking voort en intensiveert deze. Op de schaal van de huidige ICT-samenwerking met 85.000 inwoners is wel degelijk een RID met een robuuste en toekomstgerichte ICT-dienstverlening mogelijk. Daarbij geldt wel als uitgangspunt dat er een omschakeling plaats vindt van kostengedreven naar focus op de professionaliteit en toegevoegde waarde van de RID. Hiervoor dienen de deelnemende partijen in de samenwerking het belang van blijvend investeren in ICT te zien en met het beschikbaar stellen van middelen ten behoeve van de RID en in hun eigen interne organisaties naar te handelen.
Denk daarbij niet alleen aan de inzet van middelen in de bedrijfsvoering voor bijvoorbeeld informatieveiligheid, maar ook aan het opstellen van een actuele visie, onder meer met een cloudstrategie, heldere governance en digitale volwassenheid van de verschillende organisaties. Na de besluitvorming van het bestuur van de SdL over de structurele doorontwikkeling van de samenwerking hebben wij meer helderheid over de toekomstige werkzaamheden van de RID.

Versterken I-organisatie gemeente Zevenaar ten behoeve van de samenwerking (RID)
Om een goede vertaling te kunnen maken van gemeentelijke vraagstukken naar ICT-oplossingen en dus de dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren is het noodzakelijk dat we onze eigen I-organisatie verder verstevigen en dichtbij het primaire proces van het sociale en fysieke domein organiseren. Voor de verdere digitalisering van het fysieke domein en met name om de opgave op het gebied van integraal inrichten en beheer van onze openbare ruimte waar te kunnen maken, dient het applicatielandschap gemoderniseerd, geharmoniseerd en actief beheerd te worden.
In verband met het realiseren van de begroting op orde 2024 is het bedrag gehalveerd. Dit heeft ook consequenties voor de ambities rondom het versterken van de I-organisatie.

PLANNING & CONTROL

In de reguliere planning & control cyclus starten wij met een kadernota. Deze heeft een richtinggevend karakter en vormt het moment in de P&C cyclus om voorstellen voor nieuw beleid integraal af te wegen. Hiermee leggen we de basis voor de meerjarenbegroting. In het jaar van uitvoering informeren wij u door middel van twee voortgangsrapportages over de voortgang van de uitvoering, zowel op beleidsmatig als financieel gebied. Als afsluiting verantwoorden wij het uitvoeringsjaar in de jaarstukken. De documenten van de planning & control-cyclus blijven continue in ontwikkeling. Dit geldt voor zowel de inhoud als de vorm. Alle documenten worden digitaal beschikbaar gesteld via een portal. In deze begroting is het collegeprogramma met de resultaten uit het coalitieakkoord "Het moet anders en het gaat anders, samen!" integraal opgenomen.
Het doel is een reëel en structureel sluitende meerjarenbegroting te presenteren. De kadernota 2024 -2027 liet een negatief begrotingssaldo zien, waarna wij het proces "vervolgtraject kadernota" hebben gestart. We hebben maatregelen en mogelijkheden in beeld gebracht om minimaal 2024 financieel sluitend te krijgen. De effecten hiervan leest u terug in de 2e voortgangsrapportage 2023 en in deze meerjarenbegroting. Deze maatregelen hebben geleid tot een reëel sluitende begroting. Het meerjarenbeeld van de gemeente Zevenaar komt overeen met het landelijke beeld dat de VNG schetst. De VNG heeft in juli 2023 een begrotingsadvies uitgebracht met als strekking de begrotingen 2024 en 2025 structureel sluitend te presenteren en in de jaren 2026 en 2027 een realistisch negatief saldo te tonen als gevolg van de keuze van het rijk om onvoldoende middelen beschikbaar te stellen voor het huidige takenpakket van gemeenten.

Rechtmatigheid
In de jaarstukken 2023 zijn gemeenten voor de eerste keer verantwoordelijk voor het afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording. De hoofdlijn van de wijziging is dat het college in de jaarrekening verantwoording aflegt of zij rechtmatig heeft gehandeld. Daarnaast zal er in de paragraaf bedrijfsvoering een toelichting moeten worden opgenomen op de rechtmatigheidsverantwoording. Met de auditcommissie en met de raad zijn de toleranties en vereisten afgesproken. Deze zijn vastgelegd in de financiële verordening.

Naast het oordeel over de rechtmatigheid moet de verantwoording inzicht geven in de kwaliteit en beheersing van processen die tot de verantwoording hebben geleid. Fouten of onduidelijkheden kunnen hier verder worden toegelicht. De wijze van rapporteren in de paragraaf bedrijfsvoering is onderdeel van de aanpassing in de verordeningen die volgen als de nieuwe wetgeving is vastgesteld. in 2024 geven wij de verantwoording verder vorm, op basis van ervaringen over 2023. Dit zijn aanpassingen in de controlestrategie, de omvang van de controles en de aanpassingen van verordeningen als dat nodig is. Daarnaast speelt ook de organisatieverandering en met name het inbedden van de verantwoordelijkheid in de 1ste lijn een belangrijke rol. De organisatieontwikkeling draagt bij aan een betere verdeling van verantwoordelijkheden in relatie tot de rechtmatigheidsverantwoording, omdat er gerichter kan worden gestuurd op naleving en verantwoording dan in de oude situatie.

COMMUNICATIE

Onze samenleving is voortdurend in beweging. De communicatie vanuit de gemeente sluit hierbij aan en verandert mee. Alleen door samenwerking met inwoners en partners kunnen we problemen oplossen en samen zorgen dat het prettig wonen, werken en leven is in onze gemeente. Daarom faciliteren wij participatie en laten we de uitvoering, waar mogelijk en wenselijk, aan de inwoner over. Om verbinding met en tevredenheid over de gemeente te krijgen, zetten we in op herkenbaarheid, openheid, heldere communicatie én trots.

Communicatie is een belangrijk instrument voor de gemeente. Iedereen binnen onze organisatie communiceert. Communicatie is niet alleen vertellen, maar vooral luisteren en aandacht geven. Dit komt ook duidelijk naar voren in de besturingsfilosofie en het coalitieakkoord 2022-2026 'Het moet anders en het gaat anders, samen!'.
Beide documenten geven richting aan hoe over de verbinding met inwoners wordt gedacht. Zo willen we werken vanuit een open cultuur en duidelijk zijn in wat we doen en waarom. 'We willen prettig samenwerken en een verbindende gemeente zijn. We willen weten wat er speelt en leeft in de verschillende kernen en we

kijken wat er wel kan in plaats van niet.'

De volgende **zeven hoofdlijnen** vormen de basis van onze communicatie:
1) Optimale informatievoorziening en dienstverlening
2) Van buiten naar binnen
3) Steeds meer in gesprek
4) Trots op Zevenaar
5) Buiten winnen is binnen beginnen
6) Online waar het kan, offline waar nodig
7) Vooruitstrevend en vernieuwend

Wat gaan we doen?

- We geven gevraagd en ongevraagd advies.
- We zetten in op corporate communicatie 'branding van de gemeente Zevenaar'.
- We zetten betaalde campagnes in om geselecteerde doelgroepen die ons online (nog) niet volgen te bereiken.
- In 2024 groeien we op alle social mediakanalen met minstens 10%
- We werken steeds meer met het online participatieplatform Zevenaar Verbindt, zodat participatie (naast offline) ook (standaard en aanvullend) online kan plaatsvinden. De inzet van het platform evalueren we en schaven we bij.
- We blijven experimenteren met (nieuwe) online communicatietools om in gesprek te gaan/blijven met inwoners.
- Het project 'Heldere taal' gaan we intern verder uitrollen. Heldere communicatie is het uitgangspunt (B1).
- We leveren een bijdrage aan de doorontwikkeling van de arbeidsmarktcommunicatie.
- We voeren een nulmeting uit naar de waardering van de gemeentelijke communicatie.

INKOOP EN AANBESTEDING

Ontvlechting inkoop
Zevenaar wil de inkoopfunctie professionaliseren met als doel beter in control te komen op het complexe inkoopproces. Met name het waarmaken van de ambities en opgaven in het collegeprogramma (duurzaamheid, social return en regionale inkoop) en het rechtmatig/doelmatig aanbesteden maakt het uitdagend goed grip te houden op het inkoopproces.
Dit gaan we doen door de inkoop dichterbij te organiseren. We gaan werken met een gecoördineerd besturingsmodel met verantwoordelijkheid binnen de betreffende afdelingen/domeinen en centrale coördinatie die begeleidt en ondersteunt. Dit heeft tot gevolg dat de samenwerking op het gebied van inkoop in regionaal verband (SdL) wordt beëindigd zonder daarbij een andere vorm van samenwerking met elkaar uit te sluiten. De gewenste professionalisering bekostigen wij enerzijds uit de ontvlechting van de RID en anderzijds door de kosten van de flexibele schil (tactische inkoop en aanbestedingsjurist) op te nemen in de budgetten van de betreffende aanbesteding. Daarnaast is voor het uitvoeren van strategisch inkoop, contract- en leveranciersmanagement tijdelijke en structurele formatie nodig. Hiervoor vragen we extra formatie aan.

JURIDISCHE ZAKEN

Komend jaar geven wij uitvoering aan het veelschrijversbeleid in het kader van de heroverwegingsbesluiten inzake de raadsenquête. We zetten in op de reguliere werkzaamheden waaronder het verzorgen van het secretariaat van de bezwarencommissies en het coördineren van klachten en verzoeken op grond van de Wet open overheid. Dit naast de inzet op de lopende procedures in bezwaar, beroep en hoger beroep.
In het kader van het verbeteren van de juridische kwaliteit, juridische control en juridisch risicobeheer bekijken we of er komend jaar weer ruimte is om nieuwe onderdelen op te pakken uit het projectplan 'aan de

slag met JKZ'. In 2024 pakken we in ieder geval de jaarlijkse trainingen met onze huisadvocaten op, evenals de reguliere vakberaden met alle 1e en 2e lijns juristen.

VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding
Gemeenten kennen in het Nederlands staatsbestel een omvangrijk en uiteenlopend takenpakket, dat door overheveling van rijkstaken naar de gemeenten alleen nog maar groter wordt. Deze ontwikkeling past bij de filosofie van de gemeente als eerste overheid. Waar mogelijk moeten taken worden neergelegd bij de overheid die het dichtst bij de burger staat en vanuit dat oogpunt het beste de belangen van haar inwoners kan behartigen.

Gemeenten kunnen voor de uitoefening van hun taken uit een aantal uitvoeringsvarianten kiezen. Ze kunnen de taken zelf uitvoeren of de taken op afstand zetten. Een taak kan op afstand worden gezet door via inkoop of subsidie een andere partij te contracteren voor de uitvoering van een bepaalde taak. Een andere mogelijkheid vormt het aangaan van een samenwerkingsverband met andere publiek- of privaatrechtelijke partijen voor de uitvoering van een bepaalde taak. In alle gevallen blijft de gemeente verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing of opdrachtverlening en de controle daarop.

Omschrijving
Wij spreken van een verbonden partij als het gaat om een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel en bestuurlijk belang heeft. Van een financieel belang is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een bestuurlijk belang als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.
In de gemeenschappelijke regeling heeft de gemeente zowel de rol van eigenaar als opdrachtgever.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij (bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2023	Bijdrage 2024	Aandeel gemeente (%)	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Gemeenschappelijke regeling					
Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN)	1.606	1.818	6	0	0
Euregio Rijn-Waal	12	13	2	0	0
Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	379	404	6	0	0
Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)	1.005	1.037	45	0	0
MGR Sociaal domein Centraal-Gelderland	5.851	5.735	9	0	0
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	737	777	8	0	0
Reinigingsdienst de Liemers (RDL)	2.029	2.376	45	0	0

Samenwerking De Liemers	6.874	7.021	52	0	0
Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg	160	185	48	0	0
Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)	4.639	5.183	6	0	0
Vennootschap					
Alliander N.V.	0	0	0	0	0
Ataro B.V.	2.327	2.461	100	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	0	0	0	0	0
Leisurelands B.V.	0	0	3	0	0
Vitens N.V.	0	0	1	0	0
Totaal verbonden partijen	**25.619**	**27.010**			

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN)	
Omschrijving	Een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar en de provincie Gelderland.
Beleidskaders	• Verordening Leerlingenvervoer gemeente Zevenaar 2018; • Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Zevenaar 2023 • Beleidsplan Sociaal Domein, inclusief Jeugdwet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo 2015)) en Participatiewet 2020-2023.
Openbaar belang en doel	De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur van de BVO DRAN wordt de gemeente Zevenaar vertegenwoordigd door een collegelid.
Aandeel in %	6,20

Ontwikkelingen	De Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (BVO DRAN) is een gemeenschappelijke regeling tussen 18 regio-gemeenten waaronder gemeente Zevenaar. De BVO DRAN is verantwoordelijk voor de inkoop en uitvoering van het doelgroepenvervoer. Het doelgroepenvervoer is onderverdeeld in het vraagafhankelijk Wmo-vervoer, het routegebonden Wmo-vervoer (het zgn. dagbestedingsvervoer), het routegebonden Jeugdwet vervoer en het routegebonden Leerlingenvervoer. Gemeente Zevenaar heeft al het genoemde doelgroepenvervoer in de BVO DRAN ingebracht. Door de krapte op de arbeidsmarkt is een tekort aan chauffeurs ontstaan. Op 1 augustus 2020 zijn de contracten met de huidige vervoerders ingegaan. De prijs (P) per perceel is contractueel vastgelegd en is daarmee een gegeven en enkel nog onderhevig aan een jaarlijkse prijsindexatie (NEA index). De NEA index wordt jaarlijks berekend door Panteia. De NEA indexatie voor het vervoer is opgebouwd uit de beoordeling van meerdere kostencomponenten. Loonkosten bepalen in grote mate (circa 60%) de jaarlijkse actualisatie. De NEA index voor 2023 is bepaald op 13,7%. De hoogte van (een deel van) de NEA is van incidentele aard. In december 2022 is een nieuwe Cao Zorgvervoer en Taxi overeengekomen. Daarin is opgenomen dat per 1 januari 2024 een loonstijging van 4% plaats vindt. Met dit gegeven komt de prognose van de NEA voor 2024 uit op 4,3%. Vanaf 2025 wordt in de ontwerpbegroting BVO DRAN weer rekening gehouden met het historisch gemiddelde van 2%.
Prestaties	Geen bijzonderheden.
Website	Website vervoersorganisatie

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	1.278	1.606	1.818	1.989	2.164	2.413
Resultaat partij	3.817					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen	9.985					

Risico's	De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Periodiek wordt er gerapporteerd over het volume van het aantal ritten en worden de gevolgen van verwachte toenames van ritten tijdig gecommuniceerd met de klant (gemeente). Buiten de post onvoorzien is er geen weerstandscapaciteit aanwezig bij de BVO.
Programma	6. Sociaal domein

Euregio Rijn-Waal

Omschrijving	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband van 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten en steden, de Kreise Kleve en Wesel, de Niederrheinische IHK en het Landschaftsverband Rheinland.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Kleve
Partijen	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband van 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten en steden, de Kreise Kleve en Wesel, de Niederrheinische IHK en het Landschaftsverband Rheinland.

Openbaar belang en doel	De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.
Bestuurlijk belang	Zevenaar wordt vertegenwoordigd in de Euregioraad met een lid namens het college en twee leden namens de gemeenteraad
Aandeel in %	2,20
Ontwikkelingen	Het nieuwe programma voor Interreg VI Deutschland-Nederland is officieel ingediend bij de Europese Commissie. Dit betekent het begin van een nieuwe subsidieperiode, waarin grensoverschrijdende projecten kunnen gaan starten. Voor de Nederlands-Duitse grensregio staat in de periode 2021-2027 een bedrag van ca. 450 miljoen euro ter beschikking. In ruim 450 grote en kleine projecten werken meer dan 3000 bedrijven, kennisinstellingen en belangenorganisaties grensoverschrijdend samen aan de ontwikkeling van innovatieve producten op het gebied van agrofood, digitalisering, energie, toerisme etc.
Prestaties	Sinds 2022 is het mogelijk om met de Nederlandse OV-chipkaart in- en uit te checken op de stations van Emmerich, Praest en Elten. De realisatie van de OV-chippalen in Duitsland is ondersteund door de Euregio Rijn-Waal met behulp van het Europese subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. In 2022 zijn diverse grensoverschrijdende projecten succesvol afgerond, onder meer de Grenzeloze Toeristische Innovatie en EuregioRail.
Website	Website Euregio Rijn-Waal

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	12	12	13	13	13	13
Resultaat partij	8					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						

Risico's	Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Omschrijving	De 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen willen de positie van de regio Arnhem-Nijmegen versterken en een kwalitatieve groei van de regio – met behoud van de typische balans tussen levendige verstedelijking en ontspannen leefkwaliteit – bewerkstelligen. Daartoe is in 2020 een nieuw samenwerkingsverband opgericht in de vorm van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) als vervanger van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Elst
Partijen	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Beleidskaders	Regionale Agenda 2023 - 2024
Openbaar belang en doel	De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is de opvolger van de regio Arnhem-Nijmegen en is op 1 januari 2021 van start gegaan. De regio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat wij een balans kunnen vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit.

Bestuurlijk belang	De colleges van de 18 deelnemende gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar kiezen een vertegenwoordiger in het algemeen bestuur, Het AB bestaat uit 18 leden, van iedere gemeente een collegelid. Uit het algemeen bestuur wordt een dagelijks bestuur gevormd, bestaande uit 3 leden. De burgemeester van Zevenaar maakt deel uit van het dagelijks bestuur.
Aandeel in %	5,60
Ontwikkelingen	In 2022 heeft de gemeente Zevenaar voor 2023 en 2024 ingetekend op vijf opgaven: circulaire regio, verbonden regio, productieve regio, ontspannen regio en groene groeiregio. In 2023 en 2024 geeft de GMR uitvoering aan de Regionale Agenda. In 2023 voert de GMR een evaluatie uit, op beleid en organisatie. Het resultaat hiervan is mede input voor het opstellen van de nieuwe Regionale Agenda 2025-2028.
Prestaties	Uitvoering geven aan de vijf opgaven: circulaire regio, verbonden regio, productieve regio, ontspannen regio en groene groeiregio.
Website	Groenemetropoolregio.nl

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	320	379	404	404	404	404
Resultaat partij	158					
Eigen vermogen	190					
Vreemd vermogen	4.928					

Risico's	De risico's voor de gemeente zijn beperkt, omdat voor deze regionale samenwerking, naast een algemene bijdrage van € 2,71 per inwoner de financiële verplichtingen voor de regionale agenda steeds voor een beperkte periode worden aangegaan.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)

Omschrijving	Samenwerkingsverband op het gebied van huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Het betreft een samenwerking tussen de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar.
Beleidskaders	IHP 2020-2036
Openbaar belang en doel	Op het gebied van huisvesting voortgezet onderwijs werken de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar samen in een Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs Liemers. Door deze samenwerking kunnen er in alle drie de gemeenten grote renovaties en nieuwbouw plaatsvinden, die de gemeenten zelfstandig moeilijk kunnen realiseren.
Bestuurlijk belang	De gemeente Zevenaar benoemt een van de drie leden van het algemeen bestuur.
Aandeel in %	44,98
Prestaties	Aanvullend onderzoek voor huisvesting op locatie Vestersbos is voor het VO stopgezet. We zijn een nieuw onderzoek gestart. Aanpassingen Gemeenschappelijke Regeling zijn noodzakelijk vanwege de gewijzigde Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) in 2022.

Website	geen

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	1.104	1.005	1.037	961	1.069	1.079
Resultaat partij	1.104					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						

Risico's	De GRHVOL heeft geen rechtspersoonlijkheid en neemt geen eigen besluiten. Financiële risico's zijn hierdoor nihil. De gemeentelijke bijdrage kan wel jaarlijks verschillen, aangezien het aantal leerlingen wijzigt.
Programma	4. Onderwijs

MGR Sociaal domein Centraal-Gelderland

Omschrijving	De MGR (Modulaire Gemeenschappelijke Regeling) biedt een algemeen kader voor samenwerking op het gebied van het sociaal domein binnen de regio Centraal Gelderland en voorziet in samenwerkingsmodules. Zevenaar neemt deel aan de modules: Inkoop, Werkgevers Service Punt (WSP), Regionaal Bureau Leerplicht (Onderwijs), Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW) en Beheer.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	11 regiogemeenten nemen deel aan de algemene regeling: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar. Het aantal deelnemende gemeenten per samenwerkingsmodule verschilt.
Beleidskaders	De MGR is een uitvoeringsorganisatie. Opdrachtgeverschap gemeenten verloopt via de bestuurscommissies van de verschillende modules. De afspraken worden jaarlijks vastgelegd in de begroting van de MGR met daarbij een uitvoeringsprogramma voor het komende jaar.
Openbaar belang en doel	Regionale samenwerking in het sociaal domein moet leiden tot kwalitatief goede en efficiënte dienstverlening aan de inwoners van de 11 deelnemende gemeenten. Daarbij is het lokale beleid leidend. De MGR is van en voor de samenwerkende gemeenten.
Bestuurlijk belang	Deelname aan het algemeen bestuur en de verschillende bestuurscommissies.
Aandeel in %	8,70
Ontwikkelingen	De MGR ontwikkelt zich verder op het gebied van integraliteit, netwerksamenwerking en ketenoptimalisatie in het sociaal domein. - Module Inkoop/Zorg. De regio wil een nieuwe inkoop Zorg gaan voorbereiden en er liggen extra verzoeken om taken uit te voeren binnen de module Inkoop. Daarmee start de module Inkoop in 2023 en dit proces zal doorlopen in 2024. - Module Onderwijs. Binnen de module RBL wordt rekening gehouden met aanpassingen in de formatie als gevolg van de nieuwe formatierichtlijn van brancheverenigingIngrado voor leerplichttaken, waaronder kwalificatieplicht MBO. Invoering vindt stapsgewijs plaats in 2023 en er wordt geëvalueerd om te bepalen wat er extra nodig is voor 2024. - Module WSP. Vanaf 2023 wordt vanuit de regio gewerkt aan het mede ontwikkelen van de landelijke kaders en de regionale implementatie van de nieuw te vormen Regionale Werkcentra. De verwachting is dat eind 2024/begin 2025 de contouren hiervan bekend zijn en onderzocht kan gaan worden welke werkvorm het best passend is voor onze arbeidsmarktregio. Aan de module WSP is in 2023 de submodule Steunpunt SROI toegevoegd. Voor 2023 worden de kosten nog een jaar gefinancierd vanuit regionale middelen. Vanaf 2024 betalen de deelnemende gemeenten de bijdrage. - De module WgSW blijft het formeel werkgeverschap invullen van ruim 1.600 SW

medewerkers (waarvan 161 medewerkers uit Zevenaar).

Prestaties

Zorg
Voor onze inwoners die dat nodig hebben is kwalitatief goede en passende zorg beschikbaar. Verhoging van de kwaliteit van zorg, efficiency in de uitvoering van taken, lastendruk-verlaging bij aanbieders, door eenduidige uitvoering en versnelling van de transformatie door bundeling van kennis en inkoopkracht.

Onderwijs
Het RBL volgt de schoolloopbaan van 73.000 leerlingen vanaf 5 jaar, totdat ze een startkwalificatie hebben behaald of 23 jaar worden, met als doel het bieden van professionele ondersteuning in de netwerksamenwerking aan leerplichtige jongeren (tot 18 jaar) waarbij de school-loopbaan niet altijd soepel verloopt. Deze samenwerking zorgt ervoor dat jongeren die ongeoorloofd verzuimen de draad op school weer oppakken en naar een diploma toewerken. De regionale aanpak van voortijdig schoolverlaten vormt een sluitend regionaal vangnet om jongeren te helpen bij het vinden van een passende plek in onderwijs, werk, zorg of een combinatie hiervan. Met als doel een zo zelfstandige mogelijke deelname aan de maatschappij.

WSP
Onze belangen behartigen op het gebied van de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor wij een re-integratie-verantwoordelijkheid hebben.
Kengetallen voor de te behalen prestaties zijn:
- de vacature-vervulling die afhankelijk is van het aantal door gemeenten en UWV aangedragen werkfitte werkzoekenden.
- de vervullingsquote van het aantal vervulde vacatures.
- werkgevers-tevredenheid.

WgSW
Het vormgeven van het (formeel) werkgeverschap voor 1.600 SW medewerkers, waarvan 144 afkomstig uit Zevenaar. Daarmee krijgen de SW medewerkers hun salaris betaald en zijn HR en arbodienstverlening voor deze medewerkers goed geborgd.

CMI
De uitvoering van de inburgeringstrajecten op managementniveau volgen om zo snel te kunnen bijsturen waar resultaten achterblijven.

Website

Website MGR

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	5.334	5.851	5.735	5.529	5.254	5.032
Resultaat partij						
Eigen vermogen	685					
Vreemd vermogen	4.388					

Risico's

Het risicoprofiel voor de MGR (toegelicht in onze nota verbonden partijen) is voor 2024 bepaald op 'gemiddeld/stabiel'.

Programma

6. Sociaal domein

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	
Omschrijving	De Omgevingsdienst voert taken op het gebied van bouwen, milieu, handhaving en toezicht voor de deelnemende gemeenten en Provincie uit. De ODRA is vanaf 1 april 2013 operationeel.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeente Arnhem, Gemeente Doesburg, Gemeente Duiven, Gemeente Lingewaard, Gemeente Overbetuwe, Gemeente Renkum, Gemeente Rheden, Gemeente Rozendaal, Gemeente Westervoort, Gemeente Zevenaar en de Provincie Gelderland.
Beleidskaders	De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem ODRA is per 14 november 2012 in werking getreden. Per 1 april 2013 is vervolgens de Omgevingsdienst van start gegaan.
Openbaar belang en doel	Uitvoering van meerdere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor gemeenten uit de regio Arnhem. Ook is ODRA voor de deelnemende gemeenten het aanspreekpunt voor milieuvraagstukken.
Bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur door een wethouder. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Westervoort, Duiven en Zevenaar.
Aandeel in %	7,80
Ontwikkelingen	De wet- en regelgeving is dynamisch. Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de partners. Deze veranderingen kunnen plaats vinden op gemeentelijk niveau (bijv. handhavingsbeleid of gemeentelijk VTH-beleid), provinciaal niveau (bijv. provinciaal geurbeleid), nationaal niveau (bijv. Omgevingswet) of het Europese niveau (bijv. wijzigingen op het gebied van luchtkwaliteit). De ODRA heeft met de partners een initiële begroting opgesteld door extrapolatie van de begroting en de realisatie van de voorafgaande begrotingsjaren. Voor de begroting hanteert de ODRA de werkwijze door trendmatig te gaan begroten. Dit houdt in dat er op productgroep/productniveau samen met de partners de trends worden besproken en vertaald naar de werkprogramma's. Voor sommige productgroepen betekent dit een neerwaartse tendens. Voor andere producten een positieve, afhankelijk van de economische en maatschappelijke ontwikkelingen.
Prestaties	Er wordt uitvoering gegeven aan de VTH-taken op het gebied van milieu overeenkomstig het werkprogramma.
Website	Website ODRA

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	849	737	777	777	777	777
Resultaat partij	53					
Eigen vermogen	863					
Vreemd vermogen	5.825					

Toelichting	De werkzaamheden van ODRA worden bekostigd op basis van outputfinanciering. Er wordt gerapporteerd op basis van afgenomen diensten en op basis van geleverde producten. De daadwerkelijke gemaakte kosten worden verrekend met de partners van de ODRA.
Risico's	Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Deze is positief en er is daardoor een laag risico.
Programma	7. Volksgezondheid en milieu

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)

Omschrijving	Reinigingsdienst De Liemers is een samenwerkingsverband van de gemeenten Montferland en Zevenaar voor uitvoerende taken op het gebied van afval en reiniging.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	De gemeenten Montferland en Zevenaar maken deel uit van de GR.
Beleidskaders	De vastgestelde GR is het kader op basis waarvan RDL functioneert.
Openbaar belang en doel	RDL zorgt voor de uitvoering van een groot deel van de afvalinzameling en -verwerking, een basistaak van de gemeente.
Bestuurlijk belang	Het bestuurlijk belang is 50%, Zevenaar levert één van de twee bestuurders.
Aandeel in %	45,00
Ontwikkelingen	Eind maart 2023 is het nieuwe aanbiedstation op 7Poort in gebruik genomen en per die datum is het aanbiedstation in Lobith alleen nog in gebruik voor gratis stromen.
Prestaties	
Website	Geen

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	1.993	2.029	2.376	2.376	2.350	2.350
Resultaat partij	162					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen	6.652					

Toelichting	De extra bijdrage komt voor bijna de helft door de gestegen lonen. Daarnaast zijn de kosten voor materieel toegenomen door gestegen brandstofkosten, hogere rentelasten, meer onderhoud en hogere afschrijvingslasten omdat het wagenpark van RDL gedeeltelijk vernieuwd is in 2024. De rente- en afschrijvingslasten van de kostenoverschrijding bij de bouw van het nieuwe aanbiedstation zijn in de begroting 2024 van RDL verwerkt. Vanwege het in 2022 gedaalde afvalaanbod op de aanbiedstations, is daarentegen de verwachte opbrengst naar beneden bijgesteld.
Risico's	Fluctuerende verwerkings- en opbrengstprijzen vormen een risico voor de jaarrekening. Deze kunnen namelijk afwijken van de begroting. Zowel in positieve als negatieve zin. Op het nieuwe aanbiedstations betalen bezoekers een vaste prijs per kilo. Voor stromen die daardoor duurder zijn geworden, leidt dat waarschijnlijk tot minder aanbod. Dat is een financieel risico.
Programma	7. Volksgezondheid en milieu

Samenwerking De Liemers

Omschrijving	Het uitvoeren van de ICT (RID), sociale dienst (RSD) en de inkoop voor de deelnemende gemeenten: Duiven, Westervoort en Zevenaar.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Duiven
Partijen	Gemeenten Duiven, Westervoort en Zevenaar.
Beleidskaders	- Inkoopbeleid 2021 (vernieuwd) - I-visie en I-strategie - Businesscase RSD
Openbaar belang en doel	Samenwerking De Liemers is een samenwerkingsverband van Liemerse gemeenten op gebied van ICT, inkoop en werk en inkomen.

Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur van de SDL de Liemers wordt gevormd door de colleges van B&W van de deelnemende gemeenten. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.
Aandeel in %	52,00
Ontwikkelingen	In de komende periode ziet SDL vele onzekere factoren, zoals de prijsontwikkeling en inflatie, de nieuwe wet op de Gemeenschappelijke Regeling, de doorontwikkeling van de RID en de nieuwe bestuurlijke opdracht van RSD. Daarbij komen de personeelstekorten op de arbeidsmarkt voor SDL als werkgever. Dit laatste zien we ook als een kans voor klanten van de RSD. Daarnaast vraagt de nieuwe wet inburgering en de bestuurlijke opdracht bij de RID aandacht. Informatieveiligheid staat hoog op de agenda bij de RID.
Prestaties	De RID is tevreden wanneer de gemeenten ook tevreden zijn over de gezamenlijke uitvoering van de I-Visie en I-Strategie. Uitgangspunten van de I-visie: Digitaal waar zinvol, Toegankelijk, Integraal, Flexibel, Betrouwbaar en Transparant KPI's: - minimaal 90% conformering aan de geldende service level agreement (SLA) voor ICT-verstoringen. - RID blijft onder het landelijk gemiddelde kostenniveau / ICT Benchmark voor gemeenten RSD: - minimaal een 8 voor klanttevredenheid - minimaal 80% duurzame plaatsing, langer dan zes maanden; - 100% van de klanten worden actief begeleid.
Website	Website RSD De Liemers

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	5.809	6.874	7.021	6.746	6.746	6.746
Resultaat partij	155					
Eigen vermogen	182					
Vreemd vermogen						

Risico's	De exploitatielasten incl. eventueel niet begrote kosten worden volledig door de drie deelnemende gemeenten gedragen. Er wordt jaarlijks een begroting opgesteld die via twee tussenrapportages wordt gemonitord. Afwijkingen ten opzichte van de begroting worden dan voorgelegd aan het bestuur en aan het bestuur van de deelnemende gemeenten.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg

Omschrijving	Regionale voorziening voor het beheren van de archiefbescheiden.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Gemeenten Doesburg, Zevenaar, Duiven en Westervoort
Beleidskaders	Archiefwet 1995
Openbaar belang en doel	Het Streekarchivariaat heeft als doel het beheren van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten conform de Archiefwet 1995.
Bestuurlijk belang	Deelname Bestuur.

Aandeel in %	48,00
Ontwikkelingen	Er zijn diverse ontwikkelingen waar het SALD op moet inspelen, wat mogelijk tot heroriëntatie leidt. Om dit aan te pakken is een onderzoek nodig naar de toekomstige organisatievorm en uitvoering van taken die momenteel bij het SALD liggen. Een heldere toekomstvisie is essentieel, vooral omdat we als gemeente vooruit willen met het verbeteren van digitaal documentenbeheer. We rekenen op het SALD om deze digitale documenten te bewaren en duurzaam toegankelijk te maken. We hebben ook behoefte aan actieve advisering vanuit SALD over digitaal werken in relatie met toekomstige bewaring en ontsluiting. Daarnaast zoeken we gekwalificeerd toezicht op de niet-overgebrachte archieven van Zevenaar. Deze punten zijn al opgenomen in de zienswijze die we hebben ingediend. Door een wijziging van de Wgr 2022 dient de GR SALD te worden aangepast. De voorbereiding hiervoor wordt in 2023 gestart. Deze aanpassing heeft naar verwachting weinig inhoudelijke consequenties. Financiële gevolgen verwachten we in ieder geval niet.
Prestaties	Gedurende het gehele jaar is aandacht besteed aan de voorbereiding voor het opzetten van een e-depot. Er is inmiddels bestuurlijke instemming voor aansluiting SALD op het e-depot van Erfgoedcentrum Achterhoek De Liemers. Het benodigde plan van aanpak voor aansluiting e-depot SALD is in concept opgeleverd. Dit plan gaat ook over welke inspanningen de individuele gemeenten nog moeten leveren om te voldoen aan de eisen voor overbrenging van digitale documenten naar het e-depot. Denkt u dan aan het inrichten van een kwaliteitssysteem voor informatiebeheer en het vaststellen van een metadataschema. Verder is het mandaatbesluit GR SALD vastgesteld. Voor de Wet open overheid is de streekarchivaris binnen de GR aangewezen als contactpersoon. De werkzaamheden voor het archief van de enquêtecommissie P&O Zevenaar vraagt de nodige inzet van het SALD.
Website	Website Streekarchivariaat

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	121	160	185	185	185	185
Resultaat partij	-1					
Eigen vermogen	1					
Vreemd vermogen	83					

Toelichting	In de begroting 2024 van het Streekarchivariaat is de bijdrage voor Zevenaar geraamd op € 185.000.
Risico's	Eventuele tekorten worden verhaald op de deelnemende gemeenten. De financiële omvang van de regeling is echter relatief klein en het risico wordt daarom gering geschat. Een recente risico-analyse van mogelijke risico's van het Streekarchivariaat heeft dit bevestigd.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)

Omschrijving	Samenwerking op het gebied van de regionale brandweertaken, ambulancevoorziening, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en collectieve preventieve gezondheidszorg ter realisering van deskundigheidsversterking en capaciteitsvergroting.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem

Partijen	Gemeente Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort, Zevenaar.
Beleidskaders	- Beleidsplan veiligheidsregio 2020-2023
Openbaar belang en doel	De VGGM behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van brandweer, regionale ambulancevoorziening en GGD voor de vijftien gemeenten in de regio Gelderland-Midden.
Bestuurlijk belang	Deelname aan algemeen bestuur door burgemeester en in commissie volksgezondheid door portefeuillehouder.
Aandeel in %	6,45
Ontwikkelingen	*Versterken Bedrijfsvoering* VGGM gaat de organisatie van haar interne bedrijfsvoering versterken. Er liggen gedegen onderzoeken waaruit blijkt dat de VGGM kwetsbaar is. In 2023 is gestart met het programma Beter Bedrijfsvoeren. Onze burgemeester is voorzitter van de bestuurlijke begeleidingscommissie. De gevraagde investeringen zijn noodzakelijk en Zevenaar kan zich vinden in het ambitieniveau om te groeien naar een gemiddelde van personele overhead voor Veiligheidsregio's. *Meldingsplicht Wonen met zorg* Op het gebied van brandpreventie zien wij een nieuwe ontwikkeling, namelijk het toezicht op wooncomplexen waar eveneens zorg wordt aangeboden en op bedrijven met veel gevaarlijke of ontplofbare stoffen of grote hoeveelheden vuurwerk (BEVI-instellingen). Mede door demografische ontwikkelingen zijn afgelopen jaren diverse wooncomplexen gerealiseerd voor mensen die zorg nodig hebben. Deze complexen hebben een verhoogd veiligheidsrisico, mede omdat bewoners in geval van een incident veelal niet zelfstandig het complex kunnen verlaten. Door de geplande invoering van de Omgevingswet wordt ook de AMvB Besluit Bouwwerken Leefomgeving (BBL) van kracht. In dit besluit is opgenomen dat voor een woonfunctie voor zorg een gebruiksmelding nodig is. Het afhandelen van de meldingen heeft in eerste instantie een incidenteel karakter (de eerste toestroom van meldingen) en vervolgens een structureel karakter (meldingen van nieuwe wonen met zorg gebouwen en het toezicht op alle bestaande gebouwen wonen met zorg). Het Rijk heeft de uitkering van het gemeentefonds voor komende 2 jaar ten behoeve van deze ontwikkeling verhoogd. In de VGGM begroting is eveneens voor komende 2 jaar een bedrag opgenomen.
Prestaties	De afgelopen jaren zijn er ontwikkelingen geweest die ervoor hebben gezorgd dat er anders gekeken wordt naar de GGD-dienstverlening en de bijhorende bekostiging in de toekomst. Daarvoor zijn twee projecten gestart, namelijk toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg en toekomstbestendige Algemene Gezondheidszorg. Om de basis op orde te krijgen is een financiële impuls nodig voor 2024. Voor 2025 en verder komen voorstellen om een wendbare en krachtige GGD te zijn voor de gemeenten. De afschalingsmaatregelen worden teruggedraaid en het wettelijke basispakket JGZ wordt weer volledig aangeboden. De invoering van de Omgevingswet heeft gevolgen voor de brandweer. Een taakaanpassing vindt plaats op het gebied van brandpreventie. Het specifieke advies op externe veiligheid (bijvoorbeeld voor BEVI-instellingen) vervalt, maar er komt een algeheel advies voor (brand)veiligheid. De wettelijke taak wordt hiermee dus verbreed.
Website	Website VGGM

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	3.960	4.639	5.183	5.183	5.183	5.183
Resultaat partij	707					

Eigen vermogen	8.513
Vreemd vermogen	51.358

Risico's	VGGM heeft het risicomanagement op orde. Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. VGGM vindt het eigen weerstandsvermogen op basis van deze inschatting voldoende om de risico's af te dekken. De bijdrage van Zevenaar aan VGGM bestaat uit de bijdragen voor brandweer, Bevolkingszorg, GGD, JGZ en RVP volgens de vastgestelde begroting van VGGM, aangevuld met maatwerk voor JGZ.
Programma	1. Veiligheid

Alliander N.V.

Omschrijving	Alliander N.V. ontwikkelt en beheert energienetten. Via kabels en leidingen ontvangen ruim drie miljoen Nederlandse huishoudens en bedrijven elektriciteit, gas en warmte. Het bedrijf telt 5,8 miljoen klantaansluitingen.
Juridische vorm	Vennootschap
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	De grootste aandeelhouders van Alliander N.V. zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Deze aandeelhouders bezitten gezamenlijk ongeveer 76% van de aandelen. De overige aandeelhouders, die elk minder dan 3% van de aandelen bezitten, zijn 72 kleinere gemeenten en de provincie Flevoland.
Beleidskaders	Klimaatakkoord (2019)
Openbaar belang en doel	De primaire taak van Alliander is het onderhouden en beheren van de elektriciteits- en gas(distributie)netten in het verzorgingsgebied. Deze taken zijn wettelijk bepaald omdat de maatschappij sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van (duurzame) energie.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft recht op deelneming aan de beraadslagingen en stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders. De gemeente is lid van het platform Nuval. Het platform ondersteunt de gemeenten uit Flevoland en Gelderland bij de invulling van het aandeelhouderschap in Alliander N.V.
Aandeel in %	0,45
Ontwikkelingen	Alliander is voornemens om dochterbedrijf Kenter te verkopen aan een consortium van investeerders. Komende periode worden de gebruikelijke advies- en goedkeuringstrajecten met de aandeelhouders van Alliander doorlopen. Het streven is om eind 2023 de transactie af te ronden. De afgelopen jaren is Kenter gegroeid van een traditioneel meetbedrijf naar een aanbieder van integrale energieoplossingen. Kenter is altijd goed in staat geweest kansen in de markt te benutten door ondernemend, klantgericht en innovatief te zijn. Kenter zal in de toekomst een nog grotere rol van betekenis gaan spelen in de energietransitie. Het bedrijf komt buiten Alliander beter tot zijn recht, omdat Alliander als netwerkbedrijf te maken heeft met beperkende wet- en regelgeving. Om ervoor te zorgen dat Kenter ook in de toekomst invulling kan geven aan de ambitie van energiedata en energievoorzieningen, heeft Alliander besloten om voor Kenter op zoek te gaan naar een andere eigenaar.
Prestaties	In het eerste half jaar van 2023 investeerde Alliander flink in het uitbreiden en onderhouden van het gas- en elektriciteitsnetwerk. In totaal werd in de eerste zes maanden van dit jaar ruim € 60 miljoen meer geïnvesteerd ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Ondanks de forse investeringen en het werk dat wordt verzet, is het onmogelijk om het tempo van de energietransitie bij te houden. Door flexibel gebruik te maken van het elektriciteitsnet, kan de druk op het net enigszins worden verlicht.
Website	Website Alliander

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij	198.000					
Eigen vermogen	4.570.000					
Vreemd vermogen	6.106.000					

Risico's	Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting. Wij passen de raming van dividend indien nodig aan op de bijgestelde verwachting. In de begroting is de raming van het dividend structureel € 0,80 per aandeel. In de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen is dit risico meegenomen.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Ataro B.V.	
Omschrijving	Zevenaar heeft in 2015 het sport- en accommodatiebeleid geprofessionaliseerd en ondergebracht in het gemeentelijk sportbedrijf Ataro.
Juridische vorm	Vennootschap
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Zevenaar is enig aandeelhouder
Openbaar belang en doel	Ataro B.V. heeft als doel het beheren en exploiteren van maatschappelijk vastgoed.
Bestuurlijk belang	De rol van gemeentelijk aandeelhouder in Ataro B.V. wordt uitgeoefend door de wethouder sport (A. Boone).
Aandeel in %	100,00
Ontwikkelingen	Naar aanleiding van de aanbevelingen van de rekenkamer rond de governance van ATARO B.V. heeft de gemeenteraad in februari 2021 ingestemd met een herziening van de governance Ataro B.V. en het college opdracht gegeven tot verdere implementatie. Als gevolg hiervan zijn in 2022 drie dienstverleningsovereenkomsten gesloten met Ataro B.V., gericht op de sportaccommodaties, combinatiefunctionarissen en voor de Turmac Cultuurfabriek. Hiermee is een professionaliseringsslag gestart om de basis op te orde te krijgen, o.a. door de start van een visie en missie traject. De doorontwikkeling en verdere professionalisering van Ataro is enerzijds gericht op de versterking van Ataro B.V. als hét sportloket binnen de gemeente Zevenaar. Anderzijds is het gericht op de uitbreiding van de diensten binnen en buiten de grenzen van de gemeente Zevenaar. De hieruit voortvloeiende afspraken worden in een nog op te stellen dienstverleningsovereenkomst 2024 vastgelegd. Daarnaast heeft de raad in mei 2023 ingestemd met de financiering van de ledverlichting buitensportvoorzieningen en de automatische beregeningsinstallaties. Beide duurzaamheidsmaatregelen worden geïmplementeerd door Ataro B.V.
Prestaties	Aan de dienstverleningsovereenkomsten zijn prestatieafspraken gekoppeld.
Website	Website Ataro

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente	2.977	2.327	2.461	2.400	2.400	2.400

Resultaat partij	
Eigen vermogen	
Vreemd vermogen	
Risico's	De gemeente blijft als enig aandeelhouder bij tegenvallende exploitatieresultaten uiteindelijk financieel verantwoordelijk.
Programma	5. Sport, cultuur en recreatie

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Omschrijving	De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen voor maatschappelijk belang.
Juridische vorm	Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Openbaar belang en doel	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank financiert sinds 1914 de publieke sector. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).
Aandeel in %	0,02
Ontwikkelingen	In het kader van onze strategie Ons Kompas Naar Impact heeft BNG Bank in 2022 de bedrijfsvoering verder geoptimaliseerd. In het belang van de klant is er geïnvesteerd in systemen en mensen. Daarnaast is het Klimaatplan Going Green gepresenteerd. Met dit klimaatplan zet BNG Bank een volgende stap in de energietransitie en CO2-reductie. Samen met onze klanten zoals gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen en energiebedrijven willen we Nederland duurzamer, toekomstbestendiger en groener maken.
Prestaties	BNG Bank is tevreden met de financiële resultaten die in 2022 zijn behaald. De ontwikkelingen in de Oekraïne, de verstoring in de wereldwijde toeleveringsketen, hoge energieprijzen en de hoge inflatie hebben geen materiële financiële gevolgen gehad. Het staande beleid van BNG Bank is om 50% van de nettowinst uit te keren.
Website	Website BNG

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij	300.000					
Eigen vermogen	4.615.000					
Vreemd vermogen	107.459.000					

Risico's	Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt

	voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen. De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

Leisurelands B.V.	
Omschrijving	Leisurelands B.V. is een recreatiebedrijf met 20 openbare recreatiegebieden. Hiervan is één gebied gelegen in Zevenaar, namelijk: Rhederlaag.
Juridische vorm	Vennootschap
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Apeldoorn, Barneveld, Berg en Dal, Beuningen, Brummen, Ede, Elburg, Epe, Ermelo, Hattem, Heerde, Nijmegen, Nunspeet, Putten, Renkum, Rozendaal, Voorst, Wijchen en Zevenaar.
Beleidskaders	In 2020 is de structuurvisie voor Rivierklimaatpark vastgesteld. Deze vormt nu de kaders voor toekomstig beleid.
Openbaar belang en doel	Het doel is het publiekstoegankelijk houden van recreatievoorzieningen en -plassen. Het recreatiegebied Rhederlaag is ondergebracht in Leisurelands BV. Bij het deelnemen aan een verbonden partij staat de vraag centraal of dit de meest geëigende vorm is om de doelstelling van de gemeente (het publieke belang) te realiseren. De gemeente ziet de instandhouding van recreatieplassen als een publiek belang. Het aandeelhouderschap in Leisurelands BV is een middel om invloed te houden op het realiseren van en het laagdrempelig toegankelijk houden van recreatieplassen in Zevenaar en omgeving.
Bestuurlijk belang	Via stemrecht bij de algemene aandeelhoudersvergadering
Aandeel in %	3,45
Ontwikkelingen	Op Rhederlaag maakten landbouw en industrie sinds de jaren zestig geleidelijk plaats voor natuur en recreatie. Het is nu het grootste watersportgebied van Oost-Nederland. De laatste fase van de zandwinning komt eraan. Vanuit het project Rivierklimaatpark IJsselpoort is de insteek om in het gebied Rhederlaag samen met terreineigenaren en ondernemers de mogelijkheden van duurzame economische kwaliteitsimpuls te onderzoeken en uit te werken. Hiervoor wordt op verschillende onderdelen ingezet. Voor wat betreft de Bahrse Pol zoekt Leisurelands samen met de gemeente naar ruimte voor de ontwikkeling van recreatie als dan niet in combinatie met kleinschalige opwekking van duurzame energie. Voor het gebied de Koppenwaard geldt dat met name op natuurontwikkeling wordt ingezet, ook hier heeft Leisurelands gronden in eigendom.
Prestaties	In 2022 heeft Leisurelands het hoogste aantal strandbezoekers ooit mogen ontvangen, 4,5 miljoen bezoekers, een stijging van 25%. Zowel Down the Rabbit Hole als Dreamfields trokken het hoogste bezoekersaantal ooit. De gebieden zijn toegankelijk voor iedereen en dat wil men zo houden. De gebieden zijn gratis toegankelijk voor onze gasten en goed bereikbaar. Alleen voor het parkeren wordt een vergoeding gevraagd. Leisurelands geeft hiermee invulling aan de maatschappelijke positie die ze in de regio heeft.
Website	Website Leisurelands

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij						
Eigen vermogen						

Vreemd vermogen	
Risico's	Gezien het geringe belang van de gemeente hierin is het risico bijzonder klein. Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille. Leisurelands B.V. keert tot op heden geen dividend uit.
Programma	5. Sport, cultuur en recreatie

Vitens N.V.	
Omschrijving	Vitens wint, zuivert en levert drinkwater en zorgt voor de instandhouding van het leidingnetwerk. Jaarlijks maakt Vitens meer dan 360 miljard liter drinkwater.
Juridische vorm	Vennootschap
Vestigingsplaats	Utrecht
Partijen	De aandelen van Vitens N.V. zijn in handen van 110 aandeelhouders waaronder de provincie Friesland, provincie Gelderland, provincie Overijssel, provincie Flevoland en provincie Utrecht en het merendeel van de in deze provincies liggende gemeenten.
Beleidskaders	Beleidstafel Droogte: aanbevelingen voor het borgen van voldoende drinkwater tijdens extreem droge perioden.
Openbaar belang en doel	Waarborgen van de kwaliteit en levering van drinkwater.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft recht op deelneming aan de beraadslagingen en stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders. De gemeente is lid van het platform Nuval. Het platform ondersteunt de gemeenten uit Flevoland en Gelderland bij de invulling van het aandeelhouderschap in Vitens N.V..
Aandeel in %	0,60
Ontwikkelingen	Om blijvend schoon drinkwater te kunnen garanderen, moeten drinkwaterbedrijven miljarden investeren in nieuwe zuiveringstechnieken en waterbronnen. Toenemende droogte door klimaatverandering, vervuiling van warmtebronnen en een stijgende vraag naar water vergen hoge en extra investeringen. Door de toenemende onzekerheden als gevolg van economische ontwikkelingen, de effecten van klimaatverandering en de wens om de tarieven meer variabel te maken, is Vitens genoodzaakt een aantal uitgangspunten te wijzigen. Vitens zal voor de kosten voor droogteschade diverse scenario's doorrekenen en de financiële impact meenemen in haar jaarplan.
Prestaties	Vitens N.V. heeft geen dividend uitgekeerd over het nettoresultaat in 2022. De solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de continuïteit van de organisatie. De solvabiliteit geeft de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. Volgens de continuïteitsdoelstellingen in het financieel beleid moet de solvabiliteit van Vitens minimaal 30 procent zijn, maar streeft Vitens naar een solvabiliteit van minimaal 35 procent. In 2022 bedroeg de solvabiliteit 31 procent (2021: 30,2 procent), waarmee Vitens aan de ondergrens van de doelstelling zit.
Website	Website Vitens

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij	8.700					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						

Toelichting De gemeente Zevenaar bezit 34.717 gewone aandelen.

Risico's	Andere oorzaak van de lage solvabiliteit is de WACC. Deze systematiek beperkt Vitens in de hoeveelheid winst die mag worden gemaakt. Doordat de huidige WACC (2,95 procent voor de periode 2022-2024) te laag is voor de omvang van de investeringsopgave, moet Vitens veel geld bij lenen waardoor de solvabiliteit afneemt. Zoals verwacht doet Vitens ook dit jaar het voorstel om geen dividend uit te keren. De RvC stelt voor het volledige netto resultaat, met het oog op de opgave, de solvabiliteitsdoelstelling en de vereisten van de banken, toe te voegen aan de reserves.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning

GRONDBELEID

Inleiding
Overeenkomstig artikel 9, lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dient een paragraaf Grondbeleid deel uit te maken van de programmabegroting en het jaarverslag. Transparantie over het grondbeleid voor u is om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege het financiële belang en de risico's en in de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen zoals aangegeven in de programma's.

Beleid
Het gemeentelijke grondbeleid is vastgelegd in de Nota Grondbeleid gemeente Zevenaar die op 7 juli 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Deze nota is ondersteunend aan de diverse beleidsdoelstellingen van onze gemeente en sluit aan op de diverse beleidsdocumenten, onder meer zoals hieronder genoemd, maar sluit ook aan op het beleid op het gebied van de energietransitie, duurzaamheid en economie. We kiezen in het grondbeleid voor een situationeel grondbeleid wat betekent dat we onze rol per project of locatie op basis van een afwegingskader bepalen. Hierbij wordt gekozen tussen een faciliterende of actieve houding. Aan de hand van de thema's in de nota beoordelen we in hoeverre we een initiatief belangrijk vinden en welke rol we daarin als gemeente willen spelen.
Actuele vraagstukken vragen om een andere invulling van het grondbeleid. Zevenaar staat voor een enorme opgave. In het fysieke domein gaat het om transformatie van bestaande bouw, nieuwbouw, klimaatadaptatie, duurzaamheid en de energietransitie. Daarnaast streven we naar verbetering van de economische vitaliteit, leefbaarheid, gezondheid en passende huisvesting. Op basis van deze thema's wegen we af hoe we onze rol bepalen. Hierbij spelen de financiële aspecten uiteraard ook een rol. De afweging vindt altijd gefundeerd plaats.

In de collegevergadering van 24 januari 2023 is de grondprijsbrief 2023 vastgesteld. Door middel van de Raadsinformatiebrief 2023-006 bent u hierover op de hoogte gebracht en hebt u kennis kunnen nemen van de inhoud ervan. Jaarlijks wordt de grondprijsbrief geactualiseerd.

Omgevingsvisie
Ten behoeve van de nog op stellen Omgevingsvisie gemeente Zevenaar heeft u in de raadsvergadering van september 2021 een koersdocument vastgesteld. Dit koersdocument geeft richting aan om als vertrekpunt gesprekken met de samenleving aan te gaan. De Omgevingsvisie is een strategische, integrale lange termijnvisie (2040) voor de fysieke leefomgeving. Eind 2022 is gestart met de eerste fase van de totstandkoming van de omgevingsvisie van Zevenaar. De planning is aangepast en het is de bedoeling dat de Omgevingsvisie uiterlijk medio 2024 gereed is.

Beleidskaders
Nota grondbeleid gemeente Zevenaar 2021
Grondprijsbrief gemeente Zevenaar 2023
Woonvisie Gemeente Zevenaar 2015-2025
Woonvisie Gelders Eiland 2018
Regionale Woondeal 2020
Regionaal Programma Werklocaties (RPW)

Ontwikkelingen
Op dit moment zijn er veel macro-economische ontwikkelingen die invloed hebben op de woningbouw. Al langere tijd is er sprake van stijgende materiaal- en energiekosten. De sterk gestegen energieprijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne hebben vorig jaar tot een mondiale groeivertraging geleid. Energie-intensieve bedrijven worstelen met oplopende productiekosten en huishoudens zien hun besteedbaar inkomen teruglopen als gevolg van de hoge inflatie. Het Centraal Planbureau (CBS) heeft bekend gemaakt dat de prijzen van consumentengoederen- en diensten in 2022 gemiddeld 10% hoger waren dan in 2021. Het CPB raamt in haar persbericht van maart 2023 een inflatie van 3% in 2023. De verwachting na analyse van de huidige inflatiecijfers is, dat de inflatie over het jaar 2023 de 3% zal overstijgen. De inflatie heeft ervoor gezorgd dat de hypotheekrentes zijn gestegen en het consumentenvertrouwen is gedaald. Hierdoor zijn nieuwbouwwoningen minder in trek. Vorenstaande kan er ook toe leiden dat bouwprojecten door

ontwikkelende partijen "on hold" worden gezet.

Regionaal Programma Werklocaties
Het Regionaal Programma Werklocaties regio Arnhem-Nijmegen (RPW) vormt de kaders voor het regionaal beleid ten aanzien van regionale bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel. Hierin zijn onder meer afspraken vastgelegd als het gaat om:
· Een duurzame ruimtelijke invulling van de werklocaties in de regio Arnhem-Nijmegen in het kader van de Groene Metropoolregio;
. De verdeling van de ontwikkelruimte voor bedrijventerreinen, waaronder die voor XXL-logistiek;
· Het tweejaarlijks uitvoeren van een monitor van het RPW 2021-2024;

In het kader van bovenstaande heeft de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen op 17 juni 2021 aanvragen voor nieuwe ontwikkelruimte goedgekeurd. Gemeente Zevenaar kan daardoor beginnen met de ontwikkeling van BusinessPark 7PoortII waarbij het gaat om 35,9 hectare aan nieuwe bedrijfskavels en levert naar schatting ruim 900 arbeidsplaatsen op. De ontwikkeling van deze 35,9 hectare is voorzien in twee fasen. Voor de eerste fase heeft de Groene Metropoolregio op basis van de verdeling van de ontwikkelruimte bedrijventerrein RPW toestemming gegeven. De voorbereiding voor de ontwikkeling van BusinessPark 7PoortII is opgepakt. Het plan van aanpak is gereed en er is op 1 februari 2023 een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de planuitwerking. Daarna heeft het college op 28 februari 2023 een actualisatie van het ontwikkelperspectief 'Ontwikkelperspectief 7Poort II Actualisatie 2023' vastgesteld. Op basis van deze actualisatie is bij de Groene Metropoolregio het verzoek van de gemeente ingediend om, voor de uitvoering van de tweede fase van BusinessPark 7Poort II nog eens 24,3 hectare ontwikkelruimte toe te kennen. In totaal gaat het dus om 11,7 + 24,3 = 36 hectare ontwikkelruimte. Inmiddels heeft de Groene Metropoolregio een positief besluit genomen over de tweede fase van de ontwikkelruimte. Naar verwachting zal de provincie halverwege september een besluit nemen op het verzoek van de ontwikkelruimte voor de tweede fase ter grootte van 24,3 hectare voor BusinessPark 7Poort II. Om ten aanzien van de ontwikkeling regie te kunnen (blijven) houden hebben wij op 25 mei 2021 -op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg)- voorkeursrecht gevestigd op de eigendommen, behorende bij zowel de 1e als 2e tranche van beoogd BusinessPark 7PoortII. Dit besluit is door uw raad bekrachtigd in de raadsvergadering van 8 juli 2021.

Project ViA15
Bij de Raad van State (RvS) heeft in het kader van het Tracébesluit A12/A15 op 22 november 2022 een zitting plaatsgevonden, waarin de indieners van beroepen en de minister van Infrastructuur en Waterstaat hun standpunt hebben kunnen toelichten. De RvS heeft op 5 april 2023 een tussenuitspraak gedaan over de beroepen tegen het Tracébesluit ViA15. De tussenuitspraak ging in op de wijze waarop de stikstofberekening is uitgevoerd en heeft geoordeeld dat deze op een juiste manier is uitgewerkt. Het is nu wachten op de definitieve uitspraak van de RvS ten aanzien van het Tracébesluit ViA15.

BOUWGRONDEXPLOITATIE (WONINGBOUW EN BEDRIJVENTERREINEN)

7Poort
In 2023 is een 2-tal kavels geleverd met een totale grootte van 7,04 hectare. In de vigerende grondexploitatie van 1 januari 2023 houden we rekening met een totale levering op 7Poort van 9,1 hectare. De prognose hoeft voor het jaar 2023 voorlopig nog niet bijgesteld te worden.

Spoorallee
De levering van de kavels ten behoeve van de outletontwikkeling was in de vigerende grondexploitatie ook voorzien voor 2022. De definitieve en onherroepelijke aansluiting Zevenaar Oost op de A12, als onderdeel van het Tracébesluit ViA15 in het kader van de doortrekking A15/verbreding A12, blijft een vertragende factor in de ontwikkeling. Dit verdere uitstel van de levering van de kavels is niet in strijd met de afspraken en voorwaarden zoals vastgelegd in de in 2017 gesloten koop- en realisatieovereenkomst tussen de Ontwikkelingscombinatie FOZ B.V. en de gemeente Zevenaar. Zoals eerder al is benoemd is het nu wachten op de definitieve uitspraak van de RvS ten aanzien van het Tracébesluit ViA15.

Landeweer

Voor het noordelijke deel zijn de verwachtingen gematigd positief. De gronden op Landeweer Zuid (13.000 m²) zijn in 2020 uit de grondexploitatie genomen en zijn overgeheveld naar de zgn. materiële vaste activa in de gemeentelijke boekhouding. Overigens betekent dit niet dat de locatie buiten beeld raakt. Er is inmiddels enige interesse voor diverse invullingen. De planning was om een visie op dit gebied in het eerste halfjaar van 2023 af te ronden, echter door de afwikkeling van verkopen in 7Poort en de uitwerking van andere plangebieden wordt de visie ontwikkeling doorgeschoven naar het eerste halfjaar van 2024.

Zevenaar Oost-Wonen

De ontwikkeling van Groot Holthuizen in 2023 staat voor een groot deel in het teken van de eerste verkoop van de woningen door de ontwikkelaars in de deelgrondexploitatie De Holtkamp. Ook is in het eerste halfjaar 2023 de selectieprocedure gestart voor de deelgrondexploitatie Het Hof. Verwachting is dat de selectieprocedure eind 2023 is afgerond. In 2023 wordt verwacht dat er in totaal 2 kavels geleverd zullen worden gelegen in De Stede. In het plangebied van De Stede zijn nog 4 vrije kavels te koop/te leveren. In de Tol is ook nog sprake van 1 onverkochte kavel.

In De Holtkamp is nu ruimte voor 126 woningen waarvan 33 stuks in de sociale huur, 50 vrije sector (waarvan 10 in het betaalbare segment) en 24 kavels op "het erf" waar ruimte is voor nog eens een programma voor betaalbare woningen. Verwachting is dat Baston Wonen begint met de bouw in 2023. De 24 kavels op "het erf" zijn halverwege 2023 in de verkoop gegaan en hetzelfde geldt voor een deel van de 50 vrije sector woningen. De verwachting is dat het restant van de vrije sector woningen in 2024 op de markt komen.

Tot slot komen er in De Holtkamp 19 vrije kavels in de verkoop. Verwachting is dat deze vrije kavels in 2024 en 2025 worden geleverd. Hier loopt nog een beroepsprocedure tegen en dit kan mogelijk nog een vertragend effect hebben. Het hoger beroep zal plaats vinden in november 2023.

In 2022 is de grondexploitatie het Hof geopend. Voor het Hof is begonnen aan de planuitwerking. Ook hierbij is het uitgangspunt 50% betaalbare woningen te realiseren, waarvan 30% sociale woningbouw. Het plangebied is ongeveer 23.000 m² groot. Het gewenste programma, hoogbouw versus laagbouw, bepaalt uiteindelijk het aantal woningen dat hier kan worden gerealiseerd. Verwachting voor het Hof is dat de eerste kavels in 2025 worden uitgegeven.

Middag-Oost & Zwanenwaay

Met betrekking tot de ontwikkeling van de Middag Oost is de bouw van woningen in fase 1 en 2 gereed. Daarnaast zijn eind 2022 en begin 2023 ook twee vrije kavels geleverd. Door de levering van deze twee kavels, zijn er geen vrije kavels meer beschikbaar in de Middag Oost. In het najaar van 2021 heeft een uitvraag plaatsgevonden voor de ontwikkeling van de 3e fase van de Middag Oost. Medio december 2021 heeft dit geleid tot de gunning aan een ontwikkelaar. Deze gaat een programma van 44 woningen realiseren waarvan de helft in het betaalbare koopsegment en (12 stuks) sociale huur is. De andere helft betreft een programma in het duurdere segment. In het tweede kwartaal 2023 is de Koop- en ontwikkelingsovereenkomst getekend met de ontwikkelaar en de woningcorporatie. Inmiddels heeft de ontwikkelaar een start gemaakt met de verkoop van de woningen. Doel van de overeenkomst is o.a. te komen tot een verkoop van de benodigde gronden voor de ontwikkeling van het Bouwplan en het vastleggen van de wijze waarop en de voorwaarden waaronder de realisatie van het Bouwplan binnen het projectgebied dient plaats te vinden. Fase 3 Middag Oost is eerder al bouwrijp gemaakt, echter zijn deze werkzaamheden nog niet geheel afgerond. Verwacht wordt dat eind 2023 de gronden volledig bouwrijp zijn gemaakt. Baston Wonen is voornemens om in 2023 nog te starten met de bouw, het overige deel van de ontwikkeling wordt verwacht in 2024 te starten met de bouw. Verder is er een beroep ingediend tegen het bestemmingsplan en dit kan mogelijk nog vertraging opleveren.

Voor de komende korte termijn staat de ontwikkeling van de Zwanenwaay op een laag pitje. Mede gelet op de ambtelijke capaciteit wordt prioriteit gegeven aan Middag-Oost. Bovendien moet voorkomen worden dat plannen elkaars concurrent worden.

Waaijakkers

In december 2022 is de grondexploitatie Waaijakkers geopend. Het plangebied Waaijakkers betreft de ontwikkeling van een woongebied in Aerdt. In 2010 is gestart met de bouw van woningen in plangebied Waaijakkers, echter zijn toen slechts 14 woningen gebouwd. Het plangebied heeft een omvang van circa 1,5 ha. Hierin beschikt de gemeente Zevenaar over een grondpositie met een omvang van ca. 0,8 ha. in het plangebied. Op de gemeentelijke gronden is ruimte voor circa 21 woningen. Op het bestemmingsplan loopt een beroepsprocedure bij de RvS. Daarnaast is er een begin gemaakt met een het selectiedocument ten behoeve van het selecteren van een ontwikkelaar van de gemeentelijke uitgeefbare gronden.

REALISATIE

In onderstaande tabel presenteren wij de gerealiseerde en te realiseren grondverkopen. Ten aanzien van de te realiseren grondverkopen 2023 tot en met 2027 geldt dat deze overeenkomstig de laatst vastgestelde uitgangspunten voor de herziening van de grondexploitaties zijn (per 01-01-2023).

Aantallen/m² kavels wonen en bedrijven (realisatie en prognose)

Naam grondexploitatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bedrijven (in ha.)							
Zevenaar Oost - 7Poort en Landeweer	0,91	1,58	9,10	4,50	0,00	0,00	0,00
Zevenaar Oost - Spoorallee/FOZ	0,00	0,00	5,97	0,81	0,81	0,00	0,00
Mercurion	0,00	0,00	0,31	0,27	0,27	0,00	0,00
Totaal Bedrijven	**0,91**	**1,58**	**15,37**	**5,57**	**1,08**	**0,00**	**0,00**
Wonen (in aantallen kavels/woningen)							
Groot Holthuizen	31	3	60	49	61	39	39
Middag Oost & Zwanenwaay	2	1	14	21	7	5	1
Waaijakkers	0	0	0	10	11	0	0
Totaal Wonen	**33**	**4**	**74**	**80**	**79**	**44**	**40**

Conform de door het college vastgestelde uitgangspunten voor de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2023 wordt er vanuit gegaan dat de levering van de gronden ten behoeve van de FOZ in 2023 plaatsvindt. In verband met de beroepszaak bij de Raad van State rond het Tracébesluit A12/A15 wordt een deel van de gronduitgifte van de andere – nog resterende percelen- voorzien in 2023 en 2024.

PROGNOSE TE VERWACHTEN RESULTATEN

In BBV artikel 16 lid c is opgenomen dat de paragraaf grondbeleid een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie moet bevatten. Wanneer deze prognose is samengesteld uit positieve en negatieve grondexploitaties, dan is het van belang dat de verwachte resultaten voor alle grondexploitaties op een zelfde wijze worden berekend. Dit gebeurt op basis van de "Netto contante waarde" methode. De voorschriften zeggen ook dat de resultaten op eindwaarde dienen te worden gepresenteerd waarbij tevens wordt aangegeven wat de verwachte einddatum van de exploitatie is.
Ten aanzien van de grondexploitaties van onze gemeente kan worden gesteld dat er sprake is van een mix van positieve en negatieve grondexploitaties. Aangezien de afzonderlijke grondexploitaties een verschillende

einddatum kennen, zijn de resultaten per datum 1 januari 2023 contant gemaakt. Hierdoor worden de resultaten onderling goed vergelijkbaar.

De geprognosticeerde resultaten van de gemeentelijke grondexploitaties zijn voor het laatst herzien per 1 januari 2023. Vervolgens hebben wij deze verwerkt in de Uitvoeringsrapportage grondexploitaties 2022 welke u hebt vastgesteld in de vergadering van 28 juni 2023. De financiële effecten zijn verwerkt in de jaarstukken 2022 welke u in dezelfde raadsvergadering heeft vastgesteld.

De geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties luiden als volgt:

Bedragen x € 1.000

Prognose financiële resultaten actieve grondexploitaties Netto Contante Waarde (NCW) per 1 januari 2023			
Naam complex	**Einddatum exploitatie**	**Resultaat herziene Grex NCW per 01-01-2023**	**Resultaat herziene Grex op eindwaarde**
Zevenaar Oost - bedrijven	31-12-2026	14.178	14.839
Zevenaar Oost – wonen	31-12-2029	-29.997	-33.683
Totaal Zevenaar Oost	**31-12-2029**	**-15.819**	**-18.844**
Middag Oost & Zwanenwaay	31-12-2032	-4.070	-4.551
Mercurion	31-12-2025	106	113
Waaijakkers	31-12-2027	557	615
Totaal Overige grondexploitaties	**31-12-2032**	**-3.407**	**-3.823**
Totaal grondexploitaties	**31-12-2032**	**-19.226**	**-22.667**

Voor de verlieslatende exploitaties is, conform de voorschriften van het BBV, een verliesvoorziening getroffen. Omdat uw raad het budgetrecht heeft, bepaalt u (meestal bij de vaststelling van de jaarstukken) wat de bestemming wordt van vrijgevallen verliezen dan wel de dekking van een noodzakelijke aanvulling van de verliesvoorziening.

WINST- EN VERLIESNEMING

Ten aanzien van winst- en verliesneming is hierover het volgende in het BBV opgenomen:

1. Verliezen worden genomen als die bekend zijn (voorzichtigheidsbeginsel), daartoe wordt een voorziening getroffen ten laste van de algemene reserve (risicoreserve).
2. Winsten worden genomen wanneer die gerealiseerd zijn (realisatiebeginsel).
3. Winst en verlies wordt genomen op basis van contante waarde.
4. Winst en verlies komen via de exploitatie ten laste van en ten goede aan de reserve grondexploitaties. In de praktijk (zie ook onder 1) is dit nu de algemene reserve.
5. Als de geraamde kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd mag winst worden genomen binnen een (deel) grondexploitatie.
6. Tussentijdse winstneming vindt dan slechts plaats als er voldoende zekerheid is voor winst nemen.
7. Winstneming vindt plaats bij de jaarstukken of bij de tussentijdse Voortgangsrapportage.

Bovenstaande beleidsregels sloten destijds aan bij de bepalingen in het BBV van toen. In 2016 is echter een notitie Grondexploitatie met geactualiseerde boekhoudregels gepubliceerd. Deze notitie leidde sindsdien tot een veelheid aan vragen over grondexploitaties en daarmee samenhangende problematiek. Ter wille van de overzichtelijkheid heeft de Commissie BBV in juli 2019 een nieuwe notitie Grondbeleid gepubliceerd waarin alle regelgeving en een verduidelijking daarop is verwerkt.

Belangrijk aspect in de genoemde notitie is onder meer dat het bovengenoemde realisatiebeginsel zodanig moet worden uitgelegd, dat de winst bij meerjarige projecten niet pas aan het eind van dat project als gerealiseerd moet worden beschouwd. Deze dient vanaf nu gedurende de looptijd als zodanig te worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van tussentijdse winst is het wel noodzakelijk om de nodige voorzichtigheid te betrachten. In dat kader dienen de projectspecifieke risico's van de nog te realiseren kosten en opbrengsten in beeld te zijn gebracht.
Voor het bepalen van de tussentijdse winst heeft de commissie BBV de zogenaamde Poc-methode geïntroduceerd (Percentage of completion). De Poc-methode houdt rekening met de fase waarin de grondexploitatie, zowel wat betreft de opbrengsten als kosten, verkeert. De methode is vrij eenvoudig toepasbaar en kan eenduidig worden gehanteerd voor alle positieve grondexploitaties. Hiermee wordt aangesloten bij de doelstelling van de vernieuwing van het BBV, namelijk vereenvoudiging en eenduidigheid en daarmee betere onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten.

Met uitzondering van de grondexploitatie Mercurion en Waaijakkers zijn alle gemeentelijke grondexploitaties verlieslatend. Tussentijdse winstneming is hier dus niet aan de orde. Wel kunnen de ontwikkelingen rond de grondexploitaties een positief effect hebben waardoor een correctie op de verliesvoorziening plaats kan vinden. In 2022 was dit aan de orde waardoor een vrijval van de verliesvoorziening van een bedrag van € 3,9 miljoen mogelijk was. Dit is verwerkt in de jaarstukken van 2022. Binnen de P&C cyclus wordt telkens gekeken in hoeverre er aanleiding is om de resultaten van de grondexploitaties bij te stellen en een mutatie in de verliesvoorziening nodig is.

Voor de grondexploitatie Mercurion en Waaijakkers is er op dit moment geen aanleiding om te veronderstellen dat hier op korte termijn sprake is van een tussentijdse winstneming.

RESERVES, VOORZIENINGEN EN RISICO'S

De stand van de verliesvoorziening grondexploitaties bedraagt volgens de jaarstukken 2022 € 19.888.000.

Ten behoeve van de voorliggende meerjarenbegroting heeft een actualisatie van de risico's plaatsgevonden. Het geactualiseerde risicoprofiel laat het volgende beeld zien:

Bedragen x € 1.000

Risicoprofiel actieve grondexploitaties 01-09-2023 en 01-01-2023

Naam complex	Risicoprofiel per 01-01-2023	Risicoprofiel per 01-09-2023	Verschil sept. 2023- jan. 2023	Afwijking in%
Zevenaar Oost - bedrijven	505	471	34	6,7%
Zevenaar Oost – wonen	612	612	0	0,0%
Totaal Zevenaar Oost	**1.117**	**1.083**	**34**	**3,0%**
Middag Oost & Zwanenwaay	383	372	11	2,9%
Waaijakkers	61	61	0	0,0%

Totaal Overige complexen	**444**	**433**	**11**	**2,5%**
Totaal Risico's	**1.561**	**1.516**	**45**	**2,9%**

Toelichting:

Uit een recente risicoanalyse van de grondexploitaties blijkt dat het totale risicoprofiel van de grondexploitaties is berekend op € 1.516.000. Ten opzichte van het risico in de jaarstukken 2022 (€ 1.561.000) betekent dit een daling van € 45.000.

Dit risicoprofiel van €1,5 miljoen bestaat onder andere uit risico's die worden veroorzaakt door projecten die zich in de beginfase van de ontwikkeling bevinden, zoals het Hof, Waaijakkers en Middag-Oost fase 3. In deze fase zijn nog veel onzekerheden en kunnen risico's in de toekomst plaatsvinden. Risico's waar we geen grip op hebben zoals kostenstijging en vertraging in de gronduitgifte worden daarom meegenomen in het risicoprofiel. Ook de prijsstijging van materialen is ongekend hoog geweest. Hoe het prijsverloop verder zal gaan is onzeker en vormt daarom een risico. De gevolgen van het Oekraïne conflict zijn net als in 2022 meegenomen in de grondexploitaties en daardoor geen onderdeel meer van het risicoprofiel.

1. Zevenaar-Oost - Bedrijven:
   Het risico met betrekking tot vertraging van de uitgifte in de deelgrondexploitatie 7Poort is naar beneden bijgesteld. Er zijn twee kavels in het eerste halfjaar verkocht. Daarnaast wordt het risico binnen Zevenaar-Oost-Bedrijven gevormd door de blijvende onzekerheid rond het Tracébesluit A15/A12 en het blijvende risico op kostenstijgingen.

2. Zevenaar-Oost - Wonen:
   De risico's voor de grondexploitatie Zevenaar-Oost-Wonen blijven ongewijzigd ten opzichte van de jaarrekening. Dit betekent dat het risico van dit project wordt gevormd door onder andere het risico op kostenstijgingen en lagere grondprijzen. Ook de toevoeging van deelgebied het Hof zorgt voor risico's. Deze ontwikkeling bevindt zich namelijk nog in de beginfase van de planuitwerking.

3. Middag-Oost & Zwanenwaay:
   Per abuis is het kostenstijgingsrisico als gevolg van de oorlog in Oekraïne blijven staan als risico. Deze is opgenomen in de grondexploitaties, waardoor dit geen apart risico meer is. Verder wordt het risico van dit project gevormd door het toevoegen van Middag Oost Fase 3. Deze ontwikkeling bevindt zich namelijk nog in de beginfase van de planuitwerking.

4. Waaijakkers:
   De risico's voor de grondexploitatie Waaijakkers blijven ongewijzigd ten opzichte van de jaarrekening. Deze ontwikkeling bevindt zich nog in de beginfase van de planuitwerking en heeft daardoor meer onzekerheid. Het risico wordt onder andere gevormd door mogelijke kostenstijgingen.

In de paragraaf weerstandsvermogen verschaffen wij inzicht in de verhouding van de grondexploitatie-risico's in relatie tot het risicoprofiel gemeentebreed.

OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Inleiding
Op 1 mei 2022 heeft de Wet open overheid (Woo) de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen. De Woo geeft burgers het recht op informatie over het handelen van de overheid. Iedereen kan een verzoek om informatie indienen bij de gemeente. Wij maken die informatie vervolgens openbaar, tenzij er een wettelijke uitzonderingsgrond van toepassing is. De gemeente is verplicht om 11 informatiecategorieën openbaar te maken door deze documenten online te publiceren. Denk hierbij aan vergaderstukken voor de raad, maar ook collegebesluiten, onderzoeken, jaarplannen en jaarverslagen. Goede en vindbare informatie is essentieel voor openbaarheid. Daarom geeft de Woo de gemeente meerdere jaren om de informatiehuishouding op orde te brengen.

Beleid
De Wet open overheid is landelijke wetgeving. In artikel 3.5 (openbaarheidsparagraaf) van de Woo wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens over de uitvoering van deze wet. Dit geldt sinds de jaarrekening 2022. De openbaarheidsparagraaf is een stok achter de deur, die ervoor zorgt dat er aandacht blijft voor het actief openbaar maken van documenten.

Ontwikkelingen
De Woo vraagt van ons om 1) onze informatiehuishouding op orde te brengen en 2) steeds meer documenten actief online te publiceren. Hierdoor kunnen onder andere inwoners en media steeds beter de besluitvorming van de overheid volgen. In 2024 pakken we de volgende zaken op:

1) Informatiehuishouding op orde brengen: na een uitgebreide inventarisatie van alle Zevenaarse zaaktypen/werkprocessen in 2022-2023 werken we komend jaar -aan de hand hiervan- aan informatiebeheerplannen per domein/afdeling. Hierdoor kunnen we het informatiebeheer en de archivering van documenten verder op orde brengen. We bekijken de mogelijkheid van decentrale opslag in taakspecifieke informatiesystemen bij bijvoorbeeld het sociale domein, vergunningverlening en gemeentebelastingen. Ook werken we aan een standaard metadataschema, hetgeen een vereiste is om te kunnen aansluiten op het e-depot. Een dergelijk schema bevat regels om documenten op een uniforme manier te beschrijven, zodat deze ook in de toekomst goed te vinden zijn. Denk hierbij aan afspraken over titel, datum, auteur, gebruikte taal, bestandsformaat et cetera.

2) steeds meer documenten online: ook in 2024 gaan we verder met het publiceren van steeds meer documenten. We kunnen op het moment van schrijven nog niet inschatten welke documentencategorieën hierbij als eerste aan bod komen, omdat de landelijke definities en werkinstructies nog niet beschikbaar zijn. We houden het originele plan van aanpak aan, waarin staat dat we de landelijke (tijd)lijn volgen."

FINANCIËN

INLEIDING

Inleiding
In onze begroting heeft het beleid een centrale plaats in de programma's. Dit financiële deel betreft de cijfermatige uitwerking van dit beleid. In het onderdeel Financiën van deze meerjarenbegroting bieden wij u financieel inzicht in effecten van het beleid. Dit doen wij op basis van een aantal overzichten en toelichtingen. Deze zijn deels verplicht voorgeschreven in het kader van het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV).
In dit algemene gedeelte gaan wij in op het beleid en de beleidskaders, eventuele ontwikkelingen en risico's. Verder bieden wij u inzicht in de financiële hoofdlijnen van deze begroting, inclusief toelichtingen. Deze presenteren wij in de volgende paragrafen:

- Autorisatie
- Kaders en uitgangspunten
- Financieel meerjarenbeeld
- Overzicht van baten en lasten
- Overzicht van baten en lasten naar taakvelden
- Overzicht algemene dekkingsmiddelen, vennootschapsbelasting en onvoorzien
- Overzicht van incidentele baten en lasten
- Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves
- Geprognosticeerde balans
- EMU-saldo
- Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Beleid
Het financiële beleid van onze gemeente is gericht op een gezonde en solide financiële positie en huishouding. Dit betekent een begroting die structureel en reëel sluitend is en waarbij risico's zijn afgedekt. In het kader van ons financiële beleid hebben wij diverse verordeningen en beleidsnota's vastgesteld. Deze zijn beschikbaar onder het kopje 'Beleidskaders'.

Beleidskaders

- Financiële verordening
- Controleverordening
- Nota activering- en afschrijving en afschrijvingsbeleid

AUTORISATIE

De autorisatie van de budgetten gebeurt bij de vaststelling van deze begroting en eventueel later door het vaststellen van wijzigingen van de begroting door uw raad. U autoriseert op het niveau van de in de programma's opgenomen budgetten voor het begrotingsjaar en stelt de budgetten voor de volgende jaarschijven voorlopig vast. De volgende jaarschijven autoriseert u bij de betreffende begrotingsbehandeling in de komende jaren. Bij de behandeling van de huidige begroting autoriseert u dus, eventueel na vaststelling van amendementen, de budgetwijzigingen met ingang van 2024.
Op basis van deze autorisatie zijn wij gemachtigd binnen de gestelde kaders uitgaven te doen en inkomsten te genereren. Dit geldt ook voor de investeringsbudgetten uit de jaarschijf 2023 die wij in het meerjareninvesteringsplan presenteren. Uitzondering hierbij zijn die investeringsbudgetten (kredieten) waarbij u besluit de betreffende investering via een separaat raadsvoorstel te willen behandelen.

Beleid autorisatie
In de vergadering van 31 mei 2023 heeft u de Financiële verordening Gemeente Zevenaar 2023 vastgesteld en hierin het volgende bepaald:

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten
1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringsbudget wil ontvangen. De overige nieuwe investeringsbudgetten worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.
3. Bij de behandeling van de tussentijdse rapportages in de raad bedoeld in artikel 6, eerste lid, doen burgemeester en wethouders voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het wijzigen van de geautoriseerde investeringsbudgetten en het bijstellen van het beleid. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doen burgemeester en wethouders indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringsbudgetten.
4. Voor een investering waarvan het investeringsbudget niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, leggen burgemeester en wethouders voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringsbudget aan de raad voor.
5. Bij investeringen met een meerjarig karakter mag binnen het investeringsbudget geschoven worden tussen de jaargrenzen. In het investeringsoverzicht bij de jaarstukken worden deze verschuivingen aan de raad gemeld.

Soorten budgetten
Een budget is een in de begroting opgenomen uit te geven of te ontvangen geldbedrag dat is gekoppeld aan een product om bepaalde activiteiten en prestaties te realiseren. Een budget komt tot uitdrukking in een bedrag voor baten en/of lasten.

Binnen onze gemeente kennen wij verschillende soorten budgetten:
1. Exploitatiebudgetten
   Het gaat hierbij om de reguliere jaarbudgetten. Dit betreft, vaak structurele, geldbedragen die op jaarbasis binnen de begroting aan een budgethouder ter beschikking staan.
2. Investeringsbudgetten
   Deze worden ook wel kredieten genoemd. Een investeringsbudget is een afzonderlijk door u verleend geldbedrag voor het uitvoeren van nieuwe investeringen of projecten, toegekend aan een budgethouder. Het nut van deze investeringen strekt zich over meerdere jaren uit.
3. Reserves en voorzieningen
   Reserves en voorzieningen zijn bijzondere 'budgetten'. Deze zijn door u ingesteld voor het doen of dekken van specifieke uitgaven. Bij voorzieningen bijvoorbeeld op basis van een door u vastgesteld beheerplan.

Exploitatiebudgetten
U autoriseert ons college op het niveau van programma's. Wij zijn daarmee bevoegd uitvoering te geven aan het realiseren van de doelstellingen van het betreffende programma met behulp van de daarbij opgenomen

middelen. Voorwaarde daarbij is dat wij bij de besteding van de budgetten voor bestaand beleid binnen de grenzen van het totale budget van het programma blijven. Binnen deze grenzen zijn wij bevoegd om de wijze van besteding van de budgetten aan te passen als dit noodzakelijk is voor het bereiken van de door u vastgestelde doelstellingen van het betreffende programma. Hiervoor hoeven wij u, ingevolge de voorschriften, geen begrotingswijziging voor te leggen.
Bij het schuiven met budgetten tussen verschillende programma's, moeten wij uw goedkeuring vragen door middel van het voorleggen van een raadsvoorstel met begrotingswijziging.
Bij tussentijdse voortgangsrapportages en de jaarstukken leggen wij aan u verantwoording af over de uitvoering, de besteding van de middelen en de bereikte resultaten van het betreffende programma en de realisatie van de doelstellingen.

Investeringsbudgetten
Bij de programmabegroting vermelden wij per programma naast de exploitatiebudgetten ook de investeringsbudgetten uit het meerjareninvesteringsplan die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het betreffende programma. Zoals gezegd autoriseert u ons op het niveau van de programma's en zijn wij daarmee bevoegd uitvoering te geven aan de realisatie van de doelstellingen van het betreffende programma. Wij zijn dus bevoegd om ook uitvoering te geven aan de investeringsbudgetten. Hiertoe ramen wij een investeringsbudget/krediet, inclusief bijbehorende dekking en eventueel in te stellen dekkingsreserves en de jaarlijkse kosten van rente en afschrijving.
Indien bij een investeringsaanvraag blijkt dat het te voteren bedrag noodzakelijkerwijs hoger (10% of meer) is dan het in het meerjareninvesteringsplan opgenomen bedrag zullen wij u hiervoor vooraf om autorisatie vragen. Hierbij zullen wij tevens de daarbij behorende dekkingsmiddelen aangeven. Wij zullen u dan ook een begrotingswijziging voorleggen. Na uw goedkeuring, met de bijbehorende begrotingswijziging, is het krediet beschikbaar gesteld. Uiteraard leggen wij ook over de uitvoering van de investeringsbudgetten, zowel inhoudelijk als financieel, tussentijds (indien er sprake is van noodzakelijke aanpassingen) en bij de jaarstukken verantwoording aan u af.

Budgetten reserves en voorzieningen
Bij de programmabegroting presenteren wij per programma ook de betreffende reserves en voorzieningen. Voor mutaties in reserves zijn wij verplicht uw raad om autorisatie te vragen. In het kader van het budgetrecht bent u als raad bevoegd reserves in te stellen en toevoegingen en onttrekkingen te autoriseren. De bij het onderdeel reserves opgenomen mutaties gelden in dit verband als vast te stellen kader. Voor noodzakelijke wijzigingen hierin komen wij met een apart voorstel bij u terug.
Voor voorzieningen geldt een ander regime. U stelt als raad een voorziening in op basis van bijvoorbeeld een onderhoudsplan. Bij de instelling van de voorziening bepaalt u de hoogte van de jaarlijkse dotatie. De werkelijke bestedingen ten laste van de voorziening vinden plaats op basis van het vastgestelde onderhoudsplan. Deze bestedingen vallen binnen het mandaat van ons college.

KADERS EN UITGANGSPUNTEN

Inleiding

Onderdeel	Grondslag	Toelichting
Loonontwikkeling	4,70	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).
Prijsontwikkeling	7,50	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).
Rente	3,47	Zie toelichting.
Huren en pachten	7,50	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).
Subsidies	7,50	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).
Belastingen	7,50	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).
Leges en heffingen	7,50	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2023).

Het percentage van 7,5% bestaat uit de raming van de prijsontwikkeling van 2024 (3,9%), plus de doorwerking van de verhoging van de prijsontwikkeling van 2023 (3,6%).

Aantal inwoners	2024	2025	2026	2027
	45.020	45.340	45.560	45.770

Aantal woningen	2024	2025	2026	2027
	20.970	21.220	21.420	21.620

Rentepercentage voor investeringen

Nieuwe investeringen leggen beslag op de financieringsmiddelen. Naast afschrijvingslasten ramen wij daarom ook structureel rentelasten.

Het rentepercentage voor nieuwe investeringen wordt berekend op basis van het gemiddelde percentage van een half jaar voorafgaand aan het opstellen van de begroting van een 20-jarige lineaire vaste geldlening bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten. De keuze voor 20 jaar is het gemiddelde van de meest voorkomende investeringen (bedrijfsgebouwen) 40 jaar en de minimale afschrijvingstermijn van 1 jaar.

De berekening van het percentage voor 2024 volgens deze methodiek komt uit op 3,47 **%** (2023 1,41%)

Groei

De Inkomsten van de algemene uitkering en de belastingen en heffingen worden berekend op basis van een jaarlijkse groei van het aantal woonruimten en inwoners. Voor zover deze groei direct invloed heeft op de uitgavenbudgetten worden deze budgetten in de meerjarenbegroting aangepast.

Incidentele baten en lasten

De gemeente moet een reëel en structureel sluitende begroting hebben. Dit betekent dat we realistisch ramen en de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Om te bepalen wat structureel en incidenteel is, heeft de commissie BBV in 2018 een notitie structurele en incidentele baten en lasten gepubliceerd. Vervolgens hebben de toezichthouders van de 12 provinciën in 2021 een handreiking geschreven om de notitie te verduidelijken. Structurele baten en lasten zijn in elk geval die baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting zijn opgenomen. Omdat de gemeente structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele lasten zijn de uitzondering. De toezichthouder houdt bij het beoordelen van de incidentele baten en lasten de volgende volgorde aan:

- Aard van de raming (soort of eigenschap van een begrotingspost)
- Einddatum (duidelijk en onvoorwaardelijk)
- De materiële beïnvloeding (voldoende omvang)

Hulpmiddel voor het invullen van het begrip incidenteel is: baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De aard van de raming (soort of eigenschap van een begrotingspost) gaat echter altijd boven het hulpmiddel.

Voor de toerekening van de overheadkosten aan (kostendekkende) tarieven maken we gebruik van een opslagpercentage. Dit percentage wordt jaarlijks bij de meerjarenbegroting bepaald en vastgesteld.

De totale overhead volgens taakveld 0.4 wordt omgeslagen over het totaal van de geraamde directe personeelslasten (salarissen en inhuur). De berekening is conform artikel 12, lid 5 van de financiële verordening en komt uit op 87%.

FINANCIEEL MEERJARENBEELD

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Primitieve begroting 2023-2026	155.174	166.355	135.705	149.357	148.887
1e voortgangsrapportage 2023	8.912	4.742	5.514	5.998	3.573
Kadernota 2024	0	1.180	1.975	2.549	3.049
2e voortgangsrapportage 2023	13.397	-24.381	13.131	-11.691	32.896
Wijziging tot de begroting 2024-2027	0	11.957	1.332	2.499	1.332
Totale baten tot de begroting	**177.483**	**159.853**	**157.657**	**148.712**	**189.737**
Mutaties in deze begroting (baten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**14**	49	789	788
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	0	-6	-5	-6	-7
Doorbelasting salariskosten NME	0	3	3	3	3
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	17	51	0	0
Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	0	0	0	792	792
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**121**	121	121	111
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	0	0	0	0
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	121	121	121	111
5. Vervolgtraject kadernota	0	**45**	52	52	582
Actualisatie reisdocumenten	0	33	40	40	570
Gronddepot Methen	0	12	12	12	12
Totaal gemuteerde baten	**0**	**179**	**222**	**962**	**1.481**
Totale baten in deze begroting	**177.483**	**160.033**	**157.879**	**149.674**	**191.218**
Lasten					
Primitieve begroting 2023-2026	160.011	164.753	131.487	151.876	151.644
1e voortgangsrapportage 2023	16.681	6.227	7.771	5.660	5.531
Kadernota 2024	0	5.096	5.787	5.928	6.386
2e voortgangsrapportage 2023	12.794	-22.502	11.950	-11.106	32.108
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	11.957	1.332	2.499	1.332
Totale lasten tot de begroting	**189.485**	**165.531**	**158.328**	**154.858**	**197.001**
Mutaties in deze begroting (lasten)					
1. Autonome ontwikkelingen	0	**-504**	159	1.449	2.308
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	0	-152	-42	32	203

Aanpassing rente grondexploitaties	0	-55	-942	-574	-786
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	0	-401	1.010	1.122	2.022
Areaaluitbreiding de Bem	0	92	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	0	-64	56	0	0
Salarissen ambtelijke organisatie 2024	0	77	77	77	77
Salarissen college B&W	0	0	0	0	0
Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	0	0	0	792	792
2 Actualisatie bestaand beleid	0	**496**	496	496	486
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	12	12	12	12
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	0	121	121	121	111
Onderhoud terrein rondom de Romeinse baadster	0	4	4	4	4
Organisatieontwikkeling	0	360	360	360	360
3. Nieuw beleid	0	**382**	142	202	229
GOUW naar de cloud / belastingportal	0	49	49	49	49
Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	0	33	93	153	180
Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	0	300	0	0	0
5. Vervolgtraject kadernota	0	**-2.452**	-1.988	-2.002	-1.902
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	-167	-69	-8	-167
Actualisatie budgetten minimabeleid	0	-6	-6	-6	-6
Actualisatie reisdocumenten	0	93	103	121	379
Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	0	-2	-2	-2	-2
Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	0	-25	-25	-25	-25
Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	0	-10	-3	-3	-3
Data-analyse in 2024 schrappen	0	-40	0	0	0
Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	0	-25	-25	-25	-25
Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	0	-70	70	0	0
Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	0	-70	0	0	0
Inzet budget indexatie 2024	0	-1.955	-1.952	-1.950	-1.950
Onderhoudskosten gebouwen	0	-50	-50	-50	-50
Raadsadviseur	0	-12	-12	-12	-12
Recruiting- verminderen formatie	0	-40	-40	-40	-40

Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	0	-48	0	0	0
Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	0	-25	25	0	0
Totaal gemuteerde lasten	**0**	**-2.077**	**-1.190**	**146**	**1.122**
Totale lasten tot de begroting	**189.485**	**163.454**	**157.138**	**155.004**	**198.123**
Resultaat voor bestemming	**-12.003**	**-3.422**	**741**	**-5.330**	**-6.905**
Onttrekkingen					
Primitieve begroting 2023-2026	4.617	2.108	1.290	572	572
1e voortgangsrapportage 2023	3.656	-145	756	44	44
Kadernota 2024	0	307	20	20	20
2e voortgangsrapportage 2023	11.275	838	166	2	2
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	2.315	378	426	426
Totaal onttrekkingen reserves	19.548	**5.423**	2.611	1.064	1.064
Toevoegingen					
Primitieve begroting 2023-2026	172	0	0	0	0
1e voortgangsrapportage 2023	1.407	0	0	0	0
Kadernota 2024	0	307	0	0	0
2e voortgangsrapportage 2023	11.886	0	0	0	0
Wijzigingen tot de begroting 2024-2027	0	0	0	0	0
Meerjarenbegroting 2024-2027	0	2.085	0	0	0
Totaal toevoegingen reserves	13.465	**2.393**	0	0	0
Saldo reserve mutaties	**6.083**	**3.030**	**2.611**	**1.064**	**1.064**
Resultaat na bestemming	**-5.920**	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**

Toelichting financiële ontwikkelingen

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Autonome ontwikkelingen				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	**152**	**42**	**-32**	**-203**

De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitatie Zevenaar-Oost bedrijven heeft in 2024 tot en met 2026 een positief effect op de meerjarenbegroting. De oorzaak hiervan is dat de ontwikkelingen op 7PoortI vertraging hebben opgelopen. De verwachting is nu dat deze grondexploitatie eind 2026 wordt afgesloten. In de nabije toekomst zal een nieuwe grondexploitatie worden geopend, te weten 7PoortII. Dit zal naar verwachting opnieuw leiden tot een doorbelasting van salarissen en overhead wat dan een positief gevolg heeft voor het meerjarenbeeld. Het is echter nu nog te vroeg om daar rekening mee te houden. De gewijzigde doorbelasting van salaris- en overheadkosten aan de grondexploitaties Zevenaar-Oost wonen heeft vanaf 2024 een negatief effect op de meerjarenbegroting. Door het afronden van deelgrondexploitaties binnen complex Zevenaar-Oost wonen is er naar verwachting in de toekomst minder capaciteit nodig, Middag-Oost & Zwanenwaay en Waaijakkers hebben vanaf 2024 een positief effect op de meerjarenbegroting.

Aanpassing rente grondexploitaties	**55**	**942**	**574**	**786**

Als gevolg van de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2023 en de gewijzigde rekenrente wordt de doorbelasting rente grondexploitaties aangepast. Door een minder gunstiger meerjarenverloop van de boekwaarde wordt vanaf 2024 meer rente toegerekend aan de grondexploitaties. Dit betekent een voordeel voor het begrotingssaldo. Voor 2024 wordt een voordeel verwacht van € 55.000.

Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	**395**	**-1.015**	**-1.128**	**-2.029**

De ramingen voor de rentekosten en rentebaten zijn geactualiseerd. Met name in de jaren 2026 en 2027 ontstaat er een toename in de financieringsbehoefte (veroorzaakt door onder andere investeringsuitgaven, aflossingen van huidige leningen en afnemende reserves in de komende jaren). De huidige rentepercentage stijging op leningen zorgt voor een extra stijging in de rentelast.

Areaaluitbreiding de Bem	**-92**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota 2024-2027 zijn we ervan uitgegaan dat de deelgrondexploitaties de Bem en de Tol in 2023/2024 worden afgesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2025 stijgen. Deze inschatting was te behoudend. De deelgrondexploitatie de Bem wordt namelijk in 2023 al gesloten, waardoor de onderhoudskosten vanaf 2024 stijgen. Voor wegen gaat het om € 28.000, waarvan € 22.000 gestort wordt in de voorziening groot onderhoud wegen en € 6.000 voor de klein onderhoudskosten. Voor openbaar groen gaat het om € 16.000. Tenslotte stijgt de benodigde personele capaciteit van openbare werken met € 48.000. Deze wijzigingen leiden tot een nadelig resultaat van € 92.000.

Doorbelasting salariskosten NME	**3**	**3**	**3**	**3**

De NME is ondergebracht bij Kunstwerk!. Een personeelslid is gedetacheerd bij Kunstwerk!. In verband met de cao-verhoging passen wij ook de doorbelasting van de salariskosten aan Kunstwerk! aan. Een structureel voordeel van € 3.000.

Mutatie gas- en elektriciteitskosten	**81**	**-5**	**0**	**0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 hebben wij voorzichtigheidshalve de gas- en elektriciteitskosten ook voor 2024 verhoogd. Zoals aangegeven in programma 0 verwachten we dat de toename voor elektriciteitskosten (netto) voor 2024 ten opzichte van 2022 een kleine factor twee is en voor gas een ruime factor 2. Ter vergelijking: in 2023 zijn de netto kosten voor zowel gas als elektriciteit ruim factor drie ten opzichte van 2022. Op basis van deze hernieuwde inzichten hebben we de gas- en elektriciteitskosten geactualiseerd.
Wij hebben de totale gaskosten in 2024 verlaagd met € 60.000 en de elektriciteitskosten met € 5.000. Doordat de elektriciteitskosten deels betrekking hebben op riolering (€ 16.000 stijging), kunnen we dit binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 81.000) komt in 2024 ten gunste van het resultaat. Het gaat om een programma overstijgende wijziging.
Voor 2025 geeft actualisatie een verlaging van de gaskosten van € 92.000 en een verhoging van de elektriciteitskosten van € 148.000. De elektriciteitskosten hebben deels betrekking op riolering (€ 51.000), welke we binnen de rioolheffing verrekenen. Het restant bedrag voor gas- en elektriciteitskosten (€ 5.000) komt in 2025 ten laste van het resultaat.

Salarissen ambtelijke organisatie 2024 **-77** **-77** **-77** **-77**

De salarissen voor 2024 en verder ramen we volgens de actuele personeelsbegroting. Dekking voor eerder aangevraagd nieuw beleid zetten we in. Er resteert een nadeel van € 77.000 dat boven op de cao-verhoging komt. Dit houdt verband met de groei in tredes binnen de functieschaal van medewerkers en soms ook plaatsing in de uitloopschaal. Gelet op de arbeidsmarktkrapte maken medewerkers in bepaalde gevallen hierin een grotere stap.

Salarissen college B&W **0** **0** **0** **0**

De autonome loonontwikkeling in de salarissen voor het college van B&W ramen we bij. De stelpost voor indexatie zetten we in als financiële dekking, waardoor het resultaat budgettair neutraal blijft.

Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid **0** **0** **0** **0**

In de 1e voortgangsrapportage 2023 zijn de door het Rijk toegezegde bedragen voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid voor 2023, 2024 en 2025 opgenomen. De toezichthouder heeft aangegeven dat gemeenten het bedrag dat zij in 2023 hebben ontvangen voor de klimaat- en energiegelden mogen opnemen als structurele baat in de begroting 2024 voor de jaren 2024 tot en met 2027. Voorwaarde daarbij is dat gemeenten een gelijk bedrag aan extra lasten opnemen voor de klimaat- en energietaken.

2 Actualisatie bestaand beleid

Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren **-12** **-12** **-12** **-12**

Aanpassing van de storting in de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (vast percentage 0,5%) aan de raming van de belastingopbrengsten 2024.

Mutaties afvalstoffenheffing 2024 **0** **0** **0** **0**

In 2024 hebben we te maken met diverse kostenstijgingen. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL en daarmee de doorbelasting aan de gemeente Zevenaar. Grootste extra kostenpost voor RDL zijn de gestegen lonen. De kosten voor materieel zijn ook toegenomen door hogere brandstofkosten, gestegen rentelasten en de vervanging van materieel. Voor het nieuwe aanbiedstation 7Poort zijn de kosten hoger, omdat in 2024 voor het eerst de lasten van de gestegen bouwkosten in de begroting doorwerken. Vanwege de gedaalde hoeveelheid gebracht afval is de opbrengstprognose verlaagd. Deze kostenstijgingen beïnvloeden ook de begroting van de RDL. Zij betalen hierdoor ook een hogere vergoeding aan de gemeente Zevenaar. Dit compenseert het nadeel dat de RDL in haar begroting heeft gemeld. Voor het jaar 2024 leidt dit voor gemeente Zevenaar tot een nadeel van € 96.000.

Binnen de gemeentelijke begroting houden we ook rekening met een aantal stijgende kostenposten. Denk hierbij aan hogere verwerkingskosten huishoudelijk restafval en hogere inzamelkosten PMD. Het betreft hier een op basis van de resultaten in 2023 te verwachten hoger gebruik van de inzamelzakken voor PMD en een vanwege de gestegen grondstofprijzen hogere aanschafprijs van deze zakken.
Verder houden we rekening met een aantal wijzigingen in de opbrengsten. Zo houden we rekening met een lagere verwerkingsvergoeding voor papier en met een verlaging van de inzamelvergoeding PMD. Per saldo verwachten we een nadeel van € 57.000.

De wijzigingen binnen de RDL en de gemeente Zevenaar leiden per saldo tot een structureel nadeel van € 153.000. Deze verrekenen wij binnen de afvalstoffenheffing en is daarmee budgettair neutraal. De financiële effecten zijn verdeeld over de programma's 0, 2, 3 en 7.

Onderhoud terrein rondom de Romeinse baadster	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**

De gemeente heeft de contractuele verplichting om het terrein rondom de Romeinse baadster schoon te houden. Het afval van het terrein zit echter niet in een route van de gemeente of van de RDL. Om die reden hebben wij een externe partij opdracht gegeven om het afval te verwijderen en af te voeren. De jaarlijkse kosten bedragen € 4.000.

Organisatieontwikkeling	**-360**	**-360**	**-360**	**-360**

Er zijn veranderingen en versterkingen nodig om de organisatie en de domeinen in te richten en beter samen te laten werken. De belangrijkste structurele investering, is de versterking van de sturing van processen op het "wat" en "hoe". De structurele loonsom laat daarmee een beperkte toename zien van € 360.000. Deze sturing is nodig om de richting en de uitvoering te verbeteren op zowel strategie, kwaliteit, processen en (toekomstige) opgaven en te zorgen voor een meer passende 'span of control'. We verwachten hiermee medewerkers meer sturing en begeleiding te bieden en verantwoording beter te faciliteren. Deze fase richt zich op de sturing, in de volgende fase wordt de benodigde versus de beschikbare kwaliteit onderzocht.

3. Nieuw beleid

GOUW naar de cloud / belastingportal	**-49**	**-49**	**-49**	**-49**

We ramen structureel € 49.000 gelet op ontwikkelingen in het taakveld van belastingen. De applicatie Gouw-belastingen nemen we na 2023 af als clouddienst. We realiseren hiermee een kwaliteitsverbetering op gebied van informatiebeveiliging, het beheer van de software en de continuïteit. Daarnaast sluit deze ontwikkeling aan bij de transitie naar de cloud van het volledige applicatielandschap. Hiermee implementeren we ook het belastingportal, waarmee inwoners en bedrijven via de website van de gemeente Zevenaar allerlei belastingzaken 7 x 24 uur zelf regelen. Een volgende stap in het verbeteren van de digitale dienstverlening. 1Stroom en Zevenaar hebben een gezamenlijk contract met Gouw voor de belastingen applicatie. Dit traject voeren we gezamenlijk uit.

Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	**-33**	**-93**	**-153**	**-180**

Het Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie' vormt de basis voor de verduurzamingsopgave van de eigen organisatie van gemeente Zevenaar. Het Klimaatplan geeft daarmee invulling aan de ambities en doelstellingen die zijn gesteld in het coalitieakkoord en collegeprogramma 2022-2026 van gemeente Zevenaar om in 2026 een CO_2-neutrale organisatie te zijn, in 2030 een reductie van 55% van de CO_2-uitstoot te realiseren en in ditzelfde jaar 50% circulair te zijn.

Met het Klimaatplan zet gemeente Zevenaar concrete stappen om haar verantwoordelijkheid te nemen en het goede voorbeeld te geven in de strijd tegen klimaatverandering. Het plan biedt een overzicht van de huidige situatie (nulmeting; waar staat de organisatie nu), doelstellingen, maatregelen en tijdlijnen.

In de (investeringen)budgetten die reeds door de raad zijn toegekend biedt het klimaatplan de mogelijkheid

om in deze gevallen toch duurzaamheidsmaatregelen te treffen. Hiervoor ramen wij voor 2024, 2025 en 2026 voor elk investeringsjaar een variabel investeringsbedrag voor duurzaamheidsmaatregelen dat per investeringsjaar resulteert in maximaal € 27.000 aan afschrijvingslast. Dit resulteert in afschrijvingslasten in 2025 van € 27.000, in 2026 van € 53.000 en vanaf 2027 jaarlijks van € 80.000. Daarnaast ramen wij voor duurzaamheidsmaatregelen binnen de bestaande exploitatiebudgetten aanvullend € 33.000 in 2024, oplopend naar € 67.000 in 2025 tot € 100.000 structureel vanaf 2026.

Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	**-300**	**0**	**0**	**0**

Onder de genoemde ontwikkelingen bij programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid leggen wij uit wat een Soorten Management Plan (SMP) omhelst. Voor het behalen van onze CO2-reductie en aardgasvrij doelstellingen is het essentieel dat zoveel mogelijk woningeigenaren hun woning gaan isoleren waarbij ook wordt voldaan aan de wettelijke regelgeving. Daarom stellen wij voor om als gemeente eenmalig voor de gehele gemeente een Soorten Management Plan (SMP) op te stellen om daarmee de benodigde ontheffing voor isolatiemaatregelen voor woningeigenaren te regelen. Deze gebiedsgerichte ontheffing kan tot tien jaar geldig zijn. Wij merken op dat een gedeelte van de kosten voor het opstellen van dit plan mogelijk (gedeeltelijk) gedekt kan worden vanuit een door het Rijk aangekondigde SpUk-regeling soortenbescherming bij na-isolatie. Op dit moment is echter nog niet duidelijk om hoeveel middelen dit voor de gemeente Zevenaar gaat. Zodra dit duidelijk is informeren wij u hierover. Een eenmalig nadeel in 2024 van € 300.000.

5. Vervolgtraject kadernota

Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**167**	**69**	**8**	**167**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Actualisatie budgetten minimabeleid	**6**	**6**	**6**	**6**

Het budget voor de collectieve zorgverzekering wordt niet volledig ingezet. Rekening houdende met indexeringen voor 2024 van de uitgaven voor collectieve zorgverzekering/participatie arme kinderen worden de structurele lasten verlaagd met € 6.000.

Actualisatie reisdocumenten	**-60**	**-63**	**-81**	**191**

Op basis van de verlopen reisdocumenten is een actualisatie gemaakt van de inkomsten en uitgaven voor de jaren 2024-2027. Wij verwachten in deze periode hogere inkomsten door de zogenaamde paspoortenpiek. Deze is ontstaan door de wijziging van de geldigheid van de reisdocumenten. De geldigheid is in 2014 verhoogd van vijf naar tien jaar.

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn de baten ook verhoogd. We hebben daarbij echter geen rekening gehouden met de uitbreiding van de formatie die nodig is om de piek in de reisdocumenten te verwerken. Dit corrigeren we in deze wijziging. In het strategisch personeelsplan wordt geborgd dat deze formatie-uitbreiding tijdelijk is. Onze verwachting is namelijk dat de piek doorloopt t/m 2028 en in 2029 afneemt.

Per saldo resulteren deze wijzigingen in 2024 t/m 2026 in een nadelig resultaat oplopend van € 60.000 in 2024 tot € 80.500 in 2026. In 2027 verwachten we echter een voordeel van € 191.000.

Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	**2**	**2**	**2**	**2**

Uit analyse blijkt dat de lasten structureel lager zijn dan de raming. Deels is dit in deze jaren veroorzaakt door coronamaatregelen. Daarnaast is de opvang van VVE (voor- en vroegschoolse educatie) kinderen volledig toegerekend aan de middelen die ontvangen worden van het rijk (specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid) waardoor minder subsidie nodig was. De huidige (voorlopig beschikbaar

gestelde) specifieke uitkering is voldoende om deze kosten te dekken. De indexering voor 2024-2027 is aangepast aan het vastgestelde percentage waardoor bedrag subsidie structureel wordt verlaagd (voordeel) met afgerond € 2000.

Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is, als onderdeel van het collegeprogramma, vanaf 2023 een structureel budget van € 50.000 beschikbaar gesteld om inwoners meer te betrekken bij ruimtelijke ordening en wonen voor o.a. gebiedsgericht werken, de omgevingsvisie en bouwplannen. Het budget wordt ingezet voor o.a. de uitvoering van participatie (flyers, uitnodigingsbrieven, ruimtes huren, koffie/thee, etc.), voor externe ondersteuning, inzetten digitaal platform en/of dataverzameling. In 2023 zijn twee pilots gedraaid met ondersteuning van een bureau. Ondersteuning is vanaf 2024 niet meer nodig. Om die reden ramen wij € 25.000 af. Een structureel voordeel vanaf 2024 van € 25.000.

Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	**10**	**3**	**3**	**3**

De oproep om kritisch te kijken naar bezuinigingsvoorstellen om 2024 dekkend te krijgen, is voor ons aanleiding geweest de feitelijke start met een jaar uit te stellen. Bovendien is het vinden van een geschikte locatie voor de voorgestelde hoeveelheid bomen een lastige klus gezien de druk op de openbare ruimte vanuit verschillende programma's en behoeftes. Dit vraagt om de nodige zorgvuldigheid in het proces en een meer langdurige inzet om een geschikte plek te vinden, zo nodig te verwerven en in te richten. Hierdoor besparen we het investeringsbudget van € 100.000 voor 2023 en 2024 met bijbehorende afschrijvingslasten en € 10.000 onderhoudskosten in 2024.
Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 10.000 in 2024 en een structureel voordeel van € 3.000 vanaf 2025.

Data-analyse in 2024 schrappen	**40**	**0**	**0**	**0**

In het collegeprogramma zijn budgetten beschikbaar voor het verbeteren van de datahuishouding en het datagedreven werken. De voorbereiding van een vooruitkijkende data-analyse vraagt € 40.000 in 2024 en 2025. Gezien de financiële situatie en dat wij nu keuzes moeten maken is het voorstel om het budget in 2024 te schrappen. Dit heeft echter als consequentie dat we de ambitie en de voortvarendheid van het datagedreven werken (iets) bijstellen. Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 40.000 in 2024.

Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn incidenteel (aanschaf, implementatie) en structureel (licentie-beheerskosten) middelen geraamd voor een subsidieapplicatie. Het structureel geraamde bedrag kan vervallen omdat, na aanpassingen, gebruik gemaakt kan worden van een bestaande applicatie (JOIN). Na de zomer is duidelijk welke incidentele middelen nodig zijn voor implementatie (inzet uren en aanpassingen in huidige applicatie). Het m.i.v. 2024 structureel geraamde bedrag van € 25.000 kan hierdoor vervallen.
Met nieuwe aanpassingen in onze bestaande applicatie bieden wij een subsidieregister aan. Hiermee is het openbaar hoeveel subsidie een organisatie krijgt. Daarnaast verbeteren wij onze dienstverlening voor de aanvraag van subsidie.

Gronddepot Methen	**12**	**12**	**12**	**12**

De opbrengsten m.b.t. het gronddepot Methen vallen de laatste jaren hoger uit dan verwacht. Dit voordeel van € 12.000 brengen we ten gunste aan het begrotingsresultaat.

Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	**70**	**-70**	**0**	**0**

In de kadernota 2024-2027 zijn voor de jaren 2024 en 2025 extra middelen beschikbaar gesteld voor het

schoolmaatschappelijk werk. Hiervan wordt een deel gedekt uit tijdelijke rijksmiddelen (specifieke uitkering NPO Coronamiddelen). Door het deel van de dekking in 2025 in te zetten in 2024 ontstaat eenmalig een voordeel in 2024 van € 70.000 en voor hetzelfde bedrag een nadeel in 2025.
Daarnaast is onderzocht of het mogelijk is een hoger aandeel te dekken uit de specifieke uitkering maar dit is gelet op de te verwachte inzet/verplichtingen in de komende jaren niet mogelijk.

Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	**70**	**0**	**0**	**0**

Bij de kadernota is een bedrag van € 110.000 aangevraagd voor de implementatie Wet digitale toegankelijkheid. We laten de extra inhuur vervallen en monitoren of we het binnen de bestaande capaciteit kunnen organiseren. Hierdoor wordt een bedrag van € 70.000 bespaard.

Inzet budget indexatie 2024	**1.955**	**1.952**	**1.950**	**1.950**

De algemene uitkering en de eigen gemeentelijke belastingen zijn in 2024 verhoogd met een percentage voor inflatie. In totaal is daarmee € 5,6 miljoen beschikbaar voor verhoging van de budgetten met een inflatiecorrectie. Na de kadernota 2024 is een vervolgtraject opgestart om met name de begroting 2024 sluitend te krijgen. Als onderdeel van dat vervolgtraject hebben wij van alle budgetten beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of maar voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdragen aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan materieel kosten en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact. De uitkomst is dat een bedrag van € 1.955.000 (structureel) ingezet kan worden voor het dekken van het begrotingstekort.

Onderhoudskosten gebouwen	**50**	**50**	**50**	**50**

Na beoordeling van de budgetten verwachten wij op het klein onderhoud van diverse gebouwen, waaronder het gemeentehuis, € 50.000 minder uit te geven. Het budget voor het groot onderhoud blijft ongemoeid. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 50.000.

Raadsadviseur	**12**	**12**	**12**	**12**

De functie van raadsadviseur / adjunct-griffier is momenteel ingeschaald op schaal 11. Het is bij nader inzien efficiënter om deze functies op schaal 10 te hebben. De formatie was 0,89 fte op schaal 11 en wordt 0,89 fte op schaal 10. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 12.000.

Recruiting- verminderen formatie	**40**	**40**	**40**	**40**

Bij de MJB 2023-2026 en als onderdeel van het collegeprogramma is in het kader van aantrekkelijk werkgeverschap en het binden van nieuwe medewerkers formatie beschikbaar gesteld voor recruiters. Het ging om een structureel bedrag van € 120.000 vanaf 2024, dat gelijk staat aan 1,5 fte. We verwachten nu een koppeling / combinatie te kunnen maken met de persoonlijke begeleiding van medewerkers, waar ook formatie voor beschikbaar is. Het voorstel is de formatie voor recruiting terug te brengen tot 1 fte. Dit levert een structureel voordeel op van € 40.000.

Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	**48**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota zijn budgetten beschikbaar gesteld voor het ontvlechten van inkoop en het intern fundamenteel anders inrichten van de eigen inkooporganisatie. Voor de voorbereiding en het verwezenlijken

van deze overgang is in 2024 en 2025 1 fte strategisch inkoopadvies geraamd. Wij verwachten dat deze formatie niet direct vanaf begin 2024 ingevuld zal zijn. We ramen de helft in 2024 af. Dit levert een eenmalig voordeel op van € 48.000.

Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	**25**	**-25**	**0**	**0**

In het collegeprogramma 2023-2026 hebben we onder andere opgenomen dat we in 2024 een nota speelplekken op laten stellen. Hierin brengen wij de fysieke speel- en ontmoetingslocaties in kaart. We kijken daarbij in ieder geval naar een goede verdeling tussen en binnen de kernen, de (natuurlijke) inrichting van de speel- of ontmoetingsplek en of iedereen hier kan spelen of verblijven (inclusiviteit). We stellen voor om het budget van € 25.000 hiervoor te verplaatsen van 2024 naar 2025 zodat we de benodigde vooronderzoeken uit kunnen voeren.

Totaal mutaties	**2.257**	**1.412**	**816**	**359**

Toelichting mutaties reserves

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5. Vervolgtraject kadernota				
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	**230**	**378**	**426**	**426**

Om structurele bestedingsruimte te creëren in de begroting stellen wij voor om voor een aantal investeringen een bestemmingsreserve afschrijvingslasten te vormen ter waarde van in totaal € 2.085.000. Hiermee dekken we de jaarlijkse afschrijvingslasten van de geselecteerde investeringen. Doordat de afschrijvingslasten uit deze investeringen in het verleden als nadeel in de begroting zijn opgenomen, levert deze actie nu een voordeel op. Het betreft de volgende investeringen:
- IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn
- Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan
- Rioolcombi (kolkenzuiger)
- Vervangen werkplekken hardware (2022-2025)
- Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer

Deze investeringen zijn het meest rendabel, omdat ze allen een relatief snelle afschrijvingstermijn (maximaal tien jaar) hebben. Hiermee bereiken we met een zo beperkt mogelijke aanspraak op de algemene reserve, een zo hoog mogelijke extra structurele ruimte op de kortere termijn. Daarnaast voorkomen we een overvloed aan bestemmingsreserves, waarmee we aansluiten bij het beleid uit de nota reserves en voorzieningen. Per saldo resulteert dit in een financieel voordeel oplopend van € 230.000 in 2024 tot € 426.000 structureel vanaf 2026.

Totaal reservemutaties	**230**	**378**	**426**	**426**

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning	131.220	108.766	116.816	118.748	112.004	110.847
1. Veiligheid	149	141	131	131	131	131
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	396	828	280	280	280	280
3. Economie	5.033	30.041	9.032	1.959	493	493
4. Onderwijs	1.204	1.261	1.077	1.074	1.074	1.074
5. Sport, cultuur en recreatie	1.962	2.455	1.420	1.415	1.407	1.407
6. Sociaal domein	15.198	17.924	13.690	16.017	16.705	17.121
7. Volksgezondheid en milieu	9.601	10.599	11.090	11.056	11.075	10.831
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.576	5.469	6.495	7.199	6.504	49.033
Actuele stand begroting - baten	**169.338**	**177.483**	**160.033**	**157.879**	**149.674**	**191.218**
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning	44.755	28.902	27.105	27.733	27.819	27.598
1. Veiligheid	3.590	4.514	4.821	4.812	4.802	4.803
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	7.666	7.415	7.019	6.894	6.952	7.131
3. Economie	3.496	31.281	9.717	2.508	1.081	1.119
4. Onderwijs	5.470	5.991	6.096	6.032	6.540	6.696
5. Sport, cultuur en recreatie	11.256	12.986	11.724	11.575	11.490	11.554
6. Sociaal domein	71.639	76.739	72.477	73.730	74.056	74.501
7. Volksgezondheid en milieu	10.740	13.097	14.521	14.145	13.507	13.454
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.423	8.559	9.975	9.707	8.757	51.267
Actuele stand begroting - lasten	**162.034**	**189.485**	**163.454**	**157.138**	**155.004**	**198.123**
Saldo						
0. Bestuur en ondersteuning	86.466	79.864	89.712	91.015	84.185	83.248
1. Veiligheid	-3.441	-4.374	-4.689	-4.681	-4.670	-4.671
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-7.270	-6.587	-6.738	-6.614	-6.672	-6.851
3. Economie	1.537	-1.240	-684	-549	-588	-627
4. Onderwijs	-4.266	-4.731	-5.018	-4.959	-5.466	-5.622
5. Sport, cultuur en recreatie	-9.293	-10.531	-10.304	-10.160	-10.083	-10.146
6. Sociaal domein	-56.441	-58.815	-58.788	-57.713	-57.351	-57.380
7. Volksgezondheid en milieu	-1.139	-2.498	-3.432	-3.089	-2.432	-2.622
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.153	-3.090	-3.480	-2.508	-2.253	-2.234
Actuele stand begroting - saldo	**7.304**	**-12.003**	**-3.422**	**741**	**-5.330**	**-6.905**
Mutaties reserves						
0. Bestuur en ondersteuning	904	943	407	489	537	537
1. Veiligheid	16	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.539	252	202	139	39	39
3. Economie	251	927	55	0	17	17
4. Onderwijs	80	1.568	193	193	193	193
5. Sport, cultuur en recreatie	650	759	562	454	254	254
6. Sociaal domein	885	680	24	24	24	24
7. Volksgezondheid en milieu	-377	552	562	812	0	0

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	142	401	1.025	500	0	0
Totaal mutaties reserves	**4.091**	**6.083**	**3.030**	**2.611**	**1.064**	**1.064**
Saldo na bestemming						
0. Bestuur en ondersteuning	87.370	80.806	90.119	91.504	84.723	83.786
1. Veiligheid	-3.425	-4.374	-4.689	-4.681	-4.670	-4.671
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-5.731	-6.335	-6.537	-6.475	-6.634	-6.812
3. Economie	1.788	-313	-629	-549	-571	-610
4. Onderwijs	-4.186	-3.162	-4.825	-4.766	-5.273	-5.429
5. Sport, cultuur en recreatie	-8.643	-9.772	-9.742	-9.706	-9.829	-9.893
6. Sociaal domein	-55.555	-58.134	-58.763	-57.689	-57.327	-57.356
7. Volksgezondheid en milieu	-1.516	-1.946	-2.869	-2.278	-2.432	-2.622
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.295	-2.689	-2.455	-2.008	-2.253	-2.234
Actuele stand begroting	**11.396**	**-5.920**	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**

OVERZICHT BATEN EN LASTEN OP TAAKVELD

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten							
0. Bestuur en ondersteuning							
0.1	Bestuur	3	0	0	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	7.368	12.839	2.492	489	537	537
0.2	Burgerzaken	551	486	879	908	1.013	1.073
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	21.865	820	816	1.315	1.684	816
0.4	Overhead	1.839	2.003	1.995	1.995	1.995	1.995
0.5	Treasury	764	641	896	893	890	889
0.61	OZB woningen	8.343	8.162	8.826	8.902	8.978	8.978
0.62	OZB niet-woningen	5.909	5.948	5.948	5.948	5.948	5.948
0.63	Parkeerbelasting	1.179	1.159	1.277	1.277	1.277	1.277
0.64	Belastingen overig	547	221	224	224	224	224
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	90.220	89.112	95.940	97.271	89.980	89.631
0.8	Overige baten en lasten	2	215	16	16	16	16
Totaal baten programma 0.		**138.589**	**121.606**	**119.308**	**119.238**	**112.542**	**111.384**
1. Veiligheid							
0.10	Mutaties reserves	16	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	51	85	71	71	71	71
1.2	Openbare orde en veiligheid	98	56	60	60	60	60
Totaal baten programma 1.		**165**	**141**	**131**	**131**	**131**	**131**

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

0.10	Mutaties reserves	1.570	753	202	139	39	39
2.1	Verkeer en vervoer	395	827	280	280	280	280
2.2	Parkeren	1	1	1	1	1	1
Totaal baten programma 2.		**1.966**	**1.580**	**482**	**419**	**319**	**319**

3. Economie

0.10	Mutaties reserves	251	927	55	0	17	17
3.1	Economische ontwikkeling	22	129	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.062	29.419	8.540	1.466	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	42	45	45	45	45	45
3.4	Economische promotie	907	448	448	448	448	448
Totaal baten programma 3.		**5.284**	**30.968**	**9.087**	**1.959**	**509**	**509**

4. Onderwijs

0.10	Mutaties reserves	6.580	1.568	193	193	193	193
4.2	Onderwijshuisvesting	7	11	14	10	11	11
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.197	1.250	1.063	1.063	1.063	1.063
Totaal baten programma 4.		**7.784**	**2.829**	**1.271**	**1.267**	**1.267**	**1.267**

5. Sport, cultuur en recreatie

0.10	Mutaties reserves	3.288	1.759	869	454	254	254
5.1	Sportbeleid en activering	57	116	0	0	0	0
5.2	Sportaccommodaties	1.645	1.889	1.197	1.192	1.192	1.192
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	133	255	161	161	161	161
5.4	Musea	39	17	17	17	17	17
5.5	Cultureel erfgoed	82	44	24	24	16	16
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7	135	21	21	21	21
Totaal baten programma 5.		**5.250**	**4.214**	**2.289**	**1.869**	**1.661**	**1.661**

6. Sociaal domein

0.10	Mutaties reserves	2.885	714	24	24	24	24
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.714	5.568	589	589	673	589
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	50	2	2	2	2	2
6.3	Inkomensregelingen	10.456	11.754	11.464	11.464	11.464	11.464
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.971	435	435	435	435	435
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	7	0	0	0	0	0

6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	0	227	231	231
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1	0	0	0	0	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	1.300	1.300	1.300
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	0	166	1.200	2.000	2.600	3.100
Totaal baten programma 6.		**18.083**	**18.638**	**13.714**	**16.041**	**16.729**	**17.145**
7. Volksgezondheid en milieu							
0.10	Mutaties reserves	1.649	552	562	812	0	0
7.1	Volksgezondheid	8	0	0	0	0	0
7.2	Riolering	4.870	4.403	5.115	5.099	5.159	4.925
7.3	Afval	4.327	4.187	5.036	5.011	4.985	4.975
7.4	Milieubeheer	244	1.859	804	812	797	797
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	152	150	135	135	135	135
Totaal baten programma 7.		**11.250**	**11.151**	**11.652**	**11.867**	**11.075**	**10.831**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing							
0.10	Mutaties reserves	3.170	435	1.025	500	0	0
8.1	Ruimte en leefomgeving	50	148	298	23	23	23
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.078	4.470	5.246	6.225	5.530	48.059
8.3	Wonen en bouwen	1.447	851	951	951	951	951
Totaal baten programma 8.		**7.746**	**5.904**	**7.520**	**7.699**	**6.504**	**49.033**
Totaal Baten		**196.116**	**197.030**	**165.455**	**160.490**	**150.738**	**192.282**
Lasten							
0. Bestuur en ondersteuning							
0.1	Bestuur	1.948	2.187	2.234	2.309	2.309	2.309
0.10	Mutaties reserves	6.464	11.897	2.085			
0.2	Burgerzaken	1.158	1.138	1.400	1.329	1.446	1.473
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	22.666	2.351	2.231	2.410	2.631	2.140
0.4	Overhead	16.929	21.067	19.405	19.238	19.322	19.370
0.5	Treasury	635	592	540	1.183	847	1.042
0.61	OZB woningen	944	1.064	960	928	928	928
0.62	OZB niet-woningen	2	25	30	30	30	30
0.63	Parkeerbelasting	0					
0.64	Belastingen overig	173	191	262	262	262	262
0.8	Overige baten en lasten	300	288	44	44	44	44
Totaal lasten programma 0.		**51.219**	**40.799**	**29.190**	**27.733**	**27.819**	**27.598**
1. Veiligheid							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.714	3.239	3.468	3.458	3.447	3.448

1.2	Openbare orde en veiligheid	876	1.275	1.353	1.354	1.355	1.355
Totaal lasten programma 1.		**3.590**	**4.514**	**4.821**	**4.812**	**4.802**	**4.803**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat							
0.10	Mutaties reserves	31	501				
2.1	Verkeer en vervoer	6.509	6.355	5.971	5.878	5.885	6.039
2.2	Parkeren	1.142	1.044	1.032	1.001	1.051	1.077
2.5	Openbaar vervoer	15	16	16	16	16	16
Totaal lasten programma 2.		**7.697**	**7.916**	**7.019**	**6.894**	**6.952**	**7.131**
3. Economie							
3.1	Economische ontwikkeling	506	1.379	688	569	616	655
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.571	29.419	8.540	1.466		
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	173	162	167	160	154	153
3.4	Economische promotie	246	321	322	313	312	311
Totaal lasten programma 3.		**3.496**	**31.281**	**9.717**	**2.508**	**1.081**	**1.119**
4. Onderwijs							
0.10	Mutaties reserves	6.500					
4.1	Openbaar basisonderwijs	9	9	10	10	10	10
4.2	Onderwijshuisvesting	2.977	3.226	3.447	3.304	3.796	3.892
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.484	2.757	2.639	2.719	2.735	2.794
Totaal lasten programma 4.		**11.970**	**5.991**	**6.096**	**6.032**	**6.540**	**6.696**
5. Sport, cultuur en recreatie							
0.10	Mutaties reserves	2.637	1.000	307			
5.1	Sportbeleid en activering	706	567	431	423	423	423
5.2	Sportaccommodaties	4.186	4.481	3.697	3.526	3.579	3.575
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.265	1.503	1.227	1.178	1.174	1.175
5.4	Musea	228	259	290	290	271	271
5.5	Cultureel erfgoed	250	175	248	172	170	168
5.6	Media	616	644	684	681	681	681
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.004	5.356	5.147	5.305	5.193	5.261
Totaal lasten programma 5.		**13.893**	**13.985**	**12.031**	**11.575**	**11.490**	**11.554**
6. Sociaal domein							
0.10	Mutaties reserves	2.000	34				
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.723	10.207	5.177	5.404	5.118	5.181
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	5.398	4.841	5.150	5.200	5.050	5.050
6.3	Inkomensregelingen	20.166	19.978	18.038	17.963	17.963	17.963

6.4	WSW en beschut werk	4.972	5.463	5.393	5.250	5.002	4.780
6.5	Arbeidsparticipatie	2.808	2.722	3.266	3.310	3.310	3.310
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.084	2.185	2.346	2.406	2.474	2.507
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	10.546					
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	6.531	6.833	6.988	7.172	7.185
6.71B	Begeleiding (WMO)	0	4.680	4.828	4.933	5.061	5.075
6.71C	Dagbesteding (WMO)	0	40	42	42	42	42
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	10	10	10	10	10
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	16.407					
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	3.268	3.216	3.216	3.216	3.216
6.72B	Jeugdhulp behandeling	0	3.940	4.094	4.094	4.094	4.094
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	124	929	988	1.016	1.048	1.092
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	657	683	683	683	683
6.73A	Pleegzorg	0	780	810	810	810	810
6.73B	Gezinsgericht	0	1.970	2.047	2.047	2.047	2.047
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	3.077	2.869	2.869	2.869	2.869
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	2.761	2.868	2.868	2.868	2.868
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	944	981	981	981	981
6.74C	Gesloten plaatsing	0	82	85	85	85	85
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	7					
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	138	359	1.424	2.224	2.824	3.324
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	380	395	395	395	395
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.265					
6.82A	Jeugdbescherming	0	750	750	750	750	750
6.82B	Jeugdreclassering	0	185	185	185	185	185
Totaal lasten programma 6.		**73.639**	**76.773**	**72.477**	**73.730**	**74.056**	**74.501**

7. Volksgezondheid en milieu

0.10	Mutaties reserves	2.026					
7.1	Volksgezondheid	1.555	1.875	2.189	2.188	2.188	2.188
7.2	Riolering	3.816	3.811	4.172	4.164	4.356	4.288
7.3	Afval	3.368	3.608	4.388	4.358	4.336	4.327
7.4	Milieubeheer	1.667	3.519	3.449	3.111	2.299	2.322
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	336	285	324	325	328	329
Totaal lasten programma 7.		**12.766**	**13.097**	**14.521**	**14.145**	**13.507**	**13.454**

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

0.10	Mutaties reserves	3.028	34				
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.361	1.500	1.761	752	752	752

8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	682	4.468	5.247	5.988	5.538	48.072
8.3	Wonen en bouwen	1.379	2.592	2.968	2.968	2.467	2.443
Totaal lasten programma 8.		**6.451**	**8.593**	**9.975**	**9.707**	**8.757**	**51.267**
Totaal Lasten		**184.720**	**202.950**	**165.847**	**157.138**	**155.004**	**198.123**
Saldo							
0. Bestuur en ondersteuning							
0.1	Bestuur	-1.946	-2.187	-2.234	-2.309	-2.309	-2.309
0.10	Mutaties reserves	904	943	407	489	537	537
0.2	Burgerzaken	-607	-652	-521	-421	-432	-400
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-801	-1.532	-1.415	-1.095	-948	-1.324
0.4	Overhead	-15.090	-19.064	-17.409	-17.243	-17.327	-17.374
0.5	Treasury	129	49	356	-290	43	-154
0.61	OZB woningen	7.399	7.098	7.866	7.974	8.050	8.050
0.62	OZB niet-woningen	5.907	5.923	5.918	5.918	5.918	5.918
0.63	Parkeerbelasting	1.179	1.159	1.277	1.277	1.277	1.277
0.64	Belastingen overig	374	30	-38	-38	-38	-38
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	90.220	89.112	95.940	97.271	89.980	89.631
0.8	Overige baten en lasten	-297	-73	-29	-29	-29	-29
Saldo programma 0.		**87.370**	**80.806**	**90.119**	**91.504**	**84.723**	**83.786**
1. Veiligheid							
0.10	Mutaties reserves	16	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.662	-3.154	-3.397	-3.386	-3.375	-3.377
1.2	Openbare orde en veiligheid	-779	-1.219	-1.293	-1.294	-1.295	-1.295
Saldo programma 1.		**-3.425**	**-4.374**	**-4.689**	**-4.681**	**-4.670**	**-4.671**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat							
0.10	Mutaties reserves	1.539	252	202	139	39	39
2.1	Verkeer en vervoer	-6.114	-5.528	-5.692	-5.598	-5.606	-5.759
2.2	Parkeren	-1.141	-1.043	-1.031	-1.000	-1.051	-1.076
2.5	Openbaar vervoer	-15	-16	-16	-16	-16	-16
Saldo programma 2.		**-5.731**	**-6.335**	**-6.537**	**-6.475**	**-6.634**	**-6.812**
3. Economie							
0.10	Mutaties reserves	251	927	55	0	17	17
3.1	Economische ontwikkeling	-484	-1.250	-688	-569	-616	-655
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.491	0	0	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-131	-118	-122	-115	-109	-108
3.4	Economische promotie	661	127	126	135	136	137
Saldo programma 3.		**1.788**	**-313**	**-629**	**-549**	**-571**	**-610**

4. Onderwijs

0.10	Mutaties reserves	80	1.568	193	193	193	193
4.1	Openbaar basisonderwijs	-9	-9	-10	-10	-10	-10
4.2	Onderwijshuisvesting	-2.970	-3.215	-3.433	-3.293	-3.785	-3.881
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.288	-1.507	-1.576	-1.656	-1.672	-1.731
Saldo programma 4.		**-4.186**	**-3.162**	**-4.825**	**-4.766**	**-5.273**	**-5.429**

5. Sport, cultuur en recreatie

0.10	Mutaties reserves	650	759	562	454	254	254
5.1	Sportbeleid en activering	-650	-452	-431	-423	-423	-423
5.2	Sportaccommodaties	-2.541	-2.591	-2.500	-2.334	-2.386	-2.383
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.131	-1.248	-1.066	-1.017	-1.013	-1.014
5.4	Musea	-189	-243	-273	-273	-254	-254
5.5	Cultureel erfgoed	-169	-131	-224	-148	-153	-152
5.6	Media	-616	-644	-684	-681	-681	-681
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.998	-5.221	-5.126	-5.284	-5.172	-5.240
Saldo programma 5.		**-8.643**	**-9.772**	**-9.742**	**-9.706**	**-9.829**	**-9.893**

6. Sociaal domein

0.10	Mutaties reserves	885	680	24	24	24	24
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-3.009	-4.639	-4.587	-4.814	-4.445	-4.592
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-5.348	-4.839	-5.148	-5.198	-5.048	-5.048
6.3	Inkomensregelingen	-9.711	-8.224	-6.574	-6.499	-6.499	-6.499
6.4	WSW en beschut werk	-4.972	-5.463	-5.393	-5.250	-5.002	-4.780
6.5	Arbeidsparticipatie	-2.808	-2.722	-3.266	-3.310	-3.310	-3.310
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.113	-1.750	-1.911	-1.971	-2.039	-2.072
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-10.539	0	0	0	0	0
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-6.531	-6.833	-6.761	-6.941	-6.954
6.71B	Begeleiding (WMO)	0	-4.680	-4.828	-4.933	-5.061	-5.075
6.71C	Dagbesteding (WMO)	0	-40	-42	-42	-42	-42
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	-10	-10	-10	-10	-10
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-16.406	0	0	0	0	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	-3.268	-3.216	-1.916	-1.916	-1.916
6.72B	Jeugdhulp behandeling	0	-3.940	-4.094	-4.094	-4.094	-4.094
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	-124	-929	-988	-1.016	-1.048	-1.092
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-657	-683	-683	-683	-683
6.73A	Pleegzorg	0	-780	-810	-810	-810	-810

6.73B	Gezinsgericht	0	-1.970	-2.047	-2.047	-2.047	-2.047
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	-3.077	-2.869	-2.869	-2.869	-2.869
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	-2.761	-2.868	-2.868	-2.868	-2.868
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-944	-981	-981	-981	-981
6.74C	Gesloten plaatsing	0	-82	-85	-85	-85	-85
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-7	0	0	0	0	0
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	-138	-194	-224	-224	-224	-224
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-380	-395	-395	-395	-395
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-1.265	0	0	0	0	0
6.82A	Jeugdbescherming	0	-750	-750	-750	-750	-750
6.82B	Jeugdreclassering	0	-185	-185	-185	-185	-185
Saldo programma 6.		**-55.555**	**-58.134**	**-58.763**	**-57.689**	**-57.327**	**-57.356**
7. Volksgezondheid en milieu							
0.10	Mutaties reserves	-377	552	562	812	0	0
7.1	Volksgezondheid	-1.546	-1.875	-2.189	-2.188	-2.188	-2.188
7.2	Riolering	1.054	591	943	935	803	637
7.3	Afval	959	579	648	653	649	648
7.4	Milieubeheer	-1.422	-1.660	-2.644	-2.299	-1.502	-1.524
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-184	-135	-189	-190	-194	-194
Saldo programma 7.		**-1.516**	**-1.946**	**-2.869**	**-2.278**	**-2.432**	**-2.622**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing							
0.10	Mutaties reserves	142	401	1.025	500	0	0
8.1	Ruimte en leefomgeving	-1.311	-1.352	-1.462	-728	-729	-729
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.396	2	0	237	-8	-14
8.3	Wonen en bouwen	68	-1.741	-2.017	-2.017	-1.516	-1.492
Saldo programma 8.		**1.295**	**-2.689**	**-2.455**	**-2.008**	**-2.253**	**-2.234**
Begrotingsresultaat na bestemming		**11.396**	**-5.920**	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**

OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VENNOOTSCHAPSBELASTING EN ONVOORZIEN

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Bedragen x € 1.000

Specificatie algemene dekkingsmiddelen	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten					
Algemene uitkering	88.412	95.240	96.571	88.334	88.158
Lokale heffingen	14.725	15.392	15.468	15.544	15.544
Dividend	500	758	758	758	758
Saldo financieringsfunctie	-430	-401	-1.047	-714	-912
Overige dekkingsmiddelen	-3	-4	-4	-4	-4
Onvoorziene uitgaven	-25	-25	-25	-25	-25
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**103.179**	**110.960**	**111.721**	**103.893**	**103.519**

De afzonderlijke uitkeringen voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), jeugdhulp en participatie zijn opgenomen onder de Algemene uitkering. De opbrengsten van de Lokale heffing omvatten de onroerendezaakbelastingen, parkeerbelasting en toeristenbelasting. Het saldo van financieringsfunctie betreft hoofdzakelijk rentekosten. De overige dekkingsmiddelen zijn de algemene baten en lasten, welke bestaan uit de ramingen voor vrijvallende kapitaallasten en de stelpost voor prijsstijgingen / inflatie.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

In Nederland zijn overheidsondernemingen in principe belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Activiteiten of clusters van activiteiten zijn te kwalificeren als Vpb-plichtig als sprake is van een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid, van deelname aan het economisch verkeer en van een winstoogmerk of van structurele overschotten.
Uit een inventarisatie van de activiteiten binnen de reguliere exploitatie blijken in onze gemeente geen Vpb-plichtige (clusters van) activiteiten aanwezig te zijn. Ook de activiteiten op het gebied van de grondexploitatie zijn niet Vpb-plichtig. Aan de voorwaarde van winstoogmerk of structurele overschotten wordt namelijk niet voldaan.
Daarom luidt de conclusie dat onze gemeente niet belastingplichtig is voor de Vennootschapsbelasting. Wij hebben dan ook geen bedrag hiervoor in onze begroting opgenomen.

ONVOORZIEN

Op taakveld 0.8 Overige baten en lasten van programma 0. Bestuur en ondersteuning is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen voor het opvangen van in de loop van het begrotingsjaar noodzakelijke nieuwe uitgaven of de onvermijdelijke verhoging van bestaande posten. Voor 2024 en volgende jaren is een raming van € 25.000 beschikbaar.

OVERZICHT VAN INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Inleiding

Op grond van artikel 189 Gemeentewet ziet u erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. (Opmerking: hiervan kunt u afwijken als wij het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand brengen).

Hiermee wordt het volgende bedoeld:

- structureel evenwicht = structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- reëel evenwicht = geraamde baten en lasten in de begroting en meerjarenraming zijn volledig en realistisch.

Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het voor u van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Beleid(skaders)

Voor wat betreft de invulling van het begrip 'incidenteel' volgen wij de notitie incidentele Baten en Lasten van de commissie BBV en de handreiking structurele en incidentele baten en lasten van de gezamenlijke provincies. In onderstaande tabel presenteren wij een totaaloverzicht. Conform het advies van de commissie BBV hanteren wij voor het afzonderlijk bepalen en opnemen van incidentele baten en lasten in het overzicht een grensbedrag van € 250.000. Dit grensbedrag is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Zevenaar 2023.

Toelichting incidentele lasten en baten

Structurele baten en lasten zijn in elk geval die baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting zijn opgenomen. Omdat de gemeente structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele lasten zijn de uitzondering. De toezichthouder houdt bij het beoordelen van de incidentele baten en lasten de volgende volgorde aan:

- Aard van de raming (soort of eigenschap van een begrotingspost)
- Einddatum (duidelijk en onvoorwaardelijk)
- De materiële beïnvloeding (voldoende omvang)

Hulpmiddel voor het invullen van het begrip incidenteel is: baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De aard van de raming (soort of eigenschap van een begrotingspost) gaat echter altijd boven het hulpmiddel.

De in het overzicht opgenomen incidentele lasten en baten betreffen middelen die naar de aard van de post een eenmalig karakter hebben en waarbij een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum vastligt.
Voorbeelden van incidentele posten zijn:

- implementatiekosten;
- verkopen van bezit;
- alle mutaties van grondexploitatie.

Overzicht van incidentele lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Omschrijving	2024	2025	2026	2027

Programma 0. Bestuur en ondersteuning					
Baten					
Opbrengst verkoop vastgoed.	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	498	868	0
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	0	0	0	0
Lasten					
Organisatieontwikkeling	Voor de organisatieontwikkeling zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	350	228	60	0
Afboeking boekwaarde vastgoed.	Afboeking van boekwaardes in verband met de verkoop van vastgoed.	0	289	512	0
Totaal programma 0		**-350**	**-19**	**296**	**0**
Programma 2. Verkeer en vervoer					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	180	100	0	0
Lasten					
Begeleiding en advies A12/A15	Besteding BR advies en begeleiding project a12/a15	150	100	0	0
Totaal programma 2		**30**	**0**	**0**	**0**
Programma 3. Economie					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	55	0	0	0
Lasten					
Opstellen lokale ontwikkelstrategie.	Voor versterking van het landelijk gebied is projectsubsidie aangevraagd. Doel is om te komen tot een lokale ontwikkelstrategie voor de vijf gemeenten in de Liemers. In totaliteit is vanuit Zevenaar een bedrag van € 274.500 beschikbaar gesteld.	110	55	55	55
Totaal programma 3		**-55**	**-55**	**-55**	**-55**
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	335	200	0	0

Lasten					
Openbaar groen	Voor het inhalen van onderhoudsachterstanden binnen het openbaar groen is incidenteel budget beschikbaar gesteld.	250	200	0	0
Totaal programma 5		**85**	**0**	**0**	**0**
Programma 6.Sociaal domein					
Baten					
Opbrengst verkoop vastgoed	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	0	84	0
Lasten					
Totaal programma 6		**0**	**0**	**84**	**0**
Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	562	812	0	0
Lasten					
Duurzaamheid	Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2023-2025	562	812	0	0
Opstellen gemeentebreed SMP	Voor het opstellen van een gemeentebreed SMP (ecologisch onderzoek) zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld.	300			
Totaal programma 7		**-300**	**0**	**0**	**0**
Programma 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
Baten					
Mutatie reserves	Onttrekking uit de algemene reserve en bestemmingsreserves	1.025	500	0	0
Opbrengst verkoop vastgoed.	Verkoop van vastgoed levert incidenteel een voordeel op.	0	235	0	0
Dorpendeal Lathum.	Voor de dorpendeal Lathum zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	275	0	0	0
Lasten					
Ontzanding Rhederlaag.	Voor het beëindigen van de ontzanding Rhederlaag zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	375	0	0	0

Invoering Omgevingswet.	Voor de invoering van de Omgevingswet zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	150	0	0	0
Dorpendeal Lathum.	Voor de dorpendeal Lathum zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	550	0	0	0
Bevordering woningbouw.	Voor het bevorderen van de woningbouw en doorstroming op de woningmarkt zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld.	500	500	0	0
Totaal programma 8		**-275**	**235**	**0**	**0**
Totaal saldo incidentele baten minus incidentele lasten		**-865**	**161**	**325**	**-55**

Toelichting per programma:

Programma 0. Bestuur en ondersteuning

Opbrengst verkoop vastgoed

In de bezuinigingen bij de meerjarenbegroting 2020-2023 is besloten tot het afstoten van gemeentelijk vastgoed. In 2025 en 2026 zijn hiervoor verkopen geraamd. Verkoop van bezit is altijd incidenteel.

Incidentele lasten organisatieontwikkeling

Na de herindeling is het organisatiemodel geëvalueerd en gaan we stapsgewijs naar een vernieuwde organisatiestructuur waarin we vanuit 3 domeinen gaan werken. De kosten voor de voorbereiding en het proces van de organisatieontwikkeling brengen incidentele lasten met zich mee van € 100.000 voor met name tijdelijke inhuur van kwartiermakers en inzet van expertise. Daarnaast heeft een aantal andere lasten op het gebied van organisatieontwikkeling deels een incidenteel karakter. In totaal gaat het om de volgende incidentele lasten:

	2024	2025	2026	2027
Organisatieontwikkeling / kwartiermakers	100			
Verbeteren digitaal documentenbeheer	70	60	60	0
Verbeteren functioneel beheer	52			
Impuls datagedreven werken	128	168		
	350	**228**	**60**	**0**

Programma 2. Verkeer en vervoer

Begeleiding en advies A12/A15

De kosten voor advies en begeleiding van het project A12/A15 worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Het project heeft duidelijk een eenmalig karakter.

Programma 3. Economie

Lokale Ontwikkelstrategie (LOS)

Zevenaar neemt samen met 4 Liemerse gemeenten deel aan de Lokale Ontwikkelstrategie. De kosten worden gedekt door Europese en provinciale subsidie en een bijdrage van de gemeente van € 274.500. Het project loopt van 2023 tot en met 2027 en wordt als incidenteel aangemerkt.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Achterstand openbaar groen

In het raadsbesluit IBOR is een bestemmingsreserve achterstand openbaar groen ingesteld € 1.250.000 voor de periode 2023-2025.. In het overzicht zijn zowel de resterende onttrekkingen aan de bestemmingsreserve als de incidentele lasten voor de jaren 2024 en 2025 opgenomen. Deze post is incidenteel van aard en heeft een duidelijke einddatum.

Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid

Duurzaamheid

In de raadsvergadering van 26 januari 2022 is besloten om voor extra inspanningen op het gebied van duurzaamheid een uitvoeringsprogramma 2022-2024 vast te stellen. Hiervoor is vanuit de algemene reserve een reserve duurzaamheid gevormd. In de raadsvergadering van 21 september 2022 is besloten de periode te verschuiven naar 2023-2025. De duur van de lasten is duidelijk en onvoorwaardelijk vastgelegd.

Gemeentebreed soorten management plan (SMP)

De gemeente stelt een bedrag van € 300.000 beschikbaar voor een gemeentebreed SMP (ecologisch onderzoek). Dit onderzoek zal eenmalig voor de gehele gemeente plaatsvinden in 2024.

Programma 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Woningbouw

In de raadvergadering van 3 november 2021 is voor de uitvoering van een plan voor woningbouw voor starters en doorstroming een bedrag van € 3.000.000 beschikbaar gesteld. Hiervoor is uit de algemene reserve een reserve initiatief woningbouw gevormd. De lasten lopen naar verwachting tot 2025.

Ontzanding Rhederlaag

Ter compensatie voor de gederfde inkomsten van niet te winnen zand in Rhederlaag heeft de raad van de gemeente Zevenaar in 2017 € 375.000 beschikbaar gesteld uit de algemene reserve onder de voorwaarde dat het bestemmingsplan onherroepelijk moet zijn. Deze post heeft een eenmalig karakter.

Dorpendeal

In de begroting zijn ten laste van het resultaat in 2024 incidentele uitgaven opgenomen voor de ontwikkeling / uitwerking van het dorpenplan Lathum ('Dorpendeal'). Totale kosten bedragen € 550.000 waarvan € 275.000 wordt gesubsidieerd door de provincie. De lasten hebben een duidelijk eenmalig karakter.

OVERZICHT STRUCTURELE TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN RESERVES

Inleiding

In de bijlage reserves en voorzieningen vindt u een overzicht van de begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Vaak zijn deze toevoegingen en onttrekkingen incidenteel. Structurele toevoegingen en onttrekkingen beïnvloeden het structurele saldo van de begroting. Daarom is in het BBV een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen verplicht gesteld. Hieronder treft u het overzicht aan.

Beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Bedragen x € 1.000

Reserve	2024	2025	2026	2027
Lasten (toevoegingen in reserves)	0	0	0	0
Totaal structurele toevoegingen in reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Baten (onttrekkingen aan reserves)				
Algemene reserve	28	28	28	28
Reserves afschrijvingslasten	779	971	1.036	1.036
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	**807**	**999**	**1.064**	**1.064**
Saldo toevoegingen minus onttrekkingen	**807**	**999**	**1.064**	**1.064**

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

Volgens de voorschriften wordt een meerjarig geprognosticeerde balans opgenomen in de begroting. Met het opnemen van deze balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar behoeft niet dezelfde mate van detail te kennen.

Activa	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Materiële vaste activa	135.054	151.434	165.754	175.311	178.754	184.612
Fin. Vaste activa	16.634	16.227	15.929	15.631	15.127	14.799
Voorraden BIE	46.172	28.186	56.512	36.598	46.716	34
-/- Verliesvoorziening	-19.888	-18.627	-50.952	-34.280	-44.217	-
Uitzettingen < 1jr	19.626	32.440	32.440	32.440	32.440	32.440
Liquide middelen	681	-	-	-	-	-
Overlopende activa	7.920	7.920	7.920	7.920	7.920	7.920
Totaal activa	**206.199**	**217.580**	**227.603**	**233.620**	**236.740**	**239.805**

Passiva	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Reserves (Eigen vermogen)	68.421	56.418	52.997	53.738	48.408	41.503
Voorzieningen	13.608	12.474	12.092	11.645	11.630	11.487
Vaste schulden	99.785	108.414	103.072	108.429	117.174	124.991
Vlottende schulden	6.625	22.514	41.682	42.048	41.768	44.064
Overlopende passiva	17.760	17.760	17.760	17.760	17.760	17.760
Totaal passiva	**206.199**	**217.580**	**227.603**	**233.620**	**236.740**	**239.805**

EMU-SALDO

Bij de berekening van het EMU-saldo is rekening gehouden met de primitieve begrotingscijfers.

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Berekening EMU-saldo

Gemeente Zevenaar (0299)

	Omschrijving	2023 x € 1.000 Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	2024 x € 1.000 Volgens begroting 2023	2025 x € 1.000 Volgens meerjarenraming in begroting 2023
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-12.003	-3.421	741
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	16.380	14.320	9.557
3.	Mutatie voorzieningen	-1.134	-382	-447
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-16.725	-3.999	-3.242
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**-12.792**	**-14.124**	**-6.021**

ARBEIDSKOSTEN GERELATEERDE VERPLICHTINGEN

In onze begroting hebben wij ramingen opgenomen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Op grond van de voorschriften mag hiervoor geen voorziening getroffen worden, maar dient hierover wel afzonderlijk informatie in de begroting te worden opgenomen. In onze gemeente gaat het om de volgende post:

- opgebouwde vakantierechten (wettelijk verlof)

Als de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen jaarlijks sterk kunnen wisselen dan moet verplicht een voorziening worden gevormd. Hierna lichten wij de systematiek van toevoegingen en onttrekkingen van de volgende drie posten toe:

- wachtgeldverplichtingen wethouders
- pensioenen wethouders
- bovenwettelijk verlofsparen (nieuwe wetgeving)

OPGEBOUWDE VAKANTIERECHTEN

Per 1 januari 2017 heeft iedere medewerker de beschikking over het Individueel KeuzeBudget (IKB). Het IKB is een budget in geld dat elke medewerker maandelijks kan inzetten voor zelf gekozen doelen. De jaarlijkse vakantietoelage maakt hiervan onderdeel uit. Met het IKB krijgen medewerkers meer keuzevrijheid over de inhoud van hun arbeidsvoorwaardenpakket. De opbouw van het IKB vindt maandelijks plaats van januari tot en met december van een kalenderjaar en wordt uiterlijk in december uitbetaald. De kosten van het IKB zijn daardoor jaarlijks van ongeveer gelijke omvang en zijn in de begroting opgenomen.

WACHTGELDVERPLICHTINGEN WETHOUDERS

Bestuurders hebben geen garantie dat zij na vier jaar hun zetel kunnen behouden. Wethouders hebben na het einde van het wethouderschap het recht op een Appa uitkering (wachtgeld). De wachtgeldverplichtingen van voorgaande colleges worden steeds in de 2e voortgangsrapportage geraamd voor het eerstkomende begrotingsjaar. Eventuele wachtgeldverplichtingen van het huidige college nemen wij op in de begroting op het moment dat tot werkelijke uitbetaling moet worden overgegaan. In de paragraaf weerstandsvermogen van deze begroting hebben wij bij de risico's rekening gehouden met mogelijke wachtgeldverplichtingen.

PENSIOENEN WETHOUDERS

Wethouders bouwen jaarlijks pensioenrechten op. Hiervoor vormen wij een voorziening. In de begroting houden wij in verband met de toename van de rechten jaarlijks rekening met een toevoeging aan deze voorziening.
Over de periode vóór de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording (2004) is geen voorziening voor pensioenen gevormd. Aan voormalige wethouders of hun nabestaanden wordt een pensioenuitkering betaald. Deze lasten zijn in de begroting opgenomen.

VERLOFSPAREN VOOR MEDEWERKERS

In de CAO voor gemeenteambtenaren is opgenomen dat onze medewerkers hun bovenwettelijk verlof kunnen omzetten naar verlofsparen tot maximaal 3600 uur. In tegenstelling tot het wettelijk verlof verjaart het saldo van verlofsparen niet. Aan het eind van het boekjaar storten wij de waarde van het saldo in de nieuw te vormen voorziening voor verlofsparen.

BIJLAGEN

OVERZICHT MUTATIES MEERJARENBEGROTING 2024-2027

In deze bijlage presenteren wij alle voorgestelde wijzigingen in deze begroting per programma.

BEGROTINGSMUTATIES:

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0. Bestuur en ondersteuning				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	69	-41	-115	-287
Aanpassing rente grondexploitaties	55	942	574	786
Actualisatie rente investeringen en ramingen Treasury	395	-1.015	-1.128	-2.029
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	34	30	0	0
Salarissen ambtelijke organisatie 2024	-77	-77	-77	-77
Salarissen college B&W	0	0	0	0
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	-8	-8	-8	-8
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	100	100	100	100
Organisatieontwikkeling	-360	-360	-360	-360
GOUW naar de cloud / belastingportal	-49	-49	-49	-49
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	154	56	26	35
Actualisatie reisdocumenten	-60	-63	-81	191
Data-analyse in 2024 schrappen	40	0	0	0
Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	70	0	0	0
Inzet budget indexatie 2024	1.955	1.952	1.950	1.950
Onderhoudskosten gebouwen	50	50	50	50
Raadsadviseur	12	12	12	12
Recruiting- verminderen formatie	40	40	40	40
Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	48	0	0	0
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	230	378	426	426
1. Veiligheid				
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	-7	-13	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
Areaaluitbreiding de Bem	-28	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	2	-52	0	0
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	-38	-38	-38	-38

Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	1	-19	121
Gronddepot Methen	12	12	12	12
3. Economie				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	95	95	95	95
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	2	-5	0	0
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	1	1	1	1
4. Onderwijs				
Doorbelasting salariskosten NME	3	3	3	3
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	17	17	7	4
Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	2	2	2	2
5. Sport, cultuur en recreatie				
Areaaluitbreiding de Bem	-64	0	0	0
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	49	35	0	0
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	0	0	7
Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	10	3	3	3
Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	25	25	25	25
Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	25	-25	0	0
6. Sociaal domein				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	-5	-5	-5	-5
Actualisatie budgetten minimabeleid	6	6	6	6
Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	70	-70	0	0
7. Volksgezondheid en milieu				
Mutatie gas- en elektriciteitskosten	1	1	0	0
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	-3	-3	-3	-3
Mutaties afvalstoffenheffing 2024	-63	-63	-63	-63
Onderhoud terrein rondom de Romeinse baadster	-4	-4	-4	-4
Klimaatplan 'op weg naar een klimaatneutrale organisatie'	-33	-93	-153	-180
Opstellen gemeentebreed Soorten Management Plan	-300	0	0	0
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	0	0	4

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
Aanpassing doorbelasting salarissen en overhead aan grondexploitaties	-12	-12	-12	-12
Actualisatie storting dubieuze belastingdebiteuren	0	0	0	0
Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	25	25	25	25
Totaal mutaties	**2.486**	**1.790**	**1.242**	**785**

OVERZICHT MUTATIES TOT DE MEERJARENBEGROTING 2024-2027

Hieronder treft u een overzicht aan met begrotingswijzigingen die in de stand 'mutaties tot de meerjarenbegroting 2024-2027' zijn opgenomen. Dit zijn begrotingswijzigingen die tussen de laatste rapportage en deze meerjarenbegroting separaat door uw raad zijn vastgesteld en begrotingswijzigingen die puur administratief van aard zijn. De wijzigingen hieronder betreffen met name deze laatste categorie. Per saldo moeten de administratieve wijzigingen budgettair neutraal zijn. Zij mogen het resultaat niet beïnvloeden. Het gaat veelal om budgetverschuivingen en dergelijke.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0. Bestuur en ondersteuning				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	16.064	16.064	16.064	16.064
Terugramen doorbelastingen salarissen	-14.585	-14.585	-14.585	-14.585
Toekennen indexatie 2024	1.355	1.357	1.359	1.359
Verdeling rente naar taakvelden	25	-410	458	889
1. Veiligheid				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-1.230	-1.230	-1.230	-1.230
Terugramen doorbelastingen salarissen	1.058	1.058	1.058	1.058
Toekennen indexatie 2024	0	0	0	0
Verdeling rente naar taakvelden	-1	1	-2	-4
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-1.602	-1.602	-1.602	-1.602
Doorbelasting straatreiniging	41	41	41	41
Terugramen doorbelastingen salarissen	1.552	1.552	1.552	1.552
Toekennen indexatie 2024	-202	-202	-202	-202
Verdeling rente naar taakvelden	-19	96	-114	-235
3. Economie				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-625	-625	-625	-625
Terugramen doorbelastingen salarissen	495	495	495	495
Toekennen indexatie 2024	-3	-3	-3	-3
Verdeling rente naar taakvelden	0	2	-16	-30
4. Onderwijs				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-365	-365	-365	-365
Doorbelasting Kulturhus	-2	-2	-2	-2
Terugramen doorbelastingen salarissen	285	285	285	285
Toekennen indexatie 2024	-35	-35	-35	-35

Verdeling rente naar taakvelden	-14	117	-196	-289

5. Sport, cultuur en recreatie				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-1.755	-1.755	-1.755	-1.755
Doorbelasting Kulturhus	2	2	2	2
Terugramen doorbelastingen salarissen	1.771	1.771	1.771	1.771
Toekennen indexatie 2024	-432	-432	-432	-432
Verdeling rente naar taakvelden	4	25	-18	-49

6. Sociaal domein				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-6.076	-6.076	-6.076	-6.076
Doorbelasting Kulturhus	0	0	0	0
Terugramen doorbelastingen salarissen	5.365	5.365	5.365	5.365
Toekennen indexatie 2024	-1.077	-1.080	-1.082	-1.082
Verdeling rente naar taakvelden	-1	0	-2	-3

7. Volksgezondheid en milieu				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-1.774	-1.774	-1.774	-1.774
Doorbelasting Kulturhus	0	0	0	0
Doorbelasting straatreiniging	-41	-41	-41	-41
Terugramen doorbelastingen salarissen	1.646	1.646	1.646	1.646
Toekennen indexatie 2024	395	395	395	395
Verdeling rente naar taakvelden	-1	147	-114	-281

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
Doorbelasten salarissen 2024 e.v.	-2.637	-2.637	-2.637	-2.637
Presentatieboeking mutatie voorziening grondexploitatie	0	0	0	0
Terugramen doorbelastingen salarissen	2.413	2.413	2.413	2.413
Verdeling rente naar taakvelden	9	21	5	0

Totaal mutaties	0	0	0	0

MEERJARENINVESTERINGSPLAN

In het meerjareninvesteringsplan vermelden wij de voor de komende vier jaren geplande investeringen. Het meerjareninvesteringsplan is bedoeld voor de bewaking van de planning en de voortgang van deze investeringen. De wijzigingen hebben vooral betrekking op de fasering van de investeringen die in het meerjareninvesteringsplan zijn opgenomen en daarmee op de raming van de lasten in de meerjarenbegroting. Het meerjareninvesteringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld bij de begroting.
In de 2e Voortgangsrapportage en de jaarstukken nemen wij het investeringsoverzicht op. In dit overzicht geven wij de stand van zaken weer van de beschikbaar gestelde en lopende investeringen.

Hierna presenteren wij het bijgestelde meerjareninvesteringsplan voor de jaren 2024-2027. Voor de toelichting op de geplande investeringen verwijzen wij u naar de betreffende programma's bij het onderdeel 'Wat kost het?'.

In onderstaande tabel is een kolom 'separaat voorstel' opgenomen. Wanneer in deze kolom een 'ja' is ingevuld dan komen wij bij u terug met een separaat raadsvoorstel.

Omschrijving	Separaat voorstel	Investeringsbedrag (x € 1.000)				
		2023	2024	2025	2026	2027
4e verdieping, tech. installaties etc.		143	0	0	0	0
Bouw toiletvoorziening Breuly		0	26	0	0	0
Ford Transit Connect		0	45	0	0	0
Ford Transit pick-up		86	0	0	0	0
Hefbrug 24 ton		0	135	0	0	0
Heftruck Toyota		0	0	25	0	0
Invullen gebouw Raadhuisplein 1		40	100	0	0	0
Iveco I		86	0	0	0	0
Iveco II		92	0	0	0	0
Mercedes bus sprinter		70	0	0	0	0
Mercedes Sprinter Pick-up		0	63	0	0	0
Onkruidverdelgingsmachine		30	0	0	0	0
Rioolcombi (kolkenzuiger)		0	400	0	0	0
Service auto VW Transporter		102	0	0	0	0
Toyota Hi-Lux		76	0	0	0	0
Tractor MF		0	75	0	0	0
Valveiligheidsvoorzieningen daken gem gebouwen		42	0	0	0	0
Verduurzaming brandweerkazerne Zevenaar		0	27	0	0	0
vervangen VW Crafter bus (355)		0	0	61	0	0
vervangen VW crafter/kipper (356)		0	0	88	0	0
vervangen VW Crafter/kipper (357)		0	0	88	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2023		282	100	0	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2024		0	212	0	0	0
Vervanging werkplekken hardware 2025		0	0	192	0	0
Vloeistoftank 32000 liter		0	33	0	0	0
Vrachtwagen DAF CF75		0	410	0	0	0
VW Crafter Pick-up		172	0	0	0	0
Werkzaamheden gemeentehuis		60	0	0	0	0

Totaal programma 0		**1.281**	**1.626**	**454**	**0**	**0**
Advies/planv spoorverdubbeling Zev-Di en verb RB35		20	58	0	0	0
Afvalbakken		0	0	60	0	0
Ambities wegen 2025		0	0	30	0	0
Ambities wegen 2026		0	0	0	30	0
Ambities wegen Angerlo		30	0	0	0	0
Ambities wegen Lobith-Zuid		0	30	0	0	0
Fietspad Geitenwaard (result. jaarrek.Rijnw 2016)		0	99	0	0	0
Fietspadstrooier		0	50	0	0	0
Fietsverbinding Duitse grens - Tolkamer		-3	0	2.377	0	0
Gebiedsopgave Babberich met Witte Kruis	JA	0	435	335	0	1.000
Herinr. BAT-terrein voor, parkeren en ontsluiting		61	0	0	0	0
Herinrichting Babberichseweg		2.439	0	0	0	0
Herinrichting Kop van Tolkamer		250	650	0	0	0
Herinrichting Markt Zevenaar		363	0	0	0	0
Herinrichting Muldershof		75	457	0	0	0
Herinrichting park.plaatsen centrum/babberichseweg		100	200	0	0	0
Monitoring geluid/fijnstof/trillingen A12/A15		84	0	0	84	0
Onderzoek PlanMER Witte Kruis		20	169	0	0	0
Planvorming herinrichting Doesburgseweg		0	0	96	0	0
Planvorming herinrichting Edisonstraat		95	0	0	0	0
Planvorming herinrichting Mercurion		0	0	0	71	0
Reconstructie Arnhemseweg/Methen/Ringbaan-Noord		415	0	0	0	0
Revilatisatie wegen Spijk		20	330	0	0	0
Revitalisatie dijken		0	0	74	100	200
Revitalisatie Nieuwstraat Pannerden		10	34	0	0	0
Revitalisatie wegen Angerlo		600	0	0	0	0
Revitalisatie wegen Bijlandseweg Tolkamer		0	200	200	200	0
Revitalisatie wegen Bloemenkamp		50	50	50	154	200
Revitalisatie wegen Lobith-Noord		215	365	250	500	1.000
Revitalisatie wegen Lobith-Zuid		200	265	0	0	0
Revitalisatie wegen Pannerden		126	185	195	670	700
Revitalisatie wegen Schrijvershoek		100	100	100	302	505
Servicewagen t.b.v. bordenploeg (nw)		92	0	0	0	0
Snelfietsroute F12		532	500	500	0	0
Straatmeubilair 2023		50	0	0	0	0
Straatmeubilair 2024		0	91	0	0	0
Straatmeubilair 2025		0	0	50	0	0
Straatmeubilair 2026		0	0	0	71	50
Uitvoering aanleg 2e viaduct 7Poort		324	0	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2023		0	49	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2024		0	110	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2025		0	0	115	0	0
Verkeersregelinstallaties 2026		0	0	0	120	0
Verlichting duurzaam en circulair 2023		10	20	0	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2024		0	60	0	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2025		0	0	80	0	0
Verlichting duurzaam en circulair 2026		0	0	0	70	0

Vervangen armaturen 2026		0	0	0	250	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2022		81	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2023		57	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2024		0	187	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 armaturen 2025		0	0	237	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2022		8	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2023		111	0	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2024		0	204	0	0	0
Vervangen BOV 2016-2025 masten 2025		0	0	204	0	0
Vervangen brug Eltenseweg		0	0	315	335	0
Vervangen grote zoutsproeier Epoke (GH-3)		0	65	0	0	0
Vervangen grote zoutsproeier Epoke (GH-7)		0	65	0	0	0
Vervangen masten 2026		0	0	0	160	0
Vervanging fietstunnel onder de weg 7Poort		33	228	65	0	0
Voetgangersoversteekplaatsen parkeerring		0	50	43	0	0
Zoutsilo		0	37	0	0	0
Totaal programma 2.		6.568	5.343	5.376	3.117	3.655
Bruisend maken centrum Zevenaar (o.a. straten etc)		1	42	0	0	0
Herinrichten Edisonstraat/Doesburgseweg		0	250	250	250	0
Herinrichten Raadhuisplein		250	0	0	0	0
Toekomstbest. bedrijventerrein Hengelder&Tatelaar		128	225	150	0	0
Toekomstbestendig maken bedr.terrein Lobith/Giesb		0	0	250	250	0
Voorbereidingskrediet planvorming 7Poort II		600	106	0	0	0
Totaal programma 3.		**979**	**623**	**650**	**500**	**0**
Bouwkundige aanpassingen Jonkerschool		25	0	0	0	0
Carrousel/Maatjes verbouw/aanpassing		1.938	0	0	0	0
Herinrichting openbare ruimte Platanenlaan		47	0	0	0	0
Herstel dak en kozijnen basisschool de Bem		100	0	0	0	0
IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn		157	0	0	0	0
OLP en (gym) meubilair Groot Holthuizen (bijz)		278	0	0	0	0
Uitbr. Liemers College HeerenMäten en Landeweer	JA	0	0	3.500	0	0
Vestersbos gebouw primair onderwijs	JA	0	5.000	2.911	0	0
Totaal programma 4.		**2.545**	**5.000**	**6.411**	**0**	**0**
Beregeningsinstallaties sportvelden		0	373	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2023		20	10	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2024		0	30	0	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2025		0	0	30	0	0
Duurzaam materieel speelvoorzieningen 2026		0	0	0	30	0
Gimbornhof		30	54	0	0	0
Herontwikkeling Bizetstraat 1 Zevenaar		145	121	0	0	0
Hittestress maatregelen 2026		0	0	0	37	0
Hittestress maatregelen Angerlo		15	10	0	0	0
Hittestress maatregelen Bloemenkamp		0	0	19	30	50
Hittestress maatregelen Lobith-Noord		0	0	5	10	17
Hittestress maatregelen Lobith-Zuid		0	26	0	0	0
Hittestress maatregelen Schrijvershoek		0	0	3	9	15
Hondenloslooopterreinen		0	0	140	0	0

Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2023	22	10	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2024	0	100	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2025	0	0	100	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen 2026	0	0	0	100	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Angerlo	15	10	0	0	0
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Lobith-N	0	0	14	10	10
Impuls aantrekkelijk en uitnodigend groen Lobith-Z	10	15	0	0	0
Impuls aantrekkelijk groen Bloemenkamp	0	0	0	10	15
Impuls aantrekkelijk groen Kop van Tolkamer	10	20	0	0	0
Impuls aantrekkelijk groen Schrijvershoek	0	0	0	10	20
Led verlichting sportvelden	760	0	0	0	0
Maailaadwagen (637)	0	0	65	0	0
Realiseren 2 kunstgrasvelden (in de wijk)	0	0	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2023	72	30	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2024	0	160	0	0	0
Reguliere vervanging bomen 2025	0	0	160	0	0
Reguliere vervanging bomen 2026	0	0	0	160	0
Reguliere vervanging groen 2023	320	150	0	0	0
Reguliere vervanging groen 2024	0	400	0	0	0
Reguliere vervanging groen 2025	0	0	400	0	0
Reguliere vervanging groen 2026	0	0	0	400	0
Reguliere vervangingen bomen Angerlo	15	10	0	0	0
Reguliere vervangingen bomen Bloemenkamp	0	0	0	10	15
Reguliere vervangingen bomen Kop van Tolkamer	10	15	0	0	0
Reguliere vervangingen bomen Lobith-Noord	0	0	4	10	20
Reguliere vervangingen bomen Lobith-Zuid	10	15	0	0	0
Reguliere vervangingen bomen Schrijvershoek	0	0	0	25	60
Reguliere vervangingen groen Angerlo	15	10	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Bloemenkamp	0	0	0	15	40
Reguliere vervangingen groen Kop van Tolkamer	10	20	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Lobith-Noord	0	0	10	20	60
Reguliere vervangingen groen Lobith-Zuid	15	30	0	0	0
Reguliere vervangingen groen Schrijvershoek	0	0	0	25	60
Servicewagen groenploeg Babberich (nw)	86	0	0	0	0
Servicewagen tbv groenploeg RW (nw)	86	0	0	0	0
Speelvoorz. voor kinderen met beperking (jrk 2016)	20	10	0	0	0
Sprookjespoel Gimbornhof	18	0	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2023	100	100	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2024	0	292	0	0	0
Vervanging speeltoestellen 2025	0	0	281	0	0
Vervanging speeltoestellen 2026	0	0	0	268	0
Vervanging speeltoestellen 2027	0	0	0	0	260
Vervanging speeltoestellen Angerlo	5	30	0	0	0
Vervanging speeltoestellen Bloemenkamp	0	0	0	14	25
Vervanging speeltoestellen Lobith-Noord	0	0	0	10	20
Vervanging speeltoestellen Lobith-Zuid	10	15	0	0	0
Vervanging speeltoestellen Schrijvershoek	0	0	0	10	15
Totaal programma 5.	**1.819**	**2.066**	**1.231**	**1.213**	**702**

Bloemenkamp vernieuwe rioolstelsel	100	200	200	516	1.000
Duikers (in buitengebied in beeld en herstellen)	30	0	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2023	25	40	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2024	0	246	0	0	0
Gemalen bouwkundig 2025	0	0	109	0	0
Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2023	229	220	0	0	0
Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2024	0	574	0	0	0
Gemalen mechanisch/elektrisch en IBA's 2025	0	0	179	0	0
Glascontainers	28	0	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen 2026	0	0	0	32	0
Klimaatadaptieve maatregelen Angerlo	59	0	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen Bloemenkamp	0	74	100	75	75
Klimaatadaptieve maatregelen Lobith-Noord	0	0	0	25	40
Klimaatadaptieve maatregelen Lobith-Zuid	31	100	0	0	0
Klimaatadaptieve maatregelen plein Didamsestraat	83	25	75	100	0
Klimaatadaptieve maatregelen Schrijvershoek	0	0	0	25	27
Klimaatadaptieve maatregelen Zevenaar	83	25	25	150	0
Kop van Tolkamer: vernieuwen rioolstelsel etc.	70	150	0	0	0
Lathum (Koestraat): vernieuwen rioolstelsel etc.	42	80	0	0	0
Lobith-Noord: vernieuwen riool-stelsel etc.	992	1.010	1.818	2.000	3.500
Marktplein Lobith-Zuid: vernieuwen riool-stelsel	877	900	0	0	0
Methen en Heerenmäten: vrijverval riool	50	150	0	0	0
Minigemalen 2023	65	60	0	0	0
Minigemalen 2024	0	125	0	0	0
Minigemalen 2025	0	0	125	0	0
Minigemalen 2026	0	0	0	67	0
Ondergrondse restafvalcontainers	775	0	0	0	0
Pannerden vernieuwen rioolstelsel	0	171	100	200	200
Perscontainer	35	0	0	0	0
Raadhuispl.: Relinen rioolleiding, riool-aansl,RWA	127	0	0	0	0
Renovatie 2023	280	0	0	0	0
Renovatie 2024	0	250	0	0	0
Renovatie 2025	0	0	250	0	0
Renovatie 2026	0	0	0	250	0
Revitalisering Giesbeek	46	200	0	0	0
Schrijvershoek vernieuwen rioolstelsel	200	300	500	1.425	2.000
Servicewagen 2e ploeg begraven (nw)	86	0	0	0	0
Verbetering riolering Angerlo (rioolvervanging)	3.735	0	0	0	0
Verv bouwkundig deel gemalen Methen en Heerenmäte	71	79	0	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2024	0	50	0	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2025	0	0	100	0	0
Vervangen oeverbeschoeiing 2026	0	0	0	50	0
Vervangen Toyota Auris Milieu (472)	0	35	0	0	0
Zwanenwaay: Vernieuwen rioolstelsel	40	115	0	0	0
Totaal programma 7.	**8.159**	**5.179**	**3.581**	**4.915**	**6.842**
Herontwikkeling Vestersbos - voorbereidingen	29	0	0	0	0
Realiseren rivierklimaatpark	0	0	0	0	1.200

Voorbereiding herontwikkeling vastgoedlocaties	121	0	0	0	0
Totaal programma 8.	**150**	**0**	**0**	**0**	**1.200**
Totaal investeringen	**21.501**	**19.837**	**17.703**	**9.745**	**12.399**

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Algemene reserve (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
9000	Algemene reserve	30.693	39.686	36.644	36.616	36.588
Totaal	**algemene reserve**	**30.693**	**39.686**	**36.644**	**36.616**	**36.588**

Bestemmingsreserves (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
9005	Centrummanagement	80	40	0	0	0
9010	Uitvoeringskosten TOZO	202	202	202	202	202
9013	Nazorg complexen grondexploitaties	115	115	0	0	0
9017	Afval	626	551	551	551	551
9018	Riolering	775	542	542	542	542
9031	Bestemmingsplannen	51	0	0	0	0
9046	Statushouders	81	0	0	0	0
9047	Onderhoud gebouwen	66	66	0	0	0
9049	Frictiekosten DoeDuiten	99	0	0	0	0
9050	Corona-herstelplan	1.038	0	0	0	0
9054	Duurzaamheid	1.500	1.292	812	0	0
9056	Woningbouw	3.000	2.000	1.500	1.000	1.000
9058	Achterstand groen	1.084	450	200	0	0
9059	Advies en begeleiding project A12/A15	0	250	100	0	0
9060	Tijdelijk noodfonds	2.000	1.900	1.900	1.900	1.900
Totaal	**bestemmingsreserves**	**10.717**	**7.407**	**5.806**	**4.195**	**4.195**

Bestemmingsreserves afschrijvingslasten (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	Naam	2023	2024	2025	2026	2027
9006	Revitalisering Tatelaar fase 2	500	500	500	500	483
9007	Werkzaamheden gemeentehuis	505	505	492	480	467
9012	Snelfietsroute F12	394	393	385	376	368
9027	Balansverkorting	170	131	125	120	115
9028	Onderwijshuisvesting	280	270	261	251	242
9029	Basisschool 't Scathe	1.952	1.893	1.834	1.776	1.717
9034	De Cirkel/De Duim	606	579	551	524	496

9035	Sportvelden RKPSC	68	60	51	43	34
9036	Fietspad Geitenwaard	100	100	100	98	95
9037	Herinrichting Tengnagelwaard	52	50	48	47	46
9038	Speelvoorzieningen kinderen met beperking	85	100	100	98	96
9039	Brede Blik Giesbeek	1.153	1.081	1.009	938	866
9040	Verbouw nieuwbouw gemeentehuis	1.097	1.017	936	856	775
9051	Herinrichting Muldershof	490	490	490	476	462
9052	Herinrichting Markt Zevenaar	350	350	338	326	314
9053	Locatie Vestersbos	6.500	5.000	4.875	4.750	4.625
9055	Herontwikkeling Bizetstraat 1 Zevenaar	0	166	166	160	155
9057	Sportaccommodaties	1.312	1.235	1.158	1.082	1.006
9061	Ledverlichting sportterreinen	0	760	710	659	608
9062	Beregeningsinstallatie sportvelden	0	0	307	287	266
9063	Afschrijvingslasten begroting op orde	0	0	1.855	1.477	1.051
Totaal	**bestemmingsreserves afschrijvingslasten**	**15.615**	**14.680**	**16.294**	**15.323**	**14.287**

Voorzieningen (stand per 1 januari)						(Bedragen x € 1.000)
Nummer	**Naam**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
8002	Pensioenen wethouders	2.092	2.002	1.908	1.886	1.860
8004	Onderhoud gebouwen	1.891	1.811	2.278	2.500	2.321
8006	Openbare verlichting	265	184	116	148	180
8007	Wegen	3.562	2.985	2.442	1.909	2.125
8008	Bruggen	147	190	197	200	150
8009	Begraafplaatsen	86	78	59	40	44
8010	Riolering	4.993	4.725	4.644	4.499	4.359
8012	Aanspraken overstromingen Riverparc	129	134	137	139	141
8013	Wachtgelden wethouders	320	196	78	0	0
8014	Verlofsparen	123	123	123	123	123
Totaal	**voorzieningen**	**13.608**	**12.428**	**11.982**	**11.444**	**11.304**

OVERZICHT BELEIDSINDICATOREN

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Begroting 2024	Begroting 2027
Programma 0. Bestuur en ondersteuning					
Apparaatskosten (in € per inwoner)					

	715,00	715,00

Toelichting De beleidsindicatoren van dit programma (apparaatskosten, bezetting, externe inhuur, formatie en overhead) zijn niet opgenomen op waarstaatjegemeente.nl. Daarom zijn niet alle waardes gevuld.
De apparaatskosten zijn becijferd door een totaaltelling van salarissen, inhuur, P&O, Huisvesting, Intern Beheer en I&A. Wordt uitgedrukt in € per inwoner.

Bezetting (aantal Fte per 1.000 inwoners)

	6,75	7,00

Toelichting De huidige bezetting bedraagt 289 fte, uitgedrukt per 1.000 inwoners is dat 6,42. De bezetting met eigen medewerkers is ten opzichte van voorgaande jaren gedaald. Door krapte op de arbeidsmarkt is aantrekken van gekwalificeerd personeel lastig en de inzet van inhuur en externen noodzakelijk geweest. Als gevolg van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of het aanvaarden van een andere functie elders hebben medewerkers de organisatie verlaten. Door in te zetten op aantrekkelijk werkgeverschap verwachten we een iets stijgende lijn in de bezetting van functies de komende jaren.

Externe inhuur (kosten in % totale loonsom en inhuur externen)

	26,00	24,00

Toelichting Het gaat hier om de totale inhuur als % van de loonsom; landelijk komt deze indicator in onze gemeentegrootteklasse uit op ± 20%. De externe inhuur is als gevolg van inhuur op projecten en vacatures in de reguliere formatie hoger dan het landelijk gemiddelde. Door de krapte op de arbeidsmarkt verwachten we de komende jaren dat de inhuur boven de 25% blijft. In verband met het tijdelijke karakter van projecten zetten wij tijdelijke capaciteit (lees: inhuur derden) in op projecten. De verhouding tussen externe inhuur en de loonsom van eigen medewerkers is in 2022 en 2023 verder uiteengelopen. Dat wil zeggen de inhuur is toegenomen en de salarislasten zijn afgenomen. Dit leidt tot een procentueel hoger %.

Formatie (aantal Fte per 1.000 inwoners)

	8,31	8,31

Toelichting De per 01-01-2023 vastgestelde formatie voor 2024 is 374 fte. Dit is inclusief nieuw toegekende formatie voor de uitvoering van het collegeprogramma 2022-2026. In deze indicator wordt de formatie uitgerekend per 1.000 inwoners. Afhankelijk van veranderingen en ontwikkelingen in het takenpakket van gemeenten in de nabije toekomst kan deze indicator wijzigen.

Overhead (in % van totale lasten)

	11,20	11,20

Toelichting Het totaal van de loonkosten, kosten van ICT, P&O, facilitaire zaken, huisvesting en overige overhead wordt uitgedrukt in een % van de totale lasten.
De berekening van overhead sluit aan bij het taakveld 0.4 overhead.
Gelet op diverse organisatorische en externe ontwikkelingen zoals datasturing en organisatieontwikkeling zien wij ten opzichte van de vorige begroting een stijging van de overhead. Door een gerichte doorbelasting van kosten vanuit het taakveld overhead naar de andere taakvelden, krijgen we het werkelijke volume van de overhead steeds beter in beeld.

Programma 1. Veiligheid

Diefstal uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)

	2022	1,20	0,60	0,50	0,50

Toelichting Het aantal woninginbraken is in Zevenaar al bijzonder laag. Samen met de politie en buurtwhatsappgroepen is hier de afgelopen jaren op geïnvesteerd. We hopen het aantal woninginbraken voor Zevenaar zo laag mogelijk te houden.

Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)

	2022	3,60	2,50	2,40	2,10

Toelichting Zevenaar scoort onder het Gelders gemiddelde. Toch zouden we graag zien dat het aantal geweldmisdrijven gestaag blijft afnemen de aankomende jaren.

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)

	2022	5,60	4,10	4,00	4,00

Toelichting Zevenaar zit onder het Gelders gemiddelde. Wij streven ernaar om dit de aankomende jaren vast kunnen houden.

Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)

	2021	8,00	9,00	9,00	9,00

Toelichting Halt kan voor jongeren een passende straf zijn. Het is goed dat we als gemeente kunnen doorverwijzen naar Halt.

Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)

	2022	1,90	1,00	1,00	1,00

Toelichting De afgelopen jaren is het aantal winkeldiefstallen gestaag gestegen. In 2022 zien we voor het eerst weer een daling in de cijfers. We hopen dit lage cijfers de aankomende jaren vast te houden.

Programma 3. Economie

Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)

	2021	154,00	139,80	147,95	151,00

Toelichting We zetten in op een groei van aantal ondernemers en werkgelegenheid.

Functiemenging (%)

	2021	53,40	46,60	46,50	46,00

Toelichting We zien een dalende trend: vanaf 2020 neemt de FMI ten nadele van het aantal banen af. In 2021 is de FMI 46,6%. Dit kan verklaard worden uit de toename van het aantal woningen en de daling van de beroepsbevolking, mede als gevolg van de vergrijzing. Deze trend is ook zichtbaar in Nederland. In 2022 kennen we een sterke stijging van de werkgelegenheid.

Programma 4. Onderwijs

Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)

	2021	2,70	1,40	1,30	1,30

Toelichting Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jeugdige (5 tot 16 jaar) of een kwalificatieplichtige jeugdige (16 en 17 jaar) niet op een school staat ingeschreven.

De cijfers voor Zevenaar wijken positief aan van het Gelders gemiddelde. We zetten sterk in op preventie en het vroegtijdig melden van verzuim. Daarmee kunnen tijdig interventies plaatsvinden om langdurige uitval te voorkomen. In de zomerperiode wordt nauwkeurig gemonitord of leerlingen die worden uitgeschreven bij een school, op een nieuwe school weer

staan ingeschreven. Dit geldt met name bij de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, en van voortgezet onderwijs naar een vervolgopleiding. Monitoring zorgt ervoor dat jeugdigen sneller in beeld komen, en daarmee kan voorkomen worden dat ze helemaal niet meer naar school gaan.

Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)

	2021	18,00	35,00	25,00	20,00

Toelichting Van relatief verzuim is sprake als een leerplichtige jeugdige gedurende 4 opeenvolgende lesweken meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuimt.

Na een tijdelijke dip als gevolg van de corona lockdowns, zien we de stijgende lijn in relatief verzuim die eerder al zichtbaar was, weer verder doorzetten. De stijging in het aantal verzuimmeldingen is onder meer het gevolg van de inzet op preventie en het vroegtijdig melden van verzuim door scholen. Door op tijd verzuim te melden, kunnen ook tijdig passende interventies worden ingezet. Daarmee wordt langdurige uitval in veel gevallen voorkomen.

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan VO en MBO)

	2021	1,70	1,80	1,70	1,70

Toelichting Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren tussen de 12 en 23 jaar zonder startkwalificatie die langer dan een maand geen onderwijs volgen of niet staan ingeschreven op een school.

Het percentage voortijdig schoolverlaters is in Zevenaar iets gestegen. Personeelstekorten in sectoren waar veel MBO-studenten werken kunnen ervoor zorgen dat jeugdigen stoppen met school om aan het werk te gaan. Ook de na-effecten van de coronamaatregelen spelen een rol. Te denken valt aan een 'verkeerde' opleidingskeuze doordat er geen open dagen plaats vonden, maar ook de gevolgen van thuisonderwijs of mentale problemen die door de coronamaatregelen zijn ontstaan. In samenwerking met de scholen en onderwijsinstellingen werkt het RBL aan een aanpak voortijdig schoolverlaters, met als doel dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Niet sporters (%)

	2020	49,40	53,60	49,00	47,50

Toelichting Ondanks onze inspanningen samen met de sportaanbieders om de sportverenigingen nog beter onder de aandacht te brengen van onze inwoners is het aantal niet wekelijkse sporters toegenomen. De coronapandemie heeft hier invloed op gehad wat nog steeds doorwerkt. Ook ontwikkelingen zoals de energiecrisis en de hoge inflatie kunnen ertoe hebben geleid dat mensen stoppen met sporten.

Programma 6. Sociaal domein

Personen met een bijstandsuitkering van 18 jaar en ouder (aantal per 10.000 inwoners)

	2021	349,70	313,40	305,00	290,00

Toelichting Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners in de gemeente Zevenaar ligt in vergelijk met Gelderland lager. Het beleid is gericht om zoveel mogelijk te kunnen laten uitstromen naar de arbeidsmarkt. Dit beleid maakt onderdeel uit van de door de raad aan de RSD gegeven bestuurlijke opdracht.

Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin

	2021	5,00	4,00	5,00	4,00

Toelichting Ons beleid is erop gericht om het aantal kinderen in armoede terug te dringen. Landelijk ligt het percentage kinderen dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen op 6%. In gemeente Zevenaar streven we naar een lager percentage dan het landelijke.

Cliënten met een wmo maatwerkvoorziening

2022	62,40	82,00	94,00	

Toelichting Het aantal cliënten met een maatwerkarrangement is in Zevenaar hoger dan het gemiddelde in Gelderland. Dit past bij het beeld dat er veel aanvragen blijven komen bij de toegang. Het is ook aanleiding om serieus te kijken hoe het aantal maatwerkarrangementen kan verminderen. Ontwikkelingen op dit gebied zijn het bieden van meer voorzieningen in het voorliggende veld. Meer aandacht naar 'positieve gezondheid' kan een rol gaan spelen.

Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)

2020	1,00	1,00	0,80	0,80

Toelichting We zien in de hervormingsagenda en toekomstscenario een ontwikkeling die gericht is op het versterken van het lokaal team en een sterke verbinding met de organisaties die nu op veiligheid nog apart opereren. Als er in de toekomst een regionaal veiligheidsteam ontwikkeld wordt waarbij de rol van het lokaal team ook veel groter wordt, heeft dat wellicht een preventieve werking. De cijfers over deze indicator zijn niet geüpdatet (laatste beschikbare gegevens over het jaar 2020).

Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)

2022	1,10	1,40	1,00	1,00

Toelichting We proberen ons lokaal en regionaal sterk te maken om met ingezette hulp in gezinnen te voorkomen dat er een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is. En als de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel afkondigt, dat deze zo goed mogelijk wordt uitgevoerd, gericht op tijdelijk gedeelde regie en terug naar eigen regie, waar dat kan en veilig is.

Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)

2022	11,10	12,80	12,40	12,40

Toelichting We zien binnen onze gemeente een lichte daling in het % jongeren met jeugdhulp. Deze trend is ook zichtbaar bij de provincie en landelijk. Met de verdere inzet op versterking samenwerking POH en investering op schoolmaatschappelijk werk hopen we deze koers vast te houden.

Jongeren met jeugdreclassering (% kinderen 12 tot 23 jaar)

2022	0,20	0,20	0,20	0,20

Toelichting Het streven is om in ieder geval in de pas te blijven lopen met Gelderland. Omdat het om relatief weinig jongeren gaat, kan het percentage fluctueren.
Het voorkómen van een jr maatregel is niet altijd haalbaar, wel proberen we in samenwerking met onze netwerkpartners zoveel mogelijk in te zetten op preventieve hulp en ondersteuning van gezinnen. Er zijn verschillende vormen van ondersteuning mogelijk. De ontwikkeling van Toekomstscenario en daarin de doorontwikkeling van de rol van organisaties als Veilig thuis, Raad voor de Kinderbescherming zal naar verwachting de samenwerking met de toegang versterken en mogelijk een preventief effect hebben.

Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren

2021	5,00	4,00	1,20	1,00

Toelichting Het percentage werkloze jongeren in de gemeente Zevenaar is gelijk aan het Gelders gemiddelde (2%). Er wordt ingezet op het voorkomen van jeugdwerkloosheid. In het actieplan regionale aanpak jeugdwerkloosheid 2022-2024 is de volgende ambitie opgenomen: "Iedere jongere participeert actief in de maatschappij in de vorm van het volgen van een opleiding, een traject naar werk, een omscholingstraject of het hebben van een baan.

In de Regionale Aanpak Jeugdwerkloosheid zijn de vier lijnen vastgelegd waarlangs projecten starten en inspanningen worden verricht: continuïteit in begeleiding, verbeteren samenwerking, versterken aanbod en het versterken van matching. De aanpak van jeugdwerkloosheid vormt onderdeel van de bestuurlijke opdracht aan de RSD. Het jongerenloket bij de RSD is een belangrijk instrument dat wordt ingezet om de jeugdwerkloosheid verder terug te dringen.

Banen (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)

	2021	792,60	655,30	710,00	725,00

Toelichting De arbeidsmarkt is historisch krap, maar er blijft onbenut arbeidspotentieel. De krapte komt doordat de werkloosheid laag is en er nog nooit zo veel banen waren in Nederland; ruim 11 miljoen. De krapte op de arbeidsmarkt is deels een tijdelijk fenomeen. De ontwikkeling van de werkloosheid hangt samen met de ontwikkeling van de economie. De economie is aangejaagd door de inhaalconsumptie na twee coronajaren. Het uitzonderlijk ruime monetaire- en budgettaire beleid van de afgelopen jaren heeft daarbij de krappe situatie op de arbeidsmarkt in stand gehouden. Deze was voor corona al ontstaan na een historisch lange periode van onafgebroken groei. Ons beleid is erop gericht de krapte te verminderen door extra inzet op onbenut arbeidspotentieel (o.a. mensen met een uitkering en mensen zonder uitkering (niet-uitkeringsgerechtigden).

Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)

	2020	192,60	261,00	285,00	280,00

Toelichting In het najaar van 2024 geeft de raad de RSD een nieuwe opdracht mee voor de periode 2024 - 2026. Beoogd effect hierbij is dat meer trajecten gericht op activering en re-integratie de komende periode worden afgesloten.

Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking)

	2022	72,90	71,00	72,50	74,00

Toelichting Het cijfer netto arbeidsparticipatie geeft aan hoeveel procent van de beroepsgeschikte bevolking ook daadwerkelijk een betaalde baan heeft. Het cijfer van de gemeente Zevenaar ligt in de buurt van de provincie Gelderland. We constateren dat er in Zevenaar de laatste jaren sprake is van een lichte stijging van de netto arbeidsparticipatie. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door de bestuurlijke opdracht die door de raad aan de RSD is verstrekt. Ons beleid is erop gericht om de potentiële beroepsbevolking zoveel mogelijk aan het werk te hebben en te houden.

Programma 7. Volksgezondheid en milieu

Hernieuwbare elektriciteit (%)

	2020	16,30	11,50

Toelichting Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

Omvang huishoudelijke restafval (kg/inwoner)

	2021	102,00	102,00	91,00

Toelichting In 2021 was de hoeveelheid aan huis opgehaald restafval 97 kg per inwoner, in 2022 92 kg. In 2023 verwachten wij een daling naar 91 kg vanwege de invoering van diftar bij hoogbouw halverwege het jaar. Daarna kan alleen nieuw beleid leiden tot een verdere vermindering. Daartoe wordt in 2024 een nieuw afvalstoffen- en grondstoffenplan opgesteld.

Programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Demografische druk (%)

	2022	74,00	80,10	80,10	80,10

Toelichting De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar ligt in Zevenaar aanzienlijk hoger dan het landelijk- en Gelders gemiddelde.

Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (€)

	2022	847,00	814,00	701,00	701,00

Toelichting Deze indicator betreft het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing). Het is een zo goed mogelijke inschatting op een bepaald moment. Hierdoor kan de uitkomst (licht) afwijken van andere publicaties. Voor afvalbeheer en rioolbeheer zijn we kostendekkendheid en voor de OZB hanteren we de inflatiecorrectie.

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€)

	2022	914,00	915,00	829,00	829,00

Toelichting De indicator heeft betrekking op het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing). Het is een zo goed mogelijke inschatting op een bepaald moment. Hierdoor kan de uitkomst (licht) afwijken van andere publicaties. Voor afvalbeheer en rioolbeheer zijn we kostendekkendheid en voor de OZB hanteren we de inflatiecorrectie.

Gemiddelde WOZ-waarde (per € 1.000)

	2022	310,00	265,00	288,00	293,00

Toelichting De ontwikkeling van de woningmarkt wordt conform landelijke cijfers als volgt ingeschat:
2023 --> 2024 -5%
2024 --> 2025 -2%
2025 --> 2026 +2%
2026 --> 2027 +2%

Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)

	2022	8,40	5,80	7,50	6,00

Toelichting In de gemeente Zevenaar zijn de afgelopen drie jaar ruim 700 woningen gerealiseerd en opgeleverd. De vraag naar woningen blijft hoog. Wij zetten daarom in op realisatie en versnelling van de opgave de komende jaren en bieden daarbij ruimte voor een jaarlijkse toevoeging van 200 woningen. Met het uiteindelijke streven naar een continue bouwstroom van 150 tot 200 woningen op jaarbasis.

Vervolgtraject Kadernota 2024-2027

ZEVENAAR

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave 2
Inleiding 3
Financiële hoofdlijnen 5
Mutaties vervolgtraject kadernota 7
Financieel meerjarenbeeld 2e voortgangsrapportage 2023 10
Financieel meerjarenbeeld meerjarenbegroting 2024-2027 17

INLEIDING

Op basis van de toezichtvoorschriften van de provincie Gelderland moet minimaal óf het jaar 2024 óf het laatste jaar 2027 structureel en reëel sluitend zijn. De kadernota 2024-2027 voldeed hier niet aan. Gezien de onzekerheid omtrent de meicirculaire is de wens uitgesproken om naar mogelijkheden te zoeken om minimaal 2024 sluitend te krijgen, zodat we in november een reëel en structureel sluitende meerjarenbegroting kunnen presenteren. Hierin focusten we in eerste instantie op de korte termijn (2024 en 2025), maar met oog voor de jaren 2026 en 2027. In dit document presenteren we de resultaten van dit vervolgtraject.
Begin juni 2023 hebben we een plan van aanpak opgesteld en voorgelegd om dit doel te bereiken. De insteek was om het voorzieningenniveau op peil te houden, zodat de maatregelen een zo min mogelijk impact hebben op de maatschappij. Op voorhand hebben we de volgende oplossingsrichtingen geformuleerd:

- We analyseren op basis van de afgelopen drie jaar welke rek er zit in reeds beschikbaar gestelde budgetten.
- We beoordelen nadrukkelijk bij alle budgetten of inflatiecorrectie noodzakelijk is, of dat het bedrag mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort.
- We analyseren of wij op bepaalde onderdelen veel meer of minder uitgeven dan andere vergelijkbare gemeenten.
- We analyseren voor welke investeringen we bestemmingsreserves afschrijvingslasten kunnen vormen en of er structurele posten zijn die we wellicht (met een kleine aanpassing) als incidenteel kunnen aanmerken.
- We beoordelen of er sprake is van planningsoptimisme. Worden de werkzaamheden inderdaad allemaal in 2023/2024 uitgevoerd of is het realistischer dat het start in 2025?
- We beoordelen of het noodzakelijk is om een aantal teruggedraaide bezuinigingen uit de bezuinigingsoperatie uit 2019 weer te herstellen.
- We beoordelen in hoeverre al het nieuw beleid en actualisatie bestaand beleid noodzakelijk/gewenst is. Hierbij ook speciale aandacht voor het collegeprogramma zoals opgenomen in de meerjarenbegroting 2023-2026. Het collegeprogramma is immers goedgekeurd in een periode met ruimere financiële middelen. Met de kennis van nu analyseren we opnieuw hoe realistisch dit nog is, zowel qua beleid als qua fasering.
- We beoordelen of we besparingen in het kader van de hervormingsagenda Jeugd en ook de eigen bijdrage voor alle Wmo-voorzieningen opnemen.

Vervolgens hebben we het volgende proces opgestart:

1. De financieel adviseurs gaan met de budgethouders 1-op-1 in gesprek. Hierbij hebben we o.a. geanalyseerd welke rek er in bestaande budgetten zit, of er financieel technische oplossingen mogelijk zijn en of er sprake is van planningsoptimisme.
2. Conclusies uit het gesprek worden door de financieel adviseur verwerkt in een format en in begrotingswijzigingen.
3. De formats worden per domein besproken door de afdelingshoofden van het domein met de concerncontroller, afdelingshoofd financiën, coördinator en de financieel adviseurs van het specifiek domein. Hierdoor ontstaat een meer integraal beeld.
4. Conclusies uit deze drie bijeenkomsten worden verwerkt en voorgelegd aan MT en vervolgens aan het college.

Hoewel we één vervolgtraject kadernota hebben ondernomen hebben we er toch voor gekozen om de maatregelen hieruit te verwerken in twee documenten (2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027). Een deel van de voorgestelde wijzigingen heeft namelijk al effect op het

lopende jaar, waar we u in de 2e voortgangsrapportage over informeren. Maatregelen die vanaf 2024 of later tot een financieel effect leiden hebben we opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2027.

Bovenstaande proces heeft geleid tot diverse maatregelen. De mutaties die volgen uit het "vervolgtraject kadernota" in de 2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027 leiden in 2024 tot een voordeel van € 3.531.000. Gecombineerd met de overige mutaties uit de 2e voortgangsrapportage en de meerjarenbegroting en na eliminatie van incidentele baten en lasten, komt het structurele begrotingssaldo uit op € 474.000 (positief) in 2024. Hiermee voldoen we aan de toezichtvoorschriften van de provincie.
Hoewel de begroting door deze maatregelen wel gevoeliger is geworden voor onvoorziene en onverwachte ontwikkelingen, denken wij dat dit verantwoorde keuzes zijn geweest. In de paragraaf weerstandsvermogen in de meerjarenbegroting hebben we hier wel een risico voor opgenomen.
Hoewel we wel oog hadden voor de jaren 2026 en 2027 en deze cijfers verbeterd zijn, zijn deze nog niet structureel en reëel sluitend. Wij achten het dan ook van belang om met u de komende jaren al wel te anticiperen en voor te sorteren op de financiële situatie vanaf 2026. Wij verwachten dat voor het structureel en reëel sluitend maken van de jaren 2026 en 2027 nieuwe maatregelen nodig zijn die nadrukkelijk de dienstverlening en het voorzieningenniveau dat we kunnen bieden raken.

FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Op hoofdlijnen heeft het vervolgtraject kadernota tot de volgende wijzigingen in het financiële meerjarenbeeld geleid:

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand na de kadernota	**-1.837**	**215**	**-4.925**	**-7.416**
Vervolgtraject kadernota 2e voortgangsrapportage 2023	804	524	437	406
Vervolgtraject kadernota meerjarenbegroting 2024-2027	2.727	2.418	2.480	2.910
Totaal mutaties vervolgtraject kadernota	**3.531**	**2.942**	**2.917**	**3.316**
Overige mutaties 2e voortgangsrapportage 2023	-1.845	822	-1.020	383
Overige mutaties meerjarenbegroting 2024-2027	-240	-627	-1.238	-2.124
Totaal overige mutaties	**-2.085**	**195**	**-2.258**	**-1.741**
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027	**-391**	**3.352**	**-4.266**	**-5.841**
Waarvan incidenteel	865	-161	-325	55
Structureel begrotingssaldo	**474**	**3.191**	**-4.591**	**-5.786**

De kadernota 2024-2027 is vastgesteld met een negatief begrotingssaldo van € 1.837.000 in 2024. De mutaties die volgen uit het "vervolgtraject kadernota" in de 2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027 komen in 2024 uit op een voordeel van € 3.531.000. Gecombineerd met de overige mutaties uit de 2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting (een nadeel van € 2.085.000) leidt dit tot een nieuw negatief begrotingssaldo voor 2024 van € 391.000 negatief. De jaren daarna loopt het negatieve saldo verder op, naar € 5.841.000 in 2027. Na de eliminatie van incidentele baten en lasten komt het structurele begrotingssaldo uit op € 474.000 (positief) in 2024. Hiermee voldoen we aan de toezichtvoorschriften van de provincie.
Hoewel het vervolgtraject kadernota is gericht op 2024 en verder hebben een deel van de maatregelen ook betrekking op 2023. In 2023 heeft dit geresulteerd in een voordeel van € 866.000.

Het al dan niet indexeren van budgetten was een belangrijk speerpunt van het vervolgtraject kadernota. Van alle budgetten hebben we beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of dat het bedrag mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdrages aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan materieel kosten en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact. De uitkomst is dat een bedrag van € 1.955.000 (structureel) ingezet kan worden voor het dekken van het begrotingstekort. Onze verwachting is niet dat we dit de komende jaren bij een soortgelijke actie opnieuw realiseren omdat er naar verwachting steeds meer budgetten zijn waarbij inflatiecorrectie noodzakelijk is.

Wij zijn bezig met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein, wat een belangrijke leidraad vormt voor al ons beleid en waarbij de principes uit de hervormingsagenda terugkomen. Eventuele besparingen in

de vorm van lagere lasten door rijksmaatregelen in de jeugdzorg hebben wij vooralsnog niet in de begroting opgenomen.

Het traject heeft geen maatregelen opgeleverd waarmee teruggedraaide bezuinigingen uit de bezuinigingsoperatie uit 2019 weer zijn hersteld. De focus heeft gedurende het traject vooral gelegen op het op peil houden van het voorzieningenniveau en naar het zoeken naar maatregelen die een zo min mogelijk impact op de maatschappij hebben.

Hoewel de begroting wel gevoeliger is geworden voor onvoorziene en onverwachte ontwikkelingen, denken wij dat de maatregelen uit het vervolgtraject kadernota verantwoord zijn geweest. In de paragraaf weerstandsvermogen in de meerjarenbegroting hebben we hier wel een risico voor opgenomen.

In het vervolgtraject kadernota lag onze focus in eerste instantie op de korte termijn (2024 en 2025). Hoewel we wel oog hadden voor de jaren 2026 en 2027 en deze cijfers verbeterd zijn, zijn deze nog niet structureel en reëel sluitend. Mede door de opschalingskorting en de nieuwe financieringssystematiek ontstaat er in deze laatste jaren een ravijnjaar.
De VNG heeft in juli 2023 een uitzonderlijk begrotingsadvies uitgebracht met als strekking de begrotingen 2024 en 2025 structureel sluitend te presenteren en in de jaren 2026 en 2027 een realistisch negatief saldo te tonen als gevolg van de keuze van het Rijk om onvoldoende middelen beschikbaar te stellen voor het huidige takenpakket van gemeenten. Het meerjarenbeeld van de gemeente Zevenaar komt overeen met het landelijke beeld dat de VNG schetst. Als het Rijk vasthoudt aan de huidige kortingen op de algemene uitkering dan moeten gemeenten en dus ook de gemeente Zevenaar vanaf 2026 schrappen in het huidige taken- en voorzieningenniveau.
Wij achten het dan ook van belang om met u de komende jaren al wel te anticiperen en voor te sorteren op de financiële situatie vanaf 2026. De opstelling van het Rijk (en de financiering richting de gemeenten) is hierin medebepalend. In het najaar formuleren we verschillende scenario's zodat we ook op de lange termijn een structureel sluitende begroting kunnen presenteren. Belangrijk om hierbij aan te geven is dat we in het vervolgtraject zoveel mogelijk gezocht hebben naar het laaghangend fruit door bijvoorbeeld te kijken welke rek er in budgetten zit en of er financieel technische oplossingen zijn. Wij verwachten dat voor het structureel en reëel sluitend maken van de jaren 2026 en 2027 nieuwe maatregelen nodig zijn die nadrukkelijk de dienstverlening en het voorzieningenniveau dat we kunnen bieden raken.

MUTATIES VERVOLGTRAJECT KADERNOTA

Hieronder vindt u een tabel waarin de mutaties met betrekking tot het vervolgtraject kadernota uit de 2e voortgangsrapportage 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2027 worden gepresenteerd. In de volgende hoofdstukken worden deze mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Mutatie omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vervolgtraject kadernota 2e voortgangsrapportage 2023	866	**804**	524	437	406
Aanpassing afschrijvingsreserves i.v.m. fasering investeringen	0	3	-1	-1	-1
Actualisatie budget buurtbemiddeling	6	6	6	6	6
Actualisatie budget jeugdgezondheidszorg	9	10	10	10	10
Actualisatie budget jeugdgezondheidszorg (JOGG)	4	4	4	4	4
Actualisatie budget lokaal onderwijsbeleid	3	3	3	3	3
Actualisatie budget sportactiviteiten/-materialen	3	3	3	3	3
Actualisatie budget subsidie voor stedencontacten	2	7	7	7	7
Actualisatie budget subsidies minderheden	60	60	60	60	60
Actualisatie investeringen bedrijfswagens	3	74	27	3	3
Actualisatie investeringen groen	0	35	14	-19	-18
Actualisatie investeringen openbare verlichting en verkeersregelinstallaties	6	12	8	8	8
Actualisatie investeringen Ruimtelijke Ontwikkeling programma 2	25	25	23	11	-2
Actualisatie investeringen Ruimtelijke Ontwikkeling programma 3	0	5	0	0	-42
Actualisatie investeringen speeltoestellen	0	5	22	2	2
Actualisatie investeringen vastgoed	3	4	0	0	0
Actualisatie investeringen wegen en civiele kunstwerken	27	23	-6	17	40
Afdrachten Rijk in het kader van VOG en naturalisatie	10	10	10	10	10
Aframen voormalig personeel	47	27	27	27	27
Beheer gemeentelijke gronden	35	4	4	4	4
Bestuurlijke samenwerking	25	25	25	25	25
Bezuinigingsopgave vastgoed - gerealiseerde verkoop	3	3	3	3	3
Budget bedrijfscontactfunctie	2	2	2	2	2
Doorbelasting overhead grondexploitatie begroting 2023-2026	1	-50	22	10	10
Gedeeltelijke vrijval budget duurzaamheidsfonds en kansrijke duurzaamheidsinitiatieven samenleving	29	29	0	0	0

Gedeeltelijke vrijval budget stimuleren verduurzaming bij bedrijven en organisatie	31	16	0	0	0
Geraamde frictiekosten laten vervallen	110	110	110	110	110
Handhaving Openbare orde en veiligheid Fashion Outlet Zevenaar	80	80	40	0	0
Hardware aframen exploitatiebudget	10	10	10	10	10
Inzetten doorstroommakelaar	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting primair onderwijs actualiseren opbrengst verhuur	4	10	10	11	11
Onderzoekskosten bezuinigingsopgave vastgoed	10	10	-20	0	0
Pensioenvoorziening wethouders	100	100	25	25	25
Regionale aanbesteding gas	33	33	33	33	33
Uitvoeren beleidskader vrijetijdseconomie Zevenaar	100	60	0	0	0
Uitvoering van de routekaart, op weg naar een energieneutraal Zevenaar	0	0	0	0	0
Vervallen stelpost vrijval afschrijvingslasten	35	40	37	46	46
Vrijval budget campagne "Kids groen en duurzaam"	43	0	0	0	0
Vrijval budget inhuur derden op budget beleid wonen	8	8	8	8	8
Vervolgtraject kadernota meerjarenbegroting 2024-2027	**0**	**2.727**	**2.418**	**2.480**	**2.910**
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	0	167	69	8	167
Actualisatie budgetten minimabeleid	0	6	6	6	6
Actualisatie reisdocumenten	0	-60	-63	-81	191
Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	0	2	2	2	2
Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	0	25	25	25	25
Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	0	10	3	3	3
Data-analyse in 2024 schrappen	0	40	0	0	0
Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	0	25	25	25	25
Gronddepot Methen	0	12	12	12	12
Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	0	70	-70	0	0
Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	0	70	0	0	0
Inzet budget indexatie 2024	0	1.955	1.952	1.950	1.950
Onderhoudskosten gebouwen	0	50	50	50	50
Raadsadviseur	0	12	12	12	12
Recruiting- verminderen formatie	0	40	40	40	40
Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	0	48	0	0	0

Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	0	25	-25	0	0
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	0	230	378	426	426
Totaal vervolgtraject kadernota	**866**	**3.531**	**2.942**	**2.917**	**3.316**

FINANCIEEL MEERJARENBEELD 2E VOORTGANGSRAPPORTAGE 2023

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie uit het vervolgtraject kadernota die in de 2e voortgangsrapportage 2023 zijn opgenomen. Bij de toelichtingen zijn de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie budget buurtbemiddeling	**6**	**6**	**6**	**6**

Gebleken is dat de lasten structureel lager zijn dan de raming. In de uitgaven voor buurtbemiddeling voor Zevenaar zien wij, in de laatste drie jaren, geen fluctuaties. Het structureel voordeel bedraagt € 6.000.

Actualisatie budget jeugdgezondheidszorg	**9**	**10**	**10**	**10**

Het budget voor Jeugdgezondheidszorg - leveringen en diensten derden wordt niet volledig ingezet. Rekening houdend met de structurele verplichtingen kan een deel van het budget worden afgeraamd. Deze wijziging leidt tot een voordeel in 2023 van € 8.500 en structureel, met ingang van 2024 een voordeel van € 10.000.

Actualisatie budget jeugdgezondheidszorg (JOGG)	**4**	**4**	**4**	**4**

Het budget voor Jeugdgezondheidszorg t.b.v. JOGG projecten (Jongeren Op Gezond Gewicht) wordt niet volledig ingezet. Rekening houdend met de verplichtingen kan een deel van het budget structureel (voordeel € 3.500) worden afgeraamd.

Actualisatie budget lokaal onderwijsbeleid	**3**	**3**	**3**	**3**

Het budget voor lokaal onderwijsachterstandsbeleid wordt niet volledig ingezet. Rekening houdend met de verplichtingen kan een deel van het budget structureel (voordeel € 3.000) worden afgeraamd.

Actualisatie budget sportactiviteiten/-materialen	**3**	**3**	**3**	**3**

Het budget voor leveringen en diensten door derden (activiteiten en sportmaterialen) wordt niet volledig ingezet. Rekening houdend met de verplichtingen kan een deel van het budget structureel (voordeel € 3.000) worden afgeraamd.

Actualisatie budget subsidie voor stedencontacten	**2**	**7**	**7**	**7**

Het budget voor subsidies stedencontacten wordt niet volledig ingezet. Van comité Mátészalka is voor 2023 een aanvraag ontvangen voor een beperkte bijdrage. De stedenband met deze stad wordt dit jaar afgebouwd, terwijl die met Weilburg wordt gecontinueerd. Gelet op de afbouw van de band met Mátészalka kan een deel van het budget structureel worden afgeraamd. M.i.v. 2024 is dit voordeel afgerond € 7.000.

Actualisatie budget subsidies minderheden	**60**	**60**	**60**	**60**

Het budget voor subsidies wordt niet volledig ingezet. Een deel van de subsidie kan worden verantwoord onder de specifieke uitkering (Wet inburgering). Rekening houdend met de structurele verplichtingen kan een deel van het budget structureel (voordeel € 60.000) worden afgeraamd.

Actualisatie investeringen bedrijfswagens	**3**	**74**	**27**	**3**

We hebben de investeringsbudgetten voor de aanschaf van bedrijfswagens nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. Zo verwachten we de rioolcombi, een aantal wagens en de hefbrug één jaar later af te sluiten. Dit leidt tot een eenmalig positief resultaat van € 3.000 in 2023, € 74.000 in 2024, € 27.000 in 2025 en € 3.000 in 2026.

Actualisatie investeringen groen	**0**	**35**	**14**	**-19**

We hebben de groen gerelateerde investeringen nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat de werkzaamheden omtrent de reguliere vervanging groen en bomen in 2023 nog niet zijn afgerond. Wij verwachten dit doordat we in het eerste halfjaar 2023 de aanbestedingen in de markt hebben gezet. Hierdoor kunnen we in het najaar pas starten met de vervanging van bomen en groen. Daarnaast houden we er rekening mee dat de groen en bomen gerelateerde investeringen voor de revitalisatie Angerlo, in tegenstelling tot wegen en riolering, begin 2024 wordt afgerond.
Deze wijzigingen leiden tot een positief resultaat van € 35.000 in 2024 en € 14.000 in 2025 en tot een negatief resultaat van € 19.000 in 2026.

Actualisatie investeringen openbare verlichting en verkeersregelinstallaties	**6**	**12**	**8**	**8**

We hebben de openbare verlichting en verkeersregelinstallaties gerelateerde investeringsbudgetten nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten dat we een deel van de werkzaamheden omtrent 'vervangen armaturen 2023', 'vervangen verkeersregelinstallaties 2023' en 'verlichting duurzaam en circulair 2023' later zullen verrichten. Gezien de huidige inschattingen op basis van ouderdom en technische staat hebben we ervoor gekozen om een deel van het investeringsbudget 'vervangen armaturen 2023' toe te voegen aan gelijknamige investeringsbudgetten voor 2025. De andere twee investeringsbudgetten hebben we één jaar doorgeschoven. Daarnaast hebben we de pachtopbrengsten voor lichtreclame geactualiseerd. Bovenstaande leidt tot een positief resultaat van € 6.000 in 2023, € 12.000 in 2024 en € 8.000 in 2025 en 2026.

Actualisatie investeringen Ruimtelijke Ontwikkeling programma 2	**33**	**25**	**23**	**11**

De afronding van het project "Advies/planvorming spoorverdubbeling Zevenaar-Didam" wordt voorzien in 2024.
De afronding van project "onderzoek PlanMER Witte Kruis" wordt voorzien in 2024. Naast nog wat kleine aanpassingen resulteert de actualisatie in 2023 tot een voordeel van € 33.000 tot uiteindelijk een voordeel in 2026 van € 11.000.

Actualisatie investeringen Ruimtelijke Ontwikkeling programma 3	**0**	**5**	**0**	**0**

Het project Bruisend maken centrum Zevenaar wordt naar verwachting pas in 2024 afgerond omdat gewacht moet worden op het afronden van de pleinen. Een voordeel in 2024 van € 5.000.

Actualisatie investeringen speeltoestellen	**0**	**11**	**22**	**2**

De speeltoestel gerelateerde investeringen hebben we nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat we werkzaamheden omtrent 'vervangen speeltoestellen 2023' en 'duurzaam materieel speelvoorzieningen 2023' vertragen doordat we in het eerste halfjaar 2023 de aanbestedingen in de markt hebben gezet. Hierdoor kunnen we in het najaar pas starten met de vervanging van speeltoestellen. Daarin hebben we vervolgens ook te maken met relatief lange levertijden. Het budget van vervanging speeltoestellen 2023 hebben we verplaatst naar vervanging speeltoestellen 2027 zodat we een meer gelijkmatige spreiding over de jaren hebben. Dit leidt tot een eenmalig positief resultaat van € 5.000 in 2024, € 22.000 in 2025 en € 2.000 in 2026.
Verder hebben we de investering 'speelvoorzieningen voor kinderen met een beperking' (2024) een jaar doorgeschoven. Deze wordt gedekt door een bestemmingsreserve afschrijvingslasten. Dit heeft daarom geen effect op het resultaat.

Actualisatie investeringen vastgoed	**3**	**4**	**0**	**0**

We hebben de vastgoed gerelateerde investeringen nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat de verduurzaming brandweerkazerne meer tijd in beslag neemt. Deze wijzigingen leiden tot een eenmalig positief resultaat in 2023 en 2024 van respectievelijk € 3.000 en € 4.000.

Actualisatie investeringen wegen en civiele kunstwerken	**27**	**23**	**-21**	**17**

We hebben de wegen en civiele kunstwerken gerelateerde investeringen nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat we de werkzaamheden omtrent 'revitalisatie wegen Spijk' en 'vervangen Brug Eltenseweg' in respectievelijk 2024 en 2026 afronden. De werkzaamheden in Spijk hebben bijvoorbeeld vertraging opgelopen doordat het vervangen en versterken van kabels en leidingen door Vitens en Alliander langer heeft geduurd dan verwacht. Daarnaast hebben we een aantal kleinere investeringen doorgeschoven, zoals de herinrichting Nieuwstraat Pannerden naar 2024.
Deze programma overstijgende wijziging (programma 2 en 3) leidt tot een eenmalig resultaat van € 27.000 in 2023, € 23.000 in 2024, - € 6.000 in 2025 en € 17.000 in 2026.

Verder hebben we de investeringen 'fietspad Geitenwaard' en 'herinrichting Muldershof' een jaar vervroegd. Beide verwachten we in 2024 af te ronden, waardoor de afschrijvingslasten in 2025 met € 15.000 toenemen. Deze investeringen worden gedekt door diverse reserves. De onttrekking hebben we hierop aangepast. Dit heeft geen effect op het rekeningresultaat.

Afdrachten Rijk in het kader van VOG en naturalisatie	**10**	**10**	**10**	**10**

De laatste jaren liggen de afdrachten in het kader van de VOG en de naturalisatie tussen de € 30.000 en € 35.000, terwijl een bedrag van € 44.000 is begroot. Wij stellen daarom voor om deze structureel met € 10.000 te verlagen.

Aframen voormalig personeel	**47**	**27**	**27**	**27**

We verlagen de raming voor lasten van voormalig personeel gezien de arbeidsmarkt en de kansen van voormalig medewerkers om weer aan het werk te gaan bij een andere werkkring. Dit resulteert in 2023 in een voordeel van € 47.000 en in de jaren erna in een structureel voordeel van € 27.000.

Beheer gemeentelijke gronden	**35**	**4**	**4**	**4**

We verwachten in 2023 een incidenteel hogere opbrengst van € 35.000 op de verkoop van gemeentelijke gronden. Dit heeft te maken met het verkopen van diverse groenstroken. Daarnaast verlagen wij de raming van de door ons betaalde pachten van gemeentelijke gronden. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 4.000.

Bestuurlijke samenwerking	**25**	**25**	**25**	**25**

In de vorige bestuursperiode is € 25.000 structureel geraamd voor uitgaven om de bestuurlijke samenwerking uit te bouwen en om binnen samenwerkingsverbanden gezamenlijk doelstellingen te halen. Gebleken is dat dit budget de afgelopen jaren beperkt is ingezet. Activiteiten worden in de bestaande formatie uitgevoerd. We ramen € 25.000 structureel af met ingang van 2023.

Bezuinigingsopgave vastgoed - gerealiseerde verkoop	**3**	**3**	**3**	**3**

In 2022 hebben we de locatie Kerkstraat 16 Zevenaar verkocht. De bijbehorende lasten, zoals verzekeringen en onderhoud, halen we uit de begroting. Dit resulteert vanaf 2023 in een structureel voordeel van € 3.000.

Budget bedrijfscontactfunctie	**2**	**2**	**2**	**2**

Na beoordeling van de budgetten voor de bedrijfscontactfunctie kan € 2.000 vrijvallen. Een structureel voordeel vanaf 2023 van € 2.000.

Doorbelasting overhead grondexploitatie begroting 2023-2026	**1**	**-50**	**22**	**10**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is abusievelijk de doorbelasting van de overhead naar de grondexploitatie Zevenaar-Oost bedrijven naar programma 0 niet verwerkt. Dit corrigeren we met deze begrotingswijzigingen. Een nadeel in 2024 van € 50.000, een voordeel in 2025 van € 22.000 en vanaf 2026 een structureel voordeel van € 10.000.

Gedeeltelijke vrijval budget duurzaamheidsfonds en kansrijke duurzaamheidsinitiatieven samenleving	**29**	**29**	**0**	**0**

Jaarlijks is € 58.000 beschikbaar voor duurzaamheidsinitiatieven uit de samenleving. In 2023 en 2024 verwachten wij minder initiatieven die vragen om een bijdrage van de gemeente. Een voordeel van € 29.000 in 2023 en 2024.

Gedeeltelijke vrijval budget stimuleren verduurzaming bij bedrijven en organisatie	**31**	**16**	**0**	**0**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is € 31.000 structureel vanaf 2023 beschikbaar gesteld om bedrijven en organisaties te stimuleren om actief met verduurzaming aan de slag te gaan. Vanuit de Groene Metropool Regio zal hier vanaf 2024 op worden ingezet. Daarom laten wij het gehele budget 2023 en de helft van het budget 2024 vrijvallen. Een eenmalig voordeel in 2023 van € 31.000 en in 2024 van € 16.000.

Geraamde frictiekosten laten vervallen	**110**	**110**	**110**	**110**

Er zijn nog frictiekosten (€ 110.000) opgenomen voor een was- en strijkservice in het kader van de Wmo. Wij stellen voor om deze specifieke frictiekosten te laten vervallen. Op het moment dat er nieuwe plannen/projecten aan de orde zijn, leggen wij dit separaat voor aan uw raad.

Handhaving Openbare orde en veiligheid Fashion Outlet Zevenaar	**80**	**80**	**40**	**0**

In het collegeprogramma is 1 fte toegekend voor handhaving van de openbare orde & veiligheid rondom de Fashion Outlet. Formatie is beschikbaar gesteld vanuit afdeling Bedrijfsvoering vanaf 2023. De FOZ zal in 2025 klaar zijn. Het bijbehorende formatie-budget laten we ingaan vanaf medio 2025. Dit leidt tot een voordeel in 2023 en 2024 van € 80.000 en € 40.000 in 2025.

Hardware aframen exploitatiebudget	**10**	**10**	**10**	**10**

In de exploitatiebegroting is een jaarlijks budget beschikbaar voor hardware van € 10.000. Vanwege de toegenomen digitalisering en uitbreiding van dienstverlening zijn sinds 2022 investeringsbudgetten voor hardware beschikbaar. Het exploitatiebudget zetten wij niet meer in en we ramen € 10.000 structureel af met ingang van 2023.

Inzetten doorstroommakelaar	**45**	**45**	**0**	**0**

In het collegeprogramma staat vermeld dat we gaan experimenteren met een doorstroommakelaar. Wij achten het juiste moment nog niet aangebroken om hiermee van start te gaan. Ons eerste doel is om het woonbeleid te actualiseren met een nieuwe woon(zorg)visie. Aansluitend gaan we in kaart brengen welke woningen geschikt (te maken) zijn voor de doelgroep en hoe we nieuwe woningen kunnen realiseren om doorstroming te bevorderen. Nadat deze stappen zijn gezet, kunnen we onderzoeken op welke manier de

doorstroommakelaar het meest effectief kan worden ingezet. Om die reden ramen we in zowel 2023 als 2024 € 45.000 af met dekking uit de algemene reserve. Per saldo budgettair neutraal.

Onderwijshuisvesting primair onderwijs actualiseren opbrengst verhuur **4** **10** **10** **11**

Met ingang van 1 augustus 2023 wordt tijdelijk, voor een periode van vijf jaar, een ruimte verhuurd in de onderwijslocatie van de SBO de Schilderspoort. Een deel hiervan wordt door schoolbestuur afgedragen aan de gemeente in het kader van instandhouding. We hielden nog geen rekening met deze extra huuropbrengst (hogere baten). Het voordeel in 2023 bedraagt € 4.000 en structureel vanaf 2024 afgerond € 10.000.

Onderzoekskosten bezuinigingsopgave vastgoed **10** **10** **-20** **0**

In 2020 is budget beschikbaar gesteld ten behoeve van bodemonderzoeken en juridische kosten voor het afstoten van vastgoed in het kader van de bezuinigingsopgave. Doordat de volgorde van de af te stoten objecten gewijzigd is, schuiven we de middelen uit 2023 en 2024 door naar 2025 (€ 20.000).

Pensioenvoorziening wethouders **100** **100** **25** **25**

Voor de huidige en voormalige wethouders die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt is een voorziening gevormd. Eén van de grondslagen die gehanteerd wordt bij de berekening van het benodigd doelvermogen van de pensioenvoorziening is de rekenrente, afgeleid van de marktrente. Jaarlijks ramen we € 100.000 als "standaard" toevoeging aan de voorziening. Nu de rente volgens prognose nog stijgende is, is het aannemelijk dat de toevoeging aan de voorziening lager uit valt.
We verlagen de toevoeging in 2025 en verder naar € 75.000. Dit levert een voordeel op van € 25.000. In 2023 en 2024 verwachten we geen toevoeging te hoeven doen, de voorziening is dan nog op peil. In deze twee jaren resulteert dit in een voordeel van € 100.000.

Regionale aanbesteding gas **33** **33** **33** **33**

In de kadernota 2022 is vanaf 2023 structureel € 33.000 beschikbaar gesteld voor de financiële consequenties verduurzaming/vergroenen van het gascontract. In de begroting 2023-2026 respectievelijk 1e VGR 2023 zijn de budgetten voor gas verhoogd. Daarin is ook de prijsstijging voor duurzaam gas opgenomen. Om die reden kan het budget van € 33.000 vrijvallen vanaf 2023.

Uitvoeren beleidskader vrijetijdseconomie Zevenaar **100** **60** **0** **0**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 heeft de raad ermee ingestemd om het totale bedrag dat wordt ontvangen voor toeristenbelasting in te zetten voor het uitvoeren van het beleidskader vrijetijdseconomie. Pas begin 2023 konden we starten met het invullen van de uitgebreide uitvoeringsagenda. Daarnaast lopen diverse projecten vertraging op omdat met veel partijen overleg gepleegd moet worden en dit kost veel tijd. Hierdoor loopt de planning uit. Om die reden laten wij voor 2023 eenmalig € 100.000 en voor 2024 eenmalig € 60.000 vrijvallen.

Uitvoering van de routekaart, op weg naar een energieneutraal Zevenaar **38** **0** **0** **0**

In de algemene reserve is een bedrag van € 38.000 gereserveerd voor uitvoering van de routekaart, op weg naar een energieneutraal Zevenaar. Dit bedrag is ondertussen op een andere manier in de begroting opgenomen waardoor het bedrag weer kan vrijvallen ten gunste van de algemene reserve.

Vervallen stelpost vrijval afschrijvingslasten **35** **40** **37** **46**

Doordat het proces van ramen van afschrijvingslasten in het afgelopen jaar is gewijzigd, is het niet meer noodzakelijk om een stelpost voor het vrijvallen van afschrijvingslasten op te nemen. We laten deze stelpost

dan ook structureel vrijvallen. Het gaat om een voordeel van afgerond € 40.000 in 2024, oplopend tot € 46.000 structureel vanaf 2026.

Vrijval budget campagne "Kids groen en duurzaam"	**43**	**0**	**0**	**0**

In het kader van de ambitie "energie- en CO2-neutrale samenleving 2040", is in de Kadernota 2022 € 43.000 beschikbaar gesteld voor de "Kids groen en duurzaam campagne". Het is de verwachting dat dit project niet door Kunstwerk!-NME gestart zal worden. Om die reden laten we € 43.000 vrijvallen ten gunste van het begrotingsresultaat.

Vrijval budget inhuur derden op budget beleid wonen	**8**	**8**	**8**	**8**

In het budget beleid wonen wordt het budget voor inhuur derden niet ingezet. Om die reden laten we dit bedrag vrijvallen. Een structureel voordeel vanaf 2023 van € 8.000.

Totaal mutaties	**957**	**852**	**510**	**438**

Toelichting mutaties reserves

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties uit het vervolgtraject kadernota die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
5. Vervolgtraject kadernota				
Aanpassing afschrijvingsreserves i.v.m. fasering investeringen	**0**	**3**	**-1**	**-1**

Door de fasering van investeringen en de wijziging van de afschrijvingslasten worden de ramingen van de onttrekkingen uit enkele reserves voor afschrijvingslasten aangepast

Actualisatie investeringen Ruimtelijke Ontwikkeling programma 2	**-8**	**0**	**0**	**0**

De afronding van het project "Advies/planvorming spoorverdubbeling Zevenaar-Didam" wordt voorzien in 2024.
De afronding van project "onderzoek PlanMER Witte Kruis" wordt voorzien in 2024. Naast nog wat kleine aanpassingen resulteert de actualisatie in 2023 tot een voordeel van € 33.000 tot uiteindelijk een voordeel in 2026 van € 11.000.

Actualisatie investeringen speeltoestellen	**0**	**-6**	**0**	**0**

De speeltoestel gerelateerde investeringen hebben we nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat we werkzaamheden omtrent 'vervangen speeltoestellen 2023' en 'duurzaam materieel speelvoorzieningen 2023' vertragen doordat we in het eerste halfjaar 2023 de aanbestedingen in de markt hebben gezet. Hierdoor kunnen we in het najaar pas starten met de vervanging van speeltoestellen. Daarin hebben we vervolgens ook te maken met relatief lange levertijden. Het budget van vervanging speeltoestellen 2023 hebben we verplaatst naar vervanging speeltoestellen 2027 zodat we een meer gelijkmatige spreiding over de jaren hebben. Dit leidt tot een eenmalig positief resultaat van € 5.000 in 2024, € 22.000 in 2025 en € 2.000 in 2026.

Verder hebben we de investering 'speelvoorzieningen voor kinderen met een beperking' (2024) een jaar doorgeschoven. Deze wordt gedekt door een bestemmingsreserve afschrijvingslasten. Dit heeft daarom geen effect op het resultaat.

Actualisatie investeringen wegen en civiele kunstwerken	**0**	**0**	**15**	**0**

We hebben de wegen en civiele kunstwerken gerelateerde investeringen nagelopen en een aantal opnieuw geraamd. We verwachten bijvoorbeeld dat we de werkzaamheden omtrent 'revitalisatie wegen Spijk' en 'vervangen Brug Eltenseweg' in respectievelijk 2024 en 2026 afronden. De werkzaamheden in Spijk hebben bijvoorbeeld vertraging opgelopen doordat het vervangen en versterken van kabels en leidingen door Vitens en Alliander langer heeft geduurd dan verwacht. Daarnaast hebben we een aantal kleinere investeringen doorgeschoven, zoals de herinrichting Nieuwstraat Pannerden naar 2024.
Deze programma overstijgende wijziging (programma 2 en 3) leidt tot een eenmalig resultaat van € 27.000 in 2023, € 23.000 in 2024, - € 6.000 in 2025 en € 17.000 in 2026.

Verder hebben we de investeringen 'fietspad Geitenwaard' en 'herinrichting Muldershof' een jaar vervroegd. Beide verwachten we in 2024 af te ronden, waardoor de afschrijvingslasten in 2025 met € 15.000 toenemen. Deze investeringen worden gedekt door diverse reserves. De onttrekking hebben we hierop aangepast. Dit heeft geen effect op het rekeningresultaat.

Inzetten doorstroommakelaar	**-45**	**-45**	**0**	**0**

In het collegeprogramma staat vermeld dat we gaan experimenteren met een doorstroommakelaar. Wij achten het juiste moment nog niet aangebroken om hiermee van start te gaan. Ons eerste doel is om het woonbeleid te actualiseren met een nieuwe woon(zorg)visie. Aansluitend gaan we in kaart brengen welke woningen geschikt (te maken) zijn voor de doelgroep en hoe we nieuwe woningen kunnen realiseren om doorstroming te bevorderen. Nadat deze stappen zijn gezet, kunnen we onderzoeken op welke manier de doorstroommakelaar het meest effectief kan worden ingezet. Om die reden ramen we in zowel 2023 als 2024 € 45.000 af met dekking uit de algemene reserve. Per saldo budgettair neutraal.

Uitvoering van de routekaart, op weg naar een energieneutraal Zevenaar	**-38**	**0**	**0**	**0**

In de algemene reserve is een bedrag van € 38.000 gereserveerd voor uitvoering van de routekaart, op weg naar een energieneutraal Zevenaar. Dit bedrag is ondertussen op een andere manier in de begroting opgenomen waardoor het bedrag weer kan vrijvallen ten gunste van de algemene reserve.

Totaal reservemutaties	**-91**	**-48**	**14**	**-1**

FINANCIEEL MEERJARENBEELD MEERJARENBEGROTING 2024-2027

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van mutaties in de exploitatie uit het vervolgtraject kadernota die in de meerjarenbegroting 2024-2027 zijn opgenomen. Bij de toelichtingen zijn de baten en lasten gesaldeerd.

Mutaties exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5. Vervolgtraject kadernota				
Actualisatie afschrijvingslasten MJB i.v.m. fasering investeringen	**167**	**69**	**8**	**167**

Door fasering van de voorgenomen investeringen in de jaarrekening 2022, begroting 2023 en MJB worden de ramingen qua afschrijving geactualiseerd en aangepast. De afschrijving op materiele vaste activa vindt plaats in het jaar volgend na gereedmelding.

Actualisatie budgetten minimabeleid	**6**	**6**	**6**	**6**

Het budget voor de collectieve zorgverzekering wordt niet volledig ingezet. Rekening houdende met indexeringen voor 2024 van de uitgaven voor collectieve zorgverzekering/participatie arme kinderen worden de structurele lasten verlaagd met € 6.000.

Actualisatie reisdocumenten	**-60**	**-63**	**-81**	**191**

Op basis van de verlopen reisdocumenten is een actualisatie gemaakt van de inkomsten en uitgaven voor de jaren 2024-2027. Wij verwachten in deze periode hogere inkomsten door de zogenaamde paspoortenpiek. Deze is ontstaan door de wijziging van de geldigheid van de reisdocumenten. De geldigheid is in 2014 verhoogd van vijf naar tien jaar.

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn de baten ook verhoogd. We hebben daarbij echter geen rekening gehouden met de uitbreiding van de formatie die nodig is om de piek in de reisdocumenten te verwerken. Dit corrigeren we in deze wijziging. In het strategisch personeelsplan wordt geborgd dat deze formatie-uitbreiding tijdelijk is. Onze verwachting is namelijk dat de piek doorloopt t/m 2028 en in 2029 afneemt.

Per saldo resulteren deze wijzigingen in 2024 t/m 2026 in een nadelig resultaat oplopend van € 60.000 in 2024 tot € 80.500 in 2026. In 2027 verwachten we echter een voordeel van € 191.000.

Actualisatie subsidie peuterspeelzaalwerk	**2**	**2**	**2**	**2**

Uit analyse blijkt dat de lasten structureel lager zijn dan de raming. Deels is dit in deze jaren veroorzaakt door coronamaatregelen. Daarnaast is de opvang van VVE (voor- en vroegschoolse educatie) kinderen volledig toegerekend aan de middelen die ontvangen worden van het rijk (specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid) waardoor minder subsidie nodig was. De huidige (voorlopig beschikbaar gestelde) specifieke uitkering is voldoende om deze kosten te dekken. De indexering voor 2024-2027 is aangepast aan het vastgestelde percentage waardoor bedrag subsidie structureel wordt verlaagd (voordeel) met afgerond € 2000.

Bijstelling budget intensiveren participatie bij ruimtelijke plannen en wonen	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is, als onderdeel van het collegeprogramma, vanaf 2023 een structureel budget van € 50.000 beschikbaar gesteld om inwoners meer te betrekken bij ruimtelijke ordening en wonen voor o.a. gebiedsgericht werken, de omgevingsvisie en bouwplannen. Het budget wordt ingezet voor o.a. de uitvoering van participatie (flyers, uitnodigingsbrieven, ruimtes huren, koffie/thee, etc.), voor externe ondersteuning, inzetten digitaal platform en/of dataverzameling. In 2023 zijn twee pilots gedraaid met

ondersteuning van een bureau. Ondersteuning is vanaf 2024 niet meer nodig. Om die reden ramen wij € 25.000 af. Een structureel voordeel vanaf 2024 van € 25.000.

Bomen planten voor elke nieuwgeboren inwoner	**10**	**3**	**3**	**3**

De oproep om kritisch te kijken naar bezuinigingsvoorstellen om 2024 dekkend te krijgen, is voor ons aanleiding geweest de feitelijke start met een jaar uit te stellen. Bovendien is het vinden van een geschikte locatie voor de voorgestelde hoeveelheid bomen een lastige klus gezien de druk op de openbare ruimte vanuit verschillende programma's en behoeftes. Dit vraagt om de nodige zorgvuldigheid in het proces en een meer langdurige inzet om een geschikte plek te vinden, zo nodig te verwerven en in te richten. Hierdoor besparen we het investeringsbudget van € 100.000 voor 2023 en 2024 met bijbehorende afschrijvingslasten en € 10.000 onderhoudskosten in 2024.
Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 10.000 in 2024 en een structureel voordeel van € 3.000 vanaf 2025.

Data-analyse in 2024 schrappen	**40**	**0**	**0**	**0**

In het collegeprogramma zijn budgetten beschikbaar voor het verbeteren van de datahuishouding en het datagedreven werken. De voorbereiding van een vooruitkijkende data-analyse vraagt € 40.000 in 2024 en 2025. Gezien de financiële situatie en dat wij nu keuzes moeten maken is het voorstel om het budget in 2024 te schrappen. Dit heeft echter als consequentie dat we de ambitie en de voortvarendheid van het datagedreven werken (iets) bijstellen. Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 40.000 in 2024.

Doelmatiger subsidiebeleid - uitvoering collegeprogramma	**25**	**25**	**25**	**25**

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn incidenteel (aanschaf, implementatie) en structureel (licentie-beheerskosten) middelen geraamd voor een subsidieapplicatie. Het structureel geraamde bedrag kan vervallen omdat, na aanpassingen, gebruik gemaakt kan worden van een bestaande applicatie (JOIN). Na de zomer is duidelijk welke incidentele middelen nodig zijn voor implementatie (inzet uren en aanpassingen in huidige applicatie). Het m.i.v. 2024 structureel geraamde bedrag van € 25.000 kan hierdoor vervallen.
Met nieuwe aanpassingen in onze bestaande applicatie bieden wij een subsidieregister aan. Hiermee is het openbaar hoeveel subsidie een organisatie krijgt. Daarnaast verbeteren wij onze dienstverlening voor de aanvraag van subsidie.

Gronddepot Methen	**12**	**12**	**12**	**12**

De opbrengsten m.b.t. het gronddepot Methen vallen de laatste jaren hoger uit dan verwacht. Dit voordeel van € 12.000 brengen we ten gunste aan het begrotingsresultaat.

Herschikken dekking uit specifieke uitkering t.b.v. schoolmaatschappelijk werk	**70**	**-70**	**0**	**0**

In de kadernota 2024-2027 zijn voor de jaren 2024 en 2025 extra middelen beschikbaar gesteld voor het schoolmaatschappelijk werk. Hiervan wordt een deel gedekt uit tijdelijke rijksmiddelen (specifieke uitkering NPO Coronamiddelen). Door het deel van de dekking in 2025 in te zetten in 2024 ontstaat eenmalig een voordeel in 2024 van € 70.000 en voor hetzelfde bedrag een nadeel in 2025.
Daarnaast is onderzocht of het mogelijk is een hoger aandeel te dekken uit de specifieke uitkering maar dit is gelet op de te verwachte inzet/verplichtingen in de komende jaren niet mogelijk.

Implementatie Wet digitale toegankelijkheid	**70**	**0**	**0**	**0**

Bij de kadernota is een bedrag van € 110.000 aangevraagd voor de implementatie Wet digitale toegankelijkheid. We laten de extra inhuur vervallen en monitoren of we het binnen de bestaande capaciteit kunnen organiseren. Hierdoor wordt een bedrag van € 70.000 bespaard.

Inzet budget indexatie 2024	**1.955**	**1.952**	**1.950**	**1.950**

De algemene uitkering en de eigen gemeentelijke belastingen zijn in 2024 verhoogd met een percentage voor inflatie. In totaal is daarmee € 5,6 miljoen beschikbaar voor verhoging van de budgetten met een inflatiecorrectie. Na de kadernota 2024 is een vervolgtraject opgestart om met name de begroting 2024 sluitend te krijgen. Als onderdeel van dat vervolgtraject hebben wij van alle budgetten beoordeeld of inflatiecorrectie noodzakelijk was, of mogelijk ingezet kon worden als dekking voor het begrotingstekort. Op hoofdlijnen hebben we ervoor gekozen om o.a. budgetten waar we in voorgaande jaren tekort kwamen en budgetten met onderliggende contractuele overeenkomsten wel te indexeren. Daarnaast hebben we in de 1e voortgangsrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 al diverse budgetten structureel verhoogd waardoor dit nu niet nodig was, of maar voor een lager percentage. Denk hierbij aan bijdragen aan verbonden partijen, gas- en elektriciteitskosten en budgetten binnen het sociaal domein. Daarnaast hebben we ook diverse kleinere posten niet geïndexeerd omdat hier op basis van de afgelopen drie jaar nog enige ruimte in zat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan materieel kosten en een deel van de afdelingsbudgetten. Door het relatief hoge inflatiepercentage heeft dit een relatief hoge impact. De uitkomst is dat een bedrag van € 1.955.000 (structureel) ingezet kan worden voor het dekken van het begrotingstekort.

Onderhoudskosten gebouwen	**50**	**50**	**50**	**50**

Na beoordeling van de budgetten verwachten wij op het klein onderhoud van diverse gebouwen, waaronder het gemeentehuis, € 50.000 minder uit te geven. Het budget voor het groot onderhoud blijft ongemoeid. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 50.000.

Raadsadviseur	**12**	**12**	**12**	**12**

De functie van raadsadviseur / adjunct-griffier is momenteel ingeschaald op schaal 11. Het is bij nader inzien efficiënter om deze functies op schaal 10 te hebben. De formatie was 0,89 fte op schaal 11 en wordt 0,89 fte op schaal 10. Dit resulteert vanaf 2024 in een structureel voordeel van € 12.000.

Recruiting- verminderen formatie	**40**	**40**	**40**	**40**

Bij de MJB 2023-2026 en als onderdeel van het collegeprogramma is in het kader van aantrekkelijk werkgeverschap en het binden van nieuwe medewerkers formatie beschikbaar gesteld voor recruiters. Het ging om een structureel bedrag van € 120.000 vanaf 2024, dat gelijk staat aan 1,5 fte. We verwachten nu een koppeling / combinatie te kunnen maken met de persoonlijke begeleiding van medewerkers, waar ook formatie voor beschikbaar is. Het voorstel is de formatie voor recruiting terug te brengen tot 1 fte. Dit levert een structureel voordeel op van € 40.000.

Tijdelijk halveren formatie t.b.v. strategisch advies inkoop	**48**	**0**	**0**	**0**

In de kadernota zijn budgetten beschikbaar gesteld voor het ontvlechten van inkoop en het intern fundamenteel anders inrichten van de eigen inkooporganisatie. Voor de voorbereiding en het verwezenlijken van deze overgang is in 2024 en 2025 1 fte strategisch inkoopadvies geraamd. Wij verwachten dat deze formatie niet direct vanaf begin 2024 ingevuld zal zijn. We ramen de helft in 2024 af. Dit levert een eenmalig voordeel op van € 48.000.

Verbeteren speel- en ontmoetingsplekken	**25**	**-25**	**0**	**0**

In het collegeprogramma 2023-2026 hebben we onder andere opgenomen dat we in 2024 een nota speelplekken op laten stellen. Hierin brengen wij de fysieke speel- en ontmoetingslocaties in kaart. We kijken daarbij in ieder geval naar een goede verdeling tussen en binnen de kernen, de (natuurlijke) inrichting van de speel- of ontmoetingsplek en of iedereen hier kan spelen of verblijven (inclusiviteit). We stellen voor om het budget van € 25.000 hiervoor te verplaatsen van 2024 naar 2025 zodat we de benodigde vooronderzoeken uit kunnen voeren.

Totaal mutaties	**2.497**	**2.040**	**2.054**	**2.484**

Toelichting mutaties reserves

Hieronder vindt u een overzicht met de financiële toelichtingen van reservemutaties uit het vervolgtraject kadernota die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Alleen zijn bij de toelichtingen de baten en lasten gesaldeerd.

Reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5. Vervolgtraject kadernota				
Vormen bestemmingsreserves afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte	**230**	**378**	**426**	**426**

Om structurele bestedingsruimte te creëren in de begroting stellen wij voor om voor een aantal investeringen een bestemmingsreserve afschrijvingslasten te vormen ter waarde van in totaal € 2.085.000. Hiermee dekken we de jaarlijkse afschrijvingslasten van de geselecteerde investeringen. Doordat de afschrijvingslasten uit deze investeringen in het verleden als nadeel in de begroting zijn opgenomen, levert deze actie nu een voordeel op. Het betreft de volgende investeringen:
- IHP 2007 Lindenhage/Tamboerijn
- Aanpassing tijdelijke huisvesting Platanenlaan
- Rioolcombi (kolkenzuiger)
- Vervangen werkplekken hardware (2022-2025)
- Vervanging software centrumafsluiting parkeerbeheer

Deze investeringen zijn het meest rendabel, omdat ze allen een relatief snelle afschrijvingstermijn (maximaal tien jaar) hebben. Hiermee bereiken we met een zo beperkt mogelijke aanspraak op de algemene reserve, een zo hoog mogelijke extra structurele ruimte op de kortere termijn. Daarnaast voorkomen we een overvloed aan bestemmingsreserves, waarmee we aansluiten bij het beleid uit de nota reserves en voorzieningen. Per saldo resulteert dit in een financieel voordeel oplopend van € 230.000 in 2024 tot € 426.000 structureel vanaf 2026.

Totaal reservemutaties	230	378	426	426

Begroting 2024 in 1 oogopslag

Dit is de tweede begroting van het college van B&W en de gemeenteraad tijdens de bestuursperiode 2022-2026. De begroting bouwt voort op de uitgangspunten van de kadernota 2024 en is een uitwerking van het coalitieakkoord. In de infographic 'Begroting 2024 in 1 oogopslag' ziet u wat de inkomsten van de gemeente zijn en hoe dit wordt uitgeven.

ZEVENAAR

Het gaat anders, samen!

In de begroting staat hoe we de plannen uit het coalitieprogramma 'Het moet anders en het gaat anders, samen!' willen gaan uitvoeren. En hoeveel dat gaat kosten. Een nieuwe stap in de toekomst van de gemeente Zevenaar. Dit zijn de belangrijkste onderwerpen de komende vier jaar.

Zevenaar is van iedereen

We investeren in plannen die het geluk, de gezondheid, de veiligheid van onze inwoners vergroot. We willen dat elke inwoner kan meedoen en armoede en schulden voorkomen. We werken aan bereikbaarheid en maken Zevenaar aantrekkelijker voor ondernemers.

Zevenaar is veilig

We willen het op straat veiliger maken door extra handhavers in te zetten. Ook pakken we overlast op straat en verborgen criminaliteit (ondermijning) aan. We blijven een bijdrage leveren aan de opvang van (oorlogs)vluchtelingen en noodopvang.

In Zevenaar is het fijn wonen en werken

We willen meer woningen laten bouwen. We investeren ook in vrijetijdseconomie, duurzaamheid, de energietransitie, economie en werkgelegenheid.

Zevenaar is betaalbaar

We houden de gemeentelijke kosten voor inwoners, ondernemers en verenigingen zo laag mogelijk. We schaffen de hondenbelasting af. De OZB verhogen we niet. We kijken of we bezuiningsmaatregelen terug kunnen draaien.

Zevenaar is modern

We willen investeren in de ontwikkeling van onze organisatie. In ICT, modernere dienstverlening en meer digitaal mogelijk maken. We willen een aantrekkelijke werkgever zijn om goede nieuwe mensen aan te trekken en onze huidige medewerkers vast te houden.

In Zevenaar doen we het samen

Participatie, dienstverlening en organisatiecultuur zijn de rode draden in de plannen van dit college van burgemeester en wethouders. Samen met onze inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners willen we een succes maken van de opgaven waar we als Zevenaar voor staan.

Hoeveel betaal ik in 2024 aan:

OZB woning
€ 438,-

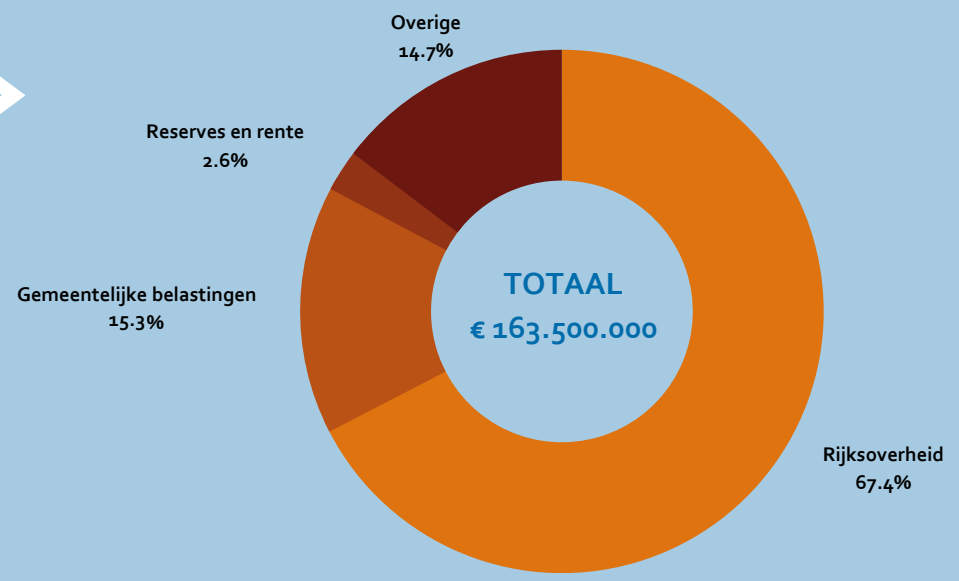
Afvalstoffenheffing meerpersoons huishouden
€ 197,-

Rioolheffing
€ 250,-

Hondenbelasting
€ 0,00

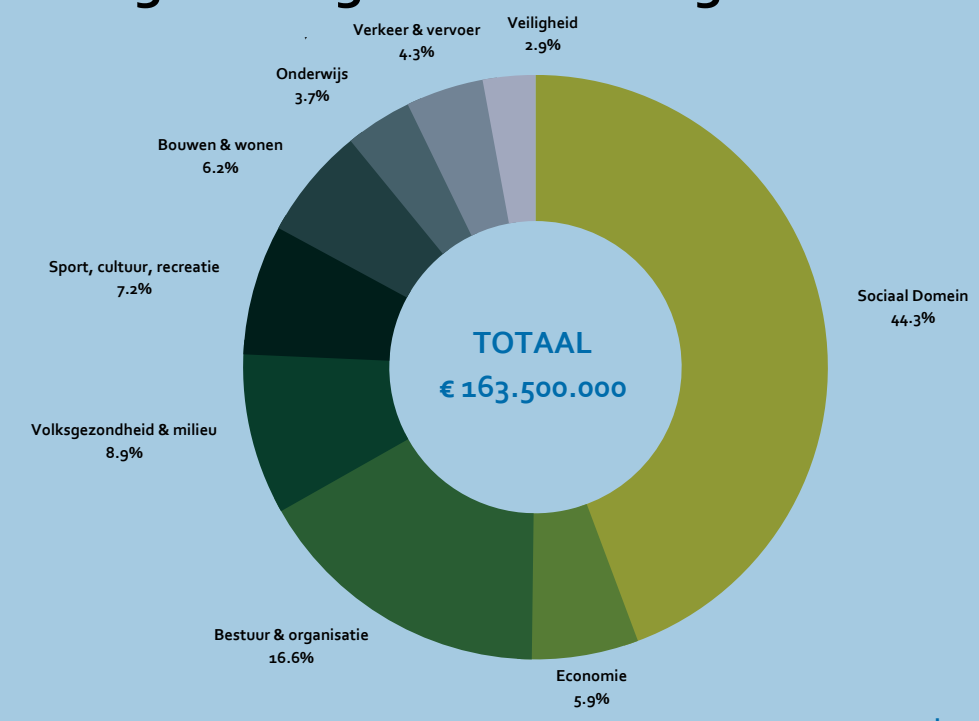
De genoemde bedragen zijn gemiddeld. Voor u kunnen deze bedragen anders zijn.

Hoe komt de gemeente aan haar geld?

	in mln
Rijksoverheid, incl. extra bijdrage voor o.a. opvang van Oekraïners, onderwijs en inkomensvoorziening	€ 110,2
Gemeentelijke belastingen zoals OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing en parkeerbelasting	€ 25,1
Reserves en rente	€ 4,2
Overige inkomsten zoals grondverkoop, leges bouwprojecten en huuropbrengsten	€ 24,0

Waar geeft de gemeente haar geld aan uit?

	in mln		in mln
Sociaal domein zoals jeugd, WMO, armoede en wijkteams	€ 72,5	Sport, cultuur, recreatie zoals musea, toerisme, speelplekken en sportaccommodaties	€ 11,7
Economie zoals bedrijventerreinen, centrum ontwikkeling en lokale economie	€ 9,7	Bouwen & wonen zoals woningbouw en het opknappen van wijken	€ 10,0
Bestuur & Ondersteuning zoals salarissen, dienstverlening, gebouw en ICT-kosten	€ 27,1	Onderwijs zoals beleid, gebouwen, schoolvervoer en onderwijsachterstand	€ 6,1
Volksgezondheid & milieu zoals afval, duurzaamheid en riolering	€ 14,5	Verkeer en vervoer zoals wegenonderhoud, parkeren en OV	€ 7,0
		Veiligheid zoals brandweer en handhaving op straat	€ 4,8

De hele begroting lezen? Ga dan naar https://zevenaar.pcportal.nl

BEHANDELADVIES MEERJARENBEGROTING 2024-2027 + VGR

Commissie Samenleving

4. Onderwijs

4.1 Voorzien in gezonden en duurzame leer- en ontwikkelomgeving voor kinderen

5. Sport, cultuur en recreatie

5.2 Stimuleren van sport- en beweegdeelname voor verschillende doelgroepen

5.3 Stimuleren van het behoud van cultureel erfgoed en een goed aanbod van culturele voorzieningen

6. Sociaal domein

6.1 Verruimen van de inkomensondersteuning voor meer bestaanszekerheid van inwoners

6.2 Ondersteunen van inwoners door passende jeugd- en maatschappelijke zorg, hulp en ondersteuning aan te bieden

6.3 Stimuleren en waarderen van de zorg van inwoners voor chronische zieke, gehandicapten of hulpbehoevende partner, familielid of vriend

6.4 Stimuleren van de deelname van meer inwoners aan het arbeidsproces

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

7.1 Verbeteren van de volksgezondheid in Zevenaar

Commissie Ruimte

0. Bestuur en ondersteuning

0.2 Stimuleren van betrokkenheid van inwoners, ondernemers en instellingen

1. Veiligheid

Ontwikkeling: Opvang zwerfdieren

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Optimaliseren van de bereikbaarheid via verkeersveilige infrastructuur

2.2 Verbeteren van de bereikbaarheid van de kernen via openbaar vervoer

2.3 Met een doelmatig parkeerbeleid de leefbaarheid en veiligheid in de kernen bevorderen

5. Sport, cultuur en recreatie
5.5 Verbeteren van de leefbaarheid van de gemeente, in stad, dorp, wijk of straat (verduurzaming dorpshuizen)
5.6 Bevorderen van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte

7. Volksgezondheid en duurzaamheid
7.2 Inzetten voor uitsluitend gebruik van duurzame vormen van energie
7.3 Werken aan een aardgasvrij Zevenaar in 2050
7.4 Werken aan een volledig circulaire economie in 2050 > 7.4.1 (Fairtrade gemeente) + 7.4.3 (afvalbeleid)
7.5 Voorbereiden op klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor wateroverlast, hitte, verdroging en overstroming
7.6 Verbeteren luchtkwaliteit

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
8.1 Zorgen voor een geschikte woning voor iedereen
8.2 Uitvoeren van de Omgevingswet en ruimtelijke projecten

Paragrafen:
Grondbeleid

<u>Commissie Middelen</u>
0. Bestuur en ondersteuning
0.1 Verbeteren van de dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen
0.3 Optimaliseren van bestuurlijk ambtelijk samenspel
0.4 Verbeteren van de bedrijfsvoering als ondersteuning aan het realiseren van taken en doelen van de gemeente
0.5 Zorgen voor een betrouwbare en een houdbare financiële huishouding

1. Veiligheid
1.1 Bestrijden van ernstige overlast en criminaliteit
1.2 Met toezicht en handhaving inzetten op naleving van de regelgeving
NB: ontwikkeling ‘opvang zwerfdieren’ wordt behandeld in commissie Ruimte

3. Economie
3.1 Realiseren van een aantrekkelijke binnenstad van Zevenaar voor inwoners en bezoekers
3.2 Ruimte bieden voor groei- en ontwikkelkansen voor bedrijven
3.3 Bevorderen van een beter ondernemingsklimaat

5. Sport, cultuur en recreatie
5.1 Werken aan een doelmatiger subsidiebeleid
5.4 Optimaliseren van het aanbod van toeristische-recreatieve voorzieningen

7. Volksgezondheid en duurzaamheid
7.4 Werken aan een volledig circulaire economie in 2050 > 7.4.2 (circulaire economie)

Paragrafen:
Lokale heffingen
Weerstandsvermogen
Onderhoud kapitaalgoederen
Financiering
Bedrijfsvoering
Verbonden partijen

Alle paragrafen aangaande Financiën

Aanleveren technische vragen Meerjarenbegroting (MJB) 2024-2027

22 sept.	Begroting wordt aangeboden
10 okt.	18.30-20.00 uur: Inloopspreekuur begroting
13 okt.	Inleveren overige technische vragen (gebruik a.u.b. het format)
24 okt.	Voor 16.00 uur beantwoording technische vragen. Nb: Er wordt getracht de vragen die betrekking hebben op de commissie samenleving eerder te beantwoorden.
24 okt.	Commissie Samenleving
25 okt.	Commissie Ruimte
26 okt.	Commissie Middelen
03 nov.	Beantwoording openstaande vragen commissies
08 nov.	Raadsvergadering

Technische vragen

Technische vragen zijn vragen naar feiten, harde gegevens. Zodra er naar een mening wordt gevraagd, betreft het schriftelijke/politieke vragen. Soms kunnen vragen zowel technisch van aard zijn en politiek. Bij twijfel voorziet de griffie jullie graag van advies.

Technische vragen	Feiten, harde gegevens	• Hoeveel sociale huurwoningen zijn er dit jaar gebouwd? • Waar komt de eis van de maximale nokhoogte vandaan? Is dit een wettelijk voorschrift?
Schriftelijke vragen	Een mening	• Is het college op de hoogte van een bestuurdersvergoeding die boven de Balkenende-norm ligt? Wat vindt het college hiervan?
Twijfel: vraag advies		• Kunnen de kaders, welke uit de discussie van de nieuwe visie komen, alsnog in de aanbesteding worden opgenomen? ➢ Als bedoeld wordt of dit technisch mogelijk is > technische vraag ➢ Wordt het college gevraagd of ze bereid zijn de kaders alsnog op te nemen > politiek vraag

Bedenk bij het stellen van een technische vraag vooraf:

- ➢ Gaat het antwoord op de vraag een verschil in standpunt teweegbrengen?
- ➢ Is de vraag noodzakelijk voor mijn voorbereiding? Heb ik deze informatie nodig om een (politieke) mening te kunnen vormen?

Fractie	
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	*Bijv. 4. Onderwijs*
Vragen	1. *Bijv. Hoeveel lagere scholen zijn er in de gemeente Zevenaar?* 2. ….

Fractie	
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	*Bijv. 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing*
Vragen	1. *Bijv. Hoeveel sociale huurwoningen zijn er in de gemeente Zevenaar gebouwd in 2019, 2020, 2021 en 2022?* 2. ….

RAADSINFORMATIEBRIEF – Nr. 2023-065

Aan de leden van de gemeenteraad

Datum	10 oktober 2023
Zaaknummer	Z/23/457729 /ADV/23/1182499
Onderwerp	Septembercirculaire 2023
Portefeuillehouder	A. Boone

Contactpersoon	Kees van Vliet
E-mail	k.vanvliet@zevenaar.nl
Telefoon	0316-595643

Geachte leden van de gemeenteraad,

Inleiding
Op Prinsjesdag verscheen de septembercirculaire 2023. Daarmee kunnen de inkomsten uit het gemeentefonds voor de gemeente Zevenaar geactualiseerd worden.

Kernboodschap
De septembercirculaire 2023 laat met uitzondering van 2026 een positief beeld zien, waardoor ook het meerjarenbeeld van de nog te behandelen meerjarenbegroting 2024-2027 in die jaren verbetert. Daarover informeren wij u in deze brief.

Context
☐ Actueel maatschappelijk onderwerp/probleem
☐ Collegeprogramma
☐ Motie/amendement/toezegging
x Anders, namelijk septembercirculaire 2023

Inhoudelijke boodschap
Hieronder geven wij het eindresultaat van de septembercirculaire 2023 voor de gemeente Zevenaar en de gevolgen daarvan voor de begroting 2023 tot en met 2027. Daarna geven we aan hoe dit resultaat is opgebouwd.

Resultaat septembercirculaire en gevolgen voor de meerjarenbegroting

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Beginstand begroting (structureel saldo)	**-5.920**	**474**	**3.191**	**-4.591**	**-5.786**
Eindresultaat septembercirculaire	641	382	53	-400	822
Nieuwe stand begroting (structureel saldo)	**-5.279**	**856**	**3.244**	**-4.991**	**-4.964**

Toelichting septembercirculaire

Mutaties algemene uitkering
Het totaal van de inkomsten van de algemene uitkering wordt in de septembercirculaire met de volgende bedragen verhoogd:

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal mutaties algemene uitkering	719	1.579	1.134	577	1.788

Toelichting herkomst mutaties
Hieronder volgt een uitsplitsing naar de herkomst van de mutaties in de algemene uitkering.

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Voorschot BCF onder plafond	155				
Accres (loon-prijsontwikkeling)		1.000	983	907	981
Accres (volumeontwikkeling)					1.471
Hoeveelheidsverschillen	486	253	-5	-245	-540
Taakmutaties	78	326	156	77	66
Aanpassingen compensatie jeugdzorg				-162	-190
Totaal	**719**	**1.579**	**1.134**	**577**	**1.788**

Voorschot BCF onder plafond
Jaarlijks wordt in september een voorschot uitgekeerd van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds. Dit jaar is het voorschot € 855.000. Omdat we in de begroting al rekening houden met een voorschot van € 700.000 bedraagt het verschil € 155.000.

Accres (loon- prijsontwikkeling)
De loon- en prijsontwikkeling sinds de meicirculaire 2023 bedraagt vanaf 2024 ongeveer € 1.000.000. De stijging bestaat dit keer geheel uit een verwachte stijging van de lonen (van 4,7% naar 6,3%).

Accres (volumeontwikkeling)
Het volumedeel van het accres (groei bevolking en economie) is over de periode 2022-2025 vastgezet. In de septembercirculaire 2022 is vooruitlopend op een nieuwe financieringssystematiek compensatie toegekend voor de groei in 2026. In deze septembercirculaire is een nieuwe financieringssystematiek op basis van het bbp (bruto binnenlands product) uitgewerkt. Dit betekent een groei van € 1.471.000 in 2027.

Hoeveelheidsverschillen
De algemene uitkering verandert ook door wijziging van de aantallen van de diverse maatstaven (bijvoorbeeld inwoners, woonruimten, bijstandsontvangers). Onlangs zijn diverse aantallen maatstaven voor 2023 definitief geworden.

Taakmutaties
In de septembercirculaire zijn diverse taakmutaties verwerkt. De mutaties zijn in totaal in de tabel vermeld. De belangrijkste taakmutaties zijn:

- Bijzondere bijstand en vroegsignalering: € 112.000 in 2024.
- Compensatie gestegen minimumloon voor de WSW: € 65.000 in 2023, aflopend naar € 52.000 in 2027.
- Loon- en prijsontwikkeling jeugdzorg: € 130.000 in 2024 en € 75.000 in 2025.

Aanpassingen compensatie jeugdzorg
De compensatie voor de jeugdzorg is na de meicirculaire naar beneden bijgesteld. Het rijk heeft een deel van de compensatie uit de algemene uitkering gehaald en dat bedrag voor uitvoering van de hervormingsagenda overgeheveld naar het ministerie van VWS. In 2026 € 162.000 en in 2027 € 190.000. Een bedrag van € 100.000 kan worden gecompenseerd door lagere uitgaven op de jeugdzorg op programma 6.

Toelichting bestemming mutaties algemene uitkering
Hierboven zijn de mutaties in de algemene uitkering toegelicht. Van de extra inkomsten in de algemene uitkering zonderen wij nog een deel af vanwege inflatie en taakmutaties en correcties. Deze lichten wij hieronder toe. Wat resteert is het netto resultaat van de algemene uitkering.

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal mutatie algemene uitkering	**719**	**1.579**	**1.134**	**577**	**1.788**
Af te zonderen:					
Compensatie hogere lonen en prijzen		-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Taakmutaties	-78	-197	-81	-77	-66
Aanpassing jeugdzorg				100	100
Totaal mutaties	**-78**	**-1.197**	**-1.081**	**-977**	**-966**
Resultaat algemene uitkering	**641**	**382**	**53**	**-400**	**822**

Af te zonderen
In de stijging van de algemene uitkering zit een compensatie vanwege een verwachte stijging van lonen en prijzen. De stijging bestaat dit keer geheel uit een verwachte stijging van de lonen. Dit bedrag van € 1.000.000 zetten wij apart om de stijgende loonkosten te kunnen bekostigen.

In de algemene uitkering worden bedragen beschikbaar gesteld voor extra taken (taakmutaties). De belangrijkste bedragen die we apart zetten voor verwachte extra uitgaven zijn:
- compensatie voor het gestegen minimumloon bij de WSW (€ 65.000 in 2023, aflopend naar € 52.000 in 2027);

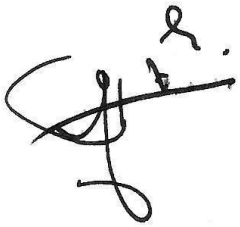
- bijzondere bijstand en vroegsignalering (€ 112.000 in 2024).

Aanpassing jeugdzorg
De lagere compensatie voor de jeugdzorg na de meicirculaire kunnen wij voor € 100.000 compenseren door lagere uitgaven op de jeugdzorg op programma 6.

Communicatie en vervolgproces
De septembercirculaire verwerken wij voor het jaar 2023 in de jaarstukken 2023. De jaren 2024 tot en met 2027 verwerken wij in de 1e voortgangsrapportage 2024.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Zevenaar,

Danielle Jansen
secretaris

Lucien van Riswijk
burgemeester

GEMEENTE ZEVENAAR

Gemeenteraad van de gemeente Zevenaar

datum 16 oktober 2023
zaaknummer
onderwerp Terugkoppeling auditcommissie 25-09-2023 en 04-10-2023
contactpersoon

Geachte voorzitter,

Het college van Burgemeester en wethouders heeft de 2e voortgangsrapportage 2023 en de Meerjarenbegroting 2024-2027 ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. De auditcommissie heeft de stukken besproken en naar aanleiding van deze voorstellen ontvangt u een terugkoppeling van de Auditcommissie. Normaalgesproken vindt deze plaats in de eerstvolgende raadsvergadering, maar omdat de behandeling van de begroting in de commissies eerder plaatsvindt dan de eerstvolgende raadsvergadering voorzien wij u alvast van een schriftelijke terugkoppeling.

Begin juni 2023 heeft het college onder de noemer "vervolgtraject kadernota", een plan van aanpak opgesteld om naar mogelijkheden te zoeken om minimaal 2024 sluitend te krijgen waarbij de focus in eerste instantie op de korte termijn ligt (2024 en 2025), maar ook oog heeft voor de jaren 2026 en 2027. Met het 'vervolgtraject kadernota' is door het college gezocht naar de ruimte in bestaande budgetten en of er financieel technische oplossingen zijn. Een deel van de hieruit volgende maatregelen zijn voor het lopende jaar verwerkt in de 2e voortgangsrapportage 2023 en maatregelen die vanaf 2024 of later tot een financieel effect leiden zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2027. In de paragraaf weerstandsvermogen in de meerjarenbegroting zijn de bijbehorende risico's opgenomen. De 2e voortgangsrapportage 2023 heeft een nadrukkelijke doorwerking in de meerjarenbegroting 2024-2027.

De auditcommissie onderschrijft de uitgangspunten van het ingezette 'vervolgtraject kadernota'. De meerjarenbegroting 2024-2027 is reëel sluitend. Daarbij moet nadrukkelijk rekening worden gehouden met de context en de onzekere en zorgelijke vooruitzichten voor 2026 en 2027 door een daling van de algemene uitkering. De reëel sluitende begroting is in lijn met wat is beschreven in het raadsvoorstel. De auditcommissie vraagt aandacht voor de ruimte in bestaande en toekomstige budgetten. En indien meer budget noodzakelijk blijkt, zal de ambtelijke organisatie daarvoor met voorstellen naar de raad komen. Een goede dekking bij de voorstellen blijft daarbij van belang.

Hoogachtend,

Namens de Auditcommissie gemeente Zevenaar,

Voorzitter Auditcommissie
P.A.T. de Winkel

Fractie	Lokaal Belang
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	Hoofdlijnen
Vragen	Bestuurlijke hoofdlijnen (pag. 5) 1. "Wij zijn verheugd met de ruimte die we hebben gekregen om 7PoortII te bouwen. Hiermee gaan we direct aan de slag". Waaruit blijkt het besluit dat we 7PoortII gaan bouwen? Wordt hier niet ontwikkelen bedoeld? Beantwoord tijdens inloopspreekuur 2. Uit het raadsvoorstel 01-02-2023: "Wij zullen u tussentijds informeren over de planuitwerking en het participatieproces door middel van raadsinformatiebrieven en/of informatieve raadsbijeenkomsten". Is de vermelde info in deze MJB de juiste vorm van tussentijds informeren? Wanneer komen de raadsinformatiebrieven en/of informatieve raadsbijeenkomsten? Besproken tijdens inloopspreekuur Financiële hoofdlijnen (pag. 6+7) 1. Vervolgtraject Kadernota (pag. 6): "De resultaten van het vervolgtraject kadernota als geheel treft u als bijlage aan bij deze meerjarenbegroting 2024-2027. Het positieve effect van het vervolgtraject kadernota in de meerjarenbegroting 2024-2027 bedraagt voor het jaar 2024 € 2.727.000." In de bijlage pagina 229-231 in het overzicht mutaties meerjarenbegroting 2024-2027, staat bij het jaar 2024 een bedrag van € 2.486.000. Kan het verschil van € 241.000 aangegeven worden? Zo staat op pagina 199-200 bij vervolgtraject kadernota een bedrag gepresenteerd van € 45.000 (baten) en € 2.452.000 (lasten). Ook deze bedragen wijkt af van de genoemde € 2.727.000. Het positieve effect van € 2.727.000 gaat puur om de mutaties vanuit het vervolgtraject kadernota. In de bijlage 'overzicht mutaties meerjarenbegroting' vanaf pagina 229 staan alle mutaties van de begroting. Dit is dus inclusief o.a. autonome ontwikkelingen, actualisatie bestaand beleid en het vervolgtraject kadernota. De onderverdeling van de mutaties begroting staan o.a. ook op blz. 8. Daar staat zowel de genoemde € 2.486.000 als € 2.727.000. In de bijlage vervolgtraject kadernota vanaf blz. 17 staan alle mutaties die betrekking hebben bij elkaar: Baten blz 199: 45.000 + Lasten blz. 200 € 2.452.000 + mutatie reserve blz 208 € 230.000 = € 2.727.000.

	2. Huidige kortingen op de algemene uitkering (landelijk 3 miljard). (pag. 7): "Als het Rijk vasthoudt aan de huidige kortingen op de algemene uitkering (landelijk 3 miljard) dan moeten gemeenten en dus ook de gemeente Zevenaar vanaf 2026 schrappen in het huidige taken- en voorzieningenniveau". Het structureel begrotingssaldo voor 2026 en 2027 bedraagt € 4.591.000 respectievelijk € 5.786.000. Op pagina 8 staat een daling van de algemene uitkering van ruim 7 miljoen in 2026. Hoeveel is dat dan voor 2027? De algemene uitkering daalt in 2027 nog verder met € 350.000. Het oplopende nadelig begrotingsresultaat van 2026 naar 2027 wordt dus voor € 350.000 verklaard door een daling van de algemene uitkering. 3. Richtlijn Klimaat- en energiemiddelen (pag. 7): Uit de richtlijn Klimaat- en energiemiddelen blijkt dat de middelen die in 2023 zijn ontvangen voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid voor de jaren 2024 tot en met 2027 als structurele baat in de begroting 2024 mogen worden opgenomen met als voorwaarde dat een gelijk bedrag als extra last is opgenomen voor deze klimaat- en energietaken. Kan aangegeven worden om welk bedrag het exact als baat én als last gaat? Wordt in 2023 meer of minder uitgegeven voor de deze ontvangen middelen en wat is de verwachting voor komende jaren? Het gaat om de volgende bedragen die zowel als baat en als last zijn opgenomen in de begroting: 2023 € 791.788 (reeds ontvangen) 2024 € 798.970 2025 € 806.153 2026 € 791.788 2027 € 791.788 In 2023 wordt minder uitgegeven dan de ontvangen middelen. De ontvangen middelen mogen over drie jaarschijven besteed worden. De bedoeling is dat de ontvangen en de nog te ontvangen middelen volledig besteed worden aan het doel en voorwaarden waarvoor zij beschikbaar gesteld zijn: personele inzet ten behoeve versnelling van de realisatie van de klimaatdoelstellingen. Hiervoor zijn al een aantal acties uitgezet en zijn verplichtingen aangegaan. 4. Richtlijn Jeugdzorg (pag. 7): Het Rijk heeft de middelen van de compensatie van de tekorten in de jeugd nog niet in de algemene uitkering toegekend. Voor de jaren na 2025 mag de compensatie voor 100% als inkomsten een stelpost worden opgenomen. Kan aangegeven worden om welk bedrag het voor de gemeente

	Zevenaar gaat? In 2026 gaat het om € 946.000 en in 2027 om € 773.000. Financieel meerjarenbeleid (pag. 7) 1. Eliminatie incidentele baten en lasten. Conform het advies van de commissie BBV hanteren wij voor het afzonderlijk bepalen en opnemen van incidentele baten en lasten in het overzicht een grensbedrag van € 250.000. Dit grensbedrag is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Zevenaar 2023. Hoe dient het grensbedrag van € 250.000 precies gezien te worden. In het overzicht op pagina 220 – 223 staan van de 16 bedragen staan 7 bedragen tot en met € 250.000 en 9 bedragen boven de € 250.000 De bedragen worden per onderwerp over de jaren heen bij elkaar opgeteld. Als dit boven de € 250.000 komt dan wordt het bedrag opgenomen in het overzicht van incidentele baten en lasten.

Fractie	Lokaal Belang
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	0. Bestuur en ondersteuning
Vragen	1. Subsidieregeling Vitaal Openbaar Bestuur (pag. 14): De provincie Gelderland onderschrijft de organisatiewijziging en heeft het commitment uitgesproken om het doorontwikkelingstraject financieel en met kennis en kunde te faciliteren, via de subsidieregeling Vitaal Openbaar Bestuur, en aangegeven dat dit een mooie en krachtige ontwikkelrichting is en een voorbeeld voor de regio kan vormen Kan aangegeven worden wat de daadwerkelijke financiële opbrengst van de subsidie voor de gemeente is? Beantwoord tijdens inloopspreekuur 2. Compensatie niet-productieve uren (pag. 16): Met de afname van het aantal productieve uren ontstaat het risico dat andere medewerkers extra belast worden. Is het mogelijk de afname van het aantal productieve uren te kwantificeren op de gehele formatie? Met andere woorden, wat zal de verruiming van de ambtelijke formatie gaan bedragen? Besproken tijdens inloopspreekuur 3. Apparaatskosten (pag. 17): De apparaatskosten in € per inwoner wordt voor 2024 en 2027 met hetzelfde bedrag van € 715 aangegeven. Is dit wel realistisch? In de begroting 2023-2026 wordt namelijk € 652 en € 700 aangegeven. Waarom wordt hetzelfde bedrag aangegeven in deze

	meerjarenbegroting? Besproken tijdens inloopspreekuur 4. Formatie (pag. 18): De vastgestelde formatie voor 2024 is 374 fte. Ten opzichte van de begroting 2023-2026 met een vastgestelde formatie voor 2022 is dit een stijging van 40 fte. Daarbij wordt aangegeven: "Afhankelijk van verandering en ontwikkelingen in het takenpakket van gemeenten in de nabije toekomst kan deze indicator wijzigen". Kan eventueel aangegeven worden welke ontwikkelingen in het takenpakket de meeste invloed zullen hebben? Zal dit meer of minder fte tot gevolg hebben? Beantwoord tijdens inloopspreekuur 5. Areaaluitbreiding de Bem (pag. 26): Omtrent de areaaluitbreiding de Bem wordt in programma o geen bedrag genoemd. Wellicht is het mogelijk om voor komende jaren te vermelden in welk(e) programma('s) de bedragen wel vermeld staan. Besproken tijdens inloopspreekuur 6. Vormen bestemmingsreserve afschrijvingslasten t.b.v. het creëren van structurele ruimte (pag. 29): Er wordt een bestemmingsreserve afschrijvingslasten gevormd van in totaal € 2.085.000. Hoe dient de reservemutatie gelezen te worden? Als de jaren 2024 t/m 2027 bij elkaar opgeteld worden, kom je op € 1.460.000. Is het correct als de jaren 2028 en 2029 worden opgenomen, dan de structurele ruimte "gebruikt is" en er dus na een paar jaar niet meer van structurele ruimte gesproken kan worden. Dit in samenhang met pagina 32 bestemmingsreserve 9063 afschrijvingslasten begroting op orde, stand 1 januari 2027 is dan € 1.051.00, op 31 december 2027 zal dan € 625.000 bedragen. Er staat namelijk "een zo hoog mogelijke extra structurele ruimte op de kortere termijn". Beantwoord / besproken tijdens inloopspreekuur

Fractie	Lokaal Belang
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	Weerstandsvermogen
Vragen	1. Weerstandsvermogen (pag, 136/137): Gronden BusinessPark 7PoortII – niet doorgaan ontwikkeling Er is uitsluitend Wvg gelegd op de gronden van BusinesPark 7PoortII en worden momenteel ontwikkeld. De gemeenteraad heeft nog geen besluit genomen omtrent het bestemmingsplan en de grondexploitatie. Is het wel mogelijk/toegestaan om dit risico op te nemen als de raad geen definitief besluit heeft genomen? Waarop is dit gebaseerd? Temeer daar in het financiële kengetal Grondexploitatie BusinessPark 7PoortII niet is opgenomen.

	Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gebeurtenissen die van belang zijn voor een goede beoordeling van de financiële positie. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe worden onzekerheden, kansen en risico's zo snel mogelijk opgenomen, zodat de raad een zo'n compleet mogelijk beeld krijgt. De afgelopen jaren zijn veel inspanningen verricht door onze gemeenteraad om een uitbreiding van 7poort te realiseren. Het proces is dusdanig ver gevorderd dat het inzicht in deze ontwikkeling materieel is voor de afweging van de gemeenteraad over de financiële positie volgens de begroting. Het besluit moet nog worden genomen en de balans en exploitatie zullen als gevolg van dat besluit wijzigen. 2. Bylandse brug (pag. 138): Dreiging juridisch geschil onderhoudsplicht Bylandse brug Kan aangegeven worden wat de status hiervan op dit moment is? Besproken tijdens inloopspreekuur

Fractie	Lokaal Belang
Categorie	Technische vraag Meerjarenbegroting 2024-2027
Programma	Financiële kengetallen
Vragen	1. Pag. 143 en verder: In 2027 stijgen de baten behoorlijk. Op de pagina 199 financieel meerjarenbeleid staat bij de exploitatie van 2027 bij de baten "2e Voortgangsrapportage 2023" een bedrag van € 32.896.000. Echter in de 2e Voortgangsrapportage gaat het maar tot en met de begroting 2026. Waar kan dan het bedrag van 2027 uit herleid worden? Het klopt dat in 2027 de baten stijgen met € 45 miljoen. Tegelijkertijd nemen de lasten toe met € 43 miljoen. Deze stijging zit met name in de aanpassing van de raming herziening grondexploities Zevenaar oost woningen. Deze wijziging ziet u terug in de 2e VGR met de titel: Aanpassing raming herziening grondexploitaties woningbouw (zie blz 124-126 en blz 132). De mutatie is overeenkomstig de uitvoeringsrapportage grondexploitatie welke op 28 juni 2023 door uw raad is behandeld.